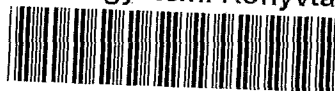
ZÖLD ÁR

Dr. Frank László

ZRÍNYI KATONAI KIADÓ BUDAPEST 1977

MÁSODIK KIADÁS

ISBN 963 326 730 7

Felelős kiadó a Zrínyi Katonai Kiadó igazgatója
Felelős szerkesztő: Várkonyi Endréné
Műszaki vezető: Darvas István
Műszaki szerkesztő: Dvorák Ede
A fedélterv Szabó Árpád munkája
Készült az MSZ 5602–67 szabvány szerint
Példányszám: 16 000. Terjedelem: 13 (A/5) ív
113(1018) Zi 513–4–7778
76.1413/1 Zrínyi Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Bolgár Imre vezérigazgató

Feleségemnek

Előszó

Nonum annum prematur.

A kilencedik évben add ki művedet – tartották a régi rómaiak –, addig érleld.

Háromszor kilenc évnél is több telt el e könyv kéziratvázlatának születése óta . . .

1946. január végén, mint a kaposvári népügyészség vezetője megbízást kaptam az igazságügyi minisztertől Szálasi Ferenc és társai népbírósági ügyében a népügyészi teendők ellátására.

A tárgyalás anyaga, a tárgyalás alatt készített jegyzeteim képezték e könyv 1946-ban elkészült első vázlatát.

A benne foglalt események azonban még túl közel voltak ahhoz, hogy higgadtan és tárgyilagosan tudjak írni a magyar fasizmus legvéresebb korszakáról, amelynek egyik záróaktusa lett a Szálasi-per. Csaknem harminc évig érlelődött bennem a régi vázlat kész kézirattá.

E harminc év alatt új generáció nőtt fel, érett emberek lettek az akkor gyermekek, de elég sokan élnek azok közül is, akik aktív és szenvedő részesei voltak az akkori eseményeknek.

Az új generáció számára az itt leírt eseménysorozat – már történelem. Nekünk, régieknek – az életünk. Nekik joguk van ahhoz, hogy megismerjék az igazságot, nekünk pedig kötelességünk, hogy az igazság megismerése mellett emlékezzünk.

A fasizmus nem tűnt el a világból!

Ne felejtsünk!

Budapest, 1974.

Szálasi meghosszabbítja a háborút

Az utolsó csatlós

1946. február 5-én a magyar nép bírái elé állította Szálasit. Március 1-én ítéletet mondott felette. Március 12-én Szálasi Ferenc bitófán fejezte be életét.

A magyar történelemben ez volt az első politikai bűnper, amikor a nép népbírái útján, közvetlenül gyakorolta a bírói jogkört, és államfői hatalommal rendelkező személyt kormányának tagjaival egyetemben felelősségre vont és halálra ítélt olyan cselekmények miatt, amelyeket e tisztük megszerzése érdekében és e tisztükkel élve követtek el.

Szálasi államfői hatalmat gyakorolt 1944. október 16-tól 1945. május 5-én bekövetkezett fogságba eséséig.

A per súlya nemzetközi vonatkozásban Quisling, Mussert, Antonescu, Pétain és Laval, Degrelle és a többi, nem német háborús főbűnös perét is túlhaladta. Ezek a kollaboránsok Norvégiában, Hollandiában, Romániában, Franciaországban, Belgiumban oly időben vállalkoztak Hitler kiszolgálására, amikor a német hadigépezet még ereje teljében volt és győzelmet győzelemre halmozott. Mentségül természetesen ez a körülmény sem szolgálhat. De található-e egyáltalán józan ésszel követhető ok és magyarázat arra az árulásra, hogy egy csoport a biztos vereség küszöbén álló náci állam utolsó csatlósának szerepére kényszeríti hazáját, ennek minden katasztrofális következményét semmibe véve?

Mi volt a hadihelyzet 1944. október 15-én?

Ekkor már Finnország, Bulgária, Románia nemcsak elszakadt német szövetségesétől, hanem szembefordult vele és hadat üzent. Az önállóságát teljesen elvesztett Szlovákia és Hor-

vátország mellett a németeknek egyetlen csatlósa maradt: Magyarország.

Hogyan álltak az arcvonalak?

Keleten a Vörös Hadsereg az északi fronton eljutott Kelet-Poroszországba, lejjebb, Varsó alatt álltak a szovjet csapatok, attól délre Lublin és Przemyśl felszabadult, Krakkót 100 kilométerre közelítették meg. Még lejjebb átlépték a Dukla-hágót és az Erdős Kárpátokban maguk mögött hagyva a magyar hadsereget, délkeleten felszabadították Romániát, majd vele szövetségben folytatták előnyomulásukat. Felszabadították Nagyváradot és Szatmárnémetit. Szegednél átlépték a Tiszát. Ékeikkel Kecskemétnél harcoltak. Debrecennél már világos volt, hogy a tankcsata a Vörös Hadsereg győzelmével ér véget. Kiskunfélegyháza felszabadult.

Délen a szovjet kötelékek a jugoszláv partizánhadsereggel együttműködve behatoltak Belgrádba. Nis–Belgrád között a Nagy-Morava és a Nyugat-Morava összefolyásánál felszabadították Kruśevácot.

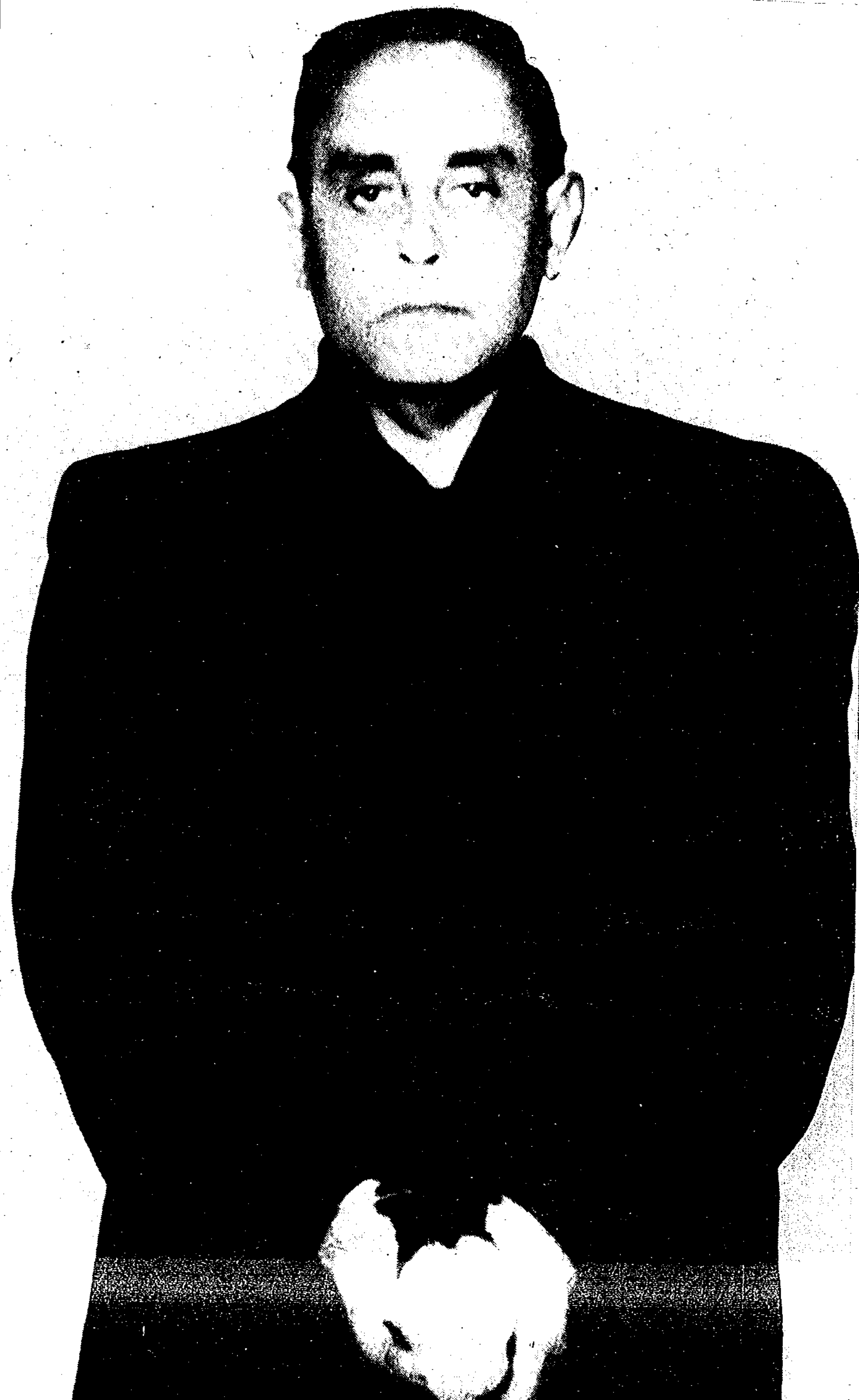
Nyugaton 1944. június 6-án megtörtént a partraszállás. A szövetségesek kezében volt Észak-Franciaország és Párizs. Augusztus végén Belgium, valamint Hollandia egyik szegélyén átlépték a német határt és elfoglalták Aachent. Ezzel megnyílt az út a Rajna felé.

Augusztus elején Olaszországban felszabadult Firenze. A támadás Bologna irányában haladt előre.

Veesenmayer a Szálasi-perben tett vallomása során előadta, hogy 1944. október 15-én a háborút a maga részéről elveszettnek tekintette.

Otto Winckelmann SS-tábornok, aki az októberi puccs egyik előkészítője volt, tanúvallomásában elmondotta, hogy véleménye szerint a német csapatok talán körülbelül egy hónapig tartottak volna ki Magyarországon, ha a nyilasok nem veszik át a hatalmat.

Veesenmayer azonban náci diplomata, Winckelmann pedig náci tábornok volt, s mindketten habozás nélkül teljesítették a parancsokat, amelyek egyébként a saját létüket és hatalmukat is meghosszabbították. Amennyiben a náci Németország érdekei úgy kívánták pillanatnyilag, hogy Magyarorszá-

Szálasi – bilincsben

got áldozatul dobják oda Hitler és rezsimje életének meghosszabbítása érdekében, akkor ezt az érdeket érvényesítik.

Veesenmayer azt is mondotta, hogy Szálasi helyében nem vállalkozott volna erre a szerepre. A csodafegyverekben nem hitt, legfeljebb reménykedett. Ehhez túl sokat látott és tudott.

És Veesenmayer kijelentette:

Szálasi volt az egyetlen, aki hajlandó volt a felelősséget ilyen szörnyű körülmények között vállalni.

Szálasi a Hungarista Naplóban leszögezte:

Nem is lehet megszerkeszteni azt a lehetőséget, ami következett volna, ha Magyarország kiáll a háborúból.

Azután folytatja:

Ha a Hungarista Mozgalom 1944. október 16-án nem kapja kezébe az ország vezetését, és nem tudja tartani majd egy fél esztendeig, Európa délkeleti kulcsállását a Duna-medencében... úgy a szovjet hadseregei november első felében Bécs alatt állanak... mindenesetre az angolszászok beérkezése előtt a Vörös Hadsereg teljes szélességben a Rajna mentén áll, déli szárnyával akár a lombardiai síkságon, valahol a Piave mentén. És most kérdés, vajon érvényt tudtak volna-e szerezni az angolszász hatalmak a yaltai tárgyalás egyezményeinek egy Szovjettel szemben, amely a Rajnán áll, egy Franciaországgal szemben, amely a szovjettel a legbensőbb viszonyban a hátukban áll.

Szemtől szemben Szálasival

Kötelességem is volt, de természetes emberi kíváncsiság is vezetett, amikor a tárgyalás előtt kihallgattam Szálasit.

A Markó u. 27. sz. alatti épület – jelenleg a Budapesti Fővárosi Bíróság és Főügyészség épülete – egyik első emeleti helyiségében vártam Szálasi elővezetését.

Sötétszürke átmeneti kabátot viselő kerekarcú férfit állítanak elém.

Leültetem.

Egyre az jár az eszemben, milyen ez az ember? Vajon olyannak bizonyul-e, amilyennek bombasztikus, zavaros szóképei alapján elképzeltem?

Szálasi Ferencet átveszik a magyar hatóságok

Először a személyi adatairól kérdezem.

– *Mi a foglalkozása?*

– *Nemzetvezető.*

– *Hogy érti azt, hogy nemzetvezető?*

– *Nincs tudomásom arról, hogy az országgyűlés felmentett volna e tisztemtől.*

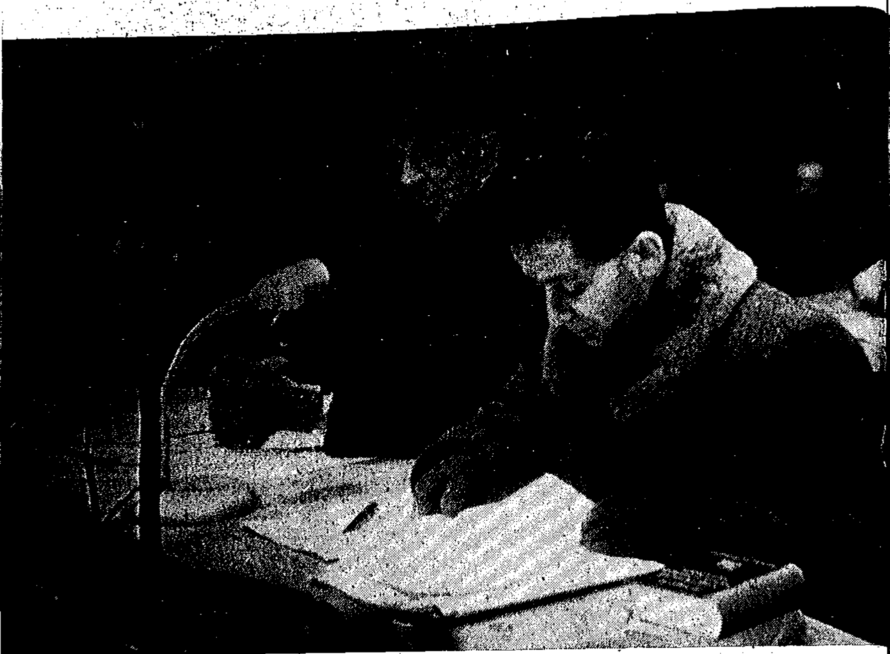
– *Ön 1944. október 15-e után vette fel a nemzetvezetői tisztet.*

– *Igen.*

– *Az ország fel nem szabadított részén lényegében Németország volt az úr.*

– *Németország a szövetségesünk volt.*

– *A Várat október 16-án német SS-alakulatok foglalták*

A vád képviselői a tárgyaláson

el. A képviselők egy része letartóztatásban, német koncentrációs táborban volt. Az ország érvényes törvényei nem ismerték a nemzetvezetői jogkört. Gondolja, hogy az akkori helyzetben, az akkori jogszabályoknak megfelelt az ön nemzetvezető tisztsége?

– Nemzetvezető voltam.

– Ön Magyarországról elmenekült. Fogságba esett. Azután átadták a magyar szerveknek. Nyilván tud róla, hogy az ország államformája: köztársaság, köztársasági elnöke van, az ország ügyeit felelős minisztériumok intézik. Hogyan érti azt, hogy ebben a helyzetben az ön foglalkozása nemzetvezető?

– Nemzetvezető vagyok.

Nem, ezzel az emberrel nem lehet vitatkozni. Ennek az embernek nincsenek érvei.

Folytatjuk a kihallgatást, ami lényegében a következő beszélgetés formájában zajlik le.

Szálasi:

– Az én nézetem szerint a politikai hibákat elkövető személyeket nem lenne szabad bíróság elé állítani. El kellene különíteni őket egy megfelelő épületben és ott kellene meggyőzni őket nézeteik helytelen voltáról. Nem értek egyet azzal, hogy engem bíróság elé állítanak.

– Gondolom, van valami tudomása arról, hogy október 15-ét követően, az Ön fellépése eredményeként is, az ország milyen véráldozatot szenvedett, hány ezer vagon nemzeti vagyont szállítottak ki német földre. Úgy tudom, önnek megmutatták a fővárost. Megtekinthette a romba dőlt hidakat, a szétlőtt iskolákat, óvodákat, templomokat, lakóházakat. Nem gondolja, hogy ezért a felelősséget a bíróság előtt is vállalnia kell?

– Nem. Nem gondolom. A háború velejárója mindaz, amit a népügyész úr most felsorolt. Egyébként pedig nézetem szerint a háborúnak nincs vége. A catalaunumi csata még hátravan.

– Az Ön naplójegyzetében már találkoztam ezzel a kifejezéssel. Mondja meg, mit ért ezen?

– Nem tartom szükségesnek gondolataim bővebb kifejezését. Feltételezem, hogy a népügyész úr tudja, mire gondolok.

– Úgy gondolja, hogy a háborúnak még nincs vége, mert a Szovjetunió és a többi szövetséges ország között a háború folytatódni fog?

– Népügyész úr mondja.

– Nézze, amennyire én emlékszem, a catalaunumi csatában Aetius állt szemben Attilával, és az ütközet döntetlenül végződött. Mit vár egy ilyen csatától?

Hallgatás a válasz.

Kezdődik a tárgyalás

Kik voltak a vádlottak?

A Zeneakadémia nagyterme talán az egyetlen tárgyalásra alkalmas helyiség Budapesten, amelynek ablakai épségben maradtak. A világítás már működik. Farkasordító hideg van. Télikabátban ülünk, kesztyűben jegyzetelünk. Mellettem jobbra a politikai ügyész; idős politikus-ügyvéd, meggyőződéses antifasiszta. Ő még a kalapját is a fején tartja, annyira fázik.

A magyar nép bíróság héttagú tanácsban ítélkezik. A bíróság tagjai: a szakszervezetek, a kommunista, szociáldemokrata, paraszt, kisgazda és polgári demokrata párt által választott egy-egy népbíró. A tárgyalást a budapesti törvényszék egyik szakbírája vezeti.

A népbíróság a Zeneakadémia előadói pódiumán, az orgonának háttal foglal helyet. Tőle jobbra a népügyész és a politikai ügyész. Mögöttük a jegyzőkönyvvezető. A bíróságtól balra, velünk szemben ül a hét vádlott, és mögöttük a védők. Szálasit és még három másik vádlottat két-két védő védi.

„Háborús és más bűntettek miatt Szálasi Ferenc és társai elleni ügy tárgyalását megnyitom" – jelenti be az elnök.

A vádlottak:

Szálasi Ferenc 1897. január 6-án született Kassán, nős, volt vezérkari őrnagy. A vezérkari tiszti vizsgát kitűnő eredménynyel teszi le. „A magyar állam felépítésének terve" cím alatt politikai elgondolásait folytatólagos füzetekben megjelenteti. Gömbös Gyula példája lebeg szeme előtt, aki vezérkari tisztből lett miniszterelnök. Gömbös még honvédelmi miniszter korában kihallgatásra is magához rendeli. 1931. május 4-én

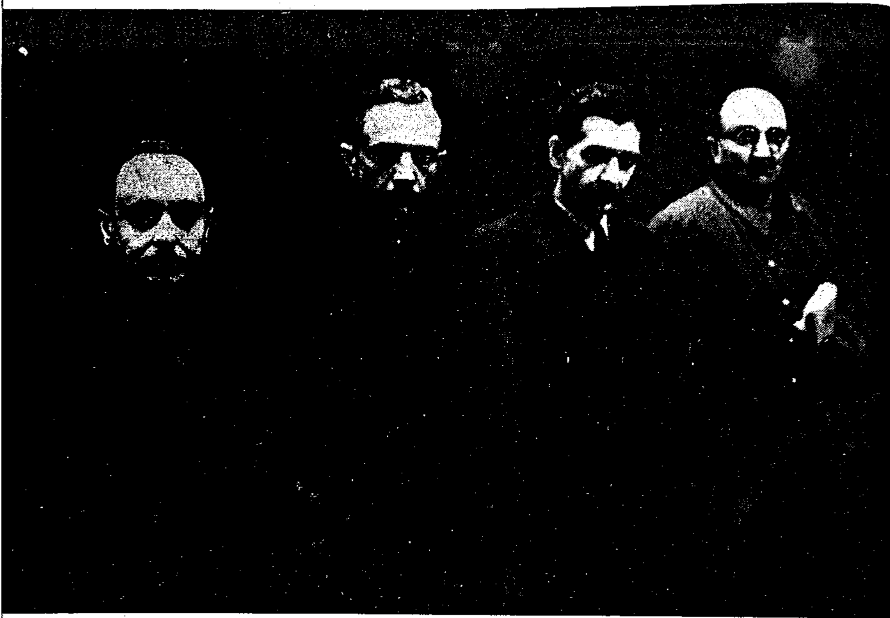
Szálasi, Beregfy, Szőllősi a vádlottak padján, mögöttük a védők

levélben számol be szüleinek erről a kihallgatásról. Befejezésül arról ír, hogy a levél tartalmáról beszélhetnek, de arról nem, hogy az információ kitől származik, mert ha Gömbös megtudja, „tényleg kipofoz a hadseregből". Közlése szerint Gömbös azzal bocsátotta el: „Ne politizálj, mert bajod lesz belőle. Az én helyembe pedig csak akkor jössz, ha én elmentem. Előbb nem. Na, szervusz!"

Egerbe helyezik csapattiszti szolgálatra. Ebből arra következtet, hogy katonatiszti karrierjének befellegzett. Teljesen a politikai érvényesülésnek kívánja magát szentelni, ezért nyugdíjazását kéri. Ez 1935. március 1-vel, 38 éves korában megtörténik.

Még ugyanazon évben megalakítja a „Nemzeti Akarat Pártját".

1936-ban jelöltként fellép a pomázi időközi képviselőválasztáson: csúnyán megbukik.

Szálasi Ferenc, Szőllősi Jenő, báró Kemény Gábor, Beregfy Károly

Ezt követően legrégibb párthívével, dr. Csia Sándor vádlott-társával Németországba megy tanulmányútra.

1937-ben pártja egyesül az Egyesült Magyar Nemzeti Szocialista Párttal, és Endre László Fajvédő Szocialista Pártjával, Magyar Nemzeti Szocialista Párt néven.

1938-ban új pártot alapít Nemzeti Szocialista Magyar Párt Hungarista Mozgalom elnevezéssel.

1938-ban 3 évi fegyházra ítélik, mert a Horthy-rendszert erőszakkal akarta megdönteni, s annak helyébe szélsőjobboldali pártját s önmagát kívánta hatalomra juttatni. Az előzetes letartóztatás alatt három hivatásos katonatiszt testvére tiszti becsületszavát ajánlja fel biztosítékul, fivérük szabadlábra helyezéséért. A Magyar Királyi Kúria ezt nem fogadja el azzal az indoklással, hogy tiszti becsületszavas biztosítékot a büntető perrendtartás nem ismer. Azután felajánlanak először 10 000, majd 50 000 pengőt biztosítékul.

Az összeg nagyságának megítéléséhez bizonyos tájékoztatást adhat az a tény, hogy egy jó szakmunkás heti fizetése ebben az időben 16–24 pengő között mozgott. Honnan jött volna ez a csekélynek nem tekinthető összeg? A periratok között feltalálható budapesti párttagnévjegyzék arról tanúskodik, hogy abban az időben ismert nagytőkések, magas rangú katona-, csendőrtisztek, más közéleti nagyságok is voltak a párt tagjai között.

1940-ben Horthy egyéni kegyelemben részesíti Szálasit, aki szabadulása után fokozott energiával tör a hatalom felé.

Szőllősi Naszluhácz Jenő: 1944. október 15-e után miniszterelnök-helyettes, előtte gyógyszertár-tulajdonos. 4 gyermeke van, egy emeletes és két földszintes háza, harmadmagával 200 hold föld haszonélvezetével rendelkezik. Eredetileg birtokolt 20 hold ingatlan vagyonához további 73 hold földet vásárol, értékpapírjai vannak. Agrárszocialistának vallja magát, ezért kerül a nyilas mozgalomba. Arra a kérdésre, hogy agrárszocialista létére az ország egyik legnagyobb földínségben szenvedő vidékén miért vásárolta fel a parasztok elől a földet, azt válaszolja, hogy egy fecske nem csinál nyarat.

Dr. báró Kemény Gábor: 1910. december 14-én született Budapesten, jogi doktori diplomát szerzett, volt szolgabíró, majd újságíró, nős. 1944. október 15-e után a nyilas kormány külügyminisztere. Előadása szerint dédnagyapjának testvére volt báró Kemény Zsigmond. Vidéki szolgabírói tisztéről lemond, mert elégedetlen a rendszerrel, Budapestre jön, itt Szálasi pártjánál külügyi vonalon működik és nyilas lapnál újságíró.

Beregfy Berger Károly: született 1888. Cservenkán, nős, 4 gyermeke van. 1944. október 15-e előtt vezérezredes, 1944. júniusi leváltásáig az 1. Hadsereg parancsnoka. Vörös János vezérezredes, Horthy utolsó vezérkari főnökének vallomása szerint leváltására azért került sor, mert a legsúlyosabb harctéri helyzetben nem a frontvonalon tartózkodott, hanem hátul a kórházakat látogatta és a súlyos sebesültektől azt kérdezte: „Aztán bátran harcoltál-e, fiam?”

Lakatos Géza – aki 1944. október 15-én még miniszter-

elnök – közölte Vörös Jánossal, hogy 1945. január 1-vel elhatározott tény volt Beregfy nyugdíjba küldése. Addig is valami címet kellett adni neki, s ezért kinevezték a póthadsereg parancsnokának, ami inkább cím volt, mint katonai hatalom. Vigasztalásul Horthy magas kitüntetésben részesítette. 1944. október 15-e után a nyilas kormányban honvédelmi miniszter. Ez az előző gyakorlattal szöges ellentétben állt, mert tényleges szolgálatot teljesítő tiszt nem lehetett honvédelmi miniszter. Szálasi kinevezi egyúttal vezérkari főnöknek, a honvédség főparancsnokának és az 1944. október 16-án életre hívott háromtagú kormányzótanács tagjának.

1945. március 2-án a kormányzótanács, amelynek tagjai Beregfy, Csia és Rajniss Ferenc, lemond és azonnal újjáalakul. Változatlanul tagjai maradnak Beregfy és Csia, és Rajniss helyett vádlott-társuk, dr. Gera József lesz az új tag. Beregfy a per folyamán arra hivatkozik, hogy nem volt a nyilas párt tagja, pedig ő az egyetlen, aki nyilaskeresztes karszalagot visel az 1944. október 16-án megalakult kormány tagjai között az arról készült fénykép szerint.

Egyébként Szálasit még a hadiakadémiáról ismeri, ahol tanára volt. Szálasi a Hungarista Naplóban, amelyben az eseményeket természetesen saját felfogásának megfelelően jegyezte fel, így ír:

„A kormányzó és Csatay (a Lakatos-kormány honvédelmi minisztere) utasították Beregfyt, hogy kímélje a csapatokat, vonuljon vissza a németek ellenére is. Erre nem volt kapható és ezért leváltják Beregfyt."

A népügyész kérdése Szálasihoz:

Kívánt-e ön Beregfytől nagyobb buzgalmat és több munkát, mint amennyit tanúsított, és végzett, mint honvédelmi miniszter, vezérkari főnök és honvédségi főparancsnok?

Szálasi:

Nem.

Meg volt vele elégedve?

Igen. Meg voltam vele elégedve.

Dr. Csia Sándor: Született 1894. február 4-én Nagybányán, titkár a Helyiérdekű Vasútnál, nős, egy gyermeke van. Szálasi legrégebbi híve. A háromtagú kormányzótanács tagja.

Szálasi a harmincas években nyakra-főre kért lovagias

Ára 20 fillér □ Csak tintával tölthető ki!

Ig. sz. ....

Személyi adatok.

Név: Szálasi Ferenc.
Vallás: r.k. szül. év: 1897.
Szül. hely: Kassa
Foglalk.: ny. őrnagy.
Családi áll.: nőtlen
Havi jövedelem: 341.– P
Katonai beosztása: nyug. áll.
Választó jogom: nincs.

Lakcím: Bp. V. Hollán u.
Apja neve: Szálasi vall.: r.k.
Anyja neve: Szakmáry vall.: g.k.
Havi felajánlás össz.: 5 P—
A fenti adatok a valóságnak megfelelnek.
1937. X. 24.
Szálasi Ferenc
a tag felvételét kérő aláírása

Szálasi személyi adatai

elégtételt párbajsegédei útján mindazoktól, akik – szerinte – ránézve sértő kijelentést tettek vagy írtak.

Nem érdektelen megemlíteni, hogy párbajra hívta ki többek között dr. Györki Imre szociáldemokrata országgyűlési képviselőt, aki parlamenti felszólalásában elmondta: Szálasi felajánlotta szervezőképességét a szociáldemokrata pártnak; valamint Pethő Sándort, az akkori Magyar Nemzet felelős szerkesztőjét, aki e felszólalást lapjában megírta. Az egyik párbajsegéd minden lovagias ügyében dr. Csia Sándor volt.

Az első tervezetben, amelyet Szálasi a hatalom átvételére készített, a legmagasabb államfői hatalomként életre kívánta hívni a nádori méltóságot. Nádornak természetesen elsőként önmagát jelölte Szálasi, másodiknak Csiát hozta javaslatba.

1945 márciusában Szálasi koronatanácsot létesít. Ennek ülésein magának tartja fenn az elnöklés jogát, akadályoztatása esetén pedig Csia helyettesíti.

Vajna Gábor: született 1891. november 4-én Kézdivásárhelyen, elvált, kereskedelmi akadémiát és hadiiskolát végzett. 1944. október 15-e előtt szolgálaton kívüli vezérkari őrnagy. Szálasi 1945. február 3-án, 1944. november 1-i hatállyal, szolgálaton kívüli ezredessé nevezi ki. Egyidejűleg Beregfy helyett biztosít számára belügyminiszteri tisztének megszűnte esetére a vezérkarban.

A népügyész a kihallgatás során kérdést intéz Vajnához:

Hallotta ön ezt a nevet: Kern István?

Igen.

Kinek a fedőneve volt?

Az enyém.

Hol volt ez?

A kémelhárító osztálynál.

Mikortól meddig működött ön a kémelhárító osztálynál ezzel a fedőnévvel?

1924-től azt hiszem 1931-ig.

Miből állt a tevékenysége?

Nyugdíjas tiszt voltam és ott tiszteletdíjat kaptam. Irodai munkát végeztem .

Milyen nyomozásokban vett részt?

Sok nyomozásban, csehszlovák vonatkozásban. A Barabás alezredes elleni ügy volt nagyobb ügy, azután a Csepeli Horváth Antal vezérkari alezredes és még több csehszlovák ügy.

Ismertetek önnel egy közleményt: Kern–Vajna Gábor a budapesti rendőrség kémkedés címén ártatlanul letartóztatott tagjának, Opris Gábornak a tárgyalásán került először a nyilvánosság elé, amikor baloldali képviselők a parlamentben követelték a Conti utcai fogházba hurcolt munkások és szakszervezeti vezetők szabadonbocsátását. Akkor Kern úr Vajna Gábor lett, de továbbra is megtartotta a vezérkarnál elfoglalt beugrató és embereket eltüntető szerepét. A nyilas belügyminiszter közel húsz esztendőn keresztül ártatlan emberek százait szolgáltatta ki a katonai törvénykezés borzalmainak és ezek legnagyobb része a Conti utcai fogház udvarán felállított bitófán végezte.

Munkásokkal szemben soha nem szerepeltem.

Vajna nem gondolt vissza arra, hogy hónapokkal előbb, a nyomozás során azt vallotta: Szálasit a vezérkarban ismerte meg 1930-ban. 1937-ben találkozott vele, amikor Vajna a kémelhárítók megbízásából a szabotázs- és kémelhárító szolgálatot vezette a dunántúli hadiipar területén. Lakása a fűzfői lőporgyárban volt. Nem látszik túlságosan valószínűnek, hogy szabotázs- és kémkedési akciókat csak az üzemek igazgatói és vezető állású munkatársai hajtottak volna végre. Vajna megbízatása elsősorban a munkások ellen irányult.

Vajnának volt egy kereskedelmi vállalkozása is. Ennek pontos üzletkörére nem derült fény. Vajna vallomása azonban bepillantást enged a vállalkozás jellegébe:

Anyagi körülményeim rendezettek voltak... Jövedelmem évi 30 000–40 000 pengő körül mozgott. Becsey Vilmos és Temesi Milán révén nagyobb összegben részesültem egy általam közvetített finn fegyverszállításból, amely összeg 35 000 pengő volt.

Belügyminisztersége előtt tehát nem csak besúgó és provokátor volt, hanem halálkereskedő is. Azután belügyminiszter lett és ezreket mészároltatott le. Fejlődése egyenes irányban ívelt „felfelé".

Egy időben névtelen leveleket terjesztettek arról, hogy felesége zsidó származású. Tény, hogy felesége anyai nagyszüleinek egyike zsidó származású volt. Kétségbeesve jelenti Szálasinak, reszket attól, hogy vége szakad nyilas karrierjének. Szálasi megnyugtatja: azt, hogy ki a zsidó, ő határozza meg.

Egyébként Szálasi ezt is Hitlerről kopírozta. „Wer Jude ist, bestimme ich." Vagyis: hogy ki zsidó, azt én határozom meg.

Vajnát azonban a közlés nem nyugtatja meg. Karrierjét mindennél fontosabbnak tartja, elválik feleségétől.

Dr. Gera József: született 1896. október 24-én Makón, nős, gyermekorvos, két háza van. Nyilaskeresztespárti tevékenysége miatt orvosi állását elveszti. Budapestre jön és a nyilaspárt szervezésének egyik irányítója. 1944. október 15-e után, amikor Szálasi a nemzetvezetői és miniszterelnöki méltóságaival van elfoglalva, ő vezeti a nyilaspártot. 1945. március 2-től kezdve a háromtagú kormányzótanács tagja.

A történeti hűség kedvéért meg kell jegyezni, hogy a tárgyalás anyagát parlamenti gyorsírók felváltva írták gyorsírással és tették át gépbe naprakész állapotban. A tárgyaláson elhangzottakat felvette a magyar rádió is és estéként részle-

teket sugárzott belőle. A nemzetközi és a belföldi sajtó munkatársainak módjukban állott ellenőrizni, hogy a tárgyalás – amely több mint három hétig tartott – a törvényesség legszigorúbb betartása mellett folyik.

El kell mondanom, hogy amikor Szálasi bírósága 1944 decemberében Kiss János altábornagy és társai ellenállási ügyében tartott tárgyalást, azt három nap alatt befejezte. A vádlottak közül hat személyt halálra ítélt. Háromnak a büntetését kegyelemből fegyházbüntetésre változtatták át. A halálraítélteket az ítélet kihirdetése után nyomban felakasztották. Erről az ügyről egyéb összefüggéseiben a későbbiek során még szó lesz.

Annak a tárgyalásnak egyik bírája Hajnácskőy László csendőrezredes volt, aki tanúkénti kihallgatása során a feltett kérdésre azt válaszolta: „Nem, nem éreztem magam független bírónak."

Szálasi Ferenc 1946. február 26-án, az utolsó szó jogán délelőtt fél kilenctől déli tizenhárom óráig negyedórás szünettel közel négy és fél órán át beszélt.

Egyébként fogsága idején mindvégig grafomániás módon készített naplójegyzeteket. Feltüntette, milyen az idő, mit evett, milyen könyveket olvasott a börtönben, mi a véleménye a tanács elnökéről, a népügyészről, a politikai ügyészről. Ebben a naplójegyzetében kitér az utolsó szó jogán elhangzott beszédére és megelégedéssel rögzíti, hogy álláspontját szabadon fejthette ki.

Szálasi személyi adatainak felvétele során a tanács elnöke és Szálasi között elég éles vitára került sor. Amikor Szálasi foglalkozásaként a „Magyarország Nemzetvezetője" foglalkozást jelölte meg, a tanács elnöke úgy érezte, hogy kijelentése a fennálló társadalmi rend elleni izgatás. Szálasi ugyanis nagyon jól tudta, hogy Magyarországon mi történt a felszabadulás óta. Ekkor a tanács elnöke felvetette, hogy Szálasi személyével kapcsolatban vajon nem orvosi problémával állnak-e szemben. Erre Szálasi azt válaszolta, hogy ő nem kívánja elmeállapotának megvizsgáltatását de ha a bíróság szükségesnek tartja, rendeljék el, ő készséggel ennek aláveti magát.

A bíróság a szakértői vizsgálat elrendelését nem tartotta szükségesnek.

Szálasi a tanács elnöke ellen elfogultsági kifogást jelentett be. Ezt a népbíróság megindokolt végzésével elutasította. Szálasi védője emiatt semmisségi panaszt jelentett be.

Szálasinak elmeorvosi szakértői megvizsgálására nem került sor.

Később többször nekem szegezték a kérdést, vajon Szálasi normális volt-e?

Nem, Szálasi nem volt bolond.

Szálasiék védekezési taktikája

A vádirat ismertetése után a tanács elnöke közli a vádlottal, hogy a büntető perrendtartás rendelkezéseinek megfelelően a vádlottakat egymás távollétében fogja kihallgatni úgy, hogy a már kihallgatott vádlottak az utánuk kihallgatásra kerülő vádlottak vallomásánál jelen lehetnek. A vádlottaknak joguk van vádlott-társaik és a később kihallgatásra kerülő tanúk vallomásaira észrevételeket tenni és hozzájuk kérdéseket intézni.

Ezután Szálasi Ferenc kivételével elrendeli a vádlottak elvezetését. Kezdetét veszi Szálasi kihallgatása.

Megértette a vádat?

Igen.

Bűnösnek érzi-e magát?

Nem érzem magam bűnösnek.

Ez a jelenet a tárgyalás során még hatszor ismétlődik meg. Szőllősi és Kemény annyit még hozzátesz, hogy sajnálja a történteket.

Volt-e módjuk a vádlottaknak az 1945. május elején történt fogságba kerülésük óta védekezésüket egybehangolni? Nyilvánvalóan, hisz módjuk volt az érintkezésre.

Csia Sándor kihallgatása során a tanács elnöke elébe tárja azokat a tárgyaláson felmerült adatokat, amelyekből egyértelműen kitűnik: Szálasi állandóan sürgette a németeket, hogy az ő és pártja kezébe adják a hatalmat, sőt ehhez rendőri és katonai akciókat is kért, így többek között a miniszterelnök letartóztatását.

Csia:

Helyeselni nem helyeselhettem, Elnök úr, ez természetes,

mert ellentétben van azzal, amit Szálasi mindig mondott, hogy tudniillik a párt a nemzet akaratából és a kormányzó akaratából óhajtja átvenni a hatalmat, és elutasít minden német segítséget. Kérem, ha szabad bejelentenem, erről tegnap szó volt közöttünk, mert közös zárkában vagyunk, ott van Beregfy is.

Elnök:

És a vádlott-társaival együtt van?

Csia:

Igen.

Ezután Csia elmondja, hogy az előző tárgyalási napon történteket a zárkában megbeszélték egymással.

Mind a hét vádlott védekezése lényegében egységes. Ez leghatározottabban Szálasi vallomásából tűnik ki.

A védekezés hat irányú.

Először: Meg volt győződve a németek győzelméről. Meggyőződéséből fakadt a tudat, hogy cselekedete az ország érdekében áll.

Valóban ez volt a meggyőződése?

A tárgyaláson az egyik népbíró kérdésére Szálasi válaszol:

Az én véleményem szerint már a németek hadüzenete is, illetve a német–szovjet háború a világtörténelem legvéresebb ostobasága volt, amit én megfelelőképpen annak idején a pártban is kifejezésre juttattam.

A tárgyalás során a Vörös Hadseregről így nyilatkozik:

Mint volt vezérkari tisztnek ki kell jelentenem, hogy az orosz hadsereg a hadtörténelemben mindig a legteljesebb mértékben megállta a helyét, és ebben az óriási nagy küzdelemben is kivételes nagy teljesítményekre tekinthet vissza.

De akkor mire alapíthatták a német győzelembe vetett meggyőződésüket?

Szálasi egy 1945. március 6-i hozzá intézett helyzetmegítélési előterjesztésre a következőket vezeti rá:

A Szovjet déli szárnyát kell összetörni, politikai, társadalmi és gazdasági előfeltételei mind megvannak. A nyár végéig nyugodtan el lehetne érni a Dnyeszter vonalát a déli szárnyon, ami megengedné, hogy a háborút a Ny. hadszíntéren is döntő céllal levezethessük.

Szálasi az utolsó szó jogán meggyőződésének ténybeli alapjául elmondja:

Bennem határozottan a biztos győzelem tudata volt, mert semleges és német szakírók írtak a német új fegyverekről, mert Hitler kijelentette, hogy vannak új fegyverek, amelyek eldöntik a háborút, mert Veesenmayer, aki 1944. március 19-vel, az országnak a németek által történt megszállásával nagykövet és Hitler magyarországi személyes képviselője lett, azt mondotta: Megvan az a fegyver, amely négyzetkilométereket porrá és hamuvá tesz.

Hitler, Ribbentrop és Osima japán nagykövet megnyugtatták, hogy olyan fegyverek vannak, amelyekkel a háborút Németország feltétlenül megnyeri.

Egyébként Hitler 1944. szeptember 12-i beszédében a körzetvezetőknek a következőket mondotta:

Isten a tanúm, hogy nem én kényszerítettem a német népet és az ártatlan Európát ebbe a háborúba. Mindenki láthatta, hogy az emberiség ellen sohasem vétettem, és a fegyvereket a lovagiasság határán belül használtam. Most azonban elhatároztam, hogy bevetem a döntő és megsemmisítő hatású fegyvereket, amelyek ártatlanok millióinak életét is fogják követelni, mert az angol nép nem tudta jobb belátásra bírni vezetőit.

Kétségtelen, hogy az angol népnek nem lesz módja vezetőinek felelősségre vonására, mert megsemmisül, és ezért arra kérem a bajtársakat, imádkozzanak értem, hogy a mindenható bocsássa meg nekem ezt a cselekedetemet.

Persze mondott Hitler más beszédet is, így például 1941. október 3-án a brjanszki és vjazmai kettős katlancsata győzelmes befejezése után:

Ich spreche das erst heute aus, ich spreche das erst heute aus, weil ich es aussprechen darf, dass dieser Gegner bereits gebrochen ist, und nie mehr sich erheben wird.

Vagyis: ma mondja ki először, mert most már kimondhatja, hogy ezt az ellenfelet már megtörték és soha többé nem fog talpraállni.

Nyilván Szálasi is emlékezett erre a hírhedt beszédre. Tapasztalhatta, hogy a Vörös Hadsereget nem törték meg, mert a harcok 1944 októberében már Magyarország területén folytak.

Szálasi bizonyítási indítványt terjeszt elő a tárgyaláson. Többek között kéri Ribbentrop német külügyminiszter, Gu-

derian vezérezredes és Speer volt hadfelszerelési miniszter tanúkénti kihallgatását, annak tisztázására:

Az én döntésem helyes alapon nyugodott-e, vagy ők rosszul informáltak.

A harc beszüntetése tekintetében április közepe táján adtam ki az első intézkedést, amely a nyugat felé való harc beszüntetését volt hivatva foganatosítani.

Beregfy vezérezredes ragyogó katonai felismerése szerint:

Most az uraknak van igazuk, de a Churchill-beszéd alapján, hogy egy hajszálon függött, hogy másképpen lett volna, s ha még rövid ideig tart, a helyzet ellenkező irányba fordul... (Churchill sohasem mondta, hogy a szövetségesek győzelme csak egy hajszálon múlt. Arról azonban beszélt, hogy nem ígér mást, mint könnyet, vért és szenvedést, de a végső győzelem bizonyos.)... *de amikor már a háborúba beléptünk és éveken át folytattuk, akkor tájékoztatásom szerint igenis a meggyőződésem az volt, hogy a németek nyerik meg a háborút, annak dacára, hogy a háború mindig hullámzik.*

Az egyik népbíró megkérdezi:

Mikor jött rá, hogy a németek elveszítették a háborút?

1945. április közepén.

És a magyarok?

Ugyanakkor. A németek március második felében adott tájékoztatásban a legnagyobb bizonysággal mondták, hogy megnyerték a háborút.

Másodszor: Szálasi előző meggyőződéséből folyik, hogy az országot a németek hadszíntérré tették volna és sokkal nagyobb kár származott volna az országra, mint származott a hatalomátvétellel. Tehát a puccs az ország érdekét szolgálta.

Szálasi az utolsó szó jogán idevonatkozóan a következőt mondja:

Elhangzottak itt egy hónaptól pár hétig szóló vélemények. Legalább annyi ideig tartott volna, mint így tartott... de sokkal szörnyűbb következményekkel.

Óhatatlanul eszébe ötlik az embernek a kérdés: így nem volt hadszíntér az ország? Így nem vált rommá Budapest? Így nem rabolták el a németek a mozdítható nemzeti javakat? Nem fosztogatták akadálytalanul a lakosságot? A Szálasi-uralom ezt nemhogy nehezítette, hanem elősegítette és a szenvedéseket még csak tetézte saját rablásaival, gyilkosságaival, esztelen terrorjával.

Harmadszor: A németektől nem kért beavatkozást, tehát külső kényszer nélkül került hatalomra.

Az utolsó szó jogán e tárgyban ezt mondja:

Minden erőmmel oda hatottam, hogy teljesen passzív magatartásra kényszerítsem a németeket.

A korabeli dokumentumok alapján egyértelműen kiderül, hogy a német fegyveres és diplomáciai erők beavatkozása nélkül szó sem lehetett volna Szálasi eredményes puccsáról. Erre később még vissza kell térnem. Egyelőre álljon itt Szálasi 1944. október 21-én Hitlerhez intézett táviratának szövege:

Nagyméltóságú Hitler Adolfnak
Nagynémet birodalom vezére és kancellárja
Főhadiszállás.

A hungarista államvezetés élén mint felelős miniszterelnök jelentkezem Nagyméltóságodnál, mint a mostani roppant mérvű háborús, világnézet és munkaharc első hősénél és a megszülető Európaközösség elhivatott vezetőjénél, hogy jelentsem Magyarországnak a háromhatalmi egyezmény és antikomintern paktum világnézeti kereteiben való feltétel nélküli és totális beállítását és a magyar hadseregnek a nagynémet fegyvertárs oldalán való maradéktalan, hősi és elszánt harcbanállását. A Hungarista hatalomátvétel történelmi óráiban első köszönetemet Führer, Önnek fejezem ki az egész magyar nemzet nevében. Köszönöm ezt a nemes és 1000 éves történelmi hagyományon nyugvó hű bajtársiasságot, amely a magyar-német élet-, társ- és sorsszövetség jegyében olyan felemelően nyilvánult meg 1944. október 15. és 16-án. Hiszem, hogy az a géniusz, amely az új világ kialakuló rendjét irányítja, és amely Önt, Führer nem csak nemzete, hanem egész Európa javára adta, meghozza minden életerős és életképes európai nép, nemzet és mozgalmaik, valamint felelős vezéreik hittel, hűséggel és hősiességgel megnyilvánuló felelőssége mellett a Nemzetiszocialista új európai élet győzelmét. Az Ön vezetése alatt harcoljuk ki a nacionalista és szocialista földgömbrendeződés kereteiben az európai nagytér belső, a nemzeti szocialista világnézeten felépülő Európaszövetség összhangját és

rendszerét, amelynek egyik megdönthetetlen pillére lesz a délkelet-európai élettér erős, egészséges és értékes közössége és benne a Hungarista magyar birodalom.

Ezekért az eszményekért a nemzet minden erejét és értékét latbavetjük, és a szövetséges német birodalom oldalán harcolunk a győzelemért.

Fogadja Führer a magam és nemzetem soha nem múló háláját, hitét és hűségét.

Sieg heil! Kitartás!

Szálasi Ferenc

Szálasi az októberi eseményekben való német segítségért kitüntetéseket adományoz:

Edmund Veesenmayer német nagykövetnek, Hitler személyes megbízottjának – a Magyar Szent Korona Nagykeresztjét a Hadiszalagon,

Otto Winckelmann, a magyarországi német SS parancsnokának – a Magyar Szent Korona Rend Nagykeresztjét,

Kurt Haller attasénak – a Magyar Szent Korona Rend Középkeresztjét a Hadiszalagon.

Veesenmayernek Szálasi, Winckelmann-nak és Greiffenbergnek Beregfy, Kurt Hallernek Bagossy Zoltán rendkívüli követ adja át a kitüntetéseket.

Negyedszer: Horthy önként adta át neki a hatalmat.

Horthy ebben az időben 76 éves volt. Egyik fia meghalt, a másikat 1944. október 15-én reggel a németek elrabolták. A Várat az SS-alakulatok elfoglalták és kirabolták. Október 16-án reggel 6 óra előtt pár perccel Horthy a németek „védőőrizetébe" került.

Szálasi tudta, szó sem lehet arról, hogy Horthy önként megbízza a miniszterelnöki teendők ellátásával. Horthy megvetette Szálasit.

Ötödször: Az országgyűlés alkotmányos úton bízta meg az addig ismeretlen „Nemzetvezető" tisztséggel.

1942. február 10-én a képviselőház tárgyalja a kormányzóhelyettesi intézményről szóló törvényjavaslatot. Ezzel Horthy lényegében fia számára kívánta örökletessé tenni a kormányzói tisztet.

Ez Szálasi számára akadályt jelentett, mert a kormányzói

tisztség megüresedése esetén nem kerülhetett volna szóba a nyilas párt parlamenti frakciója révén olyan javaslat, amelynek értelmében Szálasi juthatna hatalomhoz. Ezért Csia Sándor a párt álláspontjáról a következő deklarációt olvassa fel a parlamentben:

A Nyilaskeresztes Párt ilyen sorsdöntő törvényjavaslat tárgyalására és törvényerőre emelésére a jelenlegi magyar képviselőházat, illetve országgyűlést illetékesnek nem tartja, erre csak egy, az ország egész területén pártatlanul levezetett tiszta választás alapján megalakult új országgyűlést tartja hivatottnak.

1944. október 15-ét követően a nyilas pártnak már nincs aggálya a „Nemzetvezető" törvénybeiktatásával. Az sem zavarja, hogy az országgyűlés tagjai közül sokan letartóztatásban, német koncentrációs táborban vannak, hogy az ország jelentős része felszabadult, és a szabad területet ez az országgyűlés nem képviseli.

És ha már Szálasi az alkotmányosság formai oldalát nézte, akkor arra is figyelemmel kellett volna lennie, hogy Lakatos miniszterelnök nem mondott le a tisztéről, Horthy nem mentette fel, s így formailag Magyarországnak 1944. október 16-tól kezdve két miniszterelnöke lett volna. Sőt nem is kettő, mert az alábbiak szerint a 2. hadsereg parancsnokát, Veress Lajos vezérezredest Horthy még az októberi események előtt bizalmas leiratban miniszterelnökké nevezte ki arra az esetre, ha idegen hatalom gátolná őt akaratszabadságában. Minthogy ez az eset október 16-án hajnalban bekövetkezett, Horthy kinevezése alapján Veress Lajos volt a miniszterelnök, akit a 2. hadseregnél október 16-án kora reggel a németek ugyancsak letartóztattak.

Hatodszor: Szálasi meg akarja félemlíteni a bíróságot.

Remélem, hogy a jelenlevők mind abban a tudatban vannak, hogy abban az esetben is vallanák az itt hangsúlyozott véleményüket és meggyőződésüket, és vállalnák érte a felelősséget, ha történetesen a vesztes oldalán állanának, vagy sorsfordulat következnék be – mondja Szálasi a bíróság előtt. Meg is fenyegeti a perben résztvevőket:

Még nem vívták meg a huszadik század nagy catalaunumi csatáját. Az még előttünk áll... Éppen ezért az a meggyődésem, hogy csak évek múltán fog magyar nemzetünk abba a

helyzetbe kerülni, hogy tényleg a végső ítéletet felettem kimondja.

Szálasiék nem hittek abban, hogy őket elítélhetik.

A nyomozás során történt kihallgatása alkalmával Beregfynek a kihallgatása végén felteszik a kérdést:

Mit gondol, mi fog önnel történni?

Nem tudom.

Népbíróság elé kerül. Milyen ítéletet remél?

Felmentést.

A bálvány ledől

Rajniss Ferenc, Szálasi egyik minisztere és az első kormányzótanács tagja egy másik perben arról tett említést, hogy Szálasi nyilvános szereplései előtt kifestette magát. Rajniss azt akarta kifejezni, hogy Szálasi a nyilvános szerepléseken „fellépett", színész volt, aki nemzetvezetőt alakított.

Ez a színjátszás nyomta rá bélyegét az egész tárgyalás alatti magatartására. Szálasira vádlott-társai felnéztek. Volt közöttük, aki bálványnak tekintette. Szálasi a társai előtt bálvány akart maradni. Tudta, hogy a zsúfolásig telt nagyterem hallgatóin kívül az egész ország hallhatja rádión keresztül. Szálasi az országban megbújó híveiben is fenn akarta tartani az egyedül üdvözítő népvezér legendáját. Ezért játszott. Minden kérdésre készségesen válaszolt. Amikor egy-egy adattal sarokba szorították s régebbi, írásbeli rögzítéseit elébe tárták és szembesítették a tárgyalási önmagával, nem adott magyarázatot az ellentmondásokra. Ilyenkor következetesen azt az álláspontját ismételte, ami ránézve kedvezőbb volt. Merev arccal tette a vallomását, s ült napokon keresztül. Néhány lépés távolságra volt tőlem, velem szemben. Figyeltem. Néha-néha, amikor a tárgyalás olyan részhez ért, amely nem az ő működésével foglalkozott, elengedte magát, arcán megszűnt a merev feszültség. Amikor azonban észrevette, hogy figyelem, azonnal fölvette a „vezéri" pózt, s megint nem önmaga volt.

Utólag tudtam meg a börtönnaplójából, hogy gyűlölt. A tárgyalás után sokszor megkérdezték tőlem, vajon én gyűlöltem-e Szálasit? A kérdésre a válasz korántsem egyszerű. Amíg személyesen nem ismertem meg, Szálasi személye egy

gyűlöletes és gyilkos rendszert testesített meg előttem. Ezt a rendszert csak gyűlölni lehetett. Világos, hogy ez a gyűlölet a rendszer iránt változatlan hevességgel égett bennem. Nem lehet az embert kettéválasztani akként, hogy ez a rész a hűvös, tárgyilagos jogász, ez a rész pedig az ember, akinek érzései vannak, gyűlöl és szeret.

Szálasival szemtől szembe ültem, beszélgettem vele, napokon keresztül figyelhettem. Már amennyire Szálasival egyáltalán lehetett vitatkozni, még vitatkoztam is. Ha összegezem a személlyel kapcsolatos érzéseimet, annyit mondhatok: értetlenül álltam e jelenség előtt. Értetlenül álltam: hogyan történhetett meg, hogy egy ilyen ember, egy ilyen személyi garnitúrával odaáll az ország élére, és meri vállalni azt a felelősséget, ami ezrek és ezrek életének esztelen feláldozásával jár.

1945. május 5-én Szálasi Mattseeben amerikai fogságba került. Börtönnaplójában leírja fogságai helyét is idejét:

1945. május 7.–július 31-ig Augsburg ,

július 31. szeptember 18. Salzburg Landeshauptanstalt 13. sz. zárka

szeptember 18.–október 3-ig a Salzburgtól 4–5 km-re délre levő Marcus Camp 21. sz. épület

október 3-tól a mai napig Budapest Andrássy út 60. Hűség Háza 3. sz. pincezárka.

Az Andrássy út (mai Népköztársaság útja) 60 sz. volt a Nyilaskeresztes Párt központja, a nyilasok elnevezése szerint a „Hűség Háza".

Szálasi naplójában fogságait különböző szempontok szerint osztályozza. Az osztályzatokat azután elosztja a helyek számával és az átlagolás alapján állítja fel a sorrendet.

„Bánásmód szempontjából" így rangsorol:

1. Hűség Háza
2. Augsburg
3. Salzburg
4. Marcus Camp

Az amerikai katonai hatóságok Szálasinál a Marcus Campben megbuktak.

Érdekes, hogy a bánásmód – az ő megítélése szerint – annak a demokratikus magyar hatóságnak részéről bizonyult a legjobbnak, amelynek legtöbb oka lett volna rá, hogy ellene jogos indulatoknak engedjen utat.

Szálasi nagyon készült utolsó előtti szerepére: az utolsó szó jogán előadható beszédre. Részletesen kidolgozta. Ezt az előre kidolgozott szöveget a tanács elnöke csak akkor nem engedte mellékvágányra futni, amikor Szálasi jósolni kezdett a jövőre nézve. Ekkor figyelmeztette, hogy arról beszéljen, amit védelmére kíván elmondani, és ne arról, hogy mit fog hozni a jövő.

Több mint három héten keresztül játszani egy ilyen szerepet, nem kis fizikai erőkifejtést igényelt. Szálasi úgy gondolta, hogy egyéni presztízsének átmentése megéri ezt a fáradságot.

Február 16-án, Vajna Gábor kihallgatása közben, miután Kemény kihallgatása napokkal előbb befejeződött, a tanács elnöke bejelenti, hogy Keménytől írásbeli kérelem érkezett hozzá, amely szerint Kemény végtelen nehéz helyzetben érzi magát, kéri hogy vádlott-társai távollétében nyilatkozhasson.

A tanács elnöke teljesíti a kérést. Megkérdi Keménytől, miért érez gátlást a társai jelenlétében?

Kemény válasza, hogy a bajtársi hatás és a fegyelem hatása még mindig érvényesül. Ezután folytatja:

Tisztelt Népbíróság! Nem rendelkezem szónoki képességekkel, és így csak arra kérem Önöket és önökkel együtt az egész magyar nemzetet, hogy a dialektikai tehetségben rejlő hatások kidomborítása nélkül is higgyék el, hogy határozott megrendüléssel és mélységes fájdalommal tölt el mindaz a nyomorúság, amely hazámra szakadt. Ma már tudom és látom, hogy végzetes úton haladtam. Tévedésem következményeit férfiasan vállalom és kívánom még akkor is, ha ezek a következmények a halált jelentik. Csak az a kívánságom, legyenek meggyőződve arról, hogy tévedésemet kimondhatatlanul megbántam. Fiatal vagyok és politikailag tapasztalatlan voltam. Teljesen alávetettem magamat a pártvezető akaratának és a történelmi eseményeket az ő szemén át láttam. Álmatlan éjszakák tépelődései és vívódásai után az igazságnak tartozom annak megvallásával, hogy helytelen úton jártam, s ma tisztán látom azt a mérhetetlen kárt, amely az október 15-i események nyomán bekövetkezett. Hazámat ünnepélyesen megkövetem.

A jég már repedezik, de a jégzajlás még nem történt meg. Arra majd ezután kerül még sor.

Az ítélet kihirdetése után valamennyi vádlott kegyelmet kér.

Szőllősi Jenő:

Elhibáztam életemet akkor, amikor a polgári életből a politika háborúban olyan ingoványos talajára léptem. Ezerszer megbántam ezt, mert mint vidéki gyógyszerész, a politikai életben járatlan és túlságosan jóhiszemű voltam. Az is megbánással tölt el, hogy nem léptem ki idejekorán a Szálasi-kormányból. Első kedvezőtlen megfigyeléseim után – mert voltak ilyenek – le kellett volna vonnom a konzekvenciákat.

Csia, Szálasi legrégebbi fegyvertársa a mozgalomban:

Bűnömet mélyen fájlalom, a magyar nemzetet megkövetem és most azért esedezem, méltóztassék kedvező véleménnyel kegyelmi kérvényemet a köztársasági elnökhöz felterjeszteni.

Beregfy:

1944. október 16. a sorscsapásunk napja. Kész helyzetbe kerültem. Szálasi már mint hadúr rendelkezett velem. A parancsteljesítéssel bűnt követtem el... Bűnt követtem el, de nem tudatosan, amelyért nemzetemet ünnepélyesen megkövetem. A második bűnöm, hogy intézkedéseimmel a háborút fokoztam. Ezért is ünnepélyesen megkövetem a nemzetemet. Szálasi politikáját nem ismertem, vele nem érintkeztem, de október 16-án sem vállaltam semmiféle politikai vagy társadalmi feladatot, vagy közösséget Szálasival.

Szálasi a börtönnaplójában megírja, hogy Gera a zárkában kijelenti:

Szálasi becsapott, a konzekvenciákat ezért le kell vonnia.

... ledőlt előttem a bálvány és az ügyvéd előtt csaknem sírt.

Gera védője a védence közlése alapján mondja:

... tévedéseit, tetteit, annak következményeit – és ha mindez bűnnek minősül – bűnét kétségbeesetten megbánta, éppen a tárgyalás adatai döntötték le a bálványt és nyitották meg vak szemeit látóvá.

Miközben Szálasi ezt hallja, változatlanul merev arccal ül a tárgyalóteremben. A szerep még tart. De a zárka magányában, önmagának, csak önmagának megvallja és feljegyzi a naplójába:

Gera, Szőllősi és Kemény is megtagadott személyemben.

De Szálasi még itt sem, a négy fal között egyedül, még

önmagának sem akarja, nem meri bevallani, hogy nemcsak személyében tagadták meg, hanem pártjában, ideológiájában, hatalomra törésében és a hatalomban való részesülésben, mindenben, amire Szálasi, de társai is életüket tették fel.

1946. március 10-én, két nappal az ítélet végrehajtása előtt, Szálasi arról ír e naplóban, hogy újságíró látogatta meg, s többek között megkérdezte tőle: hogy ha még egyszer újra kezdhetné, ugyanazt csinálná-e, mint amit tett? Hogy mit válaszolt az újságírónak, az nem derül ki minden kétséget kizáróan. Önmagának azonban leírja:

Nem éppen ugyanúgy, mert utóvégre nagyon is tanultam az elmúltakból.

A bálvány már – azok előtt is, akiknek a szemében Szálasi bálvány volt – leomlott.

Horthy eljut 1944. október 15-éhez

Horthy szabadulni akar a Sztójay-kormánytól

Lakatos Géza vezérezredes, hadseregparancsnokot 1944 májusában visszahívták Magyarországra az északi harctérről, és amint az ilyenkor szokásos, a kormányzó kihallgatáson fogadja. A kihallgatás nem a sablonos szólamokban merül ki, hanem Horthy panaszkodik a német megszállásra, beszél a „jobboldaliak" mozgolódásáról, puccstól fél, különösen Imrédyt és Bakyt emlegeti, de megemlíti Szálasit is, aki szintén nyugtalanítja. Arról beszél, hogy egy elenyésző kisebbségre támaszkodó párt a németek segítségével erőszakkal akarja a hatalmat megkaparintani. Azt mondja Lakatosnak, menjen a birtokára pihenni, majd távirati rendelkezést kap, akkor azonnal jelentkezzen, őt fogja kinevezni miniszterelnöknek. Lakatosban a beszélgetés alapján az a meggyőződés alakult ki, hogy Horthy szabadulni akar Sztójaytól, hivatalnokkormányt fog kinevezni és szeretne kilépni a háborúból.

Július 7-re Horthy táviratban magához rendeli Lakatost és közli, hogy holnapután Sztójayt lemondatja, átadja Lakatosnak a kormánylistát és megbízza, hogy az abban kijelölt miniszterek részvételével alakítson kormányt. Horthy közli, hogy a tervet megbeszélte Rakovszky Ivánnal, aki a miniszterelnök helyettese lesz, és Bethlen Istvánnal. Lakatos azonban fél. Nem meri vállalni a következményeket a – szerinte – puccsszerű kormányalakításért, fél a németektől és 24 órai gondolkodási időt kér. Horthy másnap összehozza Rakovszkyval és Bethlennel. A megbeszélés során Lakatos álláspontja győz, Sztójay leváltása elmarad, mindössze a belügyminiszter kicserélésében állapodnak meg.

Július 17-én Horthy ismét felrendeli Lakatost, de ekkor már kész helyzet elé állítja. Közli, hogy Sztójayt már le is mondatta, ezt levélben bejelentette Hitlernek, a levelet át akarta adni Edmund Veesenmayernek, a magyarországi német követnek és teljhatalmú megbízottnak, aki azonban azzal a kifogással hárította el a levél átvételét, hogy Hitler a harctéren tartózkodik, pillanatnyi tartózkodási helyét nem ismeri, nem veszi át a levelet, mert nem áll módjában azt a címzetthez juttatni.

Lakatos azt mondja Horthynak:

Hogy lehetett ennek az aljas hazugságnak bedőlni, azóta már telefonon biztosan leadta jelentését.

Nehéz megfelelő jelzőt találni Horthynak arra a magatartására, hogy a német követ közlését egyszerűen tudomásul veszi, és várakozik, amíg Hitler felkészül.

Veesenmayer nemcsak nagykövet volt Magyarországon, hanem egyúttal Hitler teljhatalmú megbízottja.

Veesenmayer 1944. április 3-án fogadta Szálasit, és tudtára adta, hogy a fentiek szerint ő kettős minőségben tartózkodik Magyarországon.

Szálasi megkérdezte, nemzetközi vonatkozásban ismeretes-e ilyen méltóság.

Veesenmayer:

Két ország között ilyen hivatalos méltóság kiküldését illetően nem áll fenn megállapodás. Erre azonban szükség van, mert másként nem folytathatnék tárgyalásokat olyan pártokkal, amelyek ellenzékben vannak.

Szálasi:

Teljes mértékben megértem a helyzetet. Németország elfogadná-e a kölcsönösség alapján a magyar államfő teljhatalmú megbízottját, aki a Németországgal fennálló különleges problémákat lenne hivatva tisztázni?

Veesenmayer:

Ez legfeljebb akkor volna lehetséges, ha a magyar hadsereg vonulna be Berlinbe.

Július 18-án Veesenmayer megjelenik Horthynál és közli, hogy Hitler parancsára Ribbentrop telefonon rendelkezett goromba hangon, ultimátumszerű hangnemben. A válasz lényege az, hogy amennyiben Horthy a Sztójay-kormányon egy

szemernyit is merne változtatni, úgy számoljon a legsúlyosabb megtorlásokkal.

Így festett a magyar szuverenitás 1944 nyarán.

Horthy ekkor a lemondás gondolatával foglalkozik. Tanácskozásra ül össze Lakatos, Ambrózy Gyula, a kormányzói kabinetiroda főnöke, Csatay honvédelmi miniszter és Horthyt eltérítik – nyilván nem túl erőteljes – lemondási szándékától.

1944. augusztus 24-én az esti órákban Lakatos telefonparancsot kapott, hogy azonnal utazzon Horthyhoz.

A románok szembefordultak a német hadsereggel, s ennek következtében a déli német front felbomlott. Horthy felhasználta a zűrzavart és a németek gyengeségét, lemondatta Sztójayt, és Lakatosnak egy kész kormánylistát adott át. A kormánylistán szerepelt külügyminiszter-jelöltként Hardy Kálmán altábornagy, aki vidéken tartózkodott, Farkas Ferenc altábornagy, a kassai hadtest parancsnoka, aki a harctéren volt, és Csizik Béla pénzügyminiszteri államtitkár. Ők végül nem kerültek be a megalakított kabinetbe. Viszont bekerült a listán eredetileg nem szereplő Jurcsek Béla és Reményi-Schneller Lajos, a két szélsőséges német ügynök, besúgó, ami azt jelenti, hogy a németek és nyilasok a kormány minden elhatározásáról kellő időben értesülhettek.

A kormány hármas feladatot kapott:

A szuverenitás visszaállítása. – Arra nézve, hogy a német megszállás alatt ez miképpen volna megvalósítható, semmiféle konkrét tervet nem alakítottak ki.

A zsidóüldözések beszüntetése. – Vagyis, nem egyedül a németeken múlott az eddig már halálba hurcolt több százezer magyar zsidó deportálása.

A deportálások Lakatos alatt valóban megszűntek. Horthy meg tudta azokat akadályozni, amikor akarta. De ezt csak akkor tartotta fontosnak, amikor a szövetségesek előtt már csökkenteni igyekezett felelősségét.

A háborúból való kiválás előkészítése volt a Lakatos-kormány harmadik feladata.

A csodafegyverek lázálma azonban állandóan kísért.

Lakatos sem tud tőle megszabadulni. Augusztus 31-én Guderiannal találkozik, s akkor érdeklődik a csodafegyverek felől. A német vezérkari főnöktől kiábrándító választ kap:

Vannak még bizonyos dolgaink, de azok nem lehetnek a háború eldöntő faktorai.

Egyetlen út van Magyarország számára mielőtt minden összeomlik, és a romok maguk alá temetik az egész országot. Egyetlen út, amelyet sürgősen követni kell, akár tetszik, akár nem: a Szovjetunióhoz kell fordulni, fegyverszünetet kérni Románia és Finnország példájára.

Háború vagy béke?

Horthy már 1944 júliusában próbál kapcsolatot keresni az angolszászokkal. Először Bakách-Bessenyei volt berni követ útján kísérletezik, de eredménytelenül.

Lakatos miniszterelnöknek a tárgyalási vallomása szerint a Várban 1944 szeptemberében a következők történtek.

1944. szeptember 7-ére Horthy koronatanácsot hív össze, amelynek egyetlen napirendi pontja van: dönteni a fegyverszünet megkötéséről. Lakatos miniszterelnök ismerni szeretné a szélsőjobboldal álláspontját, ezért magához kéreti Szálasit megbeszélésre.

Lakatos tapogatózik és arról beszél Szálasinak, hogy szép a harc és a háború továbbfolytatása, azonban ez örökké nem tarthat. Mi az álláspontja a háborúval kapcsolatban? Válaszul Szálasi hosszas elméleti fejtegetésekbe bocsátkozik világmegváltó ideákról, amelyeket Lakatos nem nagyon ért meg. Figyelmezteti, hogy mindaz amit elmond, nagyon szép, azonban elgondolásait egy nagyhatalom halomra fogja dönteni mozgalmával és harcának célkitűzéseivel együtt egyik napról a másikra.

Szálasi megkérdi:

– *Melyik?*

– *A Szovjet és a Vörös Hadsereg.*

Szálasi felugrik és elrohan. Lakatos pedig ebből megismeri a szélsőjobboldal álláspontját a kiválással kapcsolatban.

Ez után kezdetét veszi a koronatanács, ahol Horthy ismerteti a helyzetet, bejelenti, hogy elérkezett a fegyverszüneti tárgyalások megkezdésének ideje. Az első felszólalók Jurcsek és Reményi-Schneller, a két náci-miniszter, akik természetesen előre már bizonyos irányt adnak felszólalásaikkal. Ezután

több felszólalás hangzik el a fegyverszünet mellett és ellen. Horthy azt hangoztatja, hogy nem akar a németek szemében áruló lenni. A fegyverszünet megkötését szükségesnek tartja, azonban úgy, hogy a németek ahhoz hozzájáruljanak és ne tartsák őt árulónak. Ismét a kettős játék: Horthy jó fiú akar lenni a szövetségesek felé, de jó fiú akar lenni a németek felé is. „Nem akar áruló lenni." Amikor a nemzeti lét és nemlét kérdéséről van szó, akkor Horthy frázisokkal dobálózik. Nem akar áruló lenni azokkal a németekkel szemben, akik viszont sorozatos árulásokat követtek el Magyarország ellen, akik 1944. március 19-én megszállják az országot, letartóztatják a mentelmi jog durva megsértésével a baloldali országgyűlési képviselőket és mindazokat, akikről csak sejtik, hogy nem élnek-halnak a németekért.

Csatay honvédelmi miniszternek ekkor zseniális ötlete támad: kérjenek a németektől öt páncélos hadosztályt a békéscsabai térségbe, és közöljék, hogy amennyiben 24 órán belül a segítséget nem kapjuk meg, akkor a fegyverszüneti tárgyalásokat megindítjuk. A bölcsek tanácsa egyhangúlag elfogadja ezt a javaslatot, mert Csatay közli, hogy ez csak ürügy, a németek nem képesek 5 hadosztályt rendelkezésre bocsátani és ez indok a háborúból való kiválásra. Így néz ki Horthy „nem akarok áruló lenni" elhatározása. Nem a lényeg a fontos, hanem a formaság. Ha van ürügy, akkor lehet „áruló".

Ezt a határozatot Vörös János vezérkari főnök és Lakatos miniszterelnök azonnal közli Veesenmayer követtel és Greiffenberg német tábornokkal. Greiffenberg másnap reggel közli, hogy négy hadosztály azonnal, az ötödik hadosztály néhány nap múlva rendelkezésre fog állani. Ezzel a válasszal megelégednek. Tehát 24 óra alatt nem kapják meg a kért öt hadosztályt, viszont a fegyverszünet iránt nem történik intézkedés, megelégszenek egy üres ígérettel. Egyetlen gyakorlati eredménye azonban mégis van ennek a határozatnak és a németekkel való közlésnek. A németek most már hivatalos formában is tudomást szereznek arról, hogy a kormány foglalkozik a háborúból való kiválás gondolatával. Minthogy pedig Románia és Finnország kiugrása után Magyarország maradt az egyetlen harcoló szövetséges, természetes, hogy mindent el fognak követni, hogy ez a kiugrás, ami katasztrofális helyzetbe hozná Németországot, ne következzen be.

Németország azonban mindig megtartja adott szavát – amikor az érdekei megkívánják, tehát a megígért segítséget is megindítják Magyarországra, csak éppen nem dobják harcba a békéscsabai harci térségben, hanem Budapest körül helyezik el és tartják készenlétben arra az esetre, ha Budapesten a háborúból mégis ki akarnának ugrani. A koronatanács határozatának tehát egyetlen konkrét eredménye volt, hogy a németek megnyugtató kijelentést kaptak a magyar kormány kiugrási szándékáról és módot adott nekik a kormány ahhoz, hogy ennek a szándéknak meghiúsítására csapatokat vonultassanak fel.

Szeptember 10-re Horthy is rájött, hogy mialatt ő nem akart a németek „árulója" lenni, addig a németeknek nem volt skrupulusuk és az egész „zseniális" Csatay-féle elgondolás nem hozta meg a kívánt eredményt. A Vörös Hadsereg pedig nem hajlandó megállni, a hadihelyzet napról napra rosszabbodik, valamit tenni kell. E napra tehát a titkos tanácsosokból bizalmas megbeszélést hív össze, amelyen Horthyn, Lakatos miniszterelnökön és Horthy állandó tanácsadóján, Bethlen István grófon kívül öt polgári és öt katonai személy vesz részt: Kánya Kálmán, gr. Eszterházy Móric, gr. Károlyi Gyula, br. Perényi Zsigmond, Hennyey Gusztáv polgári személyek és Röder Vilmos nyug. vezérezredes, Sónyi Hugó ny. vezérezredes, Náday István nyug. vezérezredes, Vörös János vezérkari főnök és Csatay Lajos honvédelmi miniszter.

Az ülésen Horthy megnyitó szavai után Lakatos miniszterelnök vázolja a háborús helyzetet, közli, hogy azt kilátástalannak tartja, felteszi a kérdést, hogy kérjünk-e fegyverszünetet. Első hozzászóló gr. Bethlen István, aki az azonnali fegyverszünet mellett érvel. Az ülés egyhangúlag határoz az azonnali fegyverszünet megkötése mellett. Lakatos azt a kívánságát közli Horthyval, hogy másnap küldjön kormányzói üzenetet a kormányhoz, amelyben kifejezésre juttatja a fegyverszünet megkötésére vonatkozó kívánságát.

Másnap: szeptember 11-én minisztertanács van, amelyen tárgyalják a kormányzó üzenetét. Először Bonczos Miklós belügyminiszter szól hozzá és meglepetésszerűen igen harcias beszédet mond a háború folytatása érdekében. Utána a honvédelmi miniszter Csatay előadja, hogy néhány német hadosztály fog beérkezni, amely „a sakkbantartásunkat célozza. Mindaddig, amíg a németek át nem vonulnak rajtunk és a kiválás jobban előkészítve nincs, fegyverszünetet nem kötünk". Ugyanez a Csatay volt, aki előző napon részt vett az egyhangú határozat meghozatalában, amely azonnali fegyverszünet mellett döntött. Így játszadoztak a legmagasabb helyeken az „úri szavukkal" az ország vezetői. Semmi értelme nem volt a határozat azon döntésének, hogy amíg a németek át nem vonulnak rajtunk, nincs fegyverszünet, mert hisz a németeknek eszük ágában sem volt átvonulni. Nem azért szállták meg az országot 1944. március 19-én, hogy amikor Románia és Finnország kivált a háborúból, akkor „átvonuljanak" rajtunk. Ez az indokolás nyilván semmit sem jelentett a kiválás későbbi esetleges időpontját illetően, hanem a fegyverszünet teljes elvetésével volt egyértelmű.

Szeptember 12-én ismét egy „zseniális" intézkedés történik. Horthy elküldi Hitlerhez Vörös János vezérkari főnököt azzal az üzenettel, hogy ha Németország ki akar ugrani a háborúból, akkor azt Németország ugyanúgy közölje, mint ahogy Horthy tette.

Hogy ennek az üzenetnek mi volt a gyakorlati értelme, azt megállapítani nem lehet. Nyilvánvaló, hogy ha Németország ki akar ugrani a háborúból, még ha közli is ezt Horthyval, annak gyakorlatilag semmi értéke nem lesz Horthy számára, mert ha már Németország tárgyal a háború befejezéséről, akkor a szövetségeseknek nincs szükségük Magyarországgal való tárgyalásra. Valószínű, hogy ebben az üzenetben is az állandóan mutatkozó kétkulacsosság és a németek felé való hízelgés jelentkezett azzal, hogy íme, milyen rendes szövetségesek vagyunk, előre értesítettük a németeket arról, hogy fegyverszünetet akarnánk kérni.

A német válasz erre az, hogy Magyarországon a háború totális folytatása érdekében azért nem történik meg minden, mert a szélsőjobboldali erőket nem vették be a kormányba. Ezt szeptember közepén közli Veesenmayer, egyúttal azt a követelését is, hogy vagy alakítsák át a kormányt ily értelemben, vagy adják át a hatalmat a szélsőjobboldalnak.

Horthy ennek folytán le akarja tartóztatni Szálasiékat, azonban a németek előtt is bebizonyítható okot akar az erőszakos felforgatási szándékra és a letartóztatás indokolására.

Fegyverszüneti tárgyalások

1944. szeptember közepe táján Náday vezérezredest Rómába küldik, hogy ott felvegye az érintkezést az angolszászokkal. A magyar repülőterek német ellenőrzés alatt állanak, ezért a repülőgépet úgyszólván ki kell lopni a hangárból azzal az ürüggyel, hogy próbarepülést kívánnak végezni. A pilóta és felesége, továbbá Náday és Howie angol ezredes, aki német hadifogságból megszökve Budapesten bujkált, s aki a Várból előzetesen rádió útján lépett érintkezésbe az angolokkal, titokban szállt be a repülőgépbe. Náday Vattay altábornagytól, a kormányzó katonai irodájának vezetőjétől pénzt és chiffre-kulcsot kapott. A küldöttség elrepült Rómába.

A németek már aznap este kutatnak az eltűnt repülőgép után, de nem tudják megállapítani, mi történt vele. Ugyanakkor egy zavaros, és nehezen megfejthető rejtjeles távirat érkezik Nádaytól a Várba, hogy a küldöttség megérkezett. Úgy látszik azonban, hogy a chiffre-kulcs kezelése körül baj van, mert a távirat nagyrészt érthetetlen, és a későbbiek során nem sikerül összeköttetést teremteni. Ezzel ez a fegyverszüneti kísérlet meghiúsul.

Horthy a későbbiek során értesítést kap, hogy a tárgyalásokat nem az angolszászokkal, hanem a Szovjetunióval kell felvennie, mert a Szovjetuniónak az angolszászok részéről teljhatalmú megbízása van a tárgyalások lefolytatására és egyezmény megkötésére.

Szovjet részről segítséget akarnak nyújtani Horthynak a kapcsolatteremtéshez, ezért átteszik a vonalon a hadifogságban volt Gallay őrnagyot, Gyulai Mihály századost, dr. Neubauer zászlóst néhány honvéddel együtt, akik részletesen kidolgozott emlékiratot hoznak. Az emlékirat ismerteti a Szovjetunió helyzetét, a katonaság felszerelését, hangulatát, és felállítja a mérleget: mi történik, ha tovább is kitartunk a németek oldalán és mi történik akkor, ha kiválunk a háborúból.

Horthynál megjelenik Bánffy Dániel földművelésügyi miniszter és közli, hogy sógora, gróf Zichy Ladomér, felvidéki határmenti földbirtokos birtokán a kormányzó megbízottai átmehetnek a partizánokhoz, a partizánok segítségével pedig eljuthatnak Moszkvába. Egy szovjet tiszttől a partizánok útján és egy határvadász különítményen keresztül is, levél érkezik, amelyben az illető megjelöli a vonalon való átjutás módozatait.

Horthy kénytelen lenyelni a keserű pirulát, és amit mindenáron el akar kerülni, mégis bekövetkezik: a Szovjetunióhoz kell fordulnia a fegyverszüneti tárgyalások lefolytatása végett. Szeptember második felében elhatározza, hogy megbízottakat küld Besztercebányára, az ottani partizán parancsnokhoz, aki Moszkvába fogja továbbítani a kiküldötteket. Kudar csendőrezredes kap megbízást a partizánokhoz való átjutás körülményeinek tisztázására, és miután jelenti, hogy az átjutás biztosítva van, sor kerül a technikai lebonyolításra.

A tárgyalásra küldendő bizottság nehezen alakul meg. Horthy először bizalmas emberének, Hardy altábornagynak akar megbízást adni. Ő azonban egészségi állapotára való hivatkozással ezt elhárítja.

Vattay főhadsegéd ezután Görgey Józsefet hívja fel, aki sokáig volt hadifogságban. Ő vállalkozik is az útra, de váratlanul megbetegszik.

Ezek után Faragho Gábor honvéd altábornagyra esik a választás, a csendőrség felügyelőjére, aki 1940–41 között moszkvai katonai attasé volt, valamint Rácz Kálmán országgyűlési képviselőre, aki azonban egészségi állapotára hivatkozva ugyancsak kitér a megbízás elől. Ekkor Faragho Gábor mellé Szent-Iványi Domokos rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter és gróf Teleki Géza egyetemi tanár, Teleki Pál fia kerül a küldöttségbe.

A tárgyalásokat a legnagyobb titokban akarják tartani, ezért a diplomata útleveleket egészen szokatlanul maga Ambrózy Gyula, a kormányzói kabinetiroda főnöke állítja ki. A bizottságot elutazása estéjén – 1944. szeptember 27-én – fogadja Horthy. Faragho és Teleki van jelen. Horthy utasításainak lényege az, hogy csak nagyhatalom csapatai jöjjenek Magyarországra, ellátásukról a kormány fog gondoskodni, tehát a rekvirálást mellőzzék, a németeknek pedig adjanak időt az elvonulásra.

Értelmetlen, képtelen dolog, hogy Horthy a megállapodás egyik lényeges pontjaként szabad elvonulást kíván kikötni a német haderő részére. Nem lehet kitérni a gondolat elől, hogy Horthy kényszerhelyzetében tárgyalni akart ugyan a Szovjetunióval, de ugyanakkor biztosítani akarta magát a németekkel

szemben is, hogy a későbbiek során az ő részükről ne essék bántódása.

A beszélgetés során Faragho arra kéri Horthyt, hogy a fegyverszüneti delegációnak a határon történt átjutása után 2–3 nappal utazzon Kárpátaljára, a hadsereghez.

Ezt a tanácsot két héttel később Vörös János vezérkari főnök is megismétli.

Faraghónak azt válaszolja Horthy:

Nem szökhetek meg Budapestről, mint ahogy más államfők tették.

Október 14-én Vörös János ajánlja Horthynak, hogy menjenek együtt Husztra, térjen ki Veesenmayer másnapra ígért fogadása elől:

Én tengerésztiszt vagyok, a süllyedő hajót sohasem hagytam el, most sem hagyom el ezekben a nehéz órákban, ezekben a nehéz napokban nemzetemet.

Vörös János még érvelni próbál, hogy talán mégis csak jobban szolgálja a nemzet érdekeit, ha Veesenmayer fogadása helyett kiutaznak Husztra a hadsereg-parancsnoksághoz.

Majd megfontolás tárgyává teszem – hangzik akkor a válasz.

A nagy szavak után a hős tengerésztiszt 1944. október 16-án hajnali 6 óra előtt 12 perccel lelép a süllyedő hajóról. Eltávozik a Várból Veesenmayerrel és a németek gondjaira bízza magát és családját. Másnap vonatra ül és Németországba távozik, ahol fejedelmi bánásmódot helyeztek számára kilátásba.

De most még vissza kell kanyarodnunk szeptember 27-hez.

A küldöttség csak tárgyalások folytatására kapott felhatalmazást, egyezmény kötésére nem.

A küldöttek elindulását a legnagyobb titokban tartották, csak Ambrózyt és Lakatost avatták be. A Vár azonban tele volt nyilas és német kémekkel, s így hamarosan ők is értesültek, mi van előkészületben.

Szeptember 28-án a három megbízottat Gácsnál átteszik a határon, ebben segédkezik Forgács Antal, míg Nyerges és Gorondy csendőrszázadosok a partizánokig kísérik őket.

Sztálin négymotoros repülőgépet küld Zólyomba a bizottságért, amely Kijeven keresztül október 1-én Moszkvába érkezik. Megkezdődnek a tárgyalások, amelyen szovjet részről

Kuznyecov vezérezredes, Antonov hadseregtábornok, a vezérkari főnök első helyettese és Molotov külügyminiszter vesz részt.

A fegyverszüneti bizottság rövidhullámú rádió útján van állandó összeköttetésben a Várral és chiffre-üzenetekben közli a tárgyalások eredményét. Körülbelül 15–20 táviratváltás történt. Közben a Vörös Hadsereg átlépi a Tiszát. A rejtjeles táviratokat ifj. Horthy Miklós, özv. Horthy Istvánné és Tost alezredes szárnysegéd fejtik meg. A táviratokat azután megmutatják Vattay katonai irodai és Ambrózy kabinetirodai főnöknek, akik közül az előbbi a katonai vonatkozású, az utóbbi pedig a polgári és politikai vonatkozású válaszokat készítette el.

Október 11-én Horthy végre elhatározásra jut, úgy dönt, hogy a hadihelyzetre való tekintettel további várakozásra nincs idő, a feltételeket elfogadja. Azt kéri, hogy a szovjet hadvezetés állítsa le a Budapest felé előnyomuló csapatokat, hogy a magyar seregtesteket vissza lehessen hozni. Moszkva ehhez hozzájárul.

Fegyverszünet?

1944. október 11-én 19 óra 57 perc a történelmi pillanat, amikor Moszkvában aláírják az előzetes fegyverszüneti megállapodást. Szövege a következő:

A Szovjetunió, Nagy-Britannia és az Amerikai Egyesült Államok kormányai kívánságának megfelelően Horthy kormányzó és a magyar kormány alulírott képviselői Faragho Gábor altábornagy, dr. Szent-Iványi Domokos meghatalmazott miniszter és gr. Teleki Géza egyetemi tanár kellőképpen meghatalmazva, a következő előzetes feltételt fogadták el:

Magyarország kiüríteni tartozik Cseh-Szlovákia, Jugoszlávia, Románia valamennyi általa megszállt területét és visszavonni valamennyi magyar csapatot és valamennyi magyar hivatalnokot az 1937. december 31-én fennállott határok közé. Ezt a kiürítést ennek a nyilatkozatnak a magyar kormány által történő átvételétől számítva 10 nap alatt be kell fejezni. Ennek a kiürítésnek figyelemmel kísérése és ellenőrzése céljá-

ból a három szövetséges kormány el fogja küldeni Magyarországra képviselőit, akik a szovjet képviselő elnöklete alatt az Egyesült Szövetséges Misszió minőségében fognak működni.

Magyarország kötelezi magát arra, hogy megszakít minden kapcsolatot Németországgal és hogy Németország ellen azonnal hadat üzen, ennek ellenében a szovjet kormány hajlandó Magyarországnak katonai segítséget nyújtani.

Moszkva, 1944. október 11.

(Ez az előzetes megállapodás franciából fordított magyar szövege.)

A megállapodásból szükséges kiemelni, hogy Horthy elfogadta azt a feltételt, hogy Magyarország kiüríti Cseh-Szlovákia, Románia és Jugoszlávia 1937. december 31-e után megszállt területeit és ezzel a bécsi döntést a béketárgyalások előtt ő maga semmisnek nyilvánította.

A Moszkvában aláírt szerződést Magyarország nem egyedül a Szovjetunióval, hanem egyben a Brit Birodalommal és az Amerikai Egyesült Államokkal, tehát mind a három szövetséges hatalommal kötötte meg.

Miközben Moszkvában folytak a fegyverszüneti tárgyalások, október elején vérlázító tartalmú röpcédulákat terjesztenek Budapesten arról, hogy a kormányzói klikk megakadályozza a háború folytatását, hogy a kormányzói környezet angolszász-orosz-zsidóbarát. Horthy ekkor utasítást ad Bonczos belügyminiszternek, hogy tartóztassák le Szálasi Ferencet, báró Kemény Gábort, aki ebben az időben a Nyilaspárt külügyeit intézte és állandóan tárgyalt a németekkel a nyilas hatalomátvétel ügyében, Bolhóy Imrét és dr. Ney Károlyt, aki a Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetségének nevezett és Imrédy támogatására szolgáló fegyveres alakulat parancsnoka volt. A letartóztatás azonban nem történik meg, mert Király csendőrezredes azt jelenti, hogy nem tudja, lesz-e rendőr vagy csendőr, aki a letartóztatást hajlandó foganatosítani, egyébként is Szálasi és Kemény német védelmet élveznek, német katonai épületben laknak.

1944. október 5-én a 2. hadsereg parancsnokához, Veress Lajoshoz repülőfutár érkezik. A futár Horthytól az alábbi szövegű kinevezést hozza:

Abban az esetben, ha én vagy kormányom egy idegen hatalom által jogaimnak szabad gyakorlásában gátoltatnék, úgy Önt bízom meg a magyar miniszterelnöki teendők ellátásával és a kormány tagjainak összeállításával.

A kinevezési okmány ékesen bizonyítja: Horthy el volt készülve arra, hogy az idegen hatalom nem fogja tétlenül nézni a bekövetkező eseményeket. Ennek ellenére semmit sem tett annak érdekében, hogy ezt az idegen kormányt megakadályozza az erőszak alkalmazásában.

1944. október 8-án hajnali fél 5 órakor a gépkocsijából kiszálló Bakay Szilárd altábornagyot – aki a kormányzó belső környezetéhez tartozott, s aki tudott a fegyverszüneti tárgyalásokról –, segédtisztjével, Versényi Tiborral együtt Skorzeny SS-alakulata (Skorzeny szöktette meg Mussolinit is) a Ritz szálló előtt elrabolja. Versényi a gépkocsi alá rúgja aktatáskáját, de megtalálják és megtalálnak benne egy csomó bizalmas és nem a németeknek szánt iratot.

1944. október 14-én Horthy közli Lakatossal, nem vár tovább, proklamációt bocsát ki, bejelenti a háborúból való kilépést.

Lakatos minisztertanácsot hív össze Jurcsek és Reményi-Schneller kivételével, s ott Nádas ezredes, a hadműveleti osztály főnöke vázolja a katonai helyzetet. Lakatos megkérdezi, remélhető-e, hogy a debreceni katlancsatát a németek megnyerik. Nem! E válasszal a fegyverszünet kérdése el volt döntve, mert a debreceni katlancsatában szabaddá válik az út Budapest felé.

Elmulasztott intézkedések

Nyilvánvaló volt, hogy a román kiválás után a németek nem veszik szó nélkül tudomásul Magyarországnak a háborúból való kilépését. A román események után katasztrofális helyzetbe került német hadvezetés számára ez döntő csapást

jelentene, mert azonnal Németország határához juttatná a Vörös Hadsereget.

A fegyverszünet végrehajtását egyedül katonai vonalon lehet biztosítani és minden felelős államférfi, aki hasonló esetben *valóban* akarta volna nemcsak a fegyverszünet megkötését, hanem annak hatálybalépését is, elsősorban katonai vonalon követett volna el mindent, hogy fegyveres erő biztosítsa a kibontakozást.

Horthy a fegyverszünet katonai biztosítása érdekében lényegében semmit sem tett.

A Vár és a miniszterelnökség védelmére rendelkezésre állt egy testőr lövészzászlóalj, 643 fő, az azelőtti úgynevezett darabont testőrség 200 fővel és mintegy 800 főnyi őrzászlóalj, utóbbi csak az utolsó napokban kapott géppuskákat, egyébként puskákkal volt felszerelve. A testőrség két alakulatának felszerelése: 50 géppisztoly, 12 géppuska, 7 harckocsi, 6 aknavető, 4 páncéltörő.

A katonai irodán folyó tanácskozásokon arról tárgyalnak, hogy tíz hadosztályt kell összpontosítani Budapesten. Október 15-én azonban más katonai erő valójában nem áll rendelkezésre, mint a fentebb felsorolt katonaság, amivel szemben a németek a 22. lovashadosztályt, 2 páncélos dandárt, egy páncélos osztagot visznek Budapestre és az Esztergom felől Budapesten átgördülőben levő 24. páncélos hadtest, 41 „Panther" tankkal avatkozik be az eseményekbe.

Lázár altábornagy, a testőrség parancsnoka, az egész Várhegyet akarja védeni egységesen, mert a Vár és a miniszterelnökség épületét elgondolása szerint csak így tudja biztosítani. Ezért október 15-re virradó éjszaka aknazárat létesít.

A fegyverszünet katonai biztosítását illetően meg kell állapítani, hogy nem teszik ártalmatlanná a Várban levő német követség tagjait Veesenmayer német követtel egyetemben a legfőbb SS-embert, Winckelmann tábornokot, nem veszik körül a svábhegyi SS-főparancsnokságot, nem biztosítják katonailag megfelelő módon a rádiót, a postát, a vasutat és általában mindazokat a létfontosságú gócpontokat, amelyek a hadviselés szempontjából döntőek. Nem bénítják meg meglepetésszerűen a német csapatok és diplomácia Budapesten és környékén levő idegközpontjait.

Önkéntelenül is felmerül a kérdés: nem lehetett, vagy nem

akarták megvalósítani a fegyverszünetet? Miért ez a fejvesztett, hebehurgya, értelmetlen sietség? Miért nem megy Horthy az első vagy második hadsereghez, ha Budapest sorsát nem látja biztosítottnak a németekkel szemben, miért nem megy oda, ahol hadseregparancsnokaival együtt ő is felveheti az érintkezést a Vörös Hadsereggel? A kérdésre csak *egyetlen* válasz lehetséges: *Horthy valójában nem akarta a fegyverszünet gyakorlati megvalósítását.* Horthy valószínűleg nem akart mást, mint a kétségbeejtő helyzetben alibit szerezni a Szovjetunió, Anglia és az Egyesült Államok előtt azzal, hogy az előzetes fegyverszüneti megállapodást aláírta, annak megvalósításában azonban erőszak akadályozta meg. Németország felé is fenn akart tartani magának egy hátsó kaput, hogy a megállapodás aláírásával csak formalitás történt, mert a háborúból való kiválás gyakorlati megvalósítása érdekében nem tett semmit. Horthy felelőssége tehát még súlyosabb, mert bár belátta, hogy a nemzet érdekében egyedül a fegyverszünet megkötése áll, az aláírt szerződést – és ezzel adott szavát – megszegte. Ha a német katonai erők október 16-án folytatják is a harcot Magyarország területén, a Szálasi-kormány nélkül ez a harc már nem Magyarország harca lett volna a szövetségesekkel szemben.

Ezzel kapcsolatban azután mégis jelentkezett egy érintkezési pont a népügyész és Szálasi véleménye között.

Szálasi ugyanis azt mondotta, hogy Horthy nem akarta megvalósítani a fegyverszünetet, mert a húszas években történtek miatt félt a Szovjetuniótól.

Az én véleményem csak abban tér el, hogy Horthy nemcsak a húszas évek tettei miatt érezhetett félelmet.

A Tanácsköztársaság eltiprása után az úgynevezett nemzeti hadseregnek Horthy főparancsnoksága alatt Szegedtől Budapestig történt felvonulási útját ártatlanul lemészárolt baloldali emberek tetemei borították.

Horthynak későbbi politikája miatt is oka volt tartani a baloldali fordulattól.

Szálasi maga is beszélt arról, hogy a kommunistákat és baloldaliakat sújtó internálásokat, tömeges halálos ítéleteket nem őalatta kezdeményezték.

A zsidóknak gettóba zárását és deportálását nem a nyilasok kezdték – ők folytatták csak. A különbség e vonatkozásban legfeljebb az volt, hogy Horthy kormányzósága alatt a magyar állampolgárok százezreit nem Magyarország területén mészárolták le, hanem Németországba és a németek által megszállt országok területére hurcolták és az ott felállított koncentrációs táborok gázkamráiban gyilkolták meg.

Horthy „csak" hozzájárult az elhurcoláshoz.

Szálasi alatt a nyilas pártszolgálatosok Budapest utcáin, a Duna-parton, az országutakon mészárolták le az embereket.

Beregfy elmondotta, hogy a német kormánnyal a magyarországi SS-alakulatok felállítására már Horthy alatt megkötötték a szerződést, ők csak realizálták ezt.

Végezetül azt mégis meg lehet állapítani, hogy Horthy a maga és családja szempontjából a fegyverszünet formai megkötésével és gyakorlati megvalósításának elmulasztásával nem politizált rosszul. Horthyt népbíróság előtt történő felelősségre vonás céljából nem adták ki Magyarországnak. Tetteinek semmilyen hátrányos következményét nem kellett viselnie.

Pétain tábornok – a németekkel együttműködést vállaló francia államfő – három évvel idősebb volt Horthynál. 1945-ben, 80 éves korában a francia bíróság halálra ítélte. Kegyelemből a büntetést életfogytiglani börtönre változtatták át. Börtönben is halt meg.

Szálasi is eljut 1944. október 15-éhez

Hatalom minden áron

Szálasi 1936 óta hirdeti, hogy a hatalmat akarja megszerezni, mégpedig minden áron. Tudja, hogy a pártja gyenge, az ország közvéleményének elenyésző kis részét képviseli. Vallomása szerint 1944-ben is mindössze a lakosság 1–1,5%-a volt pártjának tagja. (A pártvezérek mindig túlozni szoktak, valószínű, hogy még ennyi tagja sem volt a pártnak.) Éppen ezért, mivel a hatalom mániákusa volt, bármely eszközt jónak látott ahhoz, hogy célhoz jusson.

Két irányban is próbálkozott: a németeken és Horthyn keresztül. Mindkét oldal felé állandóan tapogatózik, hogyan lennének hajlandók vele tárgyalni.

Emily C. Haupmond, a baltimorei lapkonszern megbízottja, írásban juttat el kérdéseket Szálasihoz, aki 1938. június 30-án e kérdésekre írásban ad választ, a következőképpen:

Milyen viszonyt fog tartani a többi totális országokkal? A trianoni békediktátum következtében nyugatra tolt Magyarország csak akkor biztosíthatja álami önállóságát, ha geopolitikai bázisához, a fasiszta olasz birodalomhoz és a nemzetiszocialista német birodalomhoz ragaszkodik.

Persze ez az elgondolása semmiben sem különbözött Horthyéknak ebben a kérdésben folytatott gyakorlatától.

A németeknek lesújtó véleményük van Szálasiról, és jó ideig hallani sem akarnak róla. Szálasi már 1943-ban utasítást ad Vajna Gábornak, a későbbi belügyminiszterének, hogy utazzon ki Németországba és ottani rokonságán keresztül ke-

ressen összeköttetést a NSDAP-pal, a Nemzetiszocialista Párttal. Vajnának azonban nem sikerült összeköttetésbe jutni a német pártvezetőkkel.

Levelet írt Himmlernek, amelyben kifejtette: a háború győztes befejezése érdekében szükség lenne, hogy az azonos ideológiájú európai fasiszta pártok vezetői összejöjjenek Németországban tanácskozásra. Magyarországról természetesen a Hungarista Párt vezetője menne, Szálasi. Ilyesmit azonban egyedül Hitler kezdeményezhet. Ez az első nyílt felajánlkozás a nyilasok részéről az ország totális háborúba való beállítása érdekében. A cél nyilvánvaló. Ha Hitler belemenne az ajánlatba, és összehívná az európai náci pártok vezetőit, közöttük Szálasit, akkor Szálasiból Magyarországon politikai hatalmasság lenne, akivel Hitler leül tárgyalni, és ha a tárgyalás azt a célt szolgálja, hogy a nemzeteket totálisabban vessék bele a háborúba, akkor ez Szálasiék részére a hatalom átvételéhez való útmutatást jelentené, mert Magyarországon Hitler vele kívánná ezt keresztülvinni. Szálasiék szerelme azonban akkor viszonzatlan maradt, mert a németek Horthytól is megkapták még mindazt, amire szükségük volt.

1943. május 5-én Szálasi memorandumot nyújt át Kállay miniszterelnöknek, amelyben többek között azt írja, hogy követeli:

. . . mielőbb letárgyaltassanak azok a törvények, amelyek nemzetünk totális politikai, gazdasági, társadalmi és világnézeti beállítását az ellenség részéről is totálisan vezetett háborúban lehetővé teszik.

1943 augusztusában Szálasi az általa vezetett, az amerikaiak által Szálasi elfogatásakor megtalált és a magyar hatóságoknak átadott „Hungarista Napló”-ban lerögzíti, hogy Németország „legyőzhetetlen.”

1943 decemberében a Nyilaspártnál nagy bajok vannak. Az egyik vezetőségi ülésen Henney Árpád megállapítja, hogy szervezési munka nincs, a tagok létszáma veszedelmesen csökken, a kedv a tisztségviselők között is megcsappant, valamit tenni kellene, mert széthull a párt.

1944 februárjában Szálasi azzal a gondolattal foglalkozik, mi történne, ha a németek Magyarországot megszállnák. Talán nem véletlen, hogy ez a gondolat Szálasit egy hónappal a valóban bekövetkezett és egyébként mindenkit váratlanul

érő megszállás előtt már foglalkoztatja. Lerögzíti naplójában, hogy ennek kettős következménye lehet: az egyik, hogy pártja igen nagy konjunktúrát érne meg – s erre nyilván nagy szükség is lenne –, a másik lehetőség az, hogy a kommunisták megmozdulnának, s pártja a „megmozdulást” vérbe fojtaná.

Ezután bekövetkezik a március 19-i német megszállás, és a nagy csalódás Szálasi számára. Pártja nem részesül a hatalomban, mert a kormányt a Magyar Élet Pártja Sztójay révén alakítja meg. Nagy szerepet kap ebben az Imrédy-párt, a miniszterelnök-helyettes Rácz, a belügyminiszter Jaross és a gazdasági csúcsminiszter, Imrédy által, valamint a Pálffy–Baky vezette Nemzeti Szocialista Párt, Baky államtitkárságával. (A népbíróság valamennyiüket halálra ítélte.) Szálasi nem kap semmit, ennek folytán a várt konjunktúra is elmarad.

Szálasi kiadja az utasítást: minden áron összeköttetést kell találni a németekhez.

Vajna Gábor először Huber SS-tábornokkal lép kapcsolatba, aki közli vele, hogy szélsőjobboldali összefogásra van szükség. Végighúzza Vajna száján a mézes-madzagot, s felhívja a figyelmét arra, megítélése szerint Szálasiéké a jövő.

Szálasi még március 31-én Vajna lakásán találkozik dr. Höttl és Urbán nevű német ágensekkel. Höttl a belpolitikai helyzetről tárgyal, majd felteszi a kérdést Szálasinak: mi a véleménye a március 19-i megszállásról. Szálasi válaszol:

A németek a megszállással elkéstek, mert azt Sztálingrád után, de legkésőbb egy évvel ezelőtt kellett volna végrehajtani, mert akkor Magyarországon még igen komoly ember- és anyagkészletek voltak, meg azután a hangulat a németekkel szemben azóta erősen megromlott.

A hatalom minden áron, ez Szálasi hitvallása és ennek érdekében nem átallja a német ágenseknél kifogásolni Magyarország megszállásának elkésett voltát.

1940. október 7-én mondott beszédében Szálasi meghirdette:

olyan erkölcsi, szellemi, anyagi személyes hatalom birtokáért harcolok, amilyen hatalma az olasz nép vezérének van.

1942 januárban a Nyilaskeresztes Párt nagytanácsán elmondott beszédében kinyilatkoztatta:

akarjuk és követeljük, hogy a magyar nemzetiszocialista

munkaállam rendjét és rendszerét biztosító osztatlan hatalom egyedül és kizárólag a Nyilaskeresztes Párt kezében legyen letéve.

1944. március 19-e után Sztójay azt indítványozza Szálasinak, hogy oszlassák fel a pártokat és alakítsanak egy közös pártot, a kormányban vegyenek részt a nyilasok is. Szálasi ezt a koalíciós megoldási tervezetet elutasítja, mert

a Nyilaskeresztes Párt Hungarista-mozgalom különállóan harcol a hatalom átvételéért.

Szálasi szerint pártjának taglétszáma 100–150 000. Ilyen kis létszámú párttal saját erőből a hatalom átvételére képtelen, és ezért kettős útra lép, hogy álmait valóra vátsa.

Felajánlja szolgálatait a hivatalos német köröknek, hogy ezek juttassák a hatalomhoz.

Felajánlja szolgálatait Horthynak, hogy esetleg rajta keresztül érhesse el célját.

Veesenmayer fogadja Szálasit

1944. március 19-e után a hatalom Magyarországon két ember kezébe volt letéve. Az egyik Veesenmayer, aki a diplomáciai vonalat képviselte Ribbentropon keresztül Hitlerhez, a másik Winckelmann SS-tábornok, aki a fegyveres karhatalmat képviselte Himmleren keresztül Hitlerhez. A két vonal, amint az a diplomáciában szokásos, nem mindig volt közös nevezőn, a diplomaták és katonák gyakran szembekerültek egymással. Szálasinak meg kell nyernie a diplomáciai vonalat is, a katonait is, ha céljához akar érni. Ez a munka egyáltalán nem könnyű, és Szálasi csak akkor éri el célját, amikor a németek végső kétségbeesésükben Szálasi személyén kívül más kiutat nem találnak.

Veesenmayernek ugyanis Imrédy az embere és rajta keresztül kívánja Magyarországon Németország háborús célját: a háborúba való totális beállítást megvalósítani. Ezért kap az Imrédy-párt Rácz személyében miniszterelnök-helyettesi tárcát a Sztójay-kormányban, Imrédy személyében pedig gazdasági csúcsminiszteri pozíciót.

Winckelmannak pedig Baky László az embere, aki belügyi

államtitkár lesz a kormányban, és aki évek óta a Gestapo embere Magyarországon.

Szálasinak tehát bizalmatlanságot kell kelteni a németekben az Imrédy által vezetett Magyar Megújulás Pártjával, valamint a Baky által vezetett Magyar Nemzetiszocialista Párttal szemben és a saját pártját kell posszibilissé tenni. Veesenmayer 1944 márciusában Szőllősi Jenőn keresztül meghívja magához a Hungarista Párt öt vezető tagját. Szőllősi jelentése folytán Szálasi a bemutatkozást letiltja és utasítja Szőllősit, hogy a követtel közölje: a Hungarista Párt részéről egyedül Szálasi hivatott tárgyalások felvételére.

Dr. Walton Ágoston ügyvéd, aki néhány hónappal ezelőtt megszervezte Imrédy és Veesenmayer találkozását Szentirmay Félix lakásán, most Veesenmayer és Szálasi találkozását segíti elő.

Április 3-án 19 órától 20 óra 45 percig tart a megbeszélés Szálasi és Veesenmayer között. Szálasi biztosítja a követet, hogy meg van győződve Németország feltétlen győzelméről, és annak érdekében ő is szükségesnek tartja Magyarország totális harcba állítását, ezt azonban szerinte csak a saját pártja képes megvalósítani. Biztosítja a követet mélységes hódolatáról Hitler iránt.

Veesenmayer azért fogadta Szálasit, mert a Sztójay-kormányt nem találta elég megnyugtatónak és szerette volna, ha minden eshetőségre készen biztosítottnak látja a német érdekeket. Tartani kellett egy másik irányt is, ha esetleg előre nem látott események folytán mégsem tudnák megvalósítani mindazt, amit a március 19-i megszállással el akartak érni. Hajlandó lett volna Szálasit bevenni a kormányba, a kompromisszumos megoldást azonban Szálasi nem fogadta el.

„Veesenmayer újra kérte a pártvezetőt, legyen vele szemben mindenkor nyílt és őszinte, mert csak így lehet együttdolgozni. Megállapítja, hogy kölcsönösen mit mondjanak e találkozóval kapcsolatban, mert titokban maradni nem fog és nem is szükséges, hogy maradjon."

Az első lépés megtörtént. Szálasinak sikerült hivatalos német körökkel hosszú évek után először érintkezésbe lépni és lelkendezve írja naplójába:

Ledőlt a válaszfal a nagy német birodalom és a Hungarista Párt között.

Horthy fogadja Szálasit

Míg a német hivatalos körök felé az érintkezés felvétele végett Szálasi 1943-ban teszi meg az első kísérletet, addig Horthyhoz való bejutásának érdekében kifejtett erőfeszítései jóval régebbre nyúlnak vissza.

Szálasi ismételten, közvetve és közvetlenül próbálja elérni, hogy Horthy színe elé kerülhessen. Ennek a görcsös és néha már a komikum határát súroló erőlködésnek a célja, hogy Szálasi politikai súlyt szerezzen. Szálasit ugyanis a magyar belpolitikai élet fölényesen, gúnyosan, lemosolyogva kezeli. Mozgalmának csekély taglétszáma, ideológiájának szóvirágokban tomboló, érthetetlen és zagyva álmiszticizmusa, az uralkodó osztály alsó rétegeiből vagy lumpen elemekből verbuválódott hívei miatt még jobboldali körök számára sem „szalonképes". Ha a kormányzó fogadná, az annyit jelentene, hogy az egyik politikai párt vezetőjével, aki még csak nem is országgyűlési képviselő, az ország kormányzója hajlandó tárgyalni. Horthy azonban, akinek lesújtó véleménye van Szálasiról, nem óhajtja sem neki, sem táborának a „szalonképesség" látszatát megadni.

1938. október 8. után, Keresztes Fischer Lajos útján – aki akkor Horthy főhadsegéde volt – próbál a kormányzó elé jutni; nem sikerül.

1940. október 5-én gróf Teleki Pálon keresztül kísérli meg a kihallgatás kieszközlését, eredménytelenül.

1941. november 11-én írásbeli kérelemmel fordul a kormányzóhoz:

Főméltóságú Kormányzó Úr!

Alulírott azzal az alattvalói kérelemmel fordulok Főméltóságodhoz, mint Legfelsőbb Hadúrhoz, és mint nemzetünk első felelős személyiségéhez, hogy alábbi indokaim alapján engem kihallgatáson fogadjon. A mai rendszer politikai, gazdasági és társadalmi vezetésének hibájából olyan tátongó szakadék keletkezett az Államfő és a magyar nép által akart és kezdeményezett, a Nyilaskeresztes Párt által megszervezett magyar nemzetiszocialista mozgalom között, mely meggyőződésem szerint az államnak és a nemzetnek jó és egészséges vezetését kizárja és úgy az államot, mint a nemzetet végveszélybe sodorja. Kötelességemnek tartom, hogy mint a Nyilaskeresztes Párt és az általa megszervezett magyar nemzetiszocialista népi mozgalom vezetője, minderről Főméltóságodnak jelentést tegyek és a szakadék áthidalására, valamint az államvezetés és nemzet jövő biztonságának érdekében Főméltóságodnak megtehessem személyesen és szóban olyan értelmű javaslatomat, mely a magyar nemzetiszocialista népi alapon történő kibontakozást lehetővé teszi az Államfő és a nemzet együttes elhatározásából, erejéből, kezdeményezéséből és szabad akaratából. Isten és nemzetünk előtt vállalt felelősségem tudatában vagyok és maradok Főméltóságod hódolatteljes alattvalója

Szálasi Ferenc, a Nyilaskeresztes Párt vezetője

Szálasi mindig azt a hitet akarja kelteni másokban, hogy mozgalma az egész magyar nemzet mozgalma, és hatalmas tömegek állnak mögötte.

Horthy azonban nem hajlandó hinni Szálasinak az egész magyar népet felölelő mozgalmi működésében, ezért 1941. november 25-én az alábbi levéllel hárítja el kérelmét:

Budapest, 1941. november 25-én.
Nagyságos Szálasi Ferenc úrnak,
a Nyilaskeresztes Párt vezetőjének. Budapest

Magas megbízásból van szerencsém értesíteni, hogy a Kormányzó Úr Őfőméltósága nem lát okot arra, hogy Nagyságodat a hozzá intézett kérvényben megjelölt belpolitikai jellegű kérdésekben fogadja. Fennálló törvényeink értelmében ugyanis a Kormányzó Úr a végrehajtó hatalmat kizárólag az országgyűlésnek felelős minisztérium által gyakorolja, amelynek feje a magyar királyi miniszterelnök. A felhozott kérdéseket tehát a miniszterelnök elé kellene vinni. Kiváló tisztelettel

Uray István

A kormányzói válasz egyszerű és világos. Szálasit azonban nem lehet olyan könnyen lerázni. 1941. december 5-én ismét Horthyhoz fordul:

Főméltóságú Kormányzó Úr!

Folyó év november 11-én azzal a hódolatteljes kérelemmel járultam Főméltóságod elé, hogy engem, mint a Nyilaskeresztes Párt vezetőjét, kihallgatáson fogadjon. Kérésemet azzal indokoltam, hogy a magyar nemzetiszocialista népi mozgalom alapján történt kibontakozásra és új rendezésre van nemzetünknek szüksége, mert a jelenlegi politikai, gazdasági és társadalmi rendszer kizárja az államnak és a nemzetnek jó és egészséges vezetését és mindkettőt végveszélybe sodorja. Hódolatteljes kérelmemre november 25-én a Kabinetiroda Főnökétől írásbeli értesítést kaptam, hogy kihallgatásomra felhozott indokaim alapján nincsen ok, és hogy ezeket a kérdéseket a Miniszterelnök elé kellene vinni.

Hódolatteljesen jelentem, hogy a jelenlegi kormányt gyengének, tehetetlennek és összetételénél fogva alkalmatlannak tartom arra, hogy a súlyos sorsproblémákat megoldhassa és olyan új, nemzetünktől megkívánt rendszert építsen, amely nemzetünk életbiztonságának biztos politikai, gazdasági és társadalmi alapját képezhetné.

Súlyosbítja a jelenlegi helyzetet még az is, hogy ez a mai rendszerünk a zsidókérdést még mindig nem oldotta meg, ennek csak előfeltételeit sem teremtette meg, súlyosbítja továbbá az az elszomorító tény, hogy a marxista–kommunista irányzatot képviselő szociáldemokrata párt még mindig hivatalosan elismert működést fejthet ki, akkor, amikor a csapataink a szovjet ellen harcolnak és hős katonáink vérüket ontják egy olyan rendszer kialakítása érdekében, amely a többek között a marxizmus tökéletes kiirtását is célkitűzésébe állította. A legelszomorítóbb és legkirívóbb esete a jelenlegi kormányzat gyengeségének, tehetetlenségének és alkalmatlanságának, az a felháborító mód, ahogyan az Eckhardt-ügyet kezelik, intézik és beállítják.

1938. október 8. utáni időkben vitéz Gömbös Gyula halála után Keresztes-Fischer Lajos úr, jelenlegi főhadsegéd, az általános helyzettel kapcsolatos beszélgetés során kijelentette, nekem személyesen és szóban, hogy kérésemet indokoltnak látja, és ő is feltétlenül szükségesnek tartja, hogy Főméltóságod elé jussak. Kezdeményezésének eredménye: három évi fegyház és olyan aljas rágalomhadjárat személyem és az általam vezetett nemzetiszocialista mozgalom ellen, amely példátlanul áll történelmünkben. 1940. szeptember 18-án Legfelsőbb kegyelem folytán feltételesen elengedték hátralevő fegyházbüntetésemet. 1940. október 5-én gróf Teleki Pál v. miniszterelnöktől kértem, hogy Főméltóságod elé jussak. Eredmény: olyan aljas rágalomhadjárat személyem és az általam vezetett nemzetiszocialista mozgalom ellen, mely páratlanul áll a történelmünkben.*

1941. november 11-én közvetlenül fordultam Főméltóságodhoz, mert úgy ítéltem meg nemzetünk helyzetét, hogy csak közvetlen és személyes jelentéstételem útján remélhető tiszta és egészséges kibontakozás. A Kabinetiroda Főnöke kérésemet elutasította: Keresztes-Fischer Ferenc úr, jelenleg belügyminiszter pedig olyan minősíthetetlen támadást intézett a Nyilaskeresztes Párt ellen, amely páratlanul áll történelmünkben.

Háromszor kértem, háromszor utasítottak el, háromszor becstelenítettek meg olyan mozgalmat és pártot, amely elejétől kezdve mindig kormányzóhű volt és egyedül a nemzet nagy érdekeit tartotta mindenben és mindenkor szemei előtt. Felelősségem nagy tudatában és országjárásomból merített tapasztalataim alapján hódolatteljesen kijelentem, hogy nemzetünk nagy sorskérdéseiben való elhatározó döntést nemzetünk már nem a kormányzattól, hanem Főméltóságodtól várja, és attól a párttól, amely eddig minden lépésével bizonyította, hogy nemzetünkért minden áldozatra képes és kész. Ez a Párt a Nyilaskeresztes Párt. Ezért a Kabinetiroda Főnökétől vett értesítés dacára újra Főméltóságodhoz fordulok azzal a hódolatteljes kérelemmel, hogy engem kihallgatáson fogadjon, amelyen az Államfő és a nemzet együttes akaratából kezdeményezendő magyar nemzetiszocialista népi kibontakozásra vonatkozó javaslataimat akarom személyesen és szóban hódolatteljesen előterjeszteni. Erkölcsi, szellemi és anyagi katasztrófába sodorná a nemzetet az, ha a szükséges kibontakozás külső kényszer hatása alatt indulna meg.

Isten és nemzetünk előtt vállalt felelősségem tudatában vagyok és maradok Főméltóságod hódolatteljes alattvalója

Szálasi Ferenc, a Nyilaskeresztes Párt vezetője

* Gömbös Gyula 1936. október 6-án halt meg.

Minthogy Szálasi attól tart, hogy ez a kísérletezése is eredménytelen marad, külön is felkéri Csia Sándor és Henney Árpád nyilas testvéreket, hogy a miniszterelnöknél jelentkezzenek és tájékoztassák őt Szálasi kezdeményezéséről. December 10-én és 12-én távbeszélőn jelentkeznek Incze miniszteri tanácsos útján a miniszterelnöknél, közlik, hogy jelentkezésüknek mi a célja, a miniszterelnök azonban nem válaszol. Ezzel szemben a kormányzótól 1941. december 18-i keltezéssel az alábbi elutasítást kapja:

Budapest, 1941. december 18-án.
Nagyságos Szálasi Ferenc úrnak,
a Nyilaskeresztes Párt Vezetőjének, Budapest

A Főméltóságos Úrhoz Audiencia engedélyezése iránt előterjesztett ismételt kérelmére magas megbízásból az alábbiakról van szerencsém értesíteni. A mindenkori magyar királyi kormány az alkotmányos tényezők bizalmából tölti be hivatalát. Ezt a bizalmat a jelenlegi kormány teljes mértékben élvezi. Őfőméltósága ehhez képest fent méltóztatott tartani azt az elhatározását, hogy belpolitikai kérdések csak a felelős kormány elnökével beszélhetők meg. Őszinte tisztelettel

Uray István

Az ezt követő évek nem alkalmasak arra, hogy Szálasi kormányzói kihallgatást kérjen, pártjában válságok törnek ki, vezetői férfiak kiválnak, taglétszáma lemorzsolódik és ilyen körülmények között Szálasi maga is azon az állásponton van, hogy mozgalmát nem tekintik olyan nagy és átfogó országos megmozdulásnak, hogy annak alapján az előző elutasítások után sikerrel kérhetné fogadását a kormányzónál.

1944-ben azonban elérkezett Szálasi ideje. Április 3-án fogadta a német követ és meghatalmazott miniszter és ezzel súlyt kap a magyar belpolitikai életben, hisz a németek leülnek vele tárgyalni. Horthy ebben az időben mindenkitől fél, aki a németekhez közel jutott, mert attól tart, hogy a németek mindenfelé olyan embert keresnek, akit a helyébe ültethetnek.

1944. május 3-án tehát fogadja Szálasit. Érdekes színjáték

játszódik le a két személy között. Szálasi hatalomhoz akar jutni mindenáron, Horthy a hatalmat akarja megtartani mindenáron. Horthy szeretné leszerelni Szálasit és nyugalmi időt szerezni. Bizalmatlanságot akar kelteni benne a németekkel szemben, és ezért arról beszél, hogy a németek őt a március 19-i események előtt az országból kicsalták, ennek következménye a katasztrofális helyzet. Nem biztos az, hogy ki fog győzni. A kormányzónak az a véleménye: „várni és meglátni". Amikor Szálasi revolverezésként bejelenti, hogy bel- és külpolitikai vonalon lépéseket fog tenni a németek felé, Horthy ezt nem meri megtiltatni.

Veesenmayerral már előtte, az ő megkérdezése nélkül tárgyalt és nem tudhatja, hogy mi a viszony a két ember között. Azt azonban közli vele, hogy legyen óvatos a németekkel szemben, mert a németekkel nem lehet tárgyalni. Németország helyzete a sarokba szorított vadkan helyzetéhez hasonlít. Mindenfelé vág. Németországban három álláspont van: 1. a háború folytatása, 2. az angolokkal való megbékélés, 3. fegyverszünet az oroszokkal, de mind a hármat Himmler kíméletlen rendőruralma tartja kordában.

Szálasi a kihallgatás alkalmával kettős irányvonalat követ: egyrészt meg akarja nyerni a kormányzó bizalmát, másrészt bizalmatlanságot akar kelteni a kormányzóban tanácsadóival, a hatalmon levőkkel szemben. Szálasi azt gondolja, ha ez a kettős játék sikerrel jár, akkor Horthytól alkotmányos úton megkapja a kormányalakítási megbízást és ezzel az annyira vágyott hatalmat.

Amikor belép a kormányzóhoz, nyilas köszöntéssel, kinyújtott jobb karral kiáltja: „Kitartás! Éljen Horthy!"

A beszélgetést azzal kezdi, hogy ő már 1940-ben elmondott beszédében leszögezte (1940. október 7-i beszéd):

Nekem mindig volt Államfőm, mindig van Államfőm és mindig lesz Államfőm.

Elmondja, hogy évekkel ezelőtt Albrecht főherceg tapogatózott a Nyilaskeresztes Pártnál: tekintettel arra, hogy a kormányzói méltóságot 1920-ban csak ideiglenes jelleggel ruházták fel, támogatna-e Szálasi olyan akciót, amelynek célja Habsburg Albrecht uralomrajutása. Siker esetén megfelelő ellenszolgáltatást kapna. Ezt ő már akkor is elhárította magá-

0378

Főméltóságú Kormányzó Úr !

A folyó évi május 3-án lehetővé tett legfelsőbb meghallgatásom alkalmával kapott legmagasabb felhatalmazás alapján hódolatteljesen jelentem, hogy Mozgalmunk, Vezetőnk, Eszménk és Országunk szolgálatában belpolitikai kezdeményező lépést tettem a Miniszterelnök Úr Önagyméltósága felé. A Miniszterelnök Úrhoz intézett levelem másolatát csatolom.

Ezt az alkalmat felhasználom arra, hogy újra kijelentsem, hogy az élettől parancsolóan megkövetelt kibontakozást mindenkor az Államfő és a Nemzet életösszhangolt érdekeinek megfelelően, rendíthetetlen hűséggel fogom munkálni.

Főméltóságodnak hűséges alattvalója

Szálasi Ferenc

Budapest, 1944. május 17.

1 db. melléklet.

Szálasi levele

tól, mert az volt a véleménye, hogy Albrechtnek ez a szándéka a hűtlenséget súrolja.

Elmondja, hogy csak a közelmúltban szerzett tudomást arról, hogy Szentirmay Félix lakásán 1944. március 19. előtt néhány hónappal jobboldali politikusok jöttek össze, közöttük volt Imrédy Béla is, és Veesenmayerrel folytattak megbeszélést. Veesenmayer két kérdést tett fel; az egyik az volt: a jobboldali erők összefogása megvalósítható-e? A válasz: igen. A második kérdés: külföldi segítség nélkül hatalomra juthatnak-e ezek az erők? A válasz: nem. Nyilván ennek a megbeszélésnek volt a következménye a március 19-én bekövetkezett német megszállás, amely a jobboldali erők uralomra jutását Németország érdekében külső segítséggel kívánta megvalósítani. Ehhez a közléshez Szálasi hozzáfűzi, hogy amennyiben erről a megbeszélésről és annak következményeiről még március 19-e előtt szerzett volna tudomást, úgy a szuronyok ellenére is rohant volna államfőjéhez, hogy a tervezett lépést megakadályozza. Arról természetesen nem tájékoztatja Horthyt, hogy amikor Höttl március 19-e után a már említett kérdést feltette neki, akkor azt válaszolta: a megszállást már Sztálingrád után végre kellett volna hajtani.

Hogy a kormányzóban bizalmatlanságot keltsen környezetével szemben, fölteszi a kérdést: tudja-e a kormányzó, hogy mialatt ő március 18. és 19-én Németországban tartózkodott, azok, akik most hatalmon vannak, a német követségen ültek és a pozíciókat osztották fel egymás között. Ezzel szemben ő, Szálasi, Csia Sándort elküldte a kormányzóhoz, hogy biztosítsa a Nyilaskeresztes Párt rendíthetetlen hűségéről.

Megkérdezi Horthyt, tud-e arról, hogy bizonyos körök szerint ők ketten: Horthy és Szálasi németellenesek? A kérdés tendenciája világos. Horthy közléséből tudomásul vette, hogy meg van sértődve a németekre, ezt az érzést akarja meglovagolni és olyan színben szeretné feltüntetni magát, mintha őt is németellenesnek tartanák.

Ez alkalommal Horthy megjegyzi, hogy tulajdonképpen nem is tudja, mit jelent Szálasi nemzetiszocializmusa? A nemzeti, az rendben van, sőt egyedül csak ezen az alapon hajlandó valamit tenni; ha a szocializmus azt jelenti, hogy a szegényeken társadalmi úton kell segíteni, az ellen szintén nincs kifogása, de a túlzásokat nem tudja elfogadni.

Szálasiból tehát belpolitikai tényező lett, mert a kormányzó kihallgatáson fogadta. Ezt a propagandaerőt kamatoztatni kell, mert a párttagok csalódottak, amiért a német megszállás után nem ők jutottak hatalomra, hanem a másik két szélsőjobboldali párt. Kérdést intéz Sztójay miniszterelnökhöz, hogy a kormányzói kihallgatásról mennyit közölhet. A kormányzó üzenetet küld Szálasinak, hogy hivatalosan nem nyilatkozhat a kihallgatásról, baráti társaságban annyit mondhat, hogy megköszönte a kormányzói kegyelmet, amellyel 1940 őszén hátralevő fegyházbüntetését elengedték, és belpolitikai kérdésekről beszélgettek.

Mit tesz Szálasi? Május 13-án kihallgatáson jelentkezik Veesenmayernál és közli vele a kihallgatás egész tartalmát. Tárgyal vele magyar belpolitikai kérdésekről. Kifejti, hogy a németek beavatkozása megteremtette a kibontakozás alapjait. Hajlandó részt venni a kormányban, feltéve, hogy minimális követelésként a belügyi és honvédelmi miniszteri tárcát pártja részére biztosítják.

Szálasiék és a német ügynökök

A két fogadás után Szálasiék lázas tevékenységbe kezdenek. Magyarország ebben az időben hemzseg a német ügynököktől és Szálasiék megtalálják hozzájuk az utat.

1944. május 25-én Szálasi megbeszélést folytat dr. Kurt Hallerral, a német követség titkárával, aki Veesenmayer belpolitikai tanácsadója. Az ő kérésére adatokat szolgáltat Pálffy Fidélről, Ruszkayról, Málnásiról, Franz Rotenról és más személyekről. Haller megkérdezi, a jövőben is fordulhat-e Szálasihoz információkért?

Szálasi válasza: mindenkor készséggel áll a rendelkezésére.

Kemény 1944. május 31-én tárgyal Kurt Hallerral. Felvetődik, nem fenyeget-e olyan veszély, hogy Magyarország semlegessé válik. Erre Kemény azt feleli, hogy a semlegesség kizárt a Nyilaskeresztes Párt harcos, militarista és hősi beállítottságánál fogva, másrészt

az Európában kifejezésre jutó nagytér és sorsközösségnél fogva.

Június 5-én Vajna Gábor a lakásán folytat megbeszélést dr. Höttl és dr. Frank megbízottakkal.

Június 6-án Kemény Gábor a lakásán tárgyal dr. Hallerral, akinek kérésére Márton Béláról, Kunder Vilmosról, Ruszkiczairól, Keksz Edgarról, Hellebronth Vilmosról, Barasichról, Kozmovszky Tiborról ad felvilágosításokat, de arra kéri Hallert, hogy a közölteket tartsa titokban. Haller erre becsületszavát adja.

Június 7-én Kemény Gábor Brunhof német sajtóattasénál jár és tőle lapengedélyt kér. A válasz: lapengedélyeket Magyarországon magyar hatóságok adnak, Keménynek tehát oda kell fordulnia. Kemény kijelenti, hogy ő a Hungarista Párt külügyeinek intézője és az illetékes magyar hatóságoktól csak akkor kér lapengedélyt, ha a németek hozzájárulását előzetesen megkapta. Brunhof előtt élesen támadja a rendszert.

Június 9-én Kemény Gábor Hallert látogatja meg és azt fejtegeti, hogy Magyarországon az arcvonal mögött kell nagyobb német erőket tartalékolni, mert szabotázs-cselekményekre és partizán-mozgalmakra lehet számítani.

Június 18-án Vajna Gábor dr. Höttllel tárgyal és már ekkor közli vele, hogy Szálasi szükség esetén hajlandó a kormányzóval szembefordulni. Ezt a közlést a következő csomagolásban tálalja fel:

Amennyiben a kormányzó a nemzet érdekei ellen foglalna állást és ennek folytán a nemzet léte vagy nemléte forogna kockán, Szálasi az államfővel helyezkednék szembe.

Azt természetesen Szálasi állapítja meg, melyek a nemzet érdekei, és mikor forog kockán a nemzet léte vagy nemléte. Höttl megkérdezi, hogyan szólhat majd bele Szálasi a dolgokba, ha csak pártvezető akar maradni és nem miniszterelnök.

A németek tehát felvetik annak a lehetőségét, hogy Szálasi miniszterelnök is lehet. Vajna válaszol:

Tudják-e az urak, hogy ki volt Attila, Isten ostora? Szálasi megmarad Isten ostorának. A szó szoros értelmében ostor lesz, amelyről senki sem tudja soha, mikor és hova fog levágni.

Ez Magyarország jövendő nyilas belügyminiszterének politikai érvelése.

Június 21-én Vajna Urbán Józseffel, a Dunagőzhajózási

0116

Főméltóságu Kormányzó Ur !

A német nép Vezéréhez és Kancellárához intézett emlékiratnak egyik eredeti példányát hódolatteljesen előterjesztem. A német nagykövet urhoz és a m.kir.miniszterelnök urhoz ezzel kapcsolatosan intézett kisérő iratokat is másolati példányban idecsatolom.

Főméltóságod hüséges alattvalója

Szálasi Ferenc

a Nyilaskeresztes Párt - Hungarista Mozgalom Vezetője.

Budapest, 1944. junius 23-án.

3 drb. melléklet.

Szálasi levele

Társaság német igazgatójával tárgyal és kérdést intéz hozzá, hogy kapnának-e erkölcsi támogatást, a németektől, ha Kállay Miklós volt miniszterelnököt, aki a március 19-i események után a török követség épületébe menekült, „felelőtlen emberek" onnan elrabolnák. Urbán nem helyesli az akciót, mert túl nagy port verne fel.

1944. június 22-én újabb megbeszélés Höttlnél. Jelen van Kovarcz Emil és Vágó Pál. A német ügynök gróf Pálffy Fidélt javasolja miniszterelnöknek. A nyilasok ez ellen természetesen kifogást emelnek. Nem azért, mintha politikai felfogás dolgában különbség lenne közöttük, de Pálffynak saját fasiszta pártja van. Egyébként a Szálasi-kormányban miniszteri tárcát kap.

Szemrehányást tesznek Höttlnek, hogy miért támogatják a németek Imrédyt. Höttl azzal vág vissza, hogy egész magas helyről származó tájékoztatás szerint a kormányzónak lesújtó véleménye van Szálasiról.

Június 23-i kelettel Szálasi emlékiratot készít, amelyet június 26-án a párt-külügyek intézője, Kemény Gábor ad át Szőllősi Jenő társaságában Vcesenmayernak. Szálasi a memorandumban elvi éllel szögezi le:

A Hungarizmus a magyar–német élet-, tér- és sorsközösség élet-parancsolta követelményének alapján áll.

Az emlékiratot Szálasi Hitlerhez intézi. Annak egy példányát június 23-án eljuttatja Horthyhoz és a miniszterelnökhöz. Álljon itt a 15 oldalas „mű" bevezető része:

A Nyilaskeresztes Pártnak és az általa vezetett Hungarista Mozgalomnak,

a benne utat és célt találó Nemzetünk minden társadalmi rétegének,

valamint a benne természetes élet-, tér és sorsközösségbe tudatosult Magyar Nemzetté nemesedett népszemélyiségeknek Pártunkban és Mozgalmunkban gerincet és lelket kapott részeinek nevében,

de annak tudatában is, hogy az új földgömbrendet, földgömbünk erkölcsi, szellemi és anyagi jószágkészleteinek igazságos felosztását és elosztását nacionalista és szocialista alapon kell megépíteni és elvégezni a Berlin–Róma–Tokió földgömbirányítása alatt álló népek és nemzetek jóléte és életbiztonsága érdekében és szolgálatában,

hogy az új földgömbrendben a Berlin–Róma irányítása alatt álló európai nagytér valóságának és tényének kell megszületnie;

hogy a német nép minőségi és mennyiségi kiválósága folytán kétségtelenül, elvitathatatlanul, elidegeníthetetlenül és természetes módon jelenti az európai nagytérbe szervesen beépített nacionalista és szocialista Európaközösség irányító akaratát;

hogy az új koreszme, mint a nacionalizmus és szocializmus gyakorlati életösszhangjában épülő új kultúrkorszaka földgömbünknek, az Európaközösség minden népének és nemzetének a szó nemes és igaz értelemben vett szabadságot, önállóságot és függetlenséget jelenti:

a KORMÁNYZÓ ÚR

Őfőméltóságánál és a m. kir. kormány Miniszterelnökénél tett előzetes bejelentés mellett

HITLER ADOLF

Őnagyméltóságához, a Német Nép Vezéréhez és a Nagynémet Birodalom Kancellárához

EMLÉKIRAT

benyújtását határoztam el abból a célból,

hogy rögzítsem a vezetésem alatt álló Pártnak és Mozgalomnak őszinte, nyílt véleményét és nézetét a helyzetről, hogy ezzel és ilyen úton is hozzájárulhasson Pártunk és Mozgalmunk mindazoknak a kérdéseknek a tisztázásához, amelyek a háború gyors és győzelmes befejezéséhez, valamint az elkövetkezendő nacionalista és szocialista béke biztonságos alapjaihoz vezetnek

Német Nép Vezére!
Nagyméltóságú Nagynémet Birodalmi Kancellár Úr!...

Bármennyire meghökkentő, de az egész bevezető rész valóban egyetlen mondat.

Június 28-án Kemény, Szőllősi és Vajna összejövetelen vesznek részt, ahol Haller, Brunhof, Neugebeuer, Focke német ügynökökkel tárgyalnak. Kemény átadja Hallernak Serédi hercegprímás pásztorlevelének egy példányát. Ugyanekkor adatokat szolgáltat Reményi-Schneller és Antal István miniszterekről.

Július 9-én Kemény Gábor Hallert keresi fel és tőle kéri pártja részére a lapengedély elintézését.

Július 21-én a Hungarista Párt vezetői megjelennek Veesenmayernál abból az alkalomból, hogy Hitler a július 20-i merényletből megmenekült. A követ előtt „katonás fegyelemmel sorakoztak fel".

Július 22-én Kemény Hallert keresi fel és közli vele, hogy Lakatos Géza és társai puccsra készülnek. Megállapodik Hallerral, hogy Vajna rendszeresen fel fogja keresni és olyan adatokat szolgáltat, amelyeket egyébként csak rosszul, vagy később kapna meg. Pl. Kállay bizonyos politikai lépéseiről fogja informálni.

Július 25-én Szálasi megjelenik Veesenmayernél. A beszélgetés során Hitler személyes megbízottja közli, hogy igen jó információi vannak Beregfyről és tudja, hogy nagy híve a „Pártvezetőnek". Nevetve jegyzi meg, hogy az elmúlt négy hónap alatt ő a pártvezetőt vetkőztette mezítelenre, a pártvezető pedig őt. Így mindketten maximálisan tisztában vannak egymással, ami igen megkönnyíti a kérdések végleges eldöntését.

Július 28-án Kemény átnyújtja Hallernak a Szálasi által készített július 25-i memorandumot, Európa rendezéséről.

A háború gyors és győzelmes befejezése megköveteli az összhadviselés Európa közösségi összehangoltságát és vezetését. A Nyilaskeresztes Párt és az általa vezetett Hungarista Mozgalom ebből a célból az alábbiakban lefektetett konkrét tervét bocsájtja javaslat alakjában az Európavezetés két döntő tényezője: Hitler és Mussolini elé.

A) VEZETÉS

I.

Nemzetiszocialista Európaközösségi legfelsőbb vezetést és törzsét létre kell hozni.

II.

A legfelsőbb vezetés Hitler Adolf kezében van; helyettese Mussolini Benito.

III.

A legfelsőbb vezetés törzsét, az Európatörzset alkotják:

1. Az Európai Nagytérben Berlin–Rómával szövetséges államok, vagy a területeiken tartózkodó emigrált kormányok részéről kiküldött teljhatalommal ellátott megbízottak.

2. Teljhatalmú megbízottat küldhet az Európai nagytérbe tartózkodó az az állam is, amely ugyan nincsen szövetségi szerződéses viszonyban Berlin–Rómával, de belső életében a nacionalista és szocialista új korszellemnek megfelelően átérzi és átéli az európa-szolidaritáson épülő Európaközösség megvalósításának és megvédésének parancsoló szükségességét.

IV.

Az Európatörzsbe teljhatalmú megbízottat küldjenek:

1. Hitler Adolf döntése alapján:
Németország – népi megbízott
Belgium – javaslat: Degrelle
Hollandia – javaslat: Mussert
Norvégia – javaslat: Quisling
Dánia és Izland a dán államfővel egyetértésben – népi dán megbízott
Anglia – népi angol megbízott
Írország – népi ír megbízott
Oroszország – javaslat: Vlaszov tábornok
Lengyelország – népi lengyel megbízott
Ukrajna – népi ukrán megbízott
Észtország – népi észt megbízott
Lettország – népi lett megbízott
Litvánia – népi litván megbízott

2. Finnország a finn államfő és kormányának közös egyetértésével – népi finn megbízott, de nem marxista és nem svédbarát.

3. Szlovákia a szlovák hatalmi tényezők egyetértésével – népi szlovák megbízott

4. Románia a román hatalmi tényezők egyetértésével – javaslat: Horea Sima, akinek Antonescuval és az államfővel való kibékülését sürgősen meg kell valósítani

5. Horvátország a horvát hatalmi tényezők egyetértésével: Macsek horvát parasztpárti vezetővel való kibékülése és összhang sürgősen megvalósítandó volna – népi horvát megbízott

6. Szerbia Nedics egyetértésével: Ljotics népi hatását okvetlenül hasznosítani kell – népi szerb megbízott

7. Bulgária a régenstanács egyetértésével – javaslat Erusalim Vassilev

8. Magyarország a magyar hatalmi tényezők egyetértésével – a PV magának követeli ezt a megbízást

9. Mussolini Benito döntése alapján:
Itália – népi olasz megbízott
Montenegro – népi montenegrói megbízott
Albánia – népi albán megbízott
Görögország – népi görög megbízott
Szíria, Transjordania, Palesztina és Arábia az emigrált kormányok egyetértésével – népi arab megbízott
Irán, Irak Hitler és az emigrált kormány egyetértésével – népi arab és népi perzsa megbízott
Tunisz – népi tunéziai megbízott
Tripolisz – népi tripolitániai megbízott
Egyiptom és Szudán – népi egyiptomi megbízott
Abesszínia – népi abesszin megbízott

10. Franciaország a francia államhatalmi tényezők egyetértésével – javaslat Doriot
Algéria – népi algériai megbízott
Madagaszkár – népi francia megbízott
Francia Közép- és Nyugatafrika – népi francia megbízott

11. Hitler és Mussolini együttes döntésével teljhatalmú megbízottat állít: Dél-Afrika – népi búr megbízott

V.

Az Európatörzsbe megfigyelőket küldhetnek Hitler és Mussolini hozzájárulásával

Törökország
Svájc
Spanyolország
Portugália
Svédország

VI.

Hitler és Mussolini Döntése alapján az Európatörzsbe összekötő teljhatalmú megbízottat küld az Ázsiai Nagytér számára – népi német megbízott

VII.

Az Ázsiai Nagytér a japán hatalmi tényezők egyetértésével teljhatalmú összekötő megbízottakat küld az Európatörzsbe – népi japán megbízott

VIII.

Az Amerikai Nagytérrel való összeköttetés:
1. *Hitler döntése alapján Észak-Amerika számára: népi angolszász megbízottal;*
2. *Mussolini döntése alapján Dél-Amerika számára: népi argentin megbízottal;*
3. *Hitler és Mussolini döntése alapján Közép-Amerika számára – mexikói–spanyol megbízottal.*

B) VÉGREHAJTÁS

IX.

Legfelsőbb döntés Hitler és Mussolini kezeiben

X.

A legfelsőbb döntést az Európatörzs elvi alapjaiban összefoglalja, a belőle adódó irányelveket és feladatokat rögzíti és legkésőbben a döntést követő két héten belül előre meghatározott időpontig szóló végrehajtásra megküldi az Európatörzsben képviselt államok hatalmi tényezőinek.

XI.

Az Európatörzs részéről megküldött irányelvek és bennefoglalt feladatok végrehajtását ellenőrizni kell:

XII.

Az ellenőrzést együttesen végzik:
1. *Hitler és Mussolini részéről az Európaközösségi munkában résztvevő államok területére kiküldött teljhatalmú megbízottjai és*
2. *Az Európaközösségi munkában résztvevő állam részéről az Európatörzsbe kiküldött teljhatalmú megbízott.*

XIII.

Az Európaközösségi munkában résztvevő államok területén az ellenőrzést az állam területén kialakult, nemzetiszocialista világnézetet valló párt bekapcsolásával kell végezni.
Az Európaközösségi ellenőrzés szempontjából a párt az állam saját teljhatalmú megbízottjának van alárendelve abban az esetben, ha a teljhatalmú megbízott személye és a párt vezetője ugyanaz a személy. Ha nem, úgy az ellenőrzés végrehajtását teljes felelősséggel a párt vezetője hajtja végre és ezért egyedüli felelősséggel csak a XII. fejezetben megjelölt személyeknek tartozik.

C)

Európa Legfelsőbb Vezetésének és törzsének megtervezése, megszervezése, kialakítása és munkába állítása sürgős, független attól, hogy a megtorló fegyverek alkalmazása a háborúnak a közeljövőben való lezárását valószínűsítik-e, vagy sem.

VII. 27. 39. sz. melléklet

A tervezet durva vázát adja a gondolatnak. Szervezésszaki kialakítására nézve csak akkor fogok javaslatot tenni, ha Hitler és Mussolini döntöttek ennek a tervnek a sorsáról.

Budapest, 1944. július 25.

Ez a tervezet nem kevesebbet akar megvalósítani a háború győzelmes befejezése esetén, mint hogy egész Európát Hitler vezesse, helyettese Mussolini.

Hitler alá az egyes nemzetek megbízottat küldenének, természetes, hogy Belgium, Hollandia, Norvégia, Dánia és Izland, Anglia, Írország, Oroszország, Lengyelország, Ukrajna, Észtország, Lettország, Litvánia megbízottait Hitler jelölné ki, míg Montenegro, Albánia, Görögország, Szíria, Transjordánia, Arábia, Irán, Irak, Tunisz, Tripolisz, Egyiptom, Szudán és Abesszínia megbízottait Mussolini, Dél-Afrikáét Hitler és Mussolini. Csak a csatlós államoknak engedné meg Szálasi, hogy saját döntésük alapján küldjenek a tanácsba delegátust: Finnországnak, Szlovákiának, Romániának, Horvátországnak, Szerbiának, Bulgáriának és Magyarországnak.

A semleges államok – Törökország, Svájc, Spanyolország, Portugália és Svédország – csak megfigyelőket küldhetnek a tanácsba. Tehát beleszólási joguk nincs.

Ázsiát Szálasi teljes egészében a japánoknak adja.

Amerikával úgy tartják fenn az összeköttetést, hogy Hitler Észak-Amerika részéről jelöl ki egy személyt, Mussolini Dél-Amerika részéről egy argentin megbízottat – nyilván Argentína fasiszta irányzatát méltányolva –, míg Közép-Amerika részéről Hitler és Mussolini jelölnek ki megbízottat.

Augusztus 10-én Szálasi megbeszélést folytat Veesenmayerral, kormánylistát nyújt át egy átállítás esetére, természetesen hungarista vezetéssel. Veesenmayer a belpolitikai helyzetet illetően kér tőle véleményt. Szálasi kifejti, hogy nézete szerint a munkásság 10%-a marxista, 10%-a hungarista, míg 80%-a a Vörös Hadsereg közeledésével kapcsolatban rózsaszínű. Részletesen informálja az értelmiség és parasztság tekintetében. Veesenmayer megköszöni a felvilágosítást.

Augusztus 27-én Kemény, Vajna lakásán Hallerral tárgyal. Közli vele, hogy puccskísérletek folynak, amelyeknek célja az, hogy Magyarország kiugorjon a háborúból. Ettől kezdve a nyilasok minden alkalmat megragadnak, hogy a német hivatalos és félhivatalos közegeknek bebizonyítsák: kiugrás van előkészületben, ami Németország számára végzetes lenne, azt a németeknek saját érdekükben azonnal meg kell akadályozni, s ehhez Magyarországon egyedül a Hungarista Párt áll a németek rendelkezésére.

Érik a gyümölcs

Július közepe óta Szálasi nem bízik Horthyban, mert értesült arról, hogy Lakatosnak miniszterelnöki megbízást akar adni.

Augusztus 24-én, Románia kiugrása után Lakatos megbízást kap a kormányalakításra, s az új kormány első teendői közé tartozik, hogy a politikai pártok működését beszünteti, közöttük a Hungarista Pártét is.

25–26–27-én Vajna Gábor érintkezést keres a miniszterelnökkel és Ambrózy kormányzói kabinetirodai főnökkel, hogy Szálasi számára kihallgatást eszközöljenek ki a kormányzónál.

29-én Horthy fogadja Szálasit, mert mint Ambrózynak mondja:

Fogadni akarom Szálasit. Hazafias érzésére akarok apellálni, nehogy valami ostobaságot kövessen el.

Ambrózy vezeti be Horthyhoz, s így jellemzi Szálasit:

Fanatikus arcú, lobogószemű, vézna embert vártam, belibbent egy köpcös, mosolygós ember, inkább svihák, mint fantaszta. Amikor bejött, lojalitástól csepegő nyilatkozatot tett a kormányzó felé, audencia után pedig, hogy felejthetetlen impressziót tett rá.

Szálasi a fogadást – mint minden megbeszélést, ami pártjára vonatkozott – részletesen feljegyzi a „Hungarista Naplóba", eszerint:

A Kormányzó rendkívül ideges, kapkod, rendkívül nyugtalan ember benyomását kelti, kezei állandóan reszketnek, verejtékező homlokát törölgeti, s míg május 3-án elkeseredett, de igen nyugodt ember benyomását keltette, most olyan, mint aki lelkiismeretével viaskodik, nehéz döntés előtt áll és inkább önmagát akarta meggyőzni álláspontjának helyességéről, mint a pártvezetőt.

Szálasi előadja, hogy Magyarország területén három tényező méri össze erejét: Moszkva a bolsevizmussal, – London a plutokráciával –, Berlin a népi mozgalom erejével. Ebben a helyzetben a nemzetnek határozott célkitűzést kell adni és olyan vezetőt kell az élére állítani, akiben megbízik és cél-

kitűzéseit szentesíti. Ezért azt javasolja a kormányzónak, hogy álljon a nemzet élére és *elhatározásának gerincét a Nyilaskeresztes Párt képezze,* amely a magyar nép minden rétegében szélesen kiteljesedett és amelyet a pártvezető saját személyével együtt felajánl.

A kormányzó e javaslatra nem válaszol.

Szálasi felhatalmazást kér, hogy a kibontakozás tárgyában a pártvezetőkkel tárgyalásba kezdhessen és annak eredményét a kormányzónak jelenthesse. (A kijelölt miniszterelnök szokott a pártvezetőkkel a kormány megalakítása kérdésében tárgyalni, a „kibontakozást illetően".)

A kormányzó erre a javaslatra sem válaszol. Ekkor arra kéri a kormányzót, hogy tudtával és beleegyezésével a kormány felelős vezetőivel folytathasson tárgyalásokat, hogy a szükséges kibontakozás érdekében a legszélesebb alapokra fektetett kormány létrejöhessen.

A kormányzó idegesen félbeszakítja. Élesen bírálja az eddigi német hadvezetést, különösen azt, hogy Hitler mindig beleszól a katonák dolgába, holott nem ért hozzá. Meggyőződése, hogy a háborúnak „sajnos" igen hamarosan vége lesz. A sajnos szó hangsúlyozásából érezhető, hogy a németek feltétlen vereségére számít. Válságos a helyzet, erőskezű kormányra van szükség, politizálásra nincs idő, el kell halasztani akkorra, amikor az oroszok majd nem állnak a Kárpátok hágóinál. A németek által kívánt kormány csődöt mondott, s ezért hozott létre elsősorban adminisztratív kormányt.

Szálasi közbeveti, hogy az országban „arról beszélnek", a kormányzó alkotmányellenesen vezeti az ügyeket.

A kormányzó azt válaszolja, hogy van olyan törvény, amely a rendeletekkel való kormányzást megengedi. Arra kéri a pártvezetőt, hogy pártjával együtt maradjon csendben és őrizze meg a nyugalmát.

A pártvezető biztosítja, hogy a párt eddig is megőrizte nyugalmát és a jövőben is megőrzi mindaddig, amíg nem provokálják. Engedélyt kér, hogy Hitlernél kihallgatásra jelentkezhessen.

A kormányzónak ez ellen nincs kifogása, de arra kéri a pártvezetőt, most még ne tegye meg ezt a lépést, mert rövidesen minden tisztázódni fog, és azután kiderül, mit lehet csinálni.

Szálasi a kihallgatáson tapasztaltakról a Hungarista Naplóban a következőket írja:

A kormányzó egészen az angolszász-zsidó cimboraság markában van. Már nem hisz a németek győzelmében. A németbarátságról múlt időben beszél. A pártvezető meggyőződése, hogy a kormányzó súlyos lépésre határozta el magát, és az elkövetkezendő egy hónapon belül határozottan vár valamit, talán angolszász biztatást Magyarország kiugrására. A kormányzó nem akarja alkotmányosan továbbvinni az ügyeket, hanem csak úgy, ahogy az angolszász-zsidó cimboraság neki sugalmazza. A kormányzó állásfoglalása megkönnyíti a Nyilaskeresztes Párt Hungarista Mozgalom helyzetét, mely ugyanolyan fegyverekkel fog küzdeni, mint a kormányzó az angolszász-zsidó cimboraság szolgálatában. A pártnak mindent el kell követnie, hogy ha a kormányzó becstelenné válna, a nemzet ne essék a becstelenség halálos mélységébe.

Szálasiék előkészítő munkája más vonalon is folyik.

1944. április 20-án Németországból visszatér Kovarcz Emil, aki 1941. április 1-én szökött ki oda öt év fegyházbüntetés elől, és újból kezébe veszi a Hungarista Párt szervezését. Mindenre elszánt, akadályokat nem ismerő, szervezési képességekkel rendelkező egyéniség, aki nem kevesebb ambícióval tör a hatalom felé, mint pártvezére.

Kovarcz 1920. február 17-én mint a fehér tiszti különítmény tagja, gépkocsivezetőként részt vesz Somogyi és Bacsó meggyilkolásában: a hullákat ő dobja be a Dunába.

A pártok működésének betiltása után Kovarcz utasítást kap Szálasitól, hogy a pártot titokban tartsa fenn. Utcákon, tereken, kocsmákban gyűlnek össze kisebb-nagyobb csoportok Kovarcz irányításával. Ebben az időben Szálasi közli Kovarczcal, hogy most már tisztán látja a hatásköröket a németek két exponense, Veesenmayer és Winckelmann között. Minthogy pedig a fegyveres erőt Winckelmann jelenti, megbízza Kovarczot, hozzon létre találkozást a tábornokkal.

Augusztus 30-án Kovarcz fölkeresi Winckelmannt, aki másnapra kéreti Szálasit magához.

Augusztus 30-án Haller felkeresi Szálasit csobánkai lakásán, mikor is Szálasi tudtára adja a kormányzóval folytatott

egész beszélgetést és a véleményét is. A cél: bizalmatlanságot kelteni Horthyval szemben.

Másnap ismét találkozik Hallerral és megkérdezi tőle, közölte-e Veesenmayerral a kormányzói kihallgatást? Egyúttal azt is megkérdi, meddig várjon még a párt? Veesenmayer válasza: „három hétig".

Előzőleg augusztus 27-én Vajna lakásán Kemény Gábor és Kovarcz Emil megbeszélést folytat Hallerrel, s amikor szóba kerül, hogy puccs van készülőben a kiugrást illetően, Kovarcz azt a tanácsot adja Hallernak, hogy le kell tartóztatni a puccsistákat.

28-án Kemény és Kovarcz megjelenik Hallernál és az állítólagos puccs újabb fejleményeit ecseteli. Haller adatokat kér Lakatos feleségének zsidó származásáról, amire Kemény kijelenti, hogy az adatokat már egy hónappal előbb megadta. Haller megkérdezi, hogy a Hungarista Párt elég erős-e, meg tudna-e mozdulni. Kemény azt kérdezi, tömegtüntetésre gondol-e Haller, vagy esetleg a rendőrség megrohanására? Haller diplomatikusan azt feleli, „teoretikusan véve" esetleg a rendőrséget kellene megrohanni. Kemény megállapítja, a rendőrség jobban fel van fegyverezve, mint a katonaság, a barikádharcot azonban meg lehetne csinálni, mert a tömeg vállalná, de legéppuskáznák. (Kemény nyilvánvalóan tudja, hogy a Hungarista Párt nem rendelkezik olyan tömegekkel, amelyek barikádharcra hajlandók, a németekkel azonban azt akarja elhitetni, hogy mozgalmuk az egész népre kiterjedő, forradalmi erejű mozgalom.) Nincsenek fegyvereik, mindössze néhány géppisztoly.

Haller közli, hogy a németek nem tudnak fegyvert adni, mert nekik is kell. Próbáljanak máshonnan szerezni.

Kemény megkérdi, hogy a csendőrségre, vagy katonaságra gondol?

Haller: Igen!

Kemény: lennének egységek, amelyek átállnának, de az a döntő, hogy a német erők hol kapcsolódnak be.

Haller arra kíváncsi, hogy Szálasi 48 óra alatt meg tudna-e szervezni bizonyos akciót.

Kemény: Igen, de akkor adjanak módot Szálasinak, hogy bizonyos kérdéseket tisztázzon.

Haller bemegy Veesenmayerhez, nyilván közli a beszélgetést és a kívánságot, majd kijön és kitérő választ ad: „Ezek csak elméleti kérdések voltak."

Augusztus 31-én Kovarcz kíséri fel Szálasit Winckelmannhoz, aki azonban négyszemközti tárgyalásra vonul vissza. A tárgyalások befejezése után Szálasi közli Kovarczcal, hogy Winckelmann-nal megállapodásra jutott. A németek ugyanis nem mennek bele, hogy a romániai kiugráshoz hasonló események történjenek Magyarországon, azt mindenáron meg fogják akadályozni, csapatokat hoznak az országba, különösen páncélosokat és ezeket Budapest környékén helyezik el, nagyobb repülőerejük van tartalékban. Utasítja Kovarczot, hogy dolgozza ki Winckelmann-nal egyetértve a kormány erőszakos eltávolításának tervét. Ezen utasítás alapján Kovarcz érintkezésbe lép Winckelmann-nal, aki Krumholz őrnagyhoz utasítja, hogy a részleteket vele tárgyalja meg.

Szeptember 10-én Veesenmayer közli Keménnyel, hogy a dél-erdélyi magyar támadás elmaradása miatt aggódik, legjobbnak tartaná, ha Horthy Svájcba repülne. Vörös János vezérkari főnök csirkefogó.

Kemény válasza: Vörös olyan, mint a többi. Egyébként azt ajánlja, hogy a dél-erdélyi magyar csapatokat helyezzék német parancsnokság alá.

Másnap Kemény Hallerral folytat megbeszélést és kijelenti, hogy amennyiben az előző napi koronatanács a háborúból való kilépés mellett döntött, Szálasi már most kijelenti, hogy ezt a döntést a nemzet számára kötelezőnek nem ismeri el, a kormány és a kormányzó működését nemzetellenesnek bélyegzi, saját kormányát beállítva azonnal átveszi az uralmat, aminek *azonban egyetlen előfeltétele, hogy az ehhez szükséges politikai, rendőri intézkedéseket a németek kezdeményezzék, miután a nyilasok például a miniszterelnököt nem tudják letartóztatni.* Az első nyílt és világos színvallása a Nyilaspártnak arra vonatkozólag, hogy a Szálasi-kormány megalakulásához szükséges erőszakot a németek alkalmazzák.

Másnap újabb megbeszélés Kemény és Haller között. Kemény közli, hogy Szálasiban nincs hajlandóság az összeomlás kivárására, erre őt csak „kényszeríteni lehetne" (természetesen a németek részéről). Szálasi tanácskozni szeretne Winckelmann-nal és Greiffenberg tábornokkal, aki Guderian embere.

Haller megkérdi, nem volna-e elégséges, ha Veesenmayerral jönne össze.

Kemény nemet mond, mert politikai síkon tárgyalnivaló már nincs, Szálasi szerint katonai akcióra van szükség, amit ő egyedül nem kezdeményezhet, azt a németektől várja. Haller kitérő választ ad azzal, hogy a magyar belpolitikában a megoldást a legéletképesebb és legátütőbb erejű mozgalomnak önmagában kell hordoznia.

Kemény kifogásolja, hogy a németek részéről állandóan azt hallja, várni, várni kell.

A játék tehát kifelé is világossá válik. A nyilasok sürgetik a németeket, a németek kitérő választ adnak, de bizonyos biztatást is, hogy a nyilasokat kézben tartsák.

A szeptember 11-i minisztertanács után, amelyen a fegyverszünet kérdését az előző napi koronatanács határozata ellenére elvetették, Szálasi siet Hallerhez és bejelenti, hogy Horthyt nem tekinti többé alkotmányos államfőnek, hajlandó a hatalmat a kormányzó akarata ellenére is átvenni. Haller megkérdezi: melyek voltak az alkotmánysértések?

Szálasi szerint Horthy háromszor szegte meg az alkotmányt:

a) Lakatos kinevezésekor a pártvezérekkel nem folytatott előzetes tanácskozást. Haller nem érti, mi ebben az alkotmánysértés. Amennyiben a kormányzó nem többségi pártból választ miniszterelnököt, azt az országgyűlés bizalmatlansági szavazással megbuktathatja, ha nem teszi, annyit jelent, hogy a parlament elfogadja miniszterelnöknek.

b) A szeptember 11-i minisztertanácson döntöttek a háborúból való kiugrás kérdésében anélkül, hogy előtte az országot megkérdezték volna. Haller nem érti az alkotmánysértést, mert hiszen a minisztertanács egyhangúlag elvetette a fegyverszünetet. Igen, de Szálasi sérelmezi magának a fegyverszünetnek a minisztertanácson történt felvetését, mielőtt az országot megkérdezték volna.

c) A harmadik alkotmánysértés az, hogy Lakatos a politikai pártok működését felfüggesztette.

Szeptember 16-án Szálasi Winckelmann lakásán tárgyal Greiffenberg tábornokkal, akinek kedvet akar csinálni ahhoz, hogy a németek katonai akcióval szerezzék meg neki a hatalmat, és ezért közli, hogy Magyarországon 800 000–

1 000 000 főnyi használatlan emberanyag van, azt a németek felszerelhetnék, és ha ő kerülne a hatalomra, ezt az emberanyagot a totális háborúhoz rendelkezésükre bocsátaná.

Greiffenberg aggódik a Vörös Hadsereg előnyomulásával kapcsolatban a tiszántúli események miatt. Szálasi megnyugtatja, hogy ne aggódjon, mert ő és szervezete őrködni fog. Gerával még aznap levelet írat Csatay honvédelmi miniszterhez, amelyben a Nyilaskeresztes Párt tiszántúli szervezeteit felajánlja a partizánok elleni harchoz.

Másnap Kemény közli Hallerral, hogy Rajniss is bekapcsolódott az akcióba, és így a hatalomátvételre vonatkozó kezdeményezés a „nemzet legszélesebb alapjaira" helyezkedett.

Kemény:

a további várakozás az átütő erőnek rovására menne. Megvan-e a határozott szándék arra, hogy a jobboldali átállítást Magyarországon elősegítik?

Haller:

Ebben a Führer dönt.

Kemény:

Ne csodálkozzék, ha következetesen visszatérek a dolog megsürgetésére. Ez nem türelmetlenség, de a helyzet világos felismerése és parancsa. Én a magam részéről mindig csak egyet ismételhetek, ceterum censeo.

Amikor a tárgyaláson szóba kerül ez a „ceterum censeo", a tanács elnöke – kissé talán bizarr ötlet – levizsgáztatja a nyilas külügyminisztert.

Mindazok számára, akik a felszabadulás előtt gimnáziumban érettségiztek, közhely volt a „Ceterum censeo Carthaginem esse delendam". Vagyis: Egyébként az a véleményem, hogy Karthagót el kell pusztítani. Az idősebb Cato a római szenátusban tartott beszédeit, bármilyen témáról szóltak is, ezzel fejezte be. Azután a rómaiak valóban elpusztították Karthagót.

A tanács elnöke tehát rákérdez Keményre, hogy a ceterum censeónak mi a történeti eredete?

– *Hogy döntés kell.*

– *De mondja meg, kicsoda használta és miért?*

– *Veszélyezteti a belső politikai nyugalmat, veszélyezteti a háborús erőfeszítéseket, tehát döntést kell hozni.*

Kemény, a tanács elnökének ismételt kérdéseire sem tudja megmondani, honnan vette ezt az idézetet, mi a pontos szövege, milyen körülmények között, ki használta és milyen célból.

– *Művelt külügyminiszter* – zárja le a témát a tanács elnöke.

– *Jelesem volt latinból* – jegyzi meg a volt külügyminiszter.

Szeptember 22-én Szálasi és Kemény Hallerral tanácskoznak. Közlik, hogy minden kérdést tisztáztak, és Szálasi szerint a helyzet döntésre érett. Szálasi kifogásolja, hogy Hitlerhez intézett június 21-i és július 25-i keltezésű memorandumaira nem kapott választ. Személyesen kíván Hitlerrel tárgyalni. Sürgős német beavatkozásra van szükség, mert másképpen pánik tör ki. Kifogásolja, hogy a németek azokat az országgyűlési képviselőket, akiket a mentelmi jog megsértésével tartóztattak le, szabadlábra akarják helyezni és megkérdi, miért volt szükség akkor az egész letartóztatásra, ha most elengedik őket.

Haller válasza: „mind Ribbentrop, mind Himmler oldaláról nincs már javaslatra szükség, kizárólag a Führer személyes döntésére várnak. Ennél többet pillanatnyilag nem mondhatok".

Winckelmann jelenti Himmlernek, hogy a legjobb megoldásnak tartaná, ha Szálasi fegyverrel szerezné meg a hatalmat.

Szálasi az erőszakos hatalomátvételhez a következőket kívánja a németektől:

a) német katonai erők zárkózzanak fel a Kárpátokban levő Miklós-féle és az Erdélyben levő Veress-féle hadsereg mögé, hogy ezáltal lehetetlenné tegyék a két hadseregnek az ország belseje felé való visszavonulását, ha a kiugrás megtörténik,

b) a németek tartóztassák le a miniszterelnököt,

c) hívják ki a kormányzót Németországba, miként azt a március 19-i eseményeknél tették és kinttartózkodása ideje alatt Magyarországon végezzék el a nagytakarítást,

d) a középületeket a német csapatok a nyilas pártszolgálatosokkal együtt foglalják el, a pártszolgálatosokat a németek fegyverezzék fel,

e) addig is hajlandó elfogatni megbízható tisztjeivel Bakay és Hardy altábornagyokat, a németek azonban biztosítsák, hogy sem a tiszteknek, sem a családjuknak bántódásuk nem lehet.

Két nap múlva Szálasi ismét sürgeti Hallert:

Miért nem jön meg a döntés a magyarországi helyzettel kapcsolatban? Félő, hogy a német politika Magyarországon is úgy fog érvényesülni, mint a többi keleti államban Helsinkitől Ankaráig. Ez teljesen indokolatlan lenne, hiszen itt minden készen áll, hogy a helyzetet javunkra billentsük.

22-én Kemény Gábor közli Hallerral, hogy SAS-behívót kapott. El akarja kerülni a bevonulást a katonasághoz. Hallerral és Kovarcz Emillel történt megbeszélés alapján úgy határoztak, hogy Kemény jelentkezik az SS-be, így nem kell bevonulnia a magyar katonasághoz. Az SS kötelékében pedig védettséget kap. Annak érdekében, hogy a védettség teljes legyen, szeptember 26-án Fischer álnéven elbújik egy német területenkívüliséget élvező épületben.

Ugyancsak szeptember 22-én Haller tudatja Szálasival, hogy Veesenmayer 26-án kéreti magához Szálasit. Ekkor Veesenmayer repülőgépen visszaérkezett Hitlertől és közli, hogy *Hitler Szálasit tekinti Magyarországon egyedüli felelős személynek.* Egyúttal felkéri, azonnal költözzön a német követség épületébe, hogy biztonságban legyen. Szálasi Veesenmayerhez költözik, együtt vacsoráznak és Szálasi bejelenti, hogy hajlandó az országot a Duna vonaláig teljes egészében kiüríteni. Bemutatja kormánylistáját. E naptól kezdve Szálasi a németek „vendége" október 15-ig. Veesenmayer kérdésére Szálasi kijelenti, hogy nem ragaszkodik a hatalomnak alkotmányos módon való átvételéhez, az országgyűlést utólag is meg lehet kérdezni, és a magyar országgyűlés mindig a hatalmon levők mellett döntött az elmúlt 25 év alatt, nincs kétsége, hogy most is így fog történni.

A hatalom átvétele tehát egyedül a németek döntésétől függött.

Kovarcz Emil akcióba lép

A németekkel folytatott politikai megbeszélésekkel párhuzamosan Szálasi lépéseket tesz az irányban is, hogy a hatalom erőszakos átvételéhez a Nyilaskeresztes Párt készen álljon, és ezzel a munkával az augusztus 31-én Winckelmann-nál történt megbeszélés alapján Kovarcz Emilt bízza meg.

Szeptember 13-án Winckelmann törzse: Krumholz őrnagy, Goldstein csendőrőrnagy és egy harmadik birodalmi német személy, valamint Kovarcz törzse, Kovarczcal és Szálasival az élen tanácskozásra ülnek össze, és az esti órákban kezdődő és a kora reggeli órákig tartó megbeszélés során tisztázzák a közösen végrehajtandó akció alapjait.

Kovarcz Winckelmannéktól a következőket kívánja:

a) megfelelő helyiséget, ahol nyugodtan dolgozhat, ahol a magyar hatóságok zaklatásának és esetleges letartóztatásnak nincs kitéve,

b) ígéretet arra nézve, hogy a németek kizárólag a Hungarista Párttal fognak tárgyalni, mert a felelősséget csak ilyen kizárólagosság esetén vállalják,

c) az akció megindulása előtt a németek kellő időben értesítik,

d) a németek utasítsák Magyarországon levő összes szervezeteiket, hogy kizárólag a Nyilaskeresztes Párttal tárgyaljanak,

e) fegyverezzék fel a nyilas pártszolgálatosokat.

A németek ígéretet tesznek a kívánságok teljesítésére, és ennek során először a Hűvösvölgyben egy német hadosztály parancsnokságán adnak szállást Kovarczéknek, ahonnan mintegy 10 nap múlva a Pasaréti útra mennek át, ahol a német alakulat egy általuk addig elfoglalva tartott iskolát kiürített. Az őrséget azonban az épület előtt hagyták, mintha az alakulat még mindig ott tartózkodna és ezáltal lehetetlenné teszik, hogy a magyar hatóságok Kovarczhoz hozzáférjenek.

A németek katonai gépkocsit bocsátanak rendelkezésére, amelyen Ostián járja a vidéki szervezeteket és fenntartja az összeköttetést Kovarczékkal.

A vidéki szervezeteknek az utasításokat nem merik postán küldeni, mert azt illetéktelenek felbonthatják, ezért a német alakulatokon keresztül küldik ki azokat.

A hatalom erőszakos átvételére vonatkozó szervezkedések a következő vonalakon futottak:

1. Honvédség, ezt Beregfy törzse intézte és Porzsezsinszky alezredes volt az összekötő, aki jelentette, hogy a katonai vonal megfelelően elő van készítve. Adott jelre a katonai alakulatoknál és a laktanyáknál egy magyar és egy német tiszt fog majd megjelenni, aki a honvédeket átállásra szólítja fel, mert az ellenállás értelmetlen.

2. A rendőrségi és a csendőrségi vonalat Vajna Gábor intézte, akit Kovarcz összehozott egy Olbrich nevű német tiszttel a szükséges intézkedések megbeszélése végett. Vajna emberei voltak Hódosy nyugalmazott rendőrezredes a rendőrségi vonalon, és Abay hivatásos csendőrezredes a csendőrségi vonalon. Ők kaptak utasítást a rendőrség és csendőrség átállítására. Vajna jelentette Kovarcznak, akivel egyébként állandóan érintkezésben volt, hogy ez a vonal is rendben van.

3. A személyi vonalat Gál Csaba évek óta készítette elő és kidolgozott terve volt arra nézve, hogy az átállással kapcsolatban a fontos pozíciókba kik kerülnek.

4. Az országépítési tervet Kőfaragó Gyelnik Vilmos dolgozta ki, amely azt a célt szolgálta, hogy a lázadás megtörténte után végrehajtandó program akadálytalanul nyerjen lebonyolítást és a későbbiek során zökkenők ne legyenek.

5. Kovarcz Emil a lázadás legfontosabb teendőjét magának tartotta fenn, a budapesti átállítás végrehajtását. A Kovarcz által részletesen kidolgozott terv két részre oszlik: a Pesten végrehajtandó cselekményeket zárt borítékban a pártszolgálat szervezőjének és vezetőjének, Székesinek adta át azzal, hogy az adott jelre továbbítsa a borítékban levő és az egyes csoportvezetőknek szóló utasításokat. Pontosan kidolgozta, miként történjék a Stúdió, Lakihegy, Posta telefonközpont, Vízművek, Gázművek, villanytelep, vasút, Beszkárt és egyéb életfontosságú pontok megszállása. A szervezkedést sejtszerűen végezte úgy, hogy az egyes sejtek tagjai más sejtek tagjairól nem tudtak. A sejtek vezetőit különböző időkben, különböző helyekre riasztották azért, hogy a vezetők se tudják, hogy a tulajdonképpeni akció mikor fog kezdődni. A Budán végrehajtandó műveletek tervét részletesen kidolgozva Kovarcz magánál tartja, minthogy főhadiszállása Budán van, és ezeket a műveleteket október 15-én személyesen irányítja.

Megszervezi a küldöncöket, akik adott jelre utasításai értelmében a sejtek vezetőit riasztani fogják.

Krumholz közli Kovarczcal, hogy az egyes pontokat a németek fogják elfoglalni és ezután tőlük veszik majd át az épületeket, hidakat és egyéb, kulcsfontosságú objektumokat, amelyeknek további biztosítása a pártszolgálatosok feladata lesz. A budai részen a Várat a német hadsereg fogja elfoglalni, míg a miniszterelnökséget a nyilasok vegyék birtokba.

A vendéglátó német hadosztályparancsnok a Vár tervrajzait kéri Kovarcztól és felvilágosítást arról, hogy milyen erők vannak a Várban. Kovarcz a testőrök között levő nyilas érzelmű tisztekhez utasítja őt.

Skorzeny, aki szeptember óta van Magyarországon, az iránt érdeklődik, hogy a Várban nincs-e titkos föld alatti út, amelyen észrevétlenül ki lehet jutni.

Kovarcz a terv kidolgozásával rövid idő alatt elkészül – még szeptember hónapban, ezt jelenti Szálasinak és ettől kezdve állandóan sürgeti, intézkedjenek az akció megkezdéséről, mert minél tovább várakoznak az előkészített erők, annál inkább csökken akcióképességük.

Döntő napok

Szálasi tehát a német követségen van, minthogy azonban kifelé kerülni akarja azt a látszatot, hogy magát és mozgalmát teljesen és kizárólag a németek rendelkezésére bocsátotta, néhány nap múlva a követségről átköltözik a Werbőczi utcában levő német SS-épületbe. A Hungarista Naplóban az átköltözést azzal indokolja, hogy így a pártvezető szempontjából „kiküszöbölhető az a gyanú, hogy a német hivatalos hatalommal a legteljesebben összhangban tette volna meg lépéseit".

Az október 15-ig eltelt napokat lázas tárgyalások jellemzik. Veesenmayer ismét Hitlerhez repül. Szálasi állandóan sürget, hangoztatja, hogy a németek nem várhatnak tovább egy percig sem. A németek állandóan kitérő választ adnak.

Szálasi előre megfontoltságát mi sem jellemzi jobban, mint hogy október 1-én elkészíti a hírhedtté vált és 1944. október 15-én a hatalom átvételét bejelentő proklamációját:

Szálasi Ferenc hadparancsa

Hadparancs a fegyveres nemzethez

Nemzetünk ezeréves történelmének válságórájába érkezett. A külső ellenség Hazánk földjén áll, megsemmisítésünkkel fenyeget. Hazánk belső ellensége vele szövetkezett, hogy együttesen mérjék halálos csapásukat Nemzetünk életére. Öncélú érdekcimboraság élősködött eddig Nemzetünk életén. És amikor Nemzetünk saját jóléte és életbiztonsága érdekében a szabadságharc fegyveréhez nyúlt, az érdekcimboraság, amelynek semmi köze nem volt Nemzetünkhöz, mindent elkövetett, hogy e szent harcban elbukjunk. Tette ezt azért, hogy önmaga hitvány és gyáva érdekeit a Nemzet elpusztítása árán is Nemzetünk érdeke elé helyezze. Ebbe a cimboraságba tartoztak mindazok, akik évtizedeken keresztül vezették Nemzetünk életét felelős helyeken, a hatalom legteljesebb birtokában, de mégsem tartották kötelességüknek, hogy Nemzetünket kivezessék az erkölcsi, szellemi és anyagi mocsárból.

Ez a cimboraság mindent alkotmányosnak és törvényesnek szentesített, ami önös érdekeit szolgálta. De Nemzetünk minden követelését a szebb, igazabb és jobb élet után alkotmányellenesnek és törvénytelennek minősített és kíméletlenül visszautasított. Ez a cimboraság volt az, amely a Kormányzót önös érdekeinek eszközévé tette, őt a Nemzettel szembeállította. Ez a cimboraság volt az, amely rávette a Kormányzót, hogy megszegje a Nemzetnek tett esküjét. Rávette, hogy Nemzetünk élethalálharcának veszélyére, becsületének sérelmére csorbát ejtsen a szövetségi hűségen és a határainkat velünk vérszövetségben védő német fegyvertárssal szemben kötelező bajtársiasságon. De a Kormányzó eltűrte azt is, hogy a harcoló magyar és német csapatok hátában összeomlásukat célzó alattomos és gyilkos aknamunka folyjék.

A Kormányzó figyelmét 1936 októbere óta közvetlenül és közvetve, sorozatosan és mind sürgetőbben felhívtam, hogy Nemzetünkkel a legteljesebb egyetértésben, vele közös elhatározásban oldja meg azokat az életkérdéseket, amelyeket Európa minden egyes népének saját kezdeményezéséből meg kell oldania a természetes fejlődés történelmi parancsára, hogy így a nacionalista és szocialista Új Európaközösségé-

nek Nemzetünk is tagjává válhassék. Ez az igyekezetem meddő maradt. Választanom kellett Nemzetünk és az alkotmány, az igazság és a jog, az Élet és a törvény között. Nemzetünket, az Igazságot és az Életet választottam! Csak ezzel a döntésemmel nyer élő alkotmányt a Nemzet, élő törvényt az Élet és élő jogot az Igazság.

Nemzetem hű és felelős szolgálata parancsolja ezt számomra. Lépésemet a történelem igazolni és Nemzetünk akarata szentesíteni fogja. Ez hitem! Nemzetünk élniakarása, hivatástudata és becsülete parancsolóan megköveteli, hogy szabad akaratának és cselekedetének útjából eltávolítsa a látást veszélyeztető akadályokat. Fennmaradásunk életünk megtartásának egyedüli záloga: minden erőnk harcbavetése a történelmi harc döntő menetében, hogy hűségesen, megalkuvás nélkül, becsületesen és győzelmesen fejezzük be a világtörténelem legnagyobb, legvéresebb és minden népnek sorsát és jövőjét jelentő küzdelmet Németország, Itália és Japán oldalán. E döntő harcban Németország, Itália és Japán barátai a mi barátaink, ellenségei a mi ellenségeink. E világot alakító harc a nacionalista és szocialista életrendet építi, benne Nemzetünk millió családjának, otthonának jólétével, életbiztonságával és Európa népbékéjének évszázadokra való biztosításával.

Az életerős, életet vezető népek és nemzetek ebben a világnézeti háborúban vívják a szó igaz és nemes értelmében szabadságukat, önállóságukat és függetlenségüket. Félreérthetetlenül és egyértelműen kell mindenkinek döntenie: vagy itt, vagy ott, de harcolnia kell és vállalnia kell döntéséért a teljes és senki számára át nem hárítható felelősséget. Nemzetünk a világ életerős és életvezető népeivel egyesült a végső és szent harcra, és most is, mint eddig az Élet és az Igazság oldalán harcol.

Szabadságharcot vívunk. Követelménye, hogy mindenre való tekintet nélkül mindenki azonnal, vita és csüggedés nélkül, elszántan és törhetetlenül álljon harcba. Áruló, nemzetvesztő, néprontó, aki meggátolja Nemzetünk legteljesebb erőkifejtését, megbontja akarati egységét. E konkolyhintőket, cselszövőket, megalkuvásra kész szolgalelkeket, a józanság és tárgyilagosság mezében tetszelgő velőig gyávákat kérlelhetetlen kíméletlenséggel el kell távolítani tiszta cselekvésünk útjából. Harcunk alapelve: vagy megsemmisítünk, vagy megsemmisülünk! Más alapelvet nem ismerünk el sem józannak, sem tárgyilagosnak.

A parasztban, a munkásban, az értelmiségben, a nőben és az ifjúban kiteljesedő Nemzetünk fegyveres akaratának kifejezője, megtestesítője és végrehajtója Hazánk Fegyveres Ereje. Fegyveres erőnknek világnézetet kell vallania. Előírja ezt Szolgálati Szabályzata és esküje. Megkövetelt világnézetének parancsolt alapjai: az Istenfélelem, a Hazaszeretet és a Bajtársiasság.

Az Istenfélelem erkölcsi magatartásának magva. A Hazaszeretet nemzetünkhöz való hűséget és az érte való önfeláldozást parancsolja. A Bajtársiasság az élet-halál útját járó harcosok közösségi életének követelménye. Nemzetünknek is világnézetet kell vallania, de ugyanazt, amit a hősi életszemléletén álló legértékesebb része önmaga számára kötelezően meghatároz és elismer. Ellentét nem lehet közöttünk. Nemzetünkben az Istenfélelemnek a Krisztusi Tan erkölcsi valóságába kell torkollnia, a Hazaszeretetnek a cselekvő nacionalizmusba, a Bajtársiasságnak a megsegítő szocializmusba.

Meg kell látnunk azt a tényt, hogy az elbukott magyarországi rendszer halálos ellentétben állott a megkövetelt és parancsolt világnézettel. Gyakorlati alappillérei, amelyeket a volt államhatalom minden tényezője szentesített és megvédett érdekünkben hozott törvényekkel és jogalkotásokkal, az Istenfélelem helyett az istentelenség, a Hazaszeretet helyett a nemzetköziség hazátlansága, a Bajtársiasság helyett az érdekcimboraság voltak. Ezt a halálos ellentétet Nemzetünk és az alkotmánya, életünk és a törvények igazságunk és a jogalkotások között mindenkorra ki kell küszöbölnünk és meg kell szüntetnünk.

Fegyveres Nemzetünk egy lélek, egy test, egy akarat, egy elszántság legyen az egyetlen cél hűséges és becsületes, véres és munkás szolgálatában: a Hungarista Magyar Birodalom kiharcolásában és felépítésében. E nacionalista és szocialista közösségünkből ki kell taszítani, el kell taposni, mint a férget, aki akár szóban, akár írásban, akár magatartásban, akár cselekedetben, nyíltan vagy burkoltan, szándékosan vagy ostobán vét Nemzetünk e megmásíthatatlan akarata ellen. Hadseregünk a Fegyveres Nemzet acélökle, mellyel összetöri az

ellenségnek megsemmisítésünkre beállított akaratát és lehetetlenné teszi, hogy a jövőben velünk szemben és ellenünk újra felléphessen.

Hadseregünk megköveteli az otthontól, hogy sorakozzék fel mögötte rendben és sorba, hogy a paraszt, a munkás, az értelmiségi, a nő és az ifjú összefogott munkával teremtse elő a döntő harc erkölcsi, szellemi és anyagi eszközeit, bocsássa ezeket rendelkezésre a kellő időben, a megkövetelt helyen, a szükséges mennyiségben és a megfelelő minőségben, hogy harcát gyors döntés lehetőségével és győzelmesen tudja megvívni és befejezni.

Az otthon megköveteli hadseregétől, hogy kötelességét hősiesen és hűségesen mindhalálig teljesítse, legyen példaadó magatartásában a legsúlyosabb helyzetekben is, minden elhatározását és cselekedetét a hősi életszemlélet hassa át, a rendelkezésére adott harci eszközökkel úgy éljen, hogy fegyvereik erejével kényszerítse az ellenséget az élet igazságának elfogadására. Fegyveres Nemzetünk otthona és hadserege között élet-, társ- és sorsszövetség kell létrejöjjön, melyet a nemzetvezetésnek és eszközének, az államhatalomnak kell elbonthatatlan életszervezetbe öntenie.

Nemzetünk erkölcsi, szellemi és anyagi teljességét, valamint politikai, gazdasági és társadalmi erőtényezőit állítjuk csatasorba. Vállalnunk és állanunk kell a megpróbáltatásokat és szenvedéseket. Nemzetünk számára csak így nyerhetünk életjogosultságot az új életrendben. A még előttünk levő áldozatos Út végén már tisztán látható a Cél: Nemzetünk szocialista és nacionalista szabadsága, önállósága és függetlensége az európai népek erkölcsi, szellemi és anyagi közösségében. A csatákban és az otthon terrorbombázásainak poklában elesett hősi halottaink életáldozata nem volt és nem lesz hiába. Dicsőséges áldozatuk kötelez! Kötelez annak az életigazságnak megvalósítására, amelyért életük feláldozását természetes és magasztos kötelességüknek tartották. Kötelez Nemzetünk legjobbjainak családjairól és otthonairól való gondoskodásra. Kötelezi azonban mindenekelőtt nemzetünk vezetőit, hogy megakadályozzák harcoló hadseregünk és Nemzetünk hátbatámadását hitványak és gyávák által. Ellenük könyörtelenül kell eljárni. Aki hűtlenül és gyáván eldobja fegyverét, azt önmaga ellen fordította. Következményeiért önmagára vessen, aki orvtámadásával és gyávaságával ki akarja ütni Nemzetünk kezéből a fegyvert, melyet önvédelmére ragadott. Ebben a Hadparancsban foglaltak mindenkire egyformán kötelezőek. A Fegyveres Erő minden egyes tagjára, éppenúgy, mint a parasztra, a munkásra, az értelmiségre, a nőre, az ifjúra. Minden törvényt, rendeletet, szabályrendeletet a Hadparancs értelme és szelleme szerint kell magyarázni, hozni és végrehajtani.

Sorsunk, jövőnk, jutalmunk lesz olyan, ahogyan harcolunk értük. Sem jobb, sem rosszabb, sem több, sem kevesebb. Érdemünk szerint kapjuk. Rajtunk múlik minden. S hogy jól múljék minden: ez Fegyveres és Dolgozó Nemzetünk történelmi feladata, áldozatos kötelessége, örömteljes felelőssége, de legelsősorban élniakarásának és becsületének kérdése. A gyávát ketten fogjuk elemészteni: mi, Hungaristák és az ellenség pusztítani akarása. A bátrat ketten fogjuk elismerni: mi, Hungaristák és Nemzetünk el nem múló hálája. Hitem és meggyőződésem, hogy Nemzetünk történelmi kötelességét teljesíteni fogja és hogy Németország, Itália, Japán, valamint szövetségeseink oldalán a biztos győzelem felé halad. Nemzetünk szolgálatában hálás köszönetet mondok a német nép lánglelkű Vezérének: Hitler Adolfnak, hogy mint hűséges bajtárs segítségére van Nemzetünknek az életét eldöntő sorsnapjaiban. Ez a cselekedete újra történelmi bizonyítéka annak, hogy Hitler Adolf a német nép Vezére mindenkor a nacionalista és szocialista Európaközösség minden egyes népének jólétét, életbiztonságát és életösszhangját alakítja ki. A Gondviseléstől rendelt útján, mint a nacionalista és szocialista Európaközösség elhivatott Vezetője, minden időben és minden körülmények között számolhat azzal, hogy Nemzetünk becsületesen és hűségesen fogja teljesíteni kötelességét.

Nemzetünk szolgálatában meghalni lehet, de elfáradni soha. Isten áldását kérem Nemzetünk nagy döntésére és előtte álló nagy harcára!

Kitartás!

Budapest, 1944. október havában . . .

Szálasi Ferenc

Kovarcz és Kemény október 2-án felkeresi Szálasit és Kovarcz jelenti, hogy a hatalom átvételére a döntés Hitlertől megérkezett, azt ezekben a napokban végre kell hajtani. Kéri, hogy az elkészített Hadparancsot Szálasi bocsássa rendelkezésére, hogy azt egy SS-főhadnagy útján Bécsbe kiküldhessék. Ez megtörténik, a Hadparancsot több százezer példányban kinyomtatják és a fenti szöveggel szórják majd szét október 15-én Budapesten.

Ugyanezen a napon Veesenmayer és Winckelmann is tárgyal Szálasival. Veesenmayer közli, hogy visszajött Hitler főhadiszállásáról, Hitler döntött: a Kormányzó nem maradhat a helyén, el kell távolítani és Szálasi veszi át az uralmat. Winckelmann részéről felmerül az a terv, hogy Horthyt el kellene távolítani az országból. Szálasi azt tartja célszerűnek, ha Horthy itt marad, hogy

a nagy nemzetárulási és hűtlenségi perben mint közvetlenül meghallgatott tanú szerepelhessen és önmaga felett mondjon ítéletet.

4-én Szálasi átnyújtja kormánylistáját Veesenmayernak, aki különböző kifogásokat emel: így különösen Kemény Gábor külügyminisztersége ellen szólal fel és helyébe a Mussolini-kormány melletti magyar követet, Szabó Lászlót ajánlja, mert Keményt fiatalnak és tapasztalatlannak tartja. Szálasi azzal indokolja Kemény külügyminiszterségét, hogy az már teljesen magáévá tette az ő európai nagytér rendezésére vonatkozó elgondolásait, amelyek értelmében az európai nagytér külpolitikáját Berlinben intézik, s így lényegében külön külügyminiszterre nem is nagyon lesz majd szükségük az egyes államoknak.

Ugyanekkor Szálasi átadja a hatalom átvételének két változatban előkészített menetrendjét.

Az átállítás menete

1. *Az új kormány kinevezése a kormányzó által.*
2. *Az új kormány leteszi az esküt a kormányzó kezébe.*
3. *A kormányzó lemond, aláírja a lemondási nyilatkozatot.*
4. *Az 1937. évi XIX. tc. alapján összeül az országtanács. A Kormányzó tisztét nem töltik be a Kormányzó régi érdemeire való hivatkozással, hanem a Nádor tisztségének betöltésére utasítja az országgyűlést az országtanács határozatának keltétől számított 8 napon belül.*
5. *A Nádor megválasztása az országgyűlés által.*
6. *Eskütétel a Nádor kezébe.*

Második lehetőség

1. *A Kormányzó lemond, aláírja a lemondási nyilatkozatot.*
2. *Az új kormány tagjai a Kormányzó által átmenetileg a kormányzói jogkörrel felruházott m. kir. miniszterelnök kezébe teszik le az esküt.*
3. *Mint a felső terv 4. pontja.*

A többi mint az 5. és 6. pont.

A két terv még az alkotmányosság látszatát is nélkülözi. A kormányzóválasztásról szóló 1937. évi XIX. tc. a kormányzói szék megüresedése esetére 8 napon belül ír elő új kormányzóválasztást. Az országtanács nem utasíthatja az országgyűlést nádorválasztásra, mert

az országtanács nem kormányzótanács (nem régenstanács), amely az államfői hatalmat a kormányzó jogkörére megállapított egész terjedelemben gyakorolja, hanem az országtanács az állam életének csupán olyan átmeneti szerve, amelynek működése időben és jogosítványokban egyaránt szűkre korlátozott. (A törvényhez fűzött miniszteri indoklás)

Az országtanács jogköre a kormányzói szék megüresedésével kapcsolatban az, hogy annak kormányzó által történő betöltéséről haladéktalanul gondoskodjon, az új kormányzó az 1920. I. tc.-ben meghatározott, s azt kiegészítő törvények keretei között gyakorolja a kormányzói jogokat. Ennek következtében nádort választani nem lehet.

A második terv szerint az új kormány tagjai a kormányzói jogkörrel felruházott miniszterelnök kezéhez teszik le az esküt. Az államfői hatalomnak a végrehajtó hatalommal való egyesülését a magyar törvények nem ismerik. Kormányzó és miniszterelnök még ideiglenesen sem lehet egy személyben valaki:

Az 1926. XXII. tc. 48. §-ának első bekezdésében foglalt azzal az elrendezéssel szemben, hogy a kormányzói tiszt meg-

üresedése esetében, amíg az új kormányzó az esküt le nem tette, a halaszthatatlan államfői teendőket az 1920. I. tc. 13. §-ának korlátai között az országtanács látja el, a törvényjavaslat arra az álláspontra helyezkedik, hogy a most megjelölt feladatkört, még átmenetileg se lássa el a végrehajtó hatalom élén álló kormány (miniszteri indoklás 1937. XIX. tc.)

A törvény értelmében a kormányzói szék betöltéséig az országtanács látja el a kormányzói jogkört szűkre szabott keretek között.

Az országtanács bármelyik rendelkezése csak akkor érvényes, ha az illetékes miniszter ellenjegyzi.

A második terv szerint a miniszterelnök kezébe teszi le az esküt a kinevezett kormány (amelynek tagjait nyilván Szálasi nevezi ki). És ki fogja ellenjegyezni a kormány kinevezését és honnan lenne a kormányzónak alkotmányos joga ahhoz, hogy „átmenetileg" kormányzói jogkörrel ruházzon fel bárkit? A kormányzói hatalom Horthynak nem magántulajdona, ami felett szabadon rendelkezik, ezt mindenki nagyon jól tudta, Szálasinak is tudnia kellett. Az alkotmányosdi játéknál ismét a kettősség mutatkozik meg Szálasi mesterkedésében. Egyrészt elhatározta magát, hogy a hatalmat erőszakkal, német katonai segítséggel szerzi meg, másrészt hiányzik a bátorság belőle ennek nyílt bevallásához, hanem „alkotmányos" kibúvót keres, amit azonban képtelen megtalálni.

Október 5-én Szálasi átadja Veesenmayernak az előre elkészített lemondási nyilatkozat szövegét:

Az országgyűlés mindkét háza elnökének.

Az országgyűlésnek kormányzói üdvözletemet küldöm. A meggyőződéstől vezetve, hogy ezekben a súlyos időkben nemzetünknek minden lehetőségét meg kell adni, hogy élethalálharcát jól felfogott érdekében teljes erővel folytathassa teljes értékű férfiak vezetése alatt, megfeszített munkában történt negyedszázados kormányzói országlásomra és ebből fakadó megrendült egészségi állapotomra, valamint előrehaladt koromra tekintettel saját elhatározásomból, önként, hazánk és nemzetünk érdekeit szemem előtt tartva úgy döntöttem, hogy lemondok kormányzói tisztemről és vele kapcsolatos összes jogaimról.

Elhatározásomról és döntésemről, amelyek megmásíthatatlanok és visszavonhatatlanok, kérem Nagyméltóságodat, hogy az Országgyűlésnek tudtul adni méltóztassék. Kijelentem, hogy nem élek az 1937. XIX. tc. és 1942. II. tc.-ben foglalt jogokkal sem. Ennélfogva nem jelölök és nem ajánlok sem utódot, sem helyettest, és semmisnek nyilvánítom az 1937. XIX. tc. értelmében utódlásomra tett jelölést.

Az államfő kérdését az 1937. XIX. tc. alapján az ebben a törvényben megjelölt országtanács rendezze. A válságos időkre, helyzetre és körülményre való tekintettel és az államfői kérdésnek az alkotmány keretei között történő rendezéséig az államügyek vitelét és a legfelsőbb hadúr teljes jogkörét Szálasi Ferencre ruházom, nehogy a késedelemből hazánkra és nemzetünkre súlyos kár és veszedelme származzék. Személyem és családom érdekeiről és érvényesítésükről a m. kir. miniszterelnök és kormány tartozik gondoskodni.

Köszönöm nemzetünknek, hogy egy negyedévszázadig szolgálhattam. Szívem mélyén érzem, hogy ezzel a lépésemmel is halhatatlan nemzetünket szolgálom. Isten áldása és siker kísérje nemzetem minden szándékát, elhatározását, döntését és cselekedetét. Meggyőződésem, hogy a jelenlegi súlyos időket is történelmi múltjához méltóan leküzdi, és hozzá méltó férfiak felelős vezetése alatt szilárdan és biztosan lefekteti új ezer évének dicső, nagy és boldog napjait úgy, ahogyan akarata, az élet és igazság tőle parancsolóan megköveteli.

Kelt Budapesten, 1944 év hó napján

aláírás

ellenjegyzés

E lemondási tervezetnek két jellemző része van: az egyik, amelyben Szálasi Horthyval részletesen megindokoltatja, hogy miért mond le „önként", a másik, ahol Szálasi mézes madzagot húz végig Horthy szája előtt azzal, hogy a kormányzó és családja „érdekeiről és érvényesítésükről" Szálasi fog gondoskodni, és elég ízléstelenül a nemzet sorsdöntő órájában hozott nyilatkozatban anyagi igények rendezését veti fel.

Közben azonban a Nyilaskeresztes Párt képviselői frakció-

ja belpolitikai téren sem maradt tétlenül és hozzálátott a fegyverszünet megkötésének meghiúsításához. Szeptember végén Szőllősi Jenő utasítást kap Szálasitól, hogy hozzon létre a jobboldali felfogású képviselők közreműködésével egy olyan parlamenti csoportosulást, amelynek célja, hogy az országgyűlés előzetes megkérdezése nélkül fegyverszüneti tárgyalásokat felelős vezetők ne kezdeményezhessenek. E csoportosulás elképzeléseinek tervezetét Szőllősi elkészíti, a végleges szöveg azonban Bárdossy László közreműködésével készül el. A képviselőház elnöke, Tasnádi Nagy András a képviselőházban helyiséget bocsát a csoport rendelkezésére és felkeresi Horthyt is, közli vele alkotmányjogi aggályait az esetleges fegyverszüneti tárgyalásokat illetően.

Október 4-én Lakatos miniszterelnököt felkeresik Lukács Béla, id. Bárczay Ferenc, Zsindely Ferenc és Kölcsey István MÉP képviselők és bejelentik, hogy párttömörülést akarnak a parlamentben a nyilasok részvételével összehozni. – „És ehhez ti odaadtátok a neveteket?". A küldöttek tiltakoznak a feltevés ellen, de Lakatosnak az a benyomása, hogy már ők is tagjai az új alakulásnak.

Október 8-án Szálasi tárgyal Veesenmayerral, Veesenmayer felteszi a kérdést, hogy a képviselőkből alakult Nemzeti Szövetség nem tudna-e parlamenti úton kormányváltozást és hatalomátvételt keresztülvinni. Szálasi szerint nem, mert a parlamentben a mindenkori többség hű kiszolgálója a mindenkori rendszernek, legfeljebb egy *erőteljes kisebbség* kezdeményezhetne a parlamentben, ha erre a *németek közbelépnek,* a terv végrehajtható.

9-én és 10-én Szálasi ismét megbeszélést folytat Hallerral és Veesenmayerral. Kifogásolja, hogy a hivatalos elismerés miért nem történik meg, hisz Veesenmayer közölte vele, hogy Hitler őt tekinti Magyarország egyedüli felelős személyének, miért nem hozzák olyan helyzetbe, hogy a felelősség alapján ténykedhessen és vállalhassa a felelősséget? Magyarországon sok millió mázsa kenyérmagot és milliónyi harcrakész embert lehetne megmozgatni, ő hajlandó ezeket nyugatra vinni. *Állítsák a németek helyre a rendet német katonai igazgatással.*

11-én ismét megbeszélés Veesenmayerral, aki megerősíti, hogy Hitler szemében egyedül Szálasi a felelős vezető. Ma-

gyarország harci érdemei szerint fogja elnyerni jutalmát, de az átállítás ideje még nem érkezett el. Szálasi türelmetlen és ismét sürget: október 1. óta az egész mozgalma ugrásra készen áll, a legteljesebben itt az idő az átállításra, kéri, hogy Winckelmann-nal másnap legyen meg a döntő megbeszélés. A német követ ismét halogat.

Október 14-én felkeresi Haller Szálasit és közli, hogy este sem lesz megbeszélés Winckelmann-nal és Veesenmayerral. Tárgyalnak arról is, hogy a kormány részéről kiugrási kísérletek folynak. Szálasi felveti a kérdést: mi lesz, ha Németország elveszti a háborút? Azonnal válaszol is: ez esetben Németországnak a háborúból való kiválását követő 24 órán belül Tokió és Moszkva szövetségi szerződést kötnek. Szerinte a jelenlegi katonai helyzet ilyen fordulat kialakulását nem teszi lehetetlenné. Szálasi tehát a háború ezen stádiumában – bár később ezt tagadta – mégis foglalkozott a gondolattal, hogy a németek a háborút el is veszíthetik. És mégis, másnap október 15-e következik.

Néhány nappal előbb, október 12-én belpolitikai vonalon, tesz még kísérletet a Nemzeti Szövetség. Egy 12 tagú küldöttség keresi fel Lakatost, közöttük: Szász Lajos, a szövetség elnöke, Vajna Gábor, Szőllősi Jenő, Rajniss Ferenc, Rácz Jenő, Oláh Gábor, Husszovszky Lajos, Jaross Andor, Kolozsváry-Borcsa Mihály. Lakatoson kívül jelen van Csatay honvédelmi, és Hennyey külügyminiszter. Szász viszi a szót: a haza elvesztése csak a háború folytatásával akadályozható meg, a Szövetség a háborút feltétlenül meg fogja nyerni. Rajniss írásbeli proklamációt olvas fel a szövetség célkitűzéseiről.

Az éles hangú proklamáció után Jaross még élesebb hangon szólal fel és közli, hogy a kormány részéről sejtett, de be nem bizonyítható kiugrási szándékokat minden eszközzel meg fogjuk hiúsítani.

Rajniss és Szőllősi megkérdik Lakatost, mi van Faragho moszkvai útjával. Lakatos ezt letagadja.

Jaross fenyegető hangon ismétli, hogy a nemzetet nem engedik a „becstelenség" útjára lépni; „itt nincs kiugrás, itt nem lesz árulás."

Október 14-én tehát minden készen van a hatalom erőszakos átvételéhez: a csendőrség, a rendőrség, pártszolgálatosok megszervezve és ugrásra készen, a kormányzói lemondási

proklamáció, a hatalomátvétel technikai menetrendje, a hatalomátvételt bejelentő nyilas proklamáció, a parlamentben a nyilasok hatalomátvételét támogató képviselői csoportosulás. Csak a gombnyomásra, a németek parancsára és beavatkozására várnak. Az akció akkor indul meg, amikor a németek akarják. A németek pedig csak akkor akarják, ha már a Kormányzóval sehogyan sem lehet továbbvinni a dolgokat a németek érdekében. Csak az ő engedélyük és rendelkezésük alapján indul meg az egész nyilas és német apparátus.

1944. október 15–16.

„Sárgacsillagosok" elfogják ifj. Horthyt

Október 15-én a reggeli órákban a fiatal Horthy Lázár altábornagytól gépkocsit és testőrkíséretet kér, mert Pesten van dolga. Az altábornagy figyelmezteti, hogy ilyen válságos időkben nem célszerű a távozása, a koronatanács rövidesen megkezdődik, s azon részt kell vennie. A fiatal Horthy azonban ragaszkodik elhatározásához, nem közli, mi a dolga, kormányzói gépkocsit nem akar igénybe venni, ezért a testőrség egyik gépkocsiján indul el.

Lázár altábornagy három testőrt ad ifj. Horthy mellé kísérőül. Ez délelőtt fél 10 óra körül történt, vallja Lázár. Nem sokkal később a városból lövöldözést, robbanást hall. Majd megjelenik az egyik testőr, aki a következőképpen tájékoztatja a történtekről. Amikor ifj. Horthy kilépett a gépkocsiból, két testőr bent maradt az autóban, ő kiszállt és figyelt. Leült egy padra, ahova rövidesen két német katona ült melléje. Látta, hogy a bokrok között német SS-katonák mozgolódnak. A telefonállomáshoz ment, kikészített 20 fillért. Tárcsázni akart, amikor hirtelen sárga csillagot viselő polgári ruhás emberek támadták meg. Kettőt közülük leütött. Közben lövöldözés tört ki. A németek géppisztolysorozatot adtak le a gépkocsira. A bent ülő testőrök kiugrottak. Egyikük felvette a harcot. Az egyik testőr tüdőlövést, a másik vese- és haslövést kapott. Az egyik testőr meghalt, a másikat kórházba szállították. A jelentést tevő testőr a karján sebesült meg. A jelenet a Galamb utca és a Piarista utca sarkán játszódott le.

– *Ifj. Horthy milyen házban volt?* – teszi fel a kérdést a tanács elnöke.

– *Ő odament a szabadkikötő igazgatójának irodájába* – válaszolja Lázár.

Hallatlan perfidia a németek részéről, hogy olyan látszatot akarnak kelteni, mintha a kormányzó fiának eltűnésében a zsidóknak lenne szerepük. A zsidóknak, akiket Budapest kivételével az egész országból már Horthy alatt deportáltak, míg a budapesti zsidók félelem és reszketés között várták egyik napról a másikra, hogy rájuk mikor fog sor kerülni. Lázár karhatalmat küld a helyszínre, de ifj. Horthyt nem találják. Lázár jelentést tesz a kormányzónak, akinek ettől fogva semmi más nem fontos, mint az, hogyan mentse meg fiát és családját.

Az utolsó koronatanács

Ambrózy Gyula kabinetirodai főnök 14-én utasította Hlatky Endre sajtóállamtitkárt, hogy másnap reggel jelenjen meg nála, mert valamit közölni kell vele. Intézkedik, hogy az állami nyomda is legyen készen 15-én, tehát vasárnap, a röpcédulák kinyomtatására.

15-én reggel megjelenik Hlatky, Ambrózy átadja a kormányzói proklamációt azzal, hogy akkor olvassa be a rádióba, amikor arra telefonutasítást kap. A testőrség parancsnokánál intézkedik, hogy a biztonság kedvéért Hlatky mellé adjanak őrséget.

Ambrózy összeállítja a koronatanács programját:

1. A Kormányzó közli, hogy fegyverszünetet kér.
2. Egyenként megkérdezi a kormány tagjait, hogy ki vállalja a felelősséget.
3. Ambrózy ismerteti a kormányzói proklamációt.
4. A fegyverszünet megvalósítását vállaló miniszterek előtt ismertetik a fegyverszüneti tárgyalásokat.

A koronatanács 10 óra után kezdődött a fenti menetrend, valamint a Lakatos miniszterelnök által az előző napon Horthyhoz intézett kormánylemondási és -újjáalakulási szempontok figyelembevételével. A kormányzó bejelentette, hogy fegyverszünetet köt és mindenkit felhívott, nyilatkozzék hogy követi-e őt. Először a miniszterelnök szólalt fel az előző napi megállapodás értelmében, majd a vezérkari főnök. Vörös János ismertette a katonai helyzetet, amely szerint a debreceni katlancsata a Vörös Hadsereg győzelmével befejezéséhez közeledik, majd a miniszterek nyilatkoztak. Mindez azonban oly sokáig tartott, hogy a proklamáció és a fegyverszünet ismertetésére nem jutott már idő, mert 12 órakor megjelent Veesenmayer követ, aki előzetesen már napok óta érintkezést keresett a kormányzóval, de Horthy csak most fogadta. A kihallgatáson Lakatos miniszterelnök, Hennyey külügyminiszter, Vattay altábornagy vannak jelen. Horthy indulatosan felelősségre vonja Veesenmayert fia elrablása miatt és a testőr által elhozott német tölténytárat úgy vágja Veesenmayer elé a márványasztalra, hogy az szikrázik. Veesenmayer a bizonyíték hatása alatt nem is tagadja, hogy a fiatal Horthyt ők tartóztatták le, mivel az ellenséggel konspirált és agyon kellene lőni. Ezután Horthy egészen röviden közli, mintegy mellékmondatszerűen, hogy fegyverszünetet köt. Özv. Horthy Istvánné cipő nélkül hallgatózik az ajtónál, és amikor meghallja apósának közlését, ezt továbbítja Ambrózyhoz, Ambrózy intézkedik a proklamációnak a rádión való közlése iránt.

Veesenmayer a fegyverszünet bejelentésére a következőket válaszolja:

Ön tehát öngyilkosságot követ el?

Veesenmayer ekkor utolsó kísérletként megkéri Horthyt, fogadja Rahn német rendkívüli követet, akit Hitler abból a célból küldött, hogy a fegyverszüneti hírekkel kapcsolatban bírja rá a kormányzót a háború folytatására. Horthy hajlandó fogadni, de közli, hogy elhatározásán nem változtat.

Ezután az újonnan megalakult kormány letette az esküt. A fegyverszünetet Rényi-Schneller Lajos és Jurcsek Béla is vállalják, ők is tagjai az új Lakatos-kormánynak és leteszik az esküt. Másnap ugyanez a két úr tagja lesz a Szálasi-kormánynak, és Szálasira esküszik fel.

A kormányzó fogadja az új miniszterelnököt, külügyminisztert és Rakovszkyt, akik előtt Ambrózy ismertette a fegyverszüneti tárgyalásokat.

13–14 óra között a kormányzó fogadta von Rahnt, aki Veesenmayernak tett későbbi közlése szerint, a kihallgatás során vázolta a helyzetet, aminek következtében a kormányzó nagyon megrendült és hangoztatta, most látja csak be,

hogy tulajdonképpen mit csinált. Megkísérli az egész dolgot visszacsinálni. A német kiküldött azt a megoldási módot ajánlja, hogy Horthy tegyen olyan kijelentést, hogy a proklamáció nem tőle származik, hanem egy klikktől és az esetben Horthy marad kormányzóként, mert neki módjában áll a német sajtót egy bizonyos ideig leállítani, azok a proklamációt nem fogják közölni. Ekkor azonban nem jött létre még megállapodás. Közben a rádió sugározta a kormányzói szózatot:

Ma már minden józanul gondolkodó ember előtt kétségtelen, hogy a német birodalom ezt a háborút elvesztette. A hazájuk sorsáért felelős kormányzatok le kell hogy vonják a következményeit, mert amint ezt a nagy német államférfi, Bismarck mondotta: egy nép sem áldozhatja fel magát a szövetségi hűség oltárán. Történelmi felelősségem tudatában meg kell hogy tegyek minden lépést abban az irányban, hogy a további felesleges vérontást elkerüljük. Olyan nép, amely már egy elveszett háborúban szolgalelkűséggel, idegen érdekek védelmében utóvédharcok színterévé engedné tenni apáitól örökölt földjét, elvesztené a világ közvéleménye előtt megbecsülését. Szomorúan kell megállapítanom, hogy a német birodalom a szövetséget a maga részéről velünk szemben már rég megszegte. Már hosszabb idő óta a magyar hadseregnek egyre újabb és újabb részeit kívánságom és akaratom ellenére az ország határán túl vetette harcba. Ez év március havában pedig a német birodalom vezére éppen a magyar haderő visszahozatalára irányuló sürgetéseink folytán tárgyalásra hívott Klessheimbe és ott közölte velem, hogy Magyarországot a német csapatok szállják meg, és tiltakozásom dacára ezt foganatosította az alatt, míg engem odakint visszatartottak. Egyidejűleg az országba benyomult német politikai rendőrség is letartóztatott számos magyar állampolgárt. Közöttük a törvényhozó testület több tagját, valamint akkori kormányom belügyminiszterét és a miniszterelnököt is csupán úgy tudta a letartóztatást elkerülni, hogy egy semleges követségre menekült.

A német birodalom vezérétől kapott arra a határozott ígéretre, hogy ha olyan kormányt nevezek ki, amely a németek bizalmát bírja, megszünteti a magyar szuverénitást ért sérelmet és korlátozásokat, kineveztem a Sztójay-kormányt. A németek azonban nem tartották meg ígéretüket. A német megszállás védelme alatt a Gestapo az általa e téren másutt is követett módszerek alkalmazásával kezébe vette a zsidókérdésnek az emberiesség követelményeivel ellenkező ismert módon való intézését. Amidőn a háború az ország határához közeledett, sőt azt át is lépte, ismételten megfelelő segítséget ígértek a németek, és ezt az ígéretüket sem tartották meg az ígért módon és mértékben. Az ország területét visszavonulásuk alkalmával fosztogatások és rombolások színterévé tették. A szövetségi hűséggel ellenkező mindazon cselekményeiket végre azzal a nyílt kihívással tetézték, hogy a budapesti hadtestparancsnokot, Bakay Szilárd altábornagyot, a belső rend érdekében tett intézkedései közben, a német Gestapo ügynökei egy ködös októberi reggelen, a rossz látási viszonyok felhasználásával, lakása előtt autójából kiszálláskor orvul megtámadva, elhurcolták. Ezt követően német repülőgépekről a mai kormányzat ellen lázító röpcédulákat dobtak le. Megbízható értesüléseket kaptam arra nézve, hogy a német politikai színezetű csapatok erőszakos felfordulás útján az általam időközben kinevezett törvényes magyar kormány megbuktatásával saját embereiket szándékoztak uralomra segíteni, miközben az ország területét a német birodalom utóvédharcainak színterévé kívánták tenni.

Elhatároztam, hogy a magyar nemzet becsületét megőrzöm a volt szövetségessel szemben is, midőn az a kilátásba helyezett megfelelő katonai segítség helyett, a magyar nemzetet a legnagyobb kincsétől, függetlenségétől akarja végleg megfosztani. Ezért közöltem a német birodalom itteni képviselőjével, hogy az eddigi ellenfeleinkkel előzetes fegyverszünetet kötünk és velük szemben minden ellenségeskedést beszüntetünk. Bízva igazságérzetükben, velük egyetértésben kívánom a nemzet jövő életének folytonosságát és békés céljainak megvalósítását biztosítani.

A honvédség elöljáróit megfelelően utasítottam, ezért a csapatok, esküjükhöz híven, egyidejűleg kibocsátott hadparancsom értelmében, az általam kinevezett parancsnokoknak kötelesek engedelmeskedni. Minden becsületesen gondolkodó magyar embert pedig felhívok, hogy kövessen a magyarság megmentésének áldozatos útján.

A tisztek esküszegése

Veesenmayer a kihallgatás után távbeszélőn lép érintkezésbe a német hadseregfőparancsnoksággal, ahol közlik, hogy hatalmi szóval fogják a magyar kérdést elintézni és a támadás 16-án reggel 6 órakor veszi kezdetét. „Panzerfaust" a fedőneve annak a rendőri és politikai alakulatnak, amely a hatalmi szóval való elintézés feladatára Budapesten felkészült, és annak parancsnoka von der Bach-Zelewsky német altábornagy. Ebbe a kötelékbe tartozik Skorzeny is.

13 óra körül a Várral szomszédos honvédelmi minisztériumban levő VKF hírközpontban, amely az összeköttetést tartotta fenn a három hadsereggel, megjelenik Porzsezsinszky alezredes, a hírközpont vezetője és Bagaméri százados, parancsot adnak Csontos Balázs tartalékos főhadnagynak, hogy semmiféle üzenetet nem szabad addig továbbítani, amíg azt ők nem láttamozták. Megkezdődik a vezérkari tisztek esküszegése, amely lényegében döntően befolyásolta az október 15-i események alakulását.

14 óra körül a vezérkari főnöktől parancs érkezik távirati közvetítésre:

március 20-i parancsomat azonnal hajtsa végre.

Ezt a parancsot a Miklós Béla, illetve Veress Lajos parancsnoksága alatt álló 1. és 2. hadsereghez kell továbbítani, mert ez a megbeszélt jelmondat arra nézve, hogy a hadseregparancsnokok vegyék fel az érintkezést a Vörös Hadsereggel. Megjelenik azonban Pálffy vezérkari százados, magához veszi a táviratot és így a két hadsereg nem kapja meg a megbeszélt jelmondatot.

A proklamáció elhangzása után küldönc érkezik Kovarcz főhadiszállására Szálasitól, azzal az utasítással, hogy az akció megkezdődött. Kovarcz az utasításokat küldönceivel a pesti részre kiadja, a budai részt illetően pedig a fogaskerekűnél, a Pasaréti úton és a Városmajornál gyülekeznek 30–50 főnyi csoportban nyilas pártszolgálatosok, akik leállítják az arra közlekedő gépjárműveket, elrabolják és azon kezdik meg működésüket.

17–19 óra között a németek gépkocsikon szállítják a fegyvereket, 750 db fegyvert Kovarcz részére és 750 db-ot a dr. Ney Károly parancsnoksága alatt álló Keleti Arcvonal Baj-

Felfegyverzik a nyilasokat

társi Szövetségének, amelynek feladatkörét ugyancsak Kovarcz jelölte ki.

15 óra tájban Winckelmann Veesenmayerhoz kíséri Szálasit, Veesenmayer közli vele, hogy elérkezett az idő, álljon készenlétben. Szálasi az éjszakát Winckelmann-nál töltötte.

Délután fél öt óra körül Csontos Balázs táviratot visz a vezérkari főnökség hírközlő központjába Szörényi századoshoz. A százados éppen táviratot diktál. A távirat tartalma lényegében az, hogy a kormányzói proklamációban fegyverszünetről nincs szó, csak tárgyalásokról. Ezt pedig úgy kell értelmezni, hogy a harcot folytatni kell. Aki a fegyvert leteszi, azonnal agyon kell lőni.

Ilyen táviratot csak a vezérkar főnökének rendelkezése alapján és aláírásával ellátva lehetett volna továbbítani. Ez az aláírás azonban a távirat fogalmazványán nem szerepelt.

Csontos ekkor felhívta Szörényi figyelmét arra, hogy a táviratot nem lehet továbbítani. Szörényi azt válaszolja, hogy a táviratot továbbítani kell. Ez azután meg is történt.

Ugyanekkor távirat ment ki az 1., 2. és 3. hadsereg parancsnokához: Miklós Béla, Veress Lajos vezérezredeshez és a köztudottan nyilas beállítottságú Heszlényi altábornagyhoz. Felhívták őket, hogy nyilatkozzanak a hadsereg állásfoglalásáról.

Heszlényi altábornagy válaszolt, hogy teljes mértékben egyetért a táviratban foglaltakkal.

Sem az első, sem a második hadsereg parancsnoka nem adott választ, bár sürgették őket.

Délután fél hat óra körül Vattay altábornagyot kérik a második hadseregtől a géptávíróhoz. Csontos főhadnagy ezt jelenti Szörényi századosnak, aki megtiltja az összeköttetés létrehozását.

Később azután azt mondja Szörényi százados Csontos főhadnagynak:

Csináljon a főhadnagy úr, amit akar.

Csontos felhívja a kormányzói irodát, Vattayval beszél. Kéri, hogy fáradjon át a géptávíróhoz, mert Veress Lajos, a második hadsereg parancsnoka személyesen kíván vele beszélni.

Köszönöm, rögtön jövök – hangzik a válasz. Vattay azonban nem jön.

Csontos ismét felhívja Vattayt és ismét kéri, hogy menjen

át. Vattay azonban nem jön, hanem elküldi helyettesét, Pogány ezredest.

A második hadsereg parancsnoka azt kérdi, hogy mi van a kormányzóval, és családjával. Pogány megnyugtatja, hogy jól vannak. Ezután azt kérdi a hadseregparancsnok, hogy miért kell a kormányzói proklamációt másként értelmezni, mint ahogy az elhangzott. Kérdésére nem kap választ. Ezután a hadseregparancsnok azzal zárja a beszélgetést, hogy a kormányzót hűségéről biztosítja.

Ez a kis jelenet egyrészt rámutat arra a tiszti összeesküvésre, amely a háború továbbfolytatása érdekében a hírközlő központban lejátszódott. Rámutat azonban arra is, hogy az első és második hadsereg tartotta volna magát a fegyverszüneti megállapodáshoz, ha azt Horthy nem szegte volna meg.

Ugyanebben az időben Temesváry vezérőrnagy, Faragho Gábor helyettese telefonon jelenti, hogy a németek veszélyeztetik a Stúdiót, utasítást kap, hogy teherautókon csendőröket vitessen a Stúdióhoz, azt válaszolja, hogy már elkésett, mert a németek birtokba vették.

József főherceg szemrehányást tesz Lakatosnak, hogy miért volt szükség a kormányzói akcióra.

A 9/2. zászlóalj Mészáros alezredes parancsnoksága alatt a Várban volt elhelyezve, az egyik laktanyában. Lázár altábornagy telefonon hívja fel a laktanyát és felvilágosítást kér. Kiderül, hogy a legmagasabb rangú tiszt egy zászlós, mert a többi tiszt szolgálati helyét elhagyta. Nyilván ki akarják várni a fejlemények alakulását. Horthy mellett nem akarnak akcióba kezdeni, a németek és a nyilasok mellett nem mernek, míg nem látják, hogy a németek milyen álláspontra helyezkedtek. A zászlós a felvilágosításokat megtagadja, Lázár le akarja tartóztattatni, de parancsát nem teljesítik.

Egyébként ez az alakulat Mészáros alezredes parancsnoksága alatt 16-án reggel elsőnek vonul fel nyilaskeresztes karszalaggal Szálasi díszszemléjéhez. Mészárosból, árulása jutalmaként, Szálasi ezredest csinál és testőrségének parancsnokául nevezi ki.

Lázár szerint az alakulat legénysége teljesen megbízható volt, ezzel szemben a tisztikar hazaáruló.

16 óra körül Lázár Koós testőrfőhadnagyot küldi Aggteleki

hadtestparancsnokhoz, de nem tud Aggtelekivel kapcsolatot találni, a hadtestnél visszatartják Koóst és csak 19 órakor engedik haza, amikor már Hindy altábornagy letartóztatta Aggtelekit, átvette az I. hadtest parancsnokságát és hadtestével együtt átállt a nyilasokhoz.

Közben a rádió sugározza Vörös János nevében a parancsot a harc további folytatására, azzal, hogy a fegyverszünet nem jelenti a harc beszüntetését.

Éjszakai tárgyalások

A késő délutáni órákban arról futnak be jelentések, hogy a nyilasok és a németek birtokukba veszik a főbb pontokat, viszont Horthyék passzivitása folytán ennek megakadályozása végett nem történik semmi. A rádióban a Vörös János-féle szózat is elhangzik, és ekkor Lakatos azt ajánlja Horthynak, hogy a németektől kérje vissza fiát és Bakayt, viszont ajánlja fel, hogy a Vörös-féle szózatot tartják és ezzel azt a magyarázatot teszik magukévá, hogy a fegyverszünet nem fegyverletétel, és amíg az oroszoktól válasz nem érkezik, a csapatok tovább harcolnak. Horthy ebbe beleegyezik, mire Lakatos a német követségre megy a külügyminiszterrel. A követségen közlik, hogy szóban nem tárgyalnak, írásbeli javaslatot kérnek. Lakatos visszatér, titkárának lediktálja a több pontból álló javaslatot, 21–22 óra körül beviszi a kormányzóhoz, aki a tervezethez hozzájárul, mert a fegyverszünetet meghiúsultnak tekinti.

22 óra körül tanácskozás van a kormányzónál, amelyen Lakatos, Ambrózy, Rakovszky Iván, Hennyey és Vattay jelenlétében ismertetik a fegyverszünet lényeges pontjait. Lakatos vallomása szerint, tanácskozás közben Vattayt kihívják a szárnysegédi szobába, majd visszajön és jelenti: „Főméltóságodnak alázatosan jelentem, a vezérkari főnök az engedelmességet megtagadta." (Vattay nem emlékszik erre a momentumra.) A Kormányzó indulatosan válaszol:

– Hát akkor mondjon le.

Kirohan a teremből és személyesen beszél a jelentéstevővel.

A tárgyaláson nem nyert tisztázást ez a jelenet. Nem lehe-

tett megállapítani, ki tette ezt a jelentést és azt sem, hogy a jelentésnek mi volt a ténybeli alapja.

Vörös János özvegye hosszú évekkel a tárgyalás után azt mondotta, hogy férje megtagadta olyan parancs teljesítését, amely a fegyverszüneti proklamációt hatálytalanította volna katonai vonalon.

Az kétségtelen tény, hogy amikor ez az állítólagos jelentés elhangzott, akkor már Lakatosék tárgyaltak a németekkel olyan kompromisszumról, hogy a fegyverszünet nem fegyverletétel és a csapatok mindaddig, amíg a Szovjetunióból válasz nem érkezik, tovább harcolnak. Tartják magukat a Vörös Jánosnak tulajdonított, rádión keresztül elhangzott proklamációhoz, amelyről egyébként Lakatos úgy tudta, hogy a vezérkari főnöktől származik, bár erre bizonyítéka nem volt.

Rakovszky Iván annak a véleményének ad kifejezést, hogy amikor a legmagasabb rangú katona, nyilván egységeivel együtt elfordult a Legfőbb Hadúrtól, a Rádió idegen kézben van, a harc kilátástalan.

Az írásba foglalt javaslat átmegy a német követségre, ahonnan válasz nem érkezik.

23 óra körül Vattay felkeresi Lakatost a miniszterelnökségen és közli vele, hogy a legnagyobb aggodalommal nézi a Kormányzó életbiztonságát, ezért azt ajánlja, hogy a Kormányzó helyezze magát a német birodalom védelme alá a saját és családja megmentése végett. Lakatos osztja Vattay álláspontját, de közvetítésre nem vállalkozik. Ekkor Vattay Ambrózyval és Tost szárnysegéddel felkeresi Horthyt, aki hálóköntösben fogadja őket. Vattay közli, hogy semmi értelme nincs az ellenállásnak, mert a harc egy órai meghosszabbítása párszáz ember életébe kerülne. Ambrózy szerint Horthy hallani sem akart arról, hogy lemondjon, azt válaszolta, hogy az ellenállás beszüntetésének kérdését Lakatos tárgyalja meg a németekkel, neki csak az a feltétele, hogy vele együtt maradhasson a családja és a fia, valamint Tost, Ambrózy, Vattay és Lázár, hogy ezáltal a nyilasok bosszúját elkerüljék.

Vattay visszamegy Lakatoshoz éjfél körül és ott Hennyey, báró Schell, Fáy és Csatay jelenlétében közli Lakatossal a kormányzó kívánságát a tárgyalások felvételére. Lakatos távbeszélőn lép érintkezésbe a német követséggel, ahonnan Feine követségi tanácsos jön át, akivel Lakatos közli a kívánsá-

gokat. Feine feljegyzi azzal, hogy közvetíteni fogja. A feltételek lényege a következő:

1. A kormányző átadja a hatalmat a német birodalom exponenseinek.
2. A kormányző magát és családját a német birodalom védnöksége alá helyezi.
3. A kormányző névszerint megnevezett munkatársait magával viheti.
4. Németországban a rádiót és a sajtót a kormányzói proklamációval kapcsolatban leállítják, nehogy Hitler arra adandó goromba válaszával lehetetlenné legyen téve a kormányzó németországi tartózkodása.
5. A szélsőjobboldal erőszakos beavatkozását a németek szereljék le.

Hajnali fél ötig tanácskoztak. Hajnali 5 óra körül Veesenmayer telefonon lép érintkezésbe a német főhadiszállással és közli a kormányzó kívánságát, hogy hajlandó olyan kormányt kinevezni, amilyent a németek kívánnak, viszont a németek védelme alá helyezi magát.

Negyed 6 körül Feine felébreszti Lakatost azzal, hogy fontos közlése van, a németek utasítást kaptak, hogy ne használjanak fegyvert, tehát Lakatos is adjon ki ilyen utasítást. Lakatos az utasítást kiadja anélkül, hogy a közlés valóságáról meggyőződne és ezáltal az ellenállás lényegében megszűnik. Feine közli, hogy sürgős megbeszélésre a német követségre kell jönnie, Feine gépkocsiján odaviszi az utcákon felállított német tankok sorfala között.

15-én este 23 óra körül Veesenmayer tiltakozik az ellen, hogy őt szabad mozgásában gátolják azáltal, hogy az utakat elaknásítják, amire a rendkívül lovagias Horthy elrendeli, hogy szedjék fel az aknákat ott, ahol Veesenmayer közlekedni akar.

Seit dem ich hier bin, tue ich alles nur im Interesse Ihres Landes.

Vagyis, amióta itt vagyok, mindent az ország érdekében teszek – mondja Veesenmayer német követ és Hitler személyes megbízottja.

Nyilván Horthy lemondatásának elintézése, Szálasi hatalomrajuttatása és a háború meghosszabbítása mind-mind az ország érdeke volt.

Horthy még egy telefont kap. Von der Bach-Zelewski tábornok a 21. német páncélos hadosztály parancsnoka kiadja az utasítást, hogy szedesse fel az aknazárat, mert páncélosaival megindul.

Und die innenpolitische Angelegenheit mische ich mich nicht ein.

Vagyis: a belpolitikai ügyekbe ő nem avatkozik. – Csak éppen megindul páncélosaival a Vár ellen.

Reggel 5–1/4 6 óra körül Tost szárnysegéd mindenkinek az ajtaján kopogtat, keljenek fel, mert ostrom készül a Vár ellen. A palota nagy lépcsőházában találkoznak, odajön Horthy és családja.

Horthy az éjszaka még azt mondotta, hogy ő a testőrség élén ellenáll, vallja dr. Ambrózy Gyula, a kormányzói kabinetiroda főnöke.

A kormányzó családja alagúton át a nunciatúrára távozik. A Várban levők abban a feltevésben vannak, hogy ellenállás lesz. Lázár altábornagynak távbeszélőn jelentik, hogy a németek páncélöklökkel felrobbantották a kerti kaput a Vár déli oldalán, a Szebenyi tér felől, több testőr megsebesült, mire a testőrök tüzet nyitottak, a németek 5–6 halottat és több sebesültet veszítve visszavonultak. Végig a falakon a Sándor lépcsőig kézigránát-harc kezdődött. Fellángolt a harc a keleti oldalon a Kioszknál, a dunai fronton, ahol a hegyivadászok állottak, a nyugati oldalon a Bessenyei laktanyáig és a kertészetnél egészen a lovardáig. A németek az aknákat kikerülték és a lovarda felől támadtak. A Bécsi kapu tér felől a legerősebb és legmodernebb tankokkal közeledtek a németek. Reggel fél hat körül Lakatos telefonál, hogy a németekkel megvan a megállapodás, egy lövésnek sem szabad esni. Lázár közli, hogy a parancs teljesítése lehetetlen, mert az északi védőkörlet mozgásban van, azt ugyanis a kormányzó beleegyezésével a Mátyás templomig visszavette. Öt perc múlva Lázár a miniszterelnökségen keresi távbeszélőn Lakatost, majd a német követségen, ahol egy ismeretlen személytől németül azt a választ kapta:

Látom, hogy a kapott parancsot nem teljesíti. Innen látom az ablakból, hogy egy zárt oszlop teljes rendben menetel visszafelé.

Lakatos háromnegyed hat körül érkezik a német követség-

re, a kapuban Veesenmayer várja, beszáll a gépkocsiba, megindulnak a Vár felé, mögöttük két teherkocsin német géppisztolyosok, Veesenmayer sürgeti Lakatost, hogy nincs idő, a kormányzó élete nincs biztonságban, mert a támadás 6-kor megindul. Lakatos ekkor kap észbe és megkérdi Veesenmayert, hogy lehet ez, hisz Feine közlése szerint a harcot beszüntették. Veesenmayer nem válaszol.

A gépkocsik akadálytalanul futnak a Vár elé, Lakatos jelentkezik a kormányzónál, aki felöltözve, köpenyben, sapkában várja.

Pogány Imre vezérkari ezredes, a kormányzó katonai irodája helyettes vezetője vallja, hogy 16-án reggel $^1/_2$ 6 óra körül Vattay belép a szobájába:

– *Pogány, itt vagy?*

A szobában sötét volt.

– *Igen.*

– *Szedd össze az urakat és a személyzetet a katonai irodából, menjetek le a főbejárathoz és ott várjátok be a további parancsokat, számolni kell a Vár közeli megtámadásával.*

Lementek a főbejárati hallba. Hajnalodott. Kint szürke köd. A hall gyengén megvilágítva a lépcsőbejáratnál, különben sötét volt. A főbejárati ajtónak háttal álló emberben megismerték Veesenmayert.

A következő pillanatban megjelenik Lakatos miniszterelnök és közli Veesenmayerral:

– *Seine Durchlaucht kommt.* (Őfőméltósága jön.)

Horthy megfogja Veesenmayer karját és a követet a világosság felé fordítja:

– *Ach Sie sind es Exzellenz.* (Ah, Nagyméltóságod, ön az) – mondja Horthy Veesenmayernak.

– *Ich habe die unangenehme Aufgabe Sie in Sicherheit zu bringen, Durchlaucht, denn der Angriff fängt in 12 Minuten an.* (Az a kellemetlen feladat jutott nekem, hogy Főméltóságodat biztonságba helyezzem, mert a támadás 12 perc múlva megkezdődik.)

Veesenmayer azt is közli Horthyval, hogy Hitlernek az a rendelkezése, hogy részére *fürstliche Behandlung* (fejedelmi elbánást) kell biztosítani.

Horthyt nem érdekli más, mint a maga és családja sorsa.

Német tank elsöpri a „barikádot" a Várban

– *Was geschieht mit meiner Familie?* (Mi történik a családommal?) – kérdi. – *Sie kommt in Kürzen zu Ihnen, Durchlaucht* (Rövidesen Önhöz jönnek, Főméltóságod.)

Horthy folytatja a kérdezést, saját személyi biztonsága felől:

– *Wohin führen Sie mich?* (Hová vezet ön engem?)

– *Ich möchte vorschlagen das Palais Hatvany.* (A Hatvany palotát ajánlanám.)

Ezután Horthy beszáll a gépkocsiba, amelynek lépcsőjére feláll Veesenmayer és közli, hogy:

– *Elfelejtettem jelenteni Főméltóságodnak, hogy a Führer engedélyezte, hogy szűkebb törzséből azokat az urakat vigye magával, akiket óhajt.*

– *Hol van Lázár?* – kérdi a kormányzó.

– *Az irodájában van, intézkedik* – válaszol Pogány, aki azután megkéri Veesenmayert:

– *Erlauben Sie wenigstens, Exellenz, dass der Generaladjutant mit seinem Durchlaucht mitfährt.* (Legalább azt engedje meg Nagyméltóságod, hogy a főhadsegéd őfőméltóságával mehessen.)

Vattay feláll a gépkocsihágcsóra. A gépkocsi elindul. Vattay visszaszól:

– *Gondoskodjanak a hölgyekről.* – Mármint a Horthy család hölgytagjairól.

Az első gépkocsin Horthy, Lakatos és Veesenmayer, a második gépkocsin Brunswick, Tost, Vattay és Feine mennek, német géppisztolyos katonák kísérik őket.

Közben az első német párductank a Vár elé érkezik, Lázár altábornagy kiadja a parancsot a tüzelés megszüntetésére. A tank fedezete alatt Skorzeny vezetésével gumitalpú cipőben SS-katonák rohanják meg a Várat és a belső beosztás pontos ismeretében mennek szobáról szobára. A Várat kirabolják, Skorzeny befekszik Horthy ágyába.

A testőrök vesztesége 2 halott és 7 sebesült, a németek vesztesége 17 fő, akiknek a részére Szálasi később dísztemetést rendez. A testőrök természetesen nem kapnak díszes temetést.

Szőllősi a kihallgatás során kérdést tesz fel Pogány ezredesnek:

– *... ezredes úr közel volt a kormányzóhoz, mielőtt autóba szállt?*

– *Igen.*

– *... nem adott ki valami olyan utasítást, hogy nem akar vérontást, beszünteti az ellenállást?*

– *Nem.*

Ez volt a hős tengerész, aki nem hagyja el a süllyedő hajót.

Ki a felelős?

Ki a felelős azért, hogy a fegyverszüneti megállapodást nem lehetett hatályba léptetni? Itt természetesen nem a nyilasok és németek felelősségével kívánok foglalkozni, az egyértelmű.

Ki a felelős? Horthy: a Legfőbb Hadúr, Vattay altábornagy, a főhadsegéde, vagy Vörös János, a vezérkar főnöke?

A katonai biztosítás kérdésében elhangzott a vallomás, hogy az Vattay feladata volt. Vörös János lényegében ugyanezt vallotta. Vattay a későbbiek során úgy nyilatkozott, hogy ő nem rendelkezett fegyveres erővel, azzal a vezérkari főnök rendelkezett.

Vattay azt is mondotta, hogy amikor az ellene folyamatban volt nyilas eljárás folyt, felismerni vélte Vörös János „V" betűs szignóját a visszavonó parancson. Beregfy azt vallotta, hogy Vörös János az október 16-i szabadlábra helyezése előtt mondotta neki, hogy a parancs tőle származik.

Pergessük tovább az eseményeket, mert csak a teljes összefüggések ismeretében lehet tárgyilagos álláspontot elfoglalni.

Vattay tehát a kormányzóval együtt, október 16-án reggel 6 óra előtt német gépkocsival a Hatvany palotába megy, német katonai fedezet alatt.

Vörös Jánost október 15-én őrizetbe veszik feleségével együtt a Várban. Vörös János érintkezést keres telefonon Beregfyvel, el akarja érni, hogy elengedjék. Csak a feleségének sikerül Beregfynével beszélni, akit megkér, hogy férjénél járjon közben szabadlábra helyezésükért. Beregfynek Vörös becsületszóra ígéri, hogy nem fog megszökni és kéri, hogy engedjék el. Le akar menni Balatonfüredre a házába. Ennek ürügyéül azt hozza fel, hogy ott vannak azok a papírjai, amelyek a kiugrásban szereplő személyek neveit is tartalmaz-

zák. Összegyűjti az iratokat és át fogja adni a nyilasoknak. Október 17-én reggel lekísérik Balatonfüredre. Vörös abban a meggyőződésben van, hogy a nyilasok őt csak arra az időre engedték el, amíg a papírjait összeszedi. Ugyanaznap este feleségével és fiával megszökik. Átmennek a Duna–Tisza közére és Kecskeméten állnak meg. Itt felveszik a kórházba betegként feleségével együtt. Amikor a front közeledik és a kórházat kiürítik, Vörös a kecskeméti ferencrendi kolostorban kap menedéket. Barátnak öltözik. A Vörös Hadsereg felszabadítja Kecskemétet. Jelentkezik a szovjet parancsnokságnál. Először Malinovszkij marsall főhadiszállására, majd Moszkvába kísérik repülőgépen.

A tárgyaláson felolvassa azt a közleményt, amit 1944. november 5-én Malinovszkij marsall főhadiszállásán készít, s amit azután szovjet repülőgépek szórnak le.

A kormányzó lemondása érvénytelen, mert ez a német harckocsik, ágyúk, stukák, a Gestapo és az SS-katonák kényszere alatt történt. Az összes csapatok teljes fegyverzettel és felszereléssel álljanak át az oroszok oldalára, parlamenterek előzetes kiküldése mellett. Ha ez a németek miatt nem sikerülne, akkor adják meg magukat csoportokban. Budapestet semmi esetre se védjék, mert akkor fővárosunk romhalmazzá válik és hidaink a levegőbe repülnek. Magam tapasztaltam, hogy amelyik várost nem védték, ott a rendet az orosz csapatok helyreállították és ott megszokott élet folyik. Minden menekülés felesleges! A lakosság ne engedje magát a németektől és a Szálasi-klikktől elszállíttatni, ne engedjétek meg, hogy a németek a hadköteles férfiakat elvigyék, mert akkor azok magyar szempontból elvesztek. Felszólítom a magyar mérnököket, és munkásokat, akadályozzák meg, hogy a németek gyárainkat leszereljék, vagy felrobbantsák. Felszólítom továbbá a magyar gazdatársadalmat, akadályozza meg, hogy terményeit a németek kivigyék. Azokat ássák el, állataikat rejtsék el és így tovább. A zsidók további üldözését azonnal be kell szüntetni.

Idehaza ezalatt Vörös János fiát letartóztatják. Amikor neki is sikerül átszökni a Vörös Hadsereghez, akkor túszul le-

tartóztatják feleségét, két gyermekével együtt és a sopronkőhidai börtönbe szállítják.

Az iratok között előkerült egy idevonatkozó adat is:

Belügyminiszter Jegyzete a Bds. vezető für Ungarn számára. Sopronban átadni rendeltem a túszként őrizetbe vett Vörösnét és két kiskorú gyermekét. Beérkeztek-e ezek a Birodalomba?

(Egyébként Vörös Tibornét és két gyermekét Sopron kiürítésekor nem vitték át a „Birodalomba.” Kiszabadultak.)

1944. november 10-én *a moszkvai rádió a következőket közölte magyarul:*

Vörös János vezérezredes, a magyar vezérkar főnöke, a következő felhívással fordult a magyar katonákhoz:

Magyar katonák! Magyarok! Testvérek! A jelenlegi súlyos történelmi jelentőségű napokban szükségesnek tartom, hogy röplapok és rádió útján a következőket közöljem veletek:

– Noha egész életemben népemet szolgáltam, az áruló Szálasi és bandája a németek parancsára mégis kiszolgáltatott engem a német Gestapónak. Ezért én Horthy kormányzó parancsát követve, szökésre szántam magam, hogy folytassam a harcot a németek ellen.

– Ez idő szerint az oroszok vendégszeretetét élvezem. Cselekedetemért én magam teljes egészében vállalom a felelősséget, és ha fiamnak vagy családomnak baja lenne, ennek okozói ellen a legsúlyosabb megtorlással fogok élni.

– Horthy kormányzónak a hatalomról való lemondása nem törvényes, mert a németek, az SS nyomására történik. Magyarország törvényes államfője volt és az is maradt. Mindazok a parancsok és rendelkezések, amiket 1944. október 16-ától kezdve az ő nevében adtak ki, hamisítások és törvénytelenek.

– Katonák! Az az eskü, amit Horthynak tettetek, aki 1944. október 15-e óta, letartóztatása előtt rám bízta, hogy a további rendeleteket kiadjam, az az eskü továbbra is érvényben van.

– A németek a nép akarata ellenére véres háborúba hajszoltak bennünket, és hazánkat pusztító háború színterévé

tették. A németek barbár módon pusztítják nemzeti vagyonunkat és amit lehetséges, autokamionokkal elhurcolnak. Hogy hazánkat megmentsük, hogy megtisztítsuk az országot ádáz ellenségünktől, Horthy kormányzó nevében elrendelem;

1. Csapataink parlamenterek előreküldése után teljes fegyverzettel menjenek át az oroszokhoz. Ott, ahol ez lehetetlen, ott szervezetlen, kisebb csapatokban meneteljenek át.

2. Budapestet ne védelmezzétek, mert ez esetben a város romhalmazzá, a lakosság télvíz idején hajléktalanná válik és gyönyörű Duna-hídjainkat felrobbantják.

3. A lakosság ne hagyja, hogy a németek és Szálasi bandája elhurcolják. Én magam láttam, hogy az oroszok által elfoglalt városokban a lakosok ugyanúgy élnek, mint ezelőtt.

4. A katonaköteles korban levők ne hagyják magukat elhurcolni, különben elvesznek a haza számára.

5. A rendőrség és papság maradjon a helyén, folytassa nyugodtan munkáját, semmi bántódása nem lesz.

6. A zsidóüldözéseknek haladéktalanul véget kell vetni.

– Felhívom a magyar munkásokat és mérnököket, akadályozzák meg, hogy a németek a gyárakat és üzemeket elpusztítsák!

– Felhívom a magyar gazdákat, akadályozzák meg, hogy a németek kivigyék az országból a mezőgazdasági termékeket. Az élelmiszereket ássák el, az állatokat hajtsák el az erdőbe, különben Magyarországot éhínség fenyegeti.

– Éljen a szabad, demokratikus Magyarország!

Kelt 1944. november 5-én

Vörös János vezérezredes,
a magyar hadsereg vezérkari főnöke

Vörös Jánostól származott-e tehát a rádión leadott parancs, amely katonai vonatkozásban lényegileg visszacsinálta az egész kormányzói proklamációt?

Csontos Balázs vallomása elénk tárja az árulást, ami a VKF I. hírközlő központjában lejátszódott. Amennyiben valóban Vörös Jánostól származott volna a parancs, úgy október 15-én a németeknek nem kellett volna őt letartóztatni, nem kellett volna két nap múlva megszöknie és életét kockáztatva

átjutnia a Vörös Hadsereghez –, ebben az esetben a nyilasok és a németek köszönetet mondtak volna neki.

A tanács elnöke kérdést intézett Lázár testőraltábornagyhoz, hogy miben látja a fegyverszünet meghiúsulásának okát.

Három pontot említett:

1. a tisztikar, különösen a vezérkar tele volt németbérenc, nyilas érzelmű tisztekkel, besúgókkal;
2. teljes szervezetlenség a kormányzói vonalon;
3. a jól megszervezett német–nyilas együttműködés.

Szálasi kormányt alakít

A Werbőczi utca 7. számú Hatvany palotában együtt vannak egy szobában Horthy, Lakatos, Brunswick, Tost és Vattay. A kormányzó aggódik családjáért és ezért Lakatos Veesenmayer kíséretében reggel fél hét körül a nunciatúrára megy. Amikor onnan visszajön, közli, minisztertársaival akar tanácskozni, hogy a végleges megállapodás megtörténjen. Jellemző, hogy a kormányzó, a miniszterelnök a németek kezére adják magukat, anélkül, hogy az ügyek rendezése tekintetében a megállapodás megtörtént volna. Veesenmayer lebeszéli Lakatost a távozásról azzal, hogy ne siessen, mert az utcán lövöldözés van, ő majd negyed nyolckor visszajön és együtt elmennek.

Lakatos fél nyolcig vár, ekkor távozni akar, de fegyveres német őr állja az útját, kiderül, hogy valamennyien őrizetben vannak.

A délelőtt folyamán egy SS-katona jelenti a kormányzónak:

Kérem Főméltóságodat, a miniszterelnök úr kíván beszélni:

Horthy azt válaszolja, a mellette ülő Lakatosra mutatva: *A miniszterelnök mellettem ül.*

A német katona kijavítja magát, és közli, hogy *Szálasi úr óhajt beszélni.* Horthyt a szomszédos szobába vezetik, ahonnan pár percnyi tartózkodás után visszajön.

Lakatos súgva kérdezi Horthytól, hogy mi történt.

Megint az a fráter, azt kívánta tőlem, hogy a hatalmat adjam át neki, én kidobtam.

Szálasit a megbeszélésre Kemény és Vajna kísérte el, akik

az előszobában várakoznak, s akikkel viszont Szálasi azt közli, hogy a kormányzótól megkapta a megbízatást.

Veesenmayer kívánságára ment el Szálasi Horthyhoz, mert Szálasi hangoztatta, hogy ő a törvényességre súlyt helyez, Horthy pedig Veesenmayerral az éjszakai tárgyalások során közölte, hogy azt fogja a miniszterelnöki teendők ellátásával megbízni, akit a németek akarnak.

Szálasi körülbelül 20 percet töltött el a Veesenmayertől való távozás és az oda történt visszaérkezés között és Veesenmayer kérdésére így válaszolt:

Kudarccal járt és semmi sem jött ki az egészből.

Szálasi ezzel szemben azt állítja, hogy ő Veesenmayerral azt közölte:

A kormányzó írásban nem akar adni meghatalmazást, nekem azonban nincs időm, megyek megalakítani a kormányt.

Döntő ellentmondás van Szálasi állítása és Veesenmayer és Lakatos közlése között. Mi történhetett a négyszemközti beszélgetés során? Kapott-e megbízást Szálasi vagy sem? A rendelkezésre álló adatokból minden kétséget kizáróan meg lehet állapítani, hogy Szálasi a kormányzótól semmiféle megbízást nem kapott. Szálasi ugyanis azt állítja, hogy a kormányzóval történt tanácskozás során ő közölte Horthyval, hogy a nemzet megtagadta a kormányzói proklamációt, mert annak kibocsátásához nem volt joga, mire a kormányzó megkérte, hozza rendbe a dolgokat és szóban megbízta, hogy a közjogi kérdések elintézéséig gyakorolja a kormányzó jogkörét és egyúttal megbízta a miniszterelnöki teendők ellátásával is. Ő, Szálasi, tudta, hogy Horthynak nincs joga az államfői hatalmat átruházni és ezért ezt írásban kérte – mintha az ilyen hatalomátruházás törvényellenes voltán a legcsekélyebbet változtatna, ha írásban adják.

Nyilvánvaló, hogy a Lakatos és Vattay által vallott néhány perces tartózkodás alatt a fenti kérdések az állított modorban Horthy és Szálasi között megbeszélés és megállapodás tárgyát nem képezhették. A rendelkezésre álló adatok szerint Horthy a legélesebben szemben állott Szálasival. Miután a Horthy által lenézett Szálasi törvénytelennek minősíti a proklamációt, elképzelhetetlen, hogy ilyen körülmények között Horthy pár perc alatt államfői és miniszterelnöki hatalommal ruházza fel Szálasit.

Veesenmayert szembesítik Szálasival és ő a következőket mondja Szálasi szemébe:

Ja, ich wiederhole, Er ist zu mir gekommen mit einer Misserfolg. Er hatte keinen Auftrag bekommen. Der Beweis liegt darin, dass ich anschliessend mit Lakatos die Fühlung suchte um neu die Dinge einzulenken. Das ist klar, sonst hätte ich keine Veranlassung gehabt mich einzuschalten. (Igen, ismétlem. Ő azzal jött hozzám, hogy kudarcot vallott. Nem kapott megbízást. Ezt az is bizonyítja, hogy ezzel kapcsolatban Lakatossal kerestem az érintkezést, hogy a dolgokat újból beindítsam. Ez világos, különben nem lett volna semmi indoka annak, hogy újból bekapcsolódjam.)

Szálasi németül válaszol:

Als ich vom Reichsverweser zurückkam, habe ich nur so viel gesagt, dass ich keine schriftliche Bewilligung bekommen habe, bloss mündliche, ich habe keine Zeit die schriftliche Gutachtung abzuwarten, und die Regierung bilden werde. (Amikor a kormányzótól visszajöttem, csupán annyit mondtam, hogy nem kaptam írásbeli hozzájárulást, csak szóbelit, nincs azonban időm az írásbeli jóváhagyás kivárásához, megalakítom a kormányt.)

Veesenmayer és Szálasi vitatkoznak. Veesenmayer válaszol:

Hogyan lehetséges akkor az, hogy amikor egy-két órával később újra elmentem Horthyhoz, Horthy saját maga mondta nekem, hogy eszébe sincs Szálasit kinevezni... Szó szerint már nem tudom, de körülbelül azt mondta a kormányzó, hogy bárki mással igen, de Szálasival nem.

Szálasi az általa előre elkészített menetrendnek megfelelően a délutáni órákban sürgősen megalakítja kormányát és a miniszterektől esküt vesz. A kormányalakítás idején Szálasinak nincs miniszterelnöki megbízatása. Lakatos a miniszterelnökségről nem mondott le, a kormányzó nem mentette fel őt e tiszte alól, sőt elvileg hatályba lépett volna Horthynak az a rendelkezése, hogy akadályozva van tisztének ellátásában és ezért Veress Lajos vezérezredes a miniszterelnök. Persze Veress Lajos is német letartóztatásban van. Papíron azonban ebben a pillanatban az országnak három miniszterelnöke van.

A nyilas kormány a kövekezőképpen alakul meg:

Szálasi Ferenc „az államügyek ideiglenes vezetésével megbízott m. kir. miniszterelnök”.

Szőllősi Jenő tárca nélküli miniszter, miniszterelnök-helyettes

Dr. báró Kemény Gábor külügyminiszter

Vajna Gábor belügyminiszter

Beregfy Károly honvédelmi miniszter, a m. kir. vezérkar főnöke, a honvédség főparancsnoka

Reményi-Schneller Lajos pénzügyminiszter

Szász Lajos kereskedelemügyi miniszter

Rajniss Ferenc vallás- és közoktatásügyi miniszter

gróf Pálffy Fidél földművelésügyi miniszter

Jurcsek Béla közellátásügyi miniszter

Kovarcz Emil tárca nélküli miniszter a nemzet totális mozgósítására és harcbaállítására

Kassai-Schallmayer Ferenc tárca nélküli nemzetvédelmi és propaganda miniszter

Szakváry Emil iparügyi miniszter

Dr. Budinszky László igazságügyi miniszter

Hellenbronth Vilmos tárca nélküli miniszter

Henney Árpád a nemzetvezető személye körüli miniszter.

Henney azonban nem október 16-án kap miniszteri tisztséget. A későbbiek során törvénybe iktatják Szálasi nemzetvezetői tisztségét. Ezt követően nevezi ki a nemzetvezető személye körüli miniszterré.

E miniszteri tárca történetéhez tartozik, hogy az Osztrák–Magyar Monarchia idején, amikor az uralkodó osztrák császár és magyar király volt egy személyben, akkor volt a kormány tagja egy, a király személye körüli miniszter.

Ezt még Horthy sem vette át. De Szálasi a saját személyének súlyát emelendő, újból rendszeresít ilyen miniszteri tárcát. Szálasi mindig büszkén hangoztatta, hogy ő fegyenc volt és büntetése alatt szövőmunkás. A miniszterelnöki eskütételnél az a kopott ruha van rajta, amelyet a fegyházból történt szabadulásakor viselt. Ez a teatralitás szorosan hozzátartozott Szálasi egyéniségéhez. Szálasi megalakítja a kormányzótanácsot is, amelynek három tagja ekkor: Dr. Csia Sándor, Beregfy Károly és Rajniss Ferenc. A kormányzótanács feladata elméletben az lett volna, hogy mindaddig, amíg az államfői tisztet véglegesen betöltik, testületileg lássa el az államfői feladatkört. Persze gyakorlatban az államfői jogokat Szálasi gyakorolta. A kormányzótanács fügefalevél volt csupán.

A németek zsarolnak

Délután fél kettőkor Lakatost a német követségre viszik, ahol Feine, Veesenmayer és Rahn fogadják. Rahn igen agresszív hangon közli vele:

most fél kettő van. Két óráig a német sajtót és rádiót sikerült leállítani abban az irányban, hogy a kormányzóra nézve semmi gyalázkodó hír ne jelenjen meg. Hitler megígérte a fejedelmi bánásmódot, ez azonban csak akkor tartható fenn, ha a hátralevő formalitásokat elintézik.

Lakatos megkérdezi, mik ezek a formalitások.

1. A kormányzó forma szerinti lemondása írásban.
2. Szálasi kinevezése miniszterelnökké.
3. Újabb proklamáció kiadása azzal a megjegyzéssel: „Nur durch Missbrauch meines Namens ist es möglich gewesen die gestrige Proklamation erscheinen zu lassen. (Csak a nevemmel történt visszaélés folytán vált lehetségessé a tegnapi proklamáció megjelenése.)

Lakatos azt válaszolja, nem hiszi, hogy a kormányzó ilyen nyilatkozatba belemenne.

Ezután Lakatost a Hatvany palotába kísérik, ahol a kormányzóval közli, hogy a németek a beígért fejedelmi bánásmódban csak abban az esetben részesítik, ha a fentieknek lényegében megfelelő írást ad.

Tost alezredes, a kormányzó szárnysegéde ebben az időben a Hatvany palotában főbe lövi magát.

Ő volt az, aki a fegyverszüneti tárgyalásokkal kapcsolatos rejtjeles táviratokat készítette. A Vár rádióadója összeköttetésben volt Moszkvával, az érkezett sürgönyöket ő fejtette meg. Tost ekkor már attól tatott, hogy a németek elteszik láb alól.

Más öngyilkosság is történt. Lázár altábornagy említi vallomásában, hogy egy Földes nevű százados, noha németbarát volt, kiadta a parancsot, hogy a németek ellen harcolni kell. Sírt, de a parancsot végrehajtotta. Szálasi hatalomra jutása után feleskĂĽdött Szálasira, majd öngyilkos lett.

Lakatos visszamegy a német követségre és jelenti, hogy a kormányzó hajlandó írást adni lemondásáról és Szálasi megbízásáról. A németeknek az a kívánsága, hogy Lakatos ezt az írást Szálasival közösen fogalmazza meg. Lakatos azt vá-

laszolja, hogy az első két pontot tárgyalja le és írassa alá Feine, a harmadikat magára vállalja.

A németek Lakatos ajánlatát elfogadják. Feine tárgyalni kezd Szálasival.

Délután fél négy órakor Lakatos Horthyhoz megy és aláíratja a proklamáció visszavonását. Ezt Rahn kívánságára még kiegészítették a csapatokhoz intézett és Horthy által aláírt felhívással, amely a harc további folytatását rendelte el. Horthynak ekkor két kívánsága volt: az egyik, hogy fiát adják vissza, a másik, hogy elutazása előtt engedjék a Várba, csomagolni.

Lakatos a kívánságokat továbbítja a németekhez. Amikor Horthytól kijön, az előszobában látja várakozni Szálasit, akit Horthy később fogad. Szálasi alá akarja íratni Horthyval a lemondását és az ő miniszterelnöki kinevezését, de nem kapja meg a kívánt írásokat.

Erről Kemény Gábor a népügyészség előtt a következőképpen vallott:

... október 17-én délután felkerestük Szálasi Ferenccel és Vajnával a Werbőczi utcai Waffen SS-nél védőőrizetben levő Horthy Miklóst, akivel Szálasi visszavonult tárgyalni. Szálasi azzal vált el Horthytól, hogy az általa előterjesztett javaslatokat a hatalomátvétel alkotmányos módozataira vonatkozólag nem fogadta el Horthy.

Kemény a dátumot illetően téved, mert ez a látogatás október 16-án délután történt. Egyébként a Werbőczi utcai főhadiszállás azonos a Hatvany palotával.

Lakatos a németektől körülbelül egy órai várakozás után kap választ Horthy kívánságára. Közben – állítólag – Hitlerhez telefonáltak. Hitler és Himmler megígéri, hogy Horthy visszakapja a fiát. Veesenmayer közli, hogy délután öt órakor visszatérhet a Várba csomagolni, este pedig a feleségéhez fogják kísérni.

A bíróság fényt kíván deríteni Horthy megváltozott magatartására. Ezért a tanács elnöke megkérdi Lakatost:

Most azt kérdezem öntől... a kormányzó milyen indítékok hatása alatt járult hozzá az ön által előterjesztett tervhez, vagyis a proklamáció semmisnek nyilvánítása, lemondás és a Szálasi részére való kormányalakítási megbízás... amikor éppen ebben a kérdésben – az ön szavait idézve – délelőtt még Szálasit kirúgta a kormányzó?

Lakatos:

Én három pontra tudnám ezt boncolni és megválaszolni. Először is ott csendben, susogva diskuráltunk letartóztatott helyzetben és a kormányzó úgy ítélte meg a helyzetet, hogy ez a Szálasi-féle uralom legfeljebb két-három hétig fog tartani, mert hiszen az oroszok úgyis olyan mindent elsöprő erővel jönnek, hogy ez átmeneti dolog. Másodszor... ha neki ezen az alapon Hitler bizonyos jobb bánásmódot helyez kilátásba, ez valószínűleg csak akkor lép életbe, ha tényleg egy gesztust mutat. A harmadik pedig tagadhatatlanul a módfeletti aggódás a fiáért. Minden valószínűség szerint ez volt a fő ok.

Lakatos teljesíti a német–nyilas kívánságot és Horthyval aláíratja az újabb proklamációt. Ezután a németek a következő írással bocsátják el:

Befehlshaber der Waffen SS in Ungarn.

16 Okt. 1944.

Exzellenz Lakatos ist gegen Ehrenwort auf freiem Fuss gesetzt und darf ungehindert in Budapest passieren.

General der Waffen SS Pfeffer-Wildenbruch, Befehslhaber der Waffen SS in Ungarn.

(A Magyarországon állomásozó fegyveres SS főparancsnoka.

1944. okt. 16.

Lakatos őméltósága becsületszó ellenében szabadlábra került és Budapesten akadálytalanul közlekedhet.

Pfeffer-Wildenbruch, a fegyveres SS tábornoka,
a magyarországi fegyveres SS parancsnoka.)

A magyarországi SS főparancsnok tehát írásban igazolja, hogy Lakatos letartóztatásban volt és mindaz, ami október 16-án reggel hat órától történt, a letartóztatás kényszerítő hatása alatt ment végbe.

Lakatos visszatér a miniszterelnökségre, lakására, amely hemzseg SS-ektől és fegyveres nyilasoktól, akik rabolnak, fosztogatnak.

Este hét óra körül a németek ismét Lakatosért küldenek. A követségen Veesenmayer, Feine, Rahn, Haller, Beregfy, Kemény és Rajniss vannak jelen, és amikor Lakatos megkérdezi a magyarokat, hogy ők milyen minőségben akarnak vele tárgyalni, Rajniss közli, hogy ők felesküdött magyar miniszterek. Lakatossal közlik, hogy Horthy megtagadta a Szálasi által délután eléje terjesztett okmány aláírását, melynek aláíratását Lakatos Feine-re hárította. Egy háromoldalas írásművet tettek eléje – Lakatos szerint Szálasi szellemi termékét –, amelyben Horthynak az égvilágon mindenről le kellett volna mondani Szálasi javára.

Lakatos: *Ha valamit alá akarnak íratni, fogják rövidebbre.*

Kemény: *Szálasi nem fogja elfogadni.*

Lakatos: *Rendben van, akkor csinálja Szálasi, minek hoztak ide?*

Rahn követ ekkor beleavatkozik a vitába, a nyilas minisztereket kiküldi a szobából, és ő veszi kezébe a dolgot. Közli Lakatossal, hogy olyan kiélezett helyzet van, amelyben a kormányzó életbiztonsága és a kilátásba helyezett német védettség alatti tartózkodás még koránt sincs elintézve.

Ez muss ein kurzen Prozess gemacht werden. Mir ist das Leben jeden auf Ungarns Boden kämpfender deutschen Soldaten mehr wert als der Sohn des Reichsverwesern, der sich mit den feindlichen Mächter packtiert und vor das Kriegsgericht gehört und erschossen zu werden verdient. (Végeznünk kell, mégpedig röviden. Az én számomra minden egyes magyar földön harcoló német katona élete értékesebb, mint a kormányzó fia, aki az ellenséges hatalmakkal tárgyalt, hadbíróság elé kellene kerülnie és megérdemelné, hogy agyonlőjék.)

Ezután a követ németül megfogalmazza a lemondási szöveget, behívja Rajnisst és odaadja neki. Rajniss magyarra fordítja, és Rahn felhívja Lakatost, hogy írassa alá.

Lakatos csak Veesenmayer társaságában hajlandó a kormányzóhoz menni. A kormányzó egy testőrrel csomagol, a palota hemzseg a fosztogató németektől. Horthyt a fürdőszobában találják. Lakatos ott adja át az írást.

– *Mi van a fiammal?*

– *Nem tudom, de itt a követ, ő felvilágosítást tud adni.*

Erre bejön Veesenmayer és Horthy hozzá fordul:

– *Was ist mit meinem Sohn?* (Mi van a fiammal?)

Veesenmayer fölényes mosollyal válaszol:

– *Euer Durchlaucht, es ist von allenhöchsten Stelle befehlen werden, dass er sich morgen an den Sonderzug anschliessen wird. Ob es in Wien, oder in Linz sein wird, ist eine Detailfrage, was ich nicht garantieren kann, aber dies ist das Wesen der Sache.* (Főméltóságod, a legmagasabb hely parancsa értelmében holnap a különvonathoz csatlakozik. Hogy erre Bécsben vagy Linzben kerül sor, az részletkérdés, amit nem tudok biztosítani, de ez a lényege a dolognak.)

A Kormányzó kérdőleg Lakatosra pillant, aki erre azt mondja:

– *Nincs okom a követ kijelentését kétségbe vonni.*

Ilyen körülmények között írja alá Horthy az okiratot, amelyben Lakatos szerint az állt, hogy lemond, Szálasit kormányalakítással megbízza. Az államfői jogok gyakorlásáról az okiratban nem esett szó.

A sajtóban megjelent és a Magyar Távirati Iroda által kibocsátott kommüniké szerint a lemondási nyilatkozat szövege a következő volt:

A magyar törvényhozás nagyméltóságú Elnökének!

Az országgyűlésnek kormányzói üdvözletem.

A magyar történelem e súlyos és nehéz óráiban kinyilvánítom elhatározásomat, hogy kormányfői tisztemről lemondok s minden törvényes jogomat visszaadom. Egyidejűleg megbízom Szálasi Ferencet a nemzeti összefogás kormányának megalakításával.

Kelt Budapesten, 1944. október 16. napján

Horthy s. k.

Maga a lemondási nyilatkozat eredetiben feltalálható nem volt. Lakatos ezt a nyilatkozatot mint miniszterelnök nem ellenjegyezte, ellenjegyzés a fenti állítólagos lemondási nyilatkozaton sem szerepel.

Veesenmayer zsebre vágja a nyilatkozatot, Lakatossal együtt távozik. Szálasinak később átadja azzal a megjegyzéssel:

Nehéz ember az öreg.

1944. október 16-án Szálasi elvonul a díszszázad előtt

Horthy viszont Vattaynak úgy mondja el az okirat aláírásának történetét, hogy 16-án az esti órákban csomagolás közben a Várban megjelent Veesenmayer és Lakatos, és a fürdőszobában felesége és fia életbiztonságát fenyegették, ha nem mond le. Hogy ki fenyegette, arról külön nem tesz említést.

Aláírtam egy sajtcédulát, de az úgysem érvényes, mert revolverrel kényszerítettek.

Október 17-én a délutáni órákban német katonák sorfala között gépkocsin viszik Horthyt Kelenföldre, ahol különvonat várja, feleségével, menyével és unokájával, valamint kíséretével. A vonat elindul Weilheinbe, ahol Horthy családjával együtt „fejedelmi bánásmódban" részesül.

1944. október 17– május 5.

Szálasi megmagyarázza

Az új kormány tagjai különböző nyilatkozatokkal és jelentésekkel árasztják el a rádiót és a sajtót.

Rajniss Ferenc adja elő a rádióban az új kormány első számú kiáltványát, amelyben a következőket mondja:

A haza földjét taposó ellenség felfedte kártyáit és ma már tudjuk, hogy a küzdelem feladása és a fegyverszünet szörnyű következményeiben népi erőink teljes elpusztítását és ősi nemzetünk rabszolgaéletét jelentené. Vagy álljuk a harcot szent hittel és halálraszánt akarattal, vagy alámerülünk örökre a bolsevizmus vörös áradatában . . .

és hasonló fellengzős stílusában frázisokkal megtűzdelve folytatódik a kiáltvány.

Szálasi sem marad néma. Október 17-én a sajtóban nagy „Jelentés"-t tesz közzé a Nemzethez, amelyben megmagyarázza, hogy miért került sor a hatalom erőszakos átvételére és ezt az erőszakot nem is tagadja.

A Hungarista Mozgalom Isten és Nemzet előtt vállalt felelősséggel ezt a politikai rendszert a honvédség és a Párt fegyveres alakulatainak együttes vállakozásával az államvezetés éléről eltávolította és a Nemzet életéből kikapcsolta.

Majd az áldozatokról beszél és kijelenti:

a győzelem érdekében hozott minden áldozatot kevésnek tartom. Nemzetünk szolgálatában a legvéresebb és legsúlyosabb áldozatokat is örömmel vállaljuk. A bolsevista–angolszász ellenség megsemmisítésére mindent elkövetünk és sem éjjel, sem nappal nem nyugszunk, minden erőnkkel és képességünkkel harcolni, dolgozni fogunk a végső győzelemig.

Én ...Szöllősi Jenő............ esküszöm az egy élő Istenre és Magyarország államügyeinek ideiglenes vezetésével megbizott miniszterelnökének hitemre fogadom, igérem, hogy Magyarországhoz és alkotmányos miniszterelnökéhez hü leszek, az ország törvényeit megtartom és megtartatom,- magyar felelős miniszteri tisztemben a törvény rendeletei és Magyarország alkotmányos miniszterelnökének utasitásai szerint hiven eljárandok,- legnagyobb gonddal azon leszek, hogy Magyarország összes jogai, szabadsága és területe, valamint az ideiglenes kormányzói jogok csorbulást vagy rövidséget ne szenvedjenek, sőt szilárdul megőriztessenek és fenntartassanak. Bármi ügyben tanácsadásra felhivatván, gyülölséget, szeretetet, kedvezést s bármi kedveskedést, vonzalmat vagy megvesztegetést félretéve, hü és belátásom szerint legjobb tanácsot adandok. Magyarország alkotmányos miniszterelnökének szándokait, titkait senkinek fel nem fedezem, nem nyilvánitom,- senki iránt részrehajlással nem viseltetendem, s egyedül a méltányosságot követendem,- végre mindazt teendem, mi hü és hites miniszterhez illik,- mi tőle megkivántatik,- mi a becsületességgel és igazsággal megegyezik.

Valamint pedig jelenleg Magyarország határán belül vagy kivül semmi titkos társaságnak, titkos szövetkezésnek tagja nem vagyok, ugy jövendőre is magamat ilynemü szövetségbe semmi szin alatt nem avatom.

Isten engem ugy segéljen!

Budapest, 1944. október 16-án.

Szőllősi Jenő esküje

Kemény Gábor a külügyminiszteri székbe röppent volt szolgabíró, laikus újságírócska vad táviratozásba kezd és a Poglavniktól kezdve a Tennóig minden államfőnek üdvözlő táviratot küld, akinek csak a nyilas külügyminiszterecske táviratozhat és mindenkit biztosít odaadó hűségéről. Természetes, hogy ő is hallatni akarja hangját a rádión keresztül és nyilatkozik. Nehogy szava pusztába kiáltott szó maradjon, gondoskodik arról, hogy a Hungarista nagytér külügyminiszteri elmeszüleményei külön füzetben nyomtatásban is megjelenhessenek.

Vajna Gábor belügyminiszter ugyancsak hatalmas rádiószózatban nyilatkoztatja ki jövőbeni terveit és gondoskodik arról, hogy a sajtó egész terjedelmében közölje elgondolását.

A Budapesti Közlöny október 17-i számában a következő szöveg jelenik meg:

3.667/1944. M. E. szám.

A Kormányzó Úr visszavonult az államügyek vitelétől és tudomásul vette vitéz Lakatos Géza miniszterelnök és kormánya lemondását.

A rendkívüli intézkedéseket követelő helyzetre és körülményekre tekintettel hozzájárult ahhoz, hogy az államfői kérdés rendezésére három tagú kormányzótanácsot alakítsanak és a kormányzótanács megalakításáig, valamint az államfői hatalom gyakorlására vonatkozó javaslatnak előterjesztése és törvényes formák közt történő elfogadása időpontjáig a m. kir. miniszterelnöki minőségemben ideiglenesen a kormányzói jogkört is gyakoroljam, nehogy a késedelemből Nemzetünkre és Hazánkra súlyos kár és veszedelem származzék.

Kelt Budapesten, 1944. október hó 16. napján

Szálasi Ferenc sk.

Nem vitás, hogy Szálasi semmiféle megbízást nem kapott Horthytól, hogy a kormányzói jogkört gyakorolja, ilyen megbízást Horthy nem is adhatott, mert nem tartozott a hatáskörébe. A magyar törvénykezés ebben a formában soha nem

ismerte az államfői és a végrehajtói hatalom egy kézben való egyesülését. Szó sem volt a Szálasi és Horthy közötti tárgyalások során arról, hogy az államfői kérdés rendezésére kormányzótanácsot kell felállítani, mert ezt az alakulást a magyar törvények nem ismerték és Horthy ilyen rendelkezést alkotmányosan nem is adhatott ki.

Egyébként az államfői kérdés rendezésére kormányzótanács alakítására semmi szükség nem volt, mert hisz az 1937. évi XIX. tc. részletesen előírta azokat a szabályokat, amelyeket alkalmazni kell az államfői szék megüresedése esetén az újbóli betöltéssel kapcsolatban. Az interregnum alatt az államfői jogokat korlátozott hatáskörben a törvényben felállított országtanácsra bízta és annak tette feladatává az új államfő megválasztásának előkészítését.

Ugyanezen a napon megjelenik a kormány kinevezésére vonatkozó kézirat, amely szerint

az államügyek ideiglenes vezetésével megbízott m. kir. miniszterelnök (felsorolása a minisztereknek és a miniszteri tárcáknak) *miniszterré kinevezte.*

Kelt Budapesten, 1944. év október hó 16. napján

Szálasi Ferenc sk.

Tehát a minisztereket Szálasi mint államfő nevezi ki és bár ő maga mint miniszterelnök senkinek a kezébe esküt nem tett – márpedig jogilag az eskü letétele előtt még a kinevezett miniszterelnök sem miniszterelnök –, a kormány tagjaitól miniszterelnöki és államfői minőségben esküt is vesz.

1944. október 17-én megtartják az első minisztertanácsot, ezen foglalkoznak a kormány munkatervével.

Az MTI jelenti:

A kormány tagjai Szálasi Ferenc, az államügyek ideiglenes vezetésével megbízott miniszterelnök elnökletével kedden délután egy órakor megtartották első minisztertanácsukat.

A minisztertanács a kormány munkatervének megállapításával foglalkozott, meghatározta az 1945. január 1-ig megoldandó feladatok sorrendjét és időpontját, a továbbiakban időszerű kormányzati kérdéseket tárgyalt és este 10 órakor

ért véget. Az első minisztertanácson Szálasi Ferenc, az államügyek ideiglenes vezetésével megbízott m. kir. miniszterelnök az alábbiakban ismertette a kormány munkatervét:

I. Alap

1. Veesenmayer budapesti német követ kijelentése szeptember 26-án és október 11-én:

a) a Führer személyében Magyarország egyedüli felelős személye a Pártvezető,

b) Magyarország szabad, önálló és független állam, amely szabadságát, önállóságát és függetlenségét olyan mértékben és úgy nyeri el, ahogyan harcol értük,

c) Magyarország a német háború-vezetés szempontjából nem átmeneti terület, amelyen csupán időnyerésért folynak harcok, hanem bástya, amely szerves részét képezi a német vezetés minden elhatározásának és melyért Németország éppen olyan döntően harcol, mint teszi azt Nyugat-Németországban vagy Kelet-Poroszországban.

2. A belpolitikai helyzetből adódó tény.

a) A Kormányzó 1944. október 16-án a kora reggeli órákban német védelem alá helyezte magát, Lakatos miniszterelnökkel egyetemben.

b) A Kormányzó szóbeli jelentése és felhatalmazása október 16-án reggel, amelynek alapján sürgősen intézkedni kellett az ország felelős, legfelsőbb vezetésének megalkotásáról, nehogy egy pillanatra is vezetés nélkül maradjon a Magyar Nemzet ezekben a válságos időkben.

c) A Kormányzó október 16-án délelőtt szóbelileg visszavonja mindazt, amit reggel kijelentett: indoklása; nem ura szabad akaratának, így nem folyhat az ügyek további intézésébe, államfőnek tekinti magát, aki nem tud ténykedni.

d) A Kormányzó 1944. október 16-án este írásban visszavonja október 15-én 13 órakor a harc beszüntetésére vonatkozó proklamációját.

e) A Kormányzó írásban 1944. október 16-án este beadja lemondását és a kormányzati ügyek vitelével a Pártvezetőt bízza meg.

Szálasi tehát a munka lázában a fenti hivatalos nyilatkozatban a valóságnak megfelelően ismerteti a történteket. Ez pedig annyit jelent, hogy a hatalom átvételéhez az alapot Hitler azon kijelentése adta, hogy már október 15-e előtt Szálasit tekinti Magyarország egyedüli felelős személyének. Nyílt és világos bevallása annak, hogy Szálasit Hitler tette meg államfőnek.

Szálasi beismeri, hogy a kormányzó október 16-án mindent visszavont, holott Szálasi egyébként azt állította, hogy szóbeli megbízást kapott kormányalakításra és a hadúri jogokat is reá ruházta Horthy.

Sőt, Horthy olyan kijelentést is tett, hogy nem ura szabad akaratának, amiből következik, hogy ilyen személytől jogszerűen semmiféle kinevezést vagy felhatalmazást kapni nem lehet.

Szálasi igazolja azt is, hogy amikor október 16-án este Horthy aláírja a lemondási nyilatkozatát, legfeljebb csak a kormányzati ügyek vitelével bízza meg Szálasit, s egyáltalán nem ruházza rá az államfői és különösen nem a hadúri jogokat. Ez azonban nem akadályozta meg Szálasit abban, hogy október 16-án Dálnoki Miklós Béla vezérezredest fel ne mentse az 1. hadsereg parancsnokságától, helyébe László Dezső altábornagyot nevezve ki. A felmentési és kinevezési okiratokban Szálasi közli:

A reám ruházott jogkör alapján

Szálasi agytrösztje gyorsan észreveszi, hogy alkotmányjogilag végzetes hibát követtek el, amikor a való helyzetet közölték hivatalos formában, és ezáltal a nemzet és Európa közvéleménye előtt ők maguk szolgáltattak bizonyítékot a hatalomátvétel törvénytelen voltára. Ezért október 21-én az ország újjáépítésének újabb terve jelenik meg a sajtóban, amely csak az „Alapok" tekintetében tér el a fentiektől, egyébként minisztériumonként kidolgozva, teljesen azonos, ami önmagában is bizonyítja, hogy nem a tervben volt tévedés, hanem megijedtek az igazság kimondásától.

I. Alapok

Magyarország szabad, önálló és független állam. Belpolitikai programját a belső egység Hungarista alapelvei, a nemzeti szolidaritás, szociális igazság szabja meg. Külpolitikai programját pedig a háromhatalmi egyezmény határozataiban fektették le. A magyar nép szabadságát, önállóságát, és függetlenségét olyan mértékben biztosítja, amilyen mértékben küzd is érettük. A német kormány kifejezte akaratát, hogy a magyar földet a magyar csapatokkal egyetemben éppen úgy védelmezi, mint a német területeket.

Itt tehát már egyetlen szó sincs Hitler akaratáról és kijelentéseiről, ellenben hangsúlyozzák, hogy Magyarország szabad, önálló és független állam.

Az egykori Kormányzó október 16-án semmisnek nyilvánította az 1944. október 15-én alkotmányellenes körülmények között létrejött kiáltványt. Október 16-án este új kormány alakításával bízta meg a Pártvezetőt, lemondott kormányzói tisztéről és ezzel hivatalával egybekötött összes törvényes jogairól is. A Pártvezető azonnal átvette a kormányügyek vezetését és megtette a szükséges intézkedéseket az új helyzet alkotmányos konszolidációjára is.

Itt már szó sincs Horthy kijelentéséről, miszerint nem ura szabad akaratának, sem arról, hogy 16-án délelőtt megtagadta a meghatalmazás megadását, annyi azonban még itt is kiderül, hogy Horthy csak 16-án este bízta meg Szálasit a kormányalakítással, holott Szálasi a kormányt már délután megalakította és minisztereitől esküt vett.

Az országtanács összeül

Az 1937. évi XIX. tc. rendelkezett arra az esetre, ha a kormányzói szék megüresedik, és a kormányzóválasztással kapcsolatban országtanácsot állított fel, amely az államfői jogkört a Kormányzó megválasztásáig gyakorolja és a kormányzó választását előkészíti. Az országtanácsnak a törvény szerint 7 tagja van:

az országgyűlés felsőházának elnöke;
az országgyűlés képviselőházának elnöke;
a miniszterelnök;

a hercegprímás;
a Kúria elnöke;
a közigazgatási bíróság elnöke (akadályoztatásuk esetén a másodelnök);
a honvédség főparancsnoka.

Az országtanácsnak gondoskodni kell arról, hogy a kormányzói tiszt megüresedésétől számított 8 napon belül az új kormányzó megválasztása megtörténjen.

Október 16-án az esti órákban a kormányzói tiszt lemondás folytán jogilag megüresedik – de a kormányzónak német védelem alá történt helyezése folytán ténylegesen már 16-án reggel 6 órakor. Október 27-én összeül az országtanács és az ott lefolytakat az ülésről felvett alábbi jegyzőkönyv tartalmazza:

Jegyzőkönyv.

Készült az 1937. XIX. tc. 3. §-a értelmében alakult országtanácsnak báró Perényi Zsigmond, a felsőház elnökének és dr. Tasnádi Nagy András, a képviselőház elnökének elnöklete alatt, 1944. évi október 27-ik napján tartott ülésről.

Jelen vannak:

báró Perényi Zsigmond, az országgyűlés felsőházának elnöke,

Dr. Tasnádi Nagy András, az országgyűlés képviselőházának elnöke,

Szálasi Ferenc miniszterelnök,

Dr. Serédi Jusztinián esztergomi érsek, bíboros hercegprímás,

Jakab Mihály, a m. kir. Kúria másodelnöke,

Dr. Sipeki Balázs Kornél a m. kir. Közigazgatási Bíróság másodelnöke és

Beregfy Károly m. kir. vezérezredes, a m. kir. honvédség főparancsnoka.

Báró Perényi Zsigmond, a felsőház elnöke az országtanács ülését megnyitja és üdvözli a tanács tagjait. Az ülés jegyzőkönyvének vezetésére Jakab Mihály tanácstagot kéri fel. Majd a következő előterjesztést teszi:

Az országtanács összehívására az a tény adott okot, hogy vitéz nagybányai Horthy Miklós, Magyarország kormányzója 1944. évi október 16-án az országgyűlés két Házának elnökéhez intézett kéziratában a méltóságáról lemondott s ilyen módon a kormányzói szék megüresedett.

Ez a lemondó irat a folyó évi október hó 24-én jutott el mindkét Ház elnökének kezéhez, amikor azt a miniszterelnökhelyettes az eredeti kézirat felmutatása mellett másolatban adta át mindkettőnek. Ez az oka annak, hogy az országtanácsot csak a mai napra hívtuk össze.

Úgy a képviselőház elnöke, mint én legjobb lelkiismeretünk szerint azt állapítottuk meg, hogy a kézirat eredeti és valódi, mégis szükségesnek látjuk, hogy az országtanács többi tagja is tekintse meg az eredeti kéziratot, ezért annak bemutatására a miniszterelnök urat felkérem.

Szálasi Ferenc miniszterelnök felmutatja az eredeti kormányzói kéziratot. Az elnök kérdésére az országtanácsnak az elnökökön kívül álló tagjai a kézirat megtekintése után kijelentik, hogy a kézirat valódisága tekintetében nincs aggályuk. Ezt az elnök kifejezetten megállapítja. Ezek után az elnök előterjesztését a következőkben folytatja:

Amint méltóztatnak látni, a bemutatott kormányzói kézirat nemcsak a kormányzó lemondását tartalmazza, hanem megbízást is tartalmaz arra vonatkozólag, hogy Szálasi Ferenc úr a nemzeti összefogás kormányát alakítsa meg.

Amint tudjuk, a kormány megalakítása meg is történt. A kormány tagjai, a megbízott miniszterelnök úrnak esküt is tettek, maga a miniszterelnök úr azonban ezideig még nem tett esküt. Az eskü kivétele kétségkívül halaszthatatlan államfői teendő és mint ilyen, az országtanács hatáskörébe tartozik.

Ezért felkérem miniszterelnök urat, hogy az esküt letenni szíveskedjék. Az esküszöveg felolvasására a jegyzőkönyvet vezető Jakab Mihály tanácstagot kérem fel.

Szálasi Ferenc miniszterelnök az esküt a felolvasott esküszöveg szerint letette, s ezt követően az elnök felkérésére az esküszöveget aláírta. Az aláírt esküszöveget az elnök 1. alatt a jegyzőkönyvhöz csatolja.

Az elnök még a további előterjesztést teszi:

Amint méltóztatik tudni, az 1937. XIX. tc. 4. §-a értelmében a kormányzói szék üresedése folytán az országtanácsnak a feladata, hogy az országgyűlést kormányzóválasztás céljából 8 nap alatt összehívja. Ehhez a kérdéshez a miniszterelnök úr kíván hozzászólni.

Szálasi Ferenc miniszterelnök a kormányzóválasztás elhalasztása és az államfői hatalom gyakorlásának ideiglenes rendezése mellett szólal fel és ebben a tárgyban a jegyzőkönyvhöz 2. alatt írásban csatolt javaslatot teszi.

Az elnöklést dr. Tasnádi Nagy András, a képviselőház elnöke veszi át, s a miniszterelnök javaslatát a tanács megvitatása és határozata alá bocsátja. A tanács dr. Serédi Jusztinián és Jakab Mihály tanácstagok hozzászólása után a miniszterelnök javaslatát egyhangúlag elfogadja és ehhez képest az országgyűlés elé azzal a javaslattal lép, hogy az országgyűlés határozza el a kormányzói szék betöltésének elhalasztását és a miniszterelnök által ebben a tárgyban előterjesztendő törvényjavaslat letárgyalásának rendjét: az államfői hatalom gyakorlását ezúttal csak ideiglenesen rendezze. Elnök ezt követően bejelentette, hogy elnöktársával egyetértésben az országgyűlés mindkét Házát a folyó évi november hó 3-ra összehívják. Több tárgy nem lévén, az elnök az ülést berekesztette.

k. m. f.

báró Perényi Zsigmond sk.
dr. Tasnádi Nagy András sk.
Jakab Mihály sk.
jegyzőkönyvvezető

Az országtanácsnak a kormányzói kézirat bemutatása alkalmával meg kellett volna állapítani, hogy az a miniszterelnök által ellenjegyezve nincs, ennek következtében az okiratban foglaltak nem felelnek meg az alkotmányjogi feltételeknek. Az országtanácsnak fel kellett volna vetni azt a kérdést, hogy amennyiben Horthy Szálasit szabályszerű körülmények között és önként nevezte ki miniszterelnöknek, akkor mi lehetett az oka annak, hogy nem vett esküt tőle, illetve az eskü le nem tétele és a miniszterelnöki ellenjegyzés hiányából csak arra a következtetésre lehetett volna jutni, hogy a Szálasi által bemutatott okirat alapján Szálasit Magyarország alkotmányos miniszterelnökének tekinteni nem lehet. Az országtanácsnak azt is észlelnie kellett volna, hogy semmiféle okirati vagy egyéb bizonyíték nem merült fel arra nézve, hogy Lakatos Géza miniszterelnök, aki az október 15-én újjáalakult kormányban esküt is tett, a tisztségétől fel lett-e mentve, vagy megbízását önként visszaadta-e.

Az országtanácsnak azt is észlelnie kellett volna, hogy ilyen körülmények között Szálasi Ferencnek nem volt joga ahhoz, hogy a miniszterektől esküt vegyen. Mindezek alapján az országtanács tagjainak minden tárgyalást meg kellett volna szakítaniuk Szálasi Ferenccel.

Az országtanács nem volt szabályszerűen megalakítva, mert a miniszterelnökként részt vevő Szálasi Ferenc nem volt miniszterelnök, a honvédség főparancsnokaként részt vevő Beregfyt pedig Szálasi nevezte ki hadseregfőparancsnoknak, s ezért alkotmányjogilag semmiféle joga nem volt. Az országtanácsnak meg kellett volna állapítani, hogy az országtanács a törvény értelmében nem ülhet össze, mert a miniszterelnök és a honvédség főparancsnoka nincs jelen, és az e minőségben megjelenő két személy megjelenési jogosultságát semmi sem igazolja.

Magyarország legfőbb közjogi méltóságai azonban mindebből semmit sem észlelnek, vagy nem akarnak észlelni, hanem mindent elkövetnek Szálasi legalizálására, elismerik a lemondás és a kinevezés törvényes és alkotmányos voltát és Szálasitól kiveszik és a jegyzőkönyvhöz mellékelik a következő szövegű esküt:

Én, Szálasi Ferenc, az államügyeket ideiglenesen vezető m. kir. miniszterelnök esküszöm, az egy élő Istenre, boldogságos Szűz Máriára s Istennek minden Szentjeire, és hitemre fogadom, ígérem: hogy Magyarországhoz hű leszek, az ország törvényeit megtartom és megtartatom, a törvény rendeletei szerint híven legnagyobb gonddal azon leszek, hogy Magyarország összes jogai, szabadsága és területe csorbulást, vagy rövidséget ne szenvedjenek, sőt szilárdan megőriztessenek és fenntartassanak. Senki iránt részrehajlással nem viseltetem és egyedül a méltányosságot követendem – végre mindazt te-

endem, mi hű és hites miniszterelnökhöz illik –, mi tőle megkívántatik, – mi a becsületességgel megegyezik. Valamint pedig jelenleg Magyarország határán belül vagy kívül semmi titkos társaságnak, titkos szövetkezésnek tagja nem vagyok, úgy a jövendőre is magamat ily nemű szövetségbe semmi szín alatt nem avatom. Isten engem úgy segéljen, boldogságos Szűz Mária és Istennek minden Szentei.

Budapest, 1944. október 27.

Szálasi Ferenc

Szálasi tehát esküszik, hogy a legnagyobb gonddal azon lesz, hogy Magyarország összes jogai és szabadsága csorbulást és rövidséget ne szenvedjen. Olyankor tesz erre esküt, amikor Magyarországnak összes jogai és szabadsága éppen az ő működése folytán nemcsak csorbulást vagy rövidséget szenvedett, hanem elveszett, mert Magyarországon Hitler a korlátlan úr.

Az országtanács átveszi és a magáévá teszi a kalandor Szálasinak az államfői tisztség betöltésére vonatkozó tervezetét.

Vitéz nagybányai Horthy Miklós a kormányzói tisztéről lemondván, a kormányt 1944. október hó 16-án megalakítottam és hogy az államélet teljességében szakadás ne álljon be, azóta a kormányzói jogkör gyakorlását is átvettem. Az így előállott helyzet következtében az 1937. évi XIX. tc. 4. §-a szerint kormányzót kell választani. Tekintettel az ország jelenlegi állapotára az állami főhatalom gyakorlása kérdésének kormányzó megválasztása útján való rendezésére a helyzet nem alkalmas. Ezért azt a javaslatot teszem, hogy az állami főhatalom kérdése a jelenlegi helyzetben ideiglenesen rendeztessék. Amennyiben az országtanács osztja ezt az álláspontomat, kérem, hogy ilyen értelemben forduljon az országgyűléshez. Ha ezután az országgyűlés ezt az álláspontot szintén magáévá teszi, akkor a tárgyban haladéktalanul törvényjavaslatot fogok benyújtani.

Budapesten, 1944. október 27-én

Szálasi Ferenc

Szálasi Ferenc nemzetvezetői esküt tesz

Az ország vezető közjogi méltóságai, akikből Horthy csinált felsőházi elnököt, képviselőházi elnököt, Kúria és Közigazgatási Bíróság másodelnököt, akik minden díszt és méltóságot Horthytól kaptak, akik esküt tettek Horthynak és Horthyra, most azonnal egy kalandortársaság vezetője, Szálasi Ferenc rendelkezésére bocsátják a közjogi méltóságuk adta hatalmat és megteremtik az alkotmányosság látszatát Szálasi kalandoruralma alá. Az országtanács a jegyzőkönyv tanúsága szerint *egyhangúlag* teszi magáévá Szálasi Ferencnek a kormányzói szék betöltésének elhalasztására vonatkozó javaslatát. Nem akad a jegyzőkönyv szerint az országnagyok között egyetlen ember, aki tiltakozzon a sorozatos törvénysértések ellen, és aki otthagyja az országtanácsot.

Szálasi kormányoz

Október 20-án a Budapesti Közlönyben már rendelet jelent meg, ami a statáriumot kiterjeszti. Ez a kiterjesztés ezután több alkalommal megismétlődik úgy, hogy 1945. január 23-án a honvédelmi miniszter által kibocsátott 12 127/biz. 13 1945. sz. körrendeletben egyedül a honvéd büntetőbíráskodás körébe tartozó és statárium alá eső bűncselekmények száma 56.

November vége körül Mindszenty veszprémi püspököt internálják azért, mert nem engedte meg, hogy katonákat szállásoljanak be a püspökséghez tartozó épületbe. Röviddel ezután internálják Shvoy székesfehérvári püspököt is; a nyilasok ugyanis elrendelték, hogy a püspök utasítsa papjait: a templomokban tartsanak szentbeszédet a bolsevizmus ellen, de a fehérvári püspök azt válaszolta, hogy a közigazgatás ne avatkozzon bele a templomi prédikációba, egyébként pedig ilyen irányú utasítást neki csak a hercegprímás adhat. A hercegprímás pedig a kívánság teljesítése elől azzal tért ki, hogy ez nem látszik a nemzet érdekében állónak. Az egyik népbíró kérdést intéz a tárgyaláson Vajna Gáborhoz:

– *Mindszentyt csak azért tartóztatták le, mert az akkori hatósági intézkedéseket nem akarta tudomásul venni?*

– *Igen!*

– *Szóval nem azért, mert az önök rendszere ellen fordult?*

– *Nem!*

– *Mint belügyminiszter tapasztalta, hogy Mindszenty az Önök rendszere ellen fordult?*

– *Nem!*

Szálasi parancsára razziákon szedik össze a baloldali embereket és ezerszámra szállítják őket Komáromba, ott átadják a németeknek, akik Dachauba és Mauthausenbe hurcolják őket.

November 1-én a 3490/1944-es rendeletével Szálasi a hadkötelezettségi korhatárt egy évvel leszállítja. Most már hadköteles mindenki, aki annak az évnek január 1-étől kezdve 17. életévét betöltötte, vagyis november–december hónapban született.

Vajna Gábor belügyminiszter a tárgyaláson elmondja, hogy

november második felében a minisztertanács üléséről kihívták. Láday belügyi államtitkár és Orendy Norbert csendőrezredes a Nemzeti Számonkérő Szervezet teljhatalmú parancsnoka közölte, hogy nagyszabású összeesküvést fedeztek fel katonai vonalon és lehetséges, hogy még az éjszaka folyamán akció kezdődik meg. Csepel környékén a Duna-hidakról van szó. Az őrség semlegesítésével a hidakon keresztül rést nyitnak a Vörös Hadsereg számára. Vajna visszamegy a minisztertanács ülésére, közli a hírt Beregfyvel, majd Szálasival is.

A Nemzeti Számonkérő Szervezet, a belügyminisztérium államvédelmi központja hatásköre magasrangú katonákra, politikusokra terjedt ki. A jelentéstétel idején a letartóztatások már megtörténtek. Bajcsy-Zsilinszky Endre letartóztatására másnap került sor: mivel országgyűlési képviselő volt és mentelmi jog védte, letartóztatni csak akkor lehetett volna, ha a képviselőház előzetesen a mentelmi jogát felfüggeszti.

A letartóztatottakat átadták a totális mozgósítás és harcbaállítás tárca nélküli minisztere: Kovarcz Emil mellett felállított különbíróságnak, amely azután:

a MTI jelenti:

dec. 7.; 8., a rögtönítélő bíróság kötéllel végrehajtandó halálbüntetésre ítélte Kiss János ny. á. altbgy-ot, Nagy Jenő ezredest, Almássy Pál hadi-műszaki törzskari alest, Tartsay Vilmos ny. á. vk. szdst, Révay Kálmán ny. á. szdst és Makkay Miklós polg. egyént. Nevezettek 1944. október és november havában az őrizetben levő Bajcsy-Zsilinszky Endre országgyűlési képv. és a szökésben levő Tildy Zoltán vezetése alatt, Ellenállási (felszabadítási) Mozgalom és Magyar Front néven szereplő szervezkedésben részt vettek, amelyek célkitűzése a kormány és államfő eltávolítása, az esetleg megszállásra kerülő területek lakosságának erre a célra való felkészítése.

A népbíróság a tárgyaláson kutatta, mi volt a jogszabályi alapja e bíróság felállításának és működtetésének. Erre a kérdésre a miniszterelnök-helyettes Szőllősi válasza:

Sem törvény, sem rendelet ilyen irányban nem intézkedett.

Szálasi megállapodik a németekkel, hogy a budapesti hidak középső mezőnyét fel kell robbantani, hogy ezáltal bénítsák a szovjet csapatok előnyomulását. A hidak felrobbantásakor

Budapest teljesen körül van zárva és így a hidak felrobbantásának a Vörös Hadsereg előnyomulásának megakadályozása szempontjából semmi gyakorlati értelme nincs. A csapatok ott vannak már a Duna másik partján is. Még Winckelmann SS-tábornok is felkeresi a honvédelmi miniszter helyettesét, Feketehalmi-Czeydnert, hogy tárgyaljon a hidak felrobbantásának feleslegessé válásáról. Változás azonban nem történik.

A Kúria és a Hatásköri Bíróság Sopronba, a Közigazgatási Bíróság Szombathelyre, a képviselőház ugyancsak Sopronba menekül.

Szálasi elrendeli, hogy akik szolgálati helyüket otthagyják, az őket elfogó járőr által felkoncolandók, vagy felkoncolhatók.

A nemzetvezető rendeletére február elején nagy razziát tartanak és Finta altábornagy jelentése szerint, 996 katonaszökevényt, 2325 lézengő katonát, 4125 behívásnak eleget nem tevő személyt, 64 hadiüzemi munkaszolgálatost, 5 partizánt és 129 lézengő munkaszolgálatost fognak el, 150 embert felkoncolnak.

Elrendelik, hogy az SS-be való jelentkezésében egyetlen honvédet sem szabad megakadályozni.

Felállítják a Hunyadi magyar fegyveres SS-alakulatot, amelynek tagjai a következő esküt kötelesek letenni:

Ich schwöre Adolf Hitler, dem Oberstem Befehlshaber der Wehrmacht und Franz Szálasi, als meinem Führer der Ungarischen Nation, unverbrüchliche Treue, allen meinen Vorgesetzten unbedingte Gehorsam bis zum Tode. Ich schwöre, wo immer gegen alle unsere Feinde zu kämpfen bis zum endgültigem Siege. (Esküszöm, hogy Hitler Adolfhoz a haderő legfelsőbb parancsnokához és Szálasi Ferenchez, a magyar Nemzetvezetőhöz hű leszek. Minden elöljáróm iránt halálomig feltétlen engedelmességgel viseltetem. Esküszöm, hogy minden ellenség ellen, mindenhol a végső győzelemig harcolok.)

Tehát a „magyar szabadság védelmezésében" Szálasi odáig megy, hogy a magyar katonát német nyelven is és Hitlerre is felesketi. Márpedig úgy, hogy először német esküt tesz, és csak azután magyart, és az eskü szövegében először a német állam vezetőjére esküszik fel, és csak azután Szálasira.

1945 januárjában Szálasi Brennbergbányán van, csak hogy nem Németországban, tehát tovább játssza az államfősdit és elrendeli, hogy minden hónapban koronatanácsot kell tartani. Ő maga dolgozza ki a koronatanács külsőségeit: hogyan kell díszíteni a helyiséget, milyen sorrendben ülnek a miniszterek, hogy mindenkinek jelen kell lennie, és fel kell állnia, amikor Szálasi belép. Nidosi testvér a koronatanács megnyitása előtt és befejezésekor ugyanazt az emlékeztetőt mondja el. Szálasi személye körüli minisztert is ez időtájban nevez ki, hogy a királyi külsőségek teljesek legyenek.

A pártszolgálatosok, a fegyveres nemzetszolgálatosok, a Nemzeti Számonkérő Különítmény és egyéb nyilas csőcselék ezalatt szabadon rabol és gyilkol az országban. Még a nyilas belügyminisztérium is megsokallja a törvénytelenségeket és ezért a havi helyzetjelentésekben Szálasinak megírják a túlkapásokat.

Szálasi azt válaszolja, hogy ez a forradalom velejárója, a forradalmi erők sokáig le voltak fojtva, most törtek ki és azokat meggátolni nem szabad. Nyilas párttag ellen az ő hozzájárulása nélkül bűnvádi eljárást indítani, ill. ítéletet végrehajtani nem szabad.

Az ország értékeit vonat vonat után hurcolja ki Németországba. Markóczy altábornagy van megbízva a kiürítés lebonyolításával, munkájáról az alábbi jelentése számol be:

1945. március 29-én Johannesburg, m. kir. belügyminiszter úrnak, a belügyminisztérium X. osztálya. Tájékozásul és esetleg felhasználás végett jelentem, hogy 1944. október 20-tól 1945. március 13-ig a következő magyar anyagszállítmányok értek a Német Birodalom területére. Október 20-tól január 6-ig 977 vonat. Január 6-tól február 25-ig katonai anyag, 10 vonat, lőszer 8 vonat, vegyes kiürítési anyag 122 vonat, összesen 140 vonat. Február 25-től március 13-ig vegyes kiürítési anyag 12 vonat, hasonlóan kilépett 314 uszály anyag, 33 vonat. Mindössze anyag 1167 vonat, azaz kereken 55 000 vasúti kocsi. Ebbe nem számítanak bele a gépkocsin kiszállított anyagmennyiségek, valamint a hadsereg által kivitt anyag, amelyről az osztálynak tudomása nincs.

Vitéz Markóczy altábornagy

Szálasi a tárgyaláson elmondja, hogy a hatalmat Magyarországon 1945. március 27-ig, illetve április 1-ig gyakorolták, amíg az összes kormányszervek ki nem települtek Németországba.

12-től 70 éves korig mozgósították a lakosságot fegyveres szolgálatra és hadimunkára. Három új hadosztályt állítottak fel, egyenként 14 000 emberrel – többet azért nem, mert nem volt hozzá felszerelés.

Az ország elhagyása előtt Szálasi elrendelte a Hungarista Mozgalom 18–32 éves korig terjedő évfolyamainak mozgósítását azonnali hatállyal, a célból, hogy Skorzeny „bajtárs" irányítása alatt mint Hungarista Szabadságharcosok alkalmaztassanak. Feladatuk az arcvonal mögött tevékenykedni. Szálasiék partizánmozgalmat akarnak szervezni. Azzal nem nagyon törődtek, hogy egy ilyen mozgalom a lakosság támogatása nélkül mit sem ér. Persze kiderül, hogy Skorzeny „bajtárs" nem hajlandó vállalni a parancsnokságot. Skorzeny „bajtárs" a Vár lerohanása és kirablása körül óhajtott érdemeket szerezni.

1944. december 22-én Szőllősi előterjesztést tesz Szálasinak, hogy a koronaékszereket a kőszegi Evangélikus Leánylíceum pincehelyiségében helyezték el, ami nem bombabiztos. Megfelelő elhelyezést kér. 1944. december 25-én Szálasi elrendeli, hogy az ékszereket Velembe szállítsák át, ahol ő székel. Innen 1945. március 25-én továbbszállítják, míg Szálasi és családja március 27-én hagyja el az országot.

1945. január 6-án Hitler gratulál Szálasinak születésnapja alkalmával. Szálasi választáviratából:

A Hungarista Magyarország szilárd elhatározása, hogy a közös harcot erőinek teljes bevetésével és győzelembe vetett rendíthetetlen hittel diadalra fogja vinni.

Kitartás!

Szálasi Ferenc

1945. február 28-án tájékoztató értekezlet van a „Nemzetvezető törzsszállásán".

Én vállalom a felelősséget az eddigi letartóztatásokért, hiszen felelősségre vonható vagyok. Én kértem, hogy akármi módon felelősségre vonható legyek s eddigi ténykedéseimért természetesen vállalom a felelősséget.

Szépen hangzik ez a felelősségvállalás, amikor Szálasi nem is gondol rá, hogy egyszer bekövetkezik. De a szavak semmivé foszlottak, amikor a népbíróság előtt valóban a felelősséget kellett vállalnia.

1945. március 4-én a kormányzótanács értekezletén Szálasi kifejti a „Hungarista Magyar Birodalom alapjaira" vonatkozó elgondolását. Ugyanekkor sor kerül a „Felszabadító munka előkészítése" című elhatározásra.

A Garam–Duna vonaltól keletre eső terület Pest–Pilis–Solt–Kiskun vármegyének dunántúli részét is beleértve vesztegzár alá kerül és felszabadítás után további intézkedésig oda senki sem teheti be a lábát, amíg a Nemzetvezetőhöz kapcsolt Vajna irányítása alatt álló nemzetépítő és számonkérő törzs tisztogató munkáját el nem végezte.

A magyar–német „élettér- és sorsközösség" pedig így festett:

Beregfy 1945 áprilisában táviratot intéz Himmlerhez és a meghatalmazott német tábornokhoz:

A magyar királyi honvédséget Németországba való áttelepítése során ért oktalan és esztelen lefegyverzés, valamint gépjárműveinknek, magántulajdonainknak elrablása ellenére is igaz szövetségi hűséggel kívánok résztvenni közös élethalálharcunkban. Ennek tanúbizonyságául szolgáljanak a Németország keleti határán most is hősiesen küzdő hadosztályaink: a Szent László, a 7., 8., 27. és 16. hadosztály, valamint egyéb csapatrészeink . . .

1945. április 17-én díszes társaság van együtt a „Mattseei kilátódombon": a Nemzetvezető, Beregfy, Vajna, Kemény és Szőllősi miniszterek.

Szokás szerint Szálasi egyedül nyilatkozik meg. Jegyzetel: Vajna Gábor.

1945. május 1-én 9.30-kor megjelennek a Nemzetvezetőnél Beregfy, Vajna, Kemény, Jurcsek, Reményi-Schneller, Temesváry, Henney, Jancsucskó, Zsakó. Ekkor lesz az új kormány eskütétele is.

Szálasi megjegyzi, hogyha a németek az angolszászokkal állanak össze a bolsevizmus ellen, akkor mi is önállóan azt tesszük, s azután el kell szakadnunk s vissza kell állnunk a Berlin–Róma–Tokió vonalra. Természetes, hogy egy ilyen harc után Angliában is be fog következni a nemzeti szocializmus. A németnek az ördöggel is szövetkeznie kell, tehát az angollal is, ha meglesz rá a mód, de azután meg kell semmisítenie az angolt.

Az USA felé azt kihasználni, hogy a Hungarizmus a magyar területen élő népszemélyiségeket összefogja éppen úgy nemzetiszocialista alapon, mint az USA az ő népeit demokrata alapon. Spanyolok felé elejteni: Bármint dől el a háború sorsa, Magyarország mindig a bolsevizmus ellen fog frontban állni.

Mit szóljon az ember ahhoz, hogy 1945. május 1-én Szálasi még új kormányt kíván alakítani? Nincs már hadserege, nincs államapparátusa, csak szállodai szobája van egy mattseei hotelban. És még mindig megcsillogtatja hívei előtt, hogy új minisztertanácsot alakít, amelybe be lehet kerülni.

Vannak azonban Szálasi közvetlen környezetében olyan katonatisztek is, akik a helyzetet 1945. április 17-én sokkal reálisabban látják, és igyekeznek jövőjükről gondoskodni.

Mészáros István, Szálasi testőrezredese, Vajna Gáborral az alábbi rendelkezést kívánja aláíratni:

Dr. Toldy Árpád kormánybiztos úrnak. Törzsszállás 1945. április 17. Előrelátó biztonsági okból a legsúlyosabb katonai és politikai helyzetet figyelembevéve, elrendelem, hogy az Önre bízott nemzeti vagyonból 220 db 20 frankos svájci aranyat és ugyanilyen mennyiségű Napóleon aranyérmét nyugta ellenében haladéktalanul adjon ki Mészáros István testőrezredesnek, a m. kir. testőrség parancsnokának. Ez az összeg titkos alapra fizetendő be, miért is ezen rendelkezésemet elolvasás és végrehajtás után semmisítse meg.

Úgy látszik, Vajna a katonai és politikai helyzetet nem ítélte olyan súlyosnak, mint Mészáros és nem akart a szökéshez 440 db aranyérmével segítséget nyújtani: az aláírást megtagadta. Az okirat azonban a per iratai közé került.

Április 28-án arról kap jelentést Vajna, hogy a zsidó vagyonok kormánybiztosa: a fent címzett dr. Toldy csendőrezredes 200 000 pengő kivételével, az összes valutát ellopta, és ismeretlen helyre távozott.

Az álom beteljesül

Szálasit 1944. december 4-én végre fogadja Hitler. Szálasit elkíséri erre az útjára Beregfy, Kemény. A németek részéről a megbeszéléseken Guderian és Keitel is részt vesz. Hitler megnyugtatja a nyilasokat, hogy az oroszokat a Tiszáig, sőt a Kárpátokig fogja visszaverni és a döntő csapást a magyar medencében méri az orosz hadseregre. Azt is közli, hogy pillanatnyilag nincs abban a helyzetben, hogy rendelkezésre bocsáthassa azokat az erőket, amelyek alkalmasak lennének rá, hogy az országot visszaszerezzék. Beregfy Guderiannal tárgyal Magyarország háborús erőfeszítéseit illetően és Guderian közli, hogy 1945 tavaszán fog megindulni a harc Magyarország felszabadításáért. Amit Hitler mond, abban Szálasi nem kételkedik. Álmai valóra váltak, a Führer fogadta végre a vezérkari őrnagyból pártvezetővé, a pártvezetőből nemzetvezetővé előlépett sötét akarnokot.

Hitler a fogadás alkalmával nagy előadást tart Szálasinak a háború várható kimeneteléről. Szálasi a terjedelmes előadást azután lejegyzi és idehaza ismerteti.

Az ismertetés *e)* pontja ide kívánkozik:

Hitler kifejti általánosságban az új fegyverek hatását. Beszél új tengeralattjárókról, amelyek a tavasz folyamán kerülnek bevetésre és összehasonlíthatatlanul nagyobb veszteségeket fognak okozni az ellenséges hajózásnak, mint amit eddig a legjobb hónapokban okoztak a német tengeralattjárók. Az új tengeralattjáró viszont sebezhetetlen. Beszélt egy lövedékről, amelynek hatása kimondhatatlanul szörnyűséges és nagy és melynek hordtávolsága független tértől és időtől. Ezt a

fegyvert mint „V" fegyvert említette meg anélkül, hogy számot mondott volna mellé. Beszélt az új repülőgép-típusokról, amelyeknek óránkénti átlagsebessége 1000 és 1200 km között van és amelyet Düsenflugzeug és Strahlenflugzeug néven illetett. Ugyancsak említést tett az új páncélosokról, páncélelhárító fegyverekről, különösen a páncélökölről feljavított formájában és amellyel a hadseregnek minden egyes tagját el akarja látni, hogy az ellenség páncélosait egyáltalán ne tudja használni. Kijelentette, hogy nemcsak az új fegyverek vannak meg, hanem ellenfegyvereik is, tehát a védekezés ellenük, mert zsákmányolás esetén könnyű a lemásolásuk.

December 12-én Vajna belügyminiszter Himmler belügyminiszternél tesz látogatást, aki közli:

1945 karácsonyán, mához egy évre nyugodtan mindnyájan otthon vagyunk a békés otthonunkban, a győztes háború után és Önök otthon vannak Nagy-Magyarországon.

Himmler jóslata részben bevált: 1945 karácsonyán Szálasi itthon volt Magyarországon, csak éppen nem az állam élén, hanem az általa lerombolt ország börtönében várt, hogy a nép bírósága előtt adjon számot tetteiről.

Marakodnak az urak

A katonai helyzet sebes romlásával romlik a miniszterek és a vezető katonatisztek között az összhang. Egymást okolják a helyzet súlyosságáért, féltékenykednek egymás pozíciójára.

Beregfy átiratot intéz az iparügyi miniszterhez:

„4753/biz. 1. vk.–45 átirat az Iparügyi Miniszternek az 1945. január 26-án megtartott Koronatanácson elhangzott hozzászólására:

– Egyébként határozottan visszautasítom a Miniszter Úrnak azt az igazságtalan megállapítását, hogy a régi Honvédség túlnyomó hányadában felmondta a szolgálatot!

Szálasi álma beteljesült: Hitler fogadja

Az iparügyi miniszter erre csak jó későn – 1945. február 28-án – válaszol:

Mivel a Miniszter Úr átiratára adandó bármely válasz csak a miniszterek között feltétlen szükséges belső összhang és együttműködés kialakítását zavarná, bejelentettem a Nemzetvezetőnek, hogy a Miniszter Úr átiratára a válaszadás jogával élni nem fogok.

Az iparügyi miniszter tehát nem von vissza semmit. Felszólalásával és a válaszadás megtagadásával bizonyítja, hogy a magyar honvédség nem volt hajlandó tovább harcolni.

Persze ennek konzekvenciáit a Nemzetvezetőnek is, a honvédelmi miniszternek is le kellett volna vonnia. A hatalomnak vagy a hatalom látszatának meghosszabbítása azonban mindennél fontosabb volt számukra.

Beregfynek már 1944 decemberében tudomása volt arról, hogy a honvédség nem kíván harcolni. Idézzünk a hadsereg agitációs csoportfőnökéhez intézett leirat szövegéből:

Gyepüszállás, 1944. december 22. Agit. Csopf. úr

Október 15-ével átvett hadműveleti egységek, csapattestek majdnem kivétel nélkül testileg agyonfáradtak, lelkileg megbolygatottak, bizonytalanok, megbízhatatlanok, lesújtottak.

Beregfy vezds. sk.

Vajna belügyminiszter és Beregfy honvédelmi miniszter ekként nyilatkozik az őket megillető hatáskörről.

1945. április hó 20-án Láday belügyi államtitkár átiratot intéz a honvédelmi miniszterhez Tannba. A honvédelmi miniszter ugyanis rendeletet adott ki, amelyet a rendőrség és a csendőrség alakulataira is vonatkoztatott.

Átiratában Láday értesíti Beregfyt, hogy utasítást adott a rendőrségi és csendőrségi alakulatoknak, hogy a honvédelmi miniszter „Intézkedés az országvédelemre” tárgyú rendelkezéseinek ne tegyenek eleget.

Gmundenban 1945. április hó 21-én Vajna belügyminiszter átír a honvédelmi miniszterhez és rögzíti, hogy a rendőrség, csendőrség és a nyilas Fegyveres Nemzetszolgálat hozzá tartozik.

„Gyepü IV.” 1945. április 23-i kelettel a honvédelmi miniszter válaszol és a közlést tudomásul veszi.

Azután megindul a marakodás a hadsereg legfelsőbb rétegében is. Íme egy jegyzőkönyv:

Jegyzőkönyv

Felvétetett Tannban (Bajorország) 1945. április hó 25-én du. 16 órakor.

Jelen vannak: Nagyőszy Miklós altbgy. a H. M. és HFP. III. csop. főnöke, Karánsebesi Gyula hbs. altbgy. A H. M. és HFP. Gkf.-e, dr. Leventeújváry Nándor hadbíró vőrgy. a hadbíró tisztikar főnöke, dr. Bán Mihály vk. ezrds. a H. M. és a HFP 2. csoportjának főnöke, Bakay Hollósy Ferenc vk. ezrds. a H. M. és HFP szárnysegéde, Pesty Endre vk. alez. a H. M. és HFP I. o. vezetője, vitéz Medgyesi Mitschang Lajos vk. alez. a Hgr. Süd főszállásmester, végül Baloghy György vk. szds. jegyzőkönyvvezető.

Tannban 1945. április 23-án (hétfőn) Ternegg Kálmán vezds. a honvéd légierők parancsnoka vezetésével a fentebb felsoroltak, továbbá vitéz Kozma István altbgy. (vez. tart) kihallgatáson jelentek meg Beregfy Károly honvédelmi miniszter és hadseregparancsnok úrnál, hogy Ternegg Kálmán vezérezredes úr a jelen jegyzőkönyvhöz teljes szövegű másolatban csatolt emlékiratot olvasta fel és adta át a H. M. és HFP. úrnak. (Az emlékirat nem volt feltalálható, úgy látszik, Beregfy azt nem őrizte meg. A tartalmára azonban az alábbiakból következtetni lehet.)

Az emlékiratot a H. M. és HFP. úr átvéve rövid beszédben válaszolt. Közölte, hogy az emlékiratban vázoltakat tudomásul veszi és elhatározott szándéka, hogy nemcsak a honvédelmi miniszter és hadseregfőparancsnoki állásától válik meg, hanem lemond kormányzótanácsi tisztéről is. Ezt az elhatározását a Nemzetvezetőnek még a holnapi nap folyamán be fogja jelenteni.

Ezt követő két nap múlva, azaz 1945. április 25-én (szerda) 10 órakor a H. M. és a HFP. úr a fent nevezetteket – a távollevő Ternegg vezds. és vitéz Kozma altbgy. kivételével – egyenkint hívatta és valamennyiőkkel a következőt közölte:

A Nemzetvezetőtől felmentését kérte, azonban a Nemzetvezető kérelmét nem teljesítette, így tehát a helyén marad.

Közölte továbbá, hogy a Nemzetvezető a továbbiakban a következőket rendelte el:

1945. április 24-ével valamennyiőket a szolgálati állása alól felmentette és ugyanezzel a nappal nyugállományba helyezte, elrendelte továbbá a hadbírói eljárás folyamatba tételét.

Szálasi elrendeli a hadbírói eljárás folyamatba tételét. Csak éppen hol van már magyar hadbíróság? A hadbírói kar főnöke is azok között van, akik Beregfy lemondását követelik.

Beregfy az első pillanatban annyira megijed, hogy nemcsak katonai tisztségeitől kíván megválni, hanem még polgári tisztségét, a kormányzótanácsi állásáról való lemondást is bejelenti.

Azután jön a nemzetvezető, aki tud dönteni, csak éppen nincs már semmilyen hatalma, hogy rendelkezéseinek érvényt szerezzen. Ezért azután folytatódik a kutyakomédia. Újabb jegyzőkönyv:

Felvétetett Tannban 1945. évi április hó 27-én (pénteken) 12 órakor.

...Ma, azaz április 27-én 10 órakor a H. M. és HFP. úr az érdekelteket magához hívatta és közölte, hogy előterjesztésére a Nemzetvezető a f. hó. 24-én kelt rendelkezését hatályon kívül helyezte. Elrendelte, hogy mindenki foglalja el beosztását és lássa el teendőit...

Miután Beregfy is, Szálasi is rájött, hogy a parancsokat már senki nem hajtja végre, menekülni szeretett volna a nevetségességtől. Beregfy jó pontot akart szerezni a tisztek előtt, ezért úgy tüntette fel, neki köszönhetik, hogy nem kerültek hadbíróság elé és nem ítélik halálra őket, mert ő tett előterjesztést Szálasinak, amit az kegyesen jóváhagyott.

1945. május 1-én Szálasi jegyzőkönyvet vesz fel Beregfy Károly, Kiss Károly, Jancsucskó Gábor és Szögi Géza jelenlétében:

Nemzetvezető leghatározottabban kijelentette, hogy nemzetvezetői tisztségéről és jogairól nem mond le. Kényszernek nem enged. A parlament ugyanúgy elveheti tőle a méltóságot, ahogy adta, és a parlament csinálja meg azt a lépést, ha jónak látja, az ellen, aki a nemzetet meg akarta menteni a bolsevizmus minden rémségétől.

Hol van ekkor a Szálasi-féle parlament?

A poloska-elmélet

„A Hungarizmus erkölcsi világrendjének alapjául már a kezdeti időktől fogva Krisztus tanait vette."

„...teljes mértékben helyes és mindenki részéről elfogadandó az az álláspont, hogy mindazok az atrocitások, amelyek ebben a kérdésben történtek a legteljesebb mértékben elutasítandók és megbüntetendők." (Szálasi)

Célzatosan vettem mottóként ezt a két idézetet. A népbíróság előtt Szálasi körömszakadtáig védekezik az ellene emelt minden vád ellen. E védekezés során nem átall a legátlátszóbb ellentmondásokba bocsátkozni.

De Szálasi szavai és tette között is kevés olyan áthidalhatatlan szakadék van, mint zsidógyűlöletének következményei és védekezésének a mottóban idézett szavai között.

1944. október 15-ig a magyarországi zsidókat megsemmisítésük végett Budapest kivételével már az egész országból deportálták.

Áprilistól kezdve Horthy Miklós kormányzósága alatt, leplombált vagonok ezrei szállították az eleven emberhúst az auschwitzi gázkamráknak. Szálasinak már csak a budapesti zsidók jutottak. Szálasi felelősségét azonban az október 15. előtt bekövetkezett deportálások miatt is meg kell állapítani, mert ő és pártja volt az a hangadó politikai tényező, mely a parlamentben és a parlamenten kívül éveken keresztül a legféktelenebb faji uszítást végezte, akinek soha semmilyen faji

A Városi Színházban robbantással zavarták meg az ellenállók a nyilasok nagygyűlését

Vallatnak a nyilasok a Városi Színházban történt robbantás után

megkülönböztető intézkedés nem volt olyan radikális, hogy azonnal még radikálisabbat ne követelt volna.

Szálasi álláspontja a zsidókérdésben egy szerinte nyilván szellemesnek tartott megjegyzésében domborodott ki.

Szálasi egy kérdésre évekkel előbb azt válaszolta, hogy neki ugyanaz a véleménye, mint az egyszeri pártszolgálatosnak, aki azt mondotta, hogy amikor a háziasszony nagytakarítást végez és a lakásban poloskát talál, akkor nem válogat közöttük, hogy amelyik már megcsípte, azt elpusztítja, amelyik még nem csípte meg, azt életben hagyja. A jó háziasszony minden poloskát elpusztít.

1942. január 11-i beszédében Szálasi többek között a következőket mondja:

Nincs már bizonytalanság és nem lehet bizonytalanság. Vá-

lasztani kell: vagy Berlin, vagy Juda . . . Minden baj, nyomor, szenvedés előidézője a világzsidóság.

A zsidókérdés véglegesen – kibúvók lehetősége nélkül – megoldást nyer, a zsidó befolyás politikai, gazdasági és társadalmi életünkből ki lesz irtva.

1943. május 5-én Szálasi memorandumot nyújt át Kállaynak, amelyben követeli:

Sürgős olyan halasztást nem tűrő intézkedések kiadása, amely a zsidókérdést véglegesen és megnyugtatóan megoldaná.

Ilyen előzmények után természetes, hogy 1944. október 16-án a budapesti zsidóházakat Vajna Gábor lezáratja és zsidónak nyolc napig nem szabad az utcára kimenni. Vajna ezt úgy magyarázza a főtárgyaláson, hogy a zsidókat akarta megvédeni. Október 17-én Vajna a rádióban beszédet mond, amelyben a zsidókérdéssel kapcsolatban leszögezi:

. . . A zsidókérdést meg fogjuk oldani. Az a megoldás, még ha könyörtelen is lesz, olyan lesz, amint azt a zsidóság eddigi és jelenlegi magatartása által megérdemli. E pillanatban Magyarországon élő zsidók a magyar állam ellenőrzése és irányítása alatt állnak és ebbe a kérdésbe sem belföldről, sem külföldről senki nem szólhat bele. Ne higgye tehát egyetlen zsidófajú sem, hogy idegenek segítségével kijátszhatja a magyar államhatalom törvényes rendelkezéseit. Ha mégis megkísérelné bármelyik zsidó a magyar nemzet vagy szövetségeseink hadserege, polgári lakossága ellen merényletet vagy bármilyen más bűncselekményt elkövetni, akkor az itteni zsidósággal szemben olyan kényszerszabályokat fogok alkalmazni, amelyek tetteiknek elégtételéül fognak szolgálni, nemzetünkkel vagy szövetségeseinkkel szemben.

Vajna tehát minden Magyarországon tartózkodó zsidót, tekintet nélkül arra, hogy melyik államnak a polgára, kollektíve tesz felelőssé, ha egyetlen zsidó bármilyen merényletet vagy bármilyen bűncselekményt követne el.

Budapesten ezer- és ezerszámra mészárolják le nemre és korra való tekintet nélkül a zsidókat. A népbírósági főtárgyalások jegyzőkönyvei és ítéletei perrendszerű bizonyítékok alapján szegezik le a történelem számára azokat a szörnyűségeket, amelyekre Magyarországon még nem volt példa.

Letartóztatott nyilas pártszolgálatosok

Tetemrehívás: az áldozatok és nyilas gyilkosaik

1944. november 17-én Szálasi a zsidókérdés rendezésével kapcsolatban hat kategóriára osztja a zsidókat.

1. Menleveles zsidók
2. Kölcsön zsidók – férfiak 16–60, nők 17–50 évig. (akiket Németországba deportálnak munka ürügye alatt, és akiknek nagy részét már útközben a határ elérése előtt legyilkolják a nyilas kísérők)
3. Budapesten visszamaradt és gettóban tömörített zsidók
4. Szálasi által mentesített zsidók
5. Egyházi személyek, akik rendházban különítendők el
6. Külföldi állampolgárok, akik kötelesek december 1-ig az országot elhagyni.

Vajna elrendeli a gettón kívüli svéd gyermekotthonok feloszlatását és az apróságoknak gettóba való tömörítését.

A Budapesten levő semleges államok követségei mindent elkövetnek annak érdekében, hogy üldözötteket mentsenek. Védleveleket osztogatnak, amelyek szerint annak tulajdonosa az illető ország védelme alatt áll. Ezeket a védleveleseket az úgynevezett Palatinus házakba tömörítik a gettón kívül.

Mivel a semleges államok nem óhajtják elismerni a nyilas hatalomátvétel jogszerű voltát és nem akarják elismerni a nyilas kormányt,

az 1944. november 19-i minisztertanácson határozatot hoznak, hogy amennyiben a svéd kormánytól 3 napon belül nem érkezik meg a nyilas hatalom elismerése, a svéd védleveles zsidókat átadják Vajna belügyminiszternek. Felvetették a minisztertanácson, hogy a menlevelek árát nem kapták meg. Kemény Gábor nyilas külügyminiszter kapja feladatul, hogy a minisztertanácsnak ezt a határozatát a svéd követséggel közölje.

A népbírósági tárgyaláson kérdést intéznek hozzá, hogy mit is jelentett a menleveles zsidóknak Vajna kezére való átadása. Anélkül, hogy részletekbe menne, annyit mond, hogy ez sorsuk rosszabbodását jelentette, hisz Vajnának a zsidókkal szemben folytatott embertelen intézkedései közismertek voltak.

A képviselők Nemzeti Szövetségének 1945. február 6-i ülésén Vajna dicsekedve mondja:

A menleveles zsidókat a nemzetközi jog megsértésével szedtem ki a svájci követségről és mondhatom, a legnagyobb riadalom volt a svájci követség körül, diplomáciai sérelmek és egyebek. Körülbelül 1500 zsidót emeltem ki. A mentesített és elkülönített zsidók a Margit-szigettel szemben levő Palatinus házakban laktak, ahol borzalmas légitámadások következtében igen nagy veszteségeket szenvedtek.

1945. március 15-én Győrben mond beszédet és melldöngetés közben hangoztatja:

én voltam az, aki a zsidók kitelepítésére adtam ki rendeletet, ezért vállalom a felelősséget.

Vajna hős volt, amikor a fegyvertelen, védtelen és kiszolgáltatott emberekkel kellett harcolnia. Akkor vállalta a felelősséget. De 1945. június 27-én Moosburgban, amerikai fogságban, a következő mondatot írja be napló-feljegyzéseibe, nyilván abban a hiedelemben, hogy naplója az amerikaiakhoz kerül és ott kellően értékelni fogják önvallomását:

Megmentettem a zsidó vagyont, a zsidó ifjúságot és mégis itt ülök! Miért?

A „mentőangyal" Vajna a Nemzeti Szövetségben egy alkalommal a következőket mondja:

A kiütéses tífusz a zsidók között kezdett elterjedni, akik már születésüknél fogva piszkos fajzatként élnek a világban. Hogy a zsidó századok itt vannak, én arról nem tehetek. A zsidó századokat könyörtelenül összeszedettem, de ezeket átadtam a németeknek, részint a Dunántúlra, részint a határon túlra. Hogy ezek a zsidók visszakerültek, az lehetséges, de nem álltak a kezem alatt. Ha kezemben volnának, nem volnának itt, mert vagy dolgoznának, vagy nem dolgoznának. Az én zsidó munkaszázadaim pedig nagyon jól dolgoztak. A zsidó parancsnokok megkapták a munkát, s ha a munka nem volt készen, másik nap már másik parancsnok volt. Nemzeti érdek, hogy a zsidóságot mielőbb kitelepítsük, 50–60 zsidó az országutakon öngyilkos lett, vagy felfordult, de ha

ezt nem teszem, Budapest már jóval október vége előtt elesett volna. És hogy nem sikerült Kiss Jánosék és Zsilinszkyék fegyveres támadása, vagy nem sikerült a nagy partizánlázadás, amelynek embereit és vezetőit közelben – Kőhidán – jogerősen halálra ítélték, és hogy nem sikerült még egy nagy bolsevik lázadás, amely előtt 17 000 bolsevistát szállítottam ki, hogy Csepelen 13 000 munkás dolgozott aknatűzben, ez annak volt köszönhető, hogy a zsidókat gettóba szorítottam és a VII. kerület körülkeríttettem. Ezek a zsidók kíséreltek meg még egyszer a Városi Színházban egy bombamerényletet, a tettesek ma már Ábrahám kebelén ülnek. A Palatinus házakba 18 000 zsidót tömöríttettem. Jelenthetem, hogy én nem kívánom egyik úrnak sem, hogy azokban a házakban lakjék.

Így kerülnek egymás mellé a nyilasok és a németek elleni harcban zsidók és munkások, az Ellenállási Mozgalom névtelen hősei és mártírjai.

Szálasi lázálma

Szálasinak Hitler volt a bálványa.

Ha Hitler Führer és Birodalmi Kancellár, vagyis államfő és miniszterelnök, akkor Szálasi is Nemzetvezető – tehát államfő – és miniszterelnöki tisztséget szerez magának.

Ha Hitler Führernek, Vezetőnek címezteti magát, akkor Szálasi is Vezetőnek hívatja magát, csak egy kicsit kibővíti és Nemzetvezető lesz a megszólítása.

Ha Hitler rendszeresíti a „Heil Hitler" vagyis éljen Hitler köszöntést, akkor Szálasi is rendszeresíti, de megint egy kis bővítéssel. „Kitartás! Éljen Szálasi!" köszöntést vezet be.

Ha Hitler a horogkeresztet teszi meg mozgalma szimbólumává, Szálasi akkor egy másik keresztet: a nyilaskeresztet.

Ha Hitler párttagjai barna inget viselnek egyenruhaként, Szálasi zöld ingbe bújtatja párthíveit.

Ha Hitler a német faj felsőbbrendűségét hirdette Európában, Szálasi meghirdeti a magyar fajét a „Kárpát–Duna–Nagyhazában."

Ha Hitler koncentrációs táborba zár minden munkás- és szakszervezeti vezetőt, akit csak kézre tud keríteni, és megsemmisít mindenkit, aki haladó gondolkodású, akkor Szálasi börtönbe zárat, rögtönítélő bíróság elé állít és kivégeztet hasonló gondolkodású magyarokat. Esetleg még azt a fáradságot sem veszik, hogy bírósági komédiát játszanak velük. Ott a Duna-part. A pártszolgálatosok agyonlövik és leúsztatják a Dunán meggyilkolt áldozataikat.

Ha Hitler az antiszemitizmust írja zászlajára, és szinte utolsó szálig kiirtja Németország és a leigázott országok zsidóságát, Szálasi is meggyőződéses antiszemitának vallja magát, aki a Budapesten megmaradt zsidóság legnagyobb részének megsemmisítésével folytatja azt a munkát, amit Horthy a vidéken élő több százezernyi zsidó Németországba történő deportálásával, gázkamrákban és más úton történt meggyilkoltatásával megkezdett.

Ha Hitler éveken át élettársi kapcsolatban él Eva Braunnal és nem köt vele házasságot, mert a nőtlen politikusnak nagyobb a vonzereje a nők körében, Szálasi is házasságkötés nélkül él együtt Lutz Gizellával és ahogy Hitler akkor köt házasságot, amikor már minden elveszett és politikai népszerűségének a nők körében sem árthat már semmi, Szálasi is 1945. április 28-án köt házasságot Lutz Gizellával.

Ha Hitler 1945. április 30-án a vezéri bunkerban öngyilkosságot követ el,

akkor Szálasi... nem, akkor Szálasi ebben már nem követi példaképét. Szálasi reménykedik a menekülésben. Ha tehát Hitler megálmodta a Nagynémet Birodalmat, akkor Szálasi is megálmodja a maga „Kárpát–Duna–Nagyhazáját."

Nézzük csak meg közelebbről ezt az álmot, ezt a lázálmot.

Szálasi fajelméletéből következően rögzíti, hogy a magyar faj az, amelyik felsőbbrendűségénél fogva hivatott a Duna-medencében birodalmat alkotni és fenntartani, vezetni a birodalomban élő többi népet. Szálasi fajkutatást végeztet. A „fajkutatás" 64–67 faji jellegzetességet állít fel, amelynek alapján ők pontosan meg tudják állapítani, hogy ki milyen fajú. Az nem nagyon zavarja Szálasit, hogy az évszázadok során az országban hány nép élt, hogyan keveredtek, házasodtak, és hogy ebben a nagy olvasztótégelyben hogyan vegyültek össze az itt lakott népek, emberek. Szálasinak a nagy birodalomhoz és annak élén egyéni diktatúrájához szüksége van fajelméletre. Lássuk, mit mond erről egyik vallomásában:

Hogy ezen 64, vagy 67 különböző tényekből számszerűleg mennyi tartozott az egyes fajtatörzsekbe, ez a számszerűség már ti. többség döntötte el aztán az alapfajiságot. Egy ilyen vizsgálatnál az alfajokat vettük és az alfajokból következtettünk vissza a fajtatörzsre.

Az én képletem például keletbalti alapfajiságú, hun-török és dinári beütéssel, harmonikus fajtaképlet, mert mind a három a gondváni alaptörzshöz tartozik. Feleségemé ugyanaz, csak északi beütéssel, tehát alapfajisága gondváni, de árja beütéssel, fajtaképlete tehát diszharmonikus. Tehát a mi felfogásunk szerint én hibrid vagyok, a feleségem basztard. Tudományos vizsgálatainknál az antropológián sajnos nem jutottunk túl, mintegy húszezer embert vizsgáltunk meg, mindezeket a tisztségviselők köréből, amit előmunkálatoknak tekintettünk a későbbi fajbiológiai és fajlélektani vizsgálathoz. A három vizsgálat eredménye adta volna meg végső fokon a tiszta képet, a fajta hovatartozóság eldöntésére, és az egyén elbírálása tekintetében.

...hogy a 64 különböző tényezőt, melyből az antropológiai vizsgálat összetevődött, soroljam fel, hivatkozom Gál Csabára, aki alá Kelecsényi vezetésével a fajkutatás tartozott szervezésszakilag, de felsorolom nagyjából azokat a főbb tényezőket, amelyekre visszaemlékezem. Ezek: a haj, a koponyaméretek, homlok, szemöldök, szemüreg, szem, orr, orrnyereg, orrcimpa, fül, száj, orr- és fülszög, arcél, pofacsont, áll, állkapocs, fogak, hogy a hajat részletezzem; a haj színe, keresztmetszete, rugalmassága, vastagság, hogy a szemet részletezzem, szín, fénye, majd folytatva: test, karok, lábak, a test mozgása, a test szőrözete, alkat.

A fajkutatás a Hungarista ideológiához tartozik szervesen az iniciatívámra, amit híveim magukévá tettek faji hovatartozóság gyakorlati megállapítására én hoztam javaslatba az antropológiát, és Gál Csaba volt az, aki az antropológiai vizsgálatok elvégzésére Kelecsényit – keresztnevére nem emlékszem – javaslatba hozta.

Az persze a mi elképesztésünkre szolgáló és Szálasi nagyzási mániájából folyó blöff, hogy húszezer embert vizsgáltak meg.

Ez a fajelmélet azonban azt jelenthette volna, hogy a vizsgálatok eredményeként bárkiről azt állapítanak meg, amit akarnak. S mert végső fokon ebben a kérdésben Szálasi tartotta fenn magának a döntés jogát, azt is jelentette, hogy ha Szálasi valakit ellenséges fajúnak ítél, az az illető számára a halálos ítélettel lett volna egyenlő.

Fajelméletének szolgálatába állítja nyelvezetét. Olyan szavakat és kifejezéseket fűz össze, amelyek ősi magyaros emlékeket ébresztenek.

Így: „gyepüszállás”, „nemzetvezetőtörzs”, „vér- és rögvalóság”, „számonkérő különítmény”, „talajgyökér”, „Kárpát–Duna–Nagyhaza”.

Mi a „Nagyhaza?”

A Szálasi által hirdetett felsőbbrendű magyar fajiságból következik, hogy a „Hungarista Birodalom” területén a magyar faj vezeti az itt élő összes népeket. Az elnevezésből kitűnik, hogy a birodalom a Kárpátok által határolt Duna-medence. Az azonban nem derül ki belőle, hogy Szálasi elgondolása szerint mi lenne a birodalom déli határa.

1945. április hó 17-én az ausztriai mattseei kilátódombon együtt van – Vajna Gábor belügyminiszter feljegyzése szerint – a Nemzetvezető, továbbá Beregfy, Vajna, Kemény és Szőllősi miniszterek.

Szálasi ekkor közli elgondolásait a háború befejezését illetően. Többek között kijelenti:

Anglia felé kihasználható, hogy a Hungarista Birodalom képes egyedül a Földközi-tengert európainak megtartani, mert különben azt a szovjet lerohanja.

1945. április 17-én már összeomlott a náci hadigépezet, harcképes és harcolni akaró magyar katonai egységekkel Szálasiék már nem rendelkeztek. 1945. április 30-án Hitler Berlinben a vezéri bunkerben társaival együtt öngyilkosságot követ el, hogy elkerülje a pár órán belüli fogságbaesést és a felelősségrevonást. De Szálasi még álmodik.

Szálasi álmában olyan birodalom élt, amely délen egészen a Földközi-tengerig terjed. Európát négy befolyási területre osztja:

...Európában létre kell jöjjön feltétlenül a germán politikai nemzet, északkeleten a szláv politikai nemzet, dél-nyugaton a román politikai nemzet és dél-keleten... ezt a nemzetet mint Hungarista nemzetet állítottam be az ideológiába.*

Ennek a birodalomnak élén áll kizárólagos uralmi igényekkel, diktátori jogokkal, kötelezettségek nélkül: Szálasi. Hogy azután milyen címet választ magának, annak nincs különösebb jelentősége. Uralkodásának tartalmi és formai jellemzői azonosak a nagy birodalmak uralkodóiéval.

Szálasi nyugatra hurcolja a koronaékszereket: a korona, az országalma, a jogar és I. István király bebalzsamozott jobbja 1945. március 25-én kerül át Kőszegről, ahova a nyilasok szállították, Velembe, ahol a nemzetvezető „gyepüszállása" volt. Innen azután a menekülő Szálasi továbbviteti Ausztriába.

Ki tudja, Szálasi nem azért menekítette-e magával e klenódiumokat, hogyha egyszer a „Hungarista Magyar Birodalomban" majd koronázni kell, kéznél legyenek az ékszerek.

Ebben a nagy Birodalomban Szálasi biztosítani szeretné a belső békét.

Ennek érdekében elhatározza, hogy Birodalmában nincsenek osztályok, csak rétegek. Három réteg van: a munkás, a paraszt és az értelmiségi.

Felfogásom az, hogy az osztályharc ideje lejárt – rögzíti egyik ideológiai álláspontját.

Igaz, hogy a munkásság, a parasztság és az értelmiség között nem folyik osztályharc. Szálasi azonban az osztályok jellegét teljesen elkeni, amikor az értelmiségi rétegben egyesít mindenkit, aki nem munkás vagy paraszt. Tehát az értelmiségi réteghez tartozik szerinte a földesúr, a gyáros és az a valóban értelmiségi is, akit egyébként az előbbiek ugyancsak kizsákmányoltak.

Így lebegne osztálybéke, illetve mert Szálasi szerint nincsenek osztályok, „rétegbéke", a Hungarista Birodalomban. Ez esetben semmi sem zavarná a Birodalom uralkodójának álmait.

* A román–latin nemzeteket érti ezen.

Szálasi portréja

Bolond vagy bálvány?

Sokan kérdezték ezt Szálasival kapcsolatban. Azok, akik Szálasi mesterségesen kreált és nyilván szándékosan érthetetlenné alakított új szavait kritikusan nézték, azt gondolták, hogy aki ilyen nem emberi mondatokban és szinte nem magyarul – bár magyar szavakkal – beszél, az bolond.

Szálasi hívei pedig, akik valami földöntúli értelmet láttak a zavaros kifejezésekben, és akik nem merték bevallani, hogy a mondatait nem értik, azok vakon és kritika nélkül mentek Szálasi után, rajongásukban bálvánnyá emelték.

Szálasi nem bolond, és nem bálvány. Szálasi megszállott ember, mégpedig a hatalom megszállottja. Minden cselekedetét és minden beszédét könnyen és azonnal meg lehet magyarázni, ha ezt az indítóokot keressük megnyilatkozásai hátterében. Minden eszközt szentnek tart, hogy célját, a hatalmat elérje. Vádbeszédében a politikai ügyész nagyon jellemzően Hofrichter K. u. K. tiszthez hasonlítja, aki mérgezett süteményt küldött a tiszti rangsorban előtte álló tiszteknek, hogy azoknak holttestén keresztül előbb jusson magasabb ranghoz. Szálasi katonai karrierje a vezérkari őrnagy ranggal megszakadt. Szálasi büszke arra, hogy tiszti minősítése kitűnő. Úgy érzi, hogy neki az őrnagyi rangnál magasabbra kell jutnia, és a mérgezett süteményt Magyarországnak adja be.

Célja elérésében kíméletlen. Március 19. előtt felvetődik benne a gondolat, hogy a németek bejövetele esetén a kommunisták megmozdulhatnak. Naplójában megörökíti, hogy akkor ezt pártjával vérbe fojtatja.

Az ellenállási mozgalom felszámolására a legerélyesebb

utasítást adja ki, és azt is elrendeli, hogy a halálraítélteket a Vérmezőn nagy nyilvánosság előtt kell felakasztani. Ebben csak az általános helyzet akadályozza meg. Gondolkodás nélkül járul hozzá a Duna-hidak felrobbantásához. Nem tesz egy lépést sem azért, hogy Budapestet nyílt várossá nyilvánítsák. Minden ember- és anyagkészletet gondolkodás nélkül áldoz fel a háború Molochjának, hogy a hatalmát egy órával meghosszabbítsa. Még attól sem riad vissza, hogy gyerekeket hadkötelezettnek minősítsen.

A hatalom megszerzése érdekében ha kell, Szálasi hazudik, ha kell, hízeleg, ha kell, becsap, ha kell, árulkodik.

Hízeleg: amikor 1944. május 3-án Horthy végre fogadja, a legundorítóbb módon udvarol Horthynak és próbálja kegyeit elnyerni, bár ugyanakkor már el van szánva, hogy a hatalomhoz Horthyn átgázolva is eljut.

Hazudik: Horthynak elmondja a Veesenmayer–Imrédy megbeszélést, amelynek következtében Magyarország megszállása március 19-én bekövetkezett. Hozzáfűzi, hogy ha ő erről március 19-e előtt tudomást szerzett volna, rohant volna Horthyhoz a katasztrófa megakadályozása végett. Viszont a fogadás előtt dr. Höttlnek azt mondotta, hogy a németeknek jóval előbb kellett volna Magyarországot megszállni.

Csal: az október 15-i események előtt a németekkel folytatott tárgyalások során arról van szó, hogy Szálasi koalíciós kormányt alakítson. Szálasi ezt színleg elfogadja, sőt a tárgyalásokat a többi szélsőjobboldali párt miniszterjelöltjével meg is kezdi. Ugyanekkor naplójában lerögzíti, hogy a koalíció számára csak eszköz a kizárólagos hatalomhoz, mert még a Hitler–Hugenberg koalíciós világrekordot is meg fogja dönteni a koalíció gyors likvidálásával. Ezt természetesen sem a németekkel, sem a többi párt miniszterjelöltjeivel nem közli.

Spicliskedik: a magyar politikai életben 1944. április 3. után – amikor Veesenmayer először fogadja Szálasit – nem történik olyan, a nyilasok szempontjából jelentős esemény, amit azonnal be ne súgna a németeknek.

Megalomániás: Szálasi egész megjelenése mesterkélten merev, az arcán állandóan egy fenségességet mímelő maszk van. Amikor hatalomra jut, nem is kormányzói, hanem királyi allűröket vesz fel. Koronatanácsot alakít, a személye körüli minisztert nevez ki, elrendeli a „Kitartás! Éljen Szálasi!" köszöntést. Azt kívánja, hogy mindenkinek és mindenhol az ő neve legyen a száján. Azonnal Szálasi-indulókat írat, és azokat állandóan játszatja a rádión. Megváltoztatja a magyar címert, és abban elhelyezi a nyilaskeresztet és a H betűt, a Hungarizmus első betűjét. Átveszi a kormányzói testőrséget, díszes külsőségekkel veteti körül magát, mint az uborkafára felkapaszkodott parvenü, aki a belső tartalmat külsőségekkel kívánja pótolni.

1945. július 10-én Szálasit lefényképezik az amerikaiak, ahogy a fegyenceket szokás és B. 1121 számot kap.

Ekkor is vezeti a naplóját. Az amerikai fogságban naplóját már úgy írja, hogy abból az amerikaiak reá nézve kedvező következtetéseket vonhassanak le. A fényképezéssel kapcsolatban arra is gondol, hogy bíróság elé állíthatják. Saját személyére vonatkozóan csak nemzetközi bíróságot tart illetékesnek.

Az eljárás megindítását azonban a nemzetközi bíróság előtt szerinte csak olyan állam kérheti, amelyet a Vatikán, London, Moszkva és Washington elismertek. Magyarországra nézve azonban még külön azt a feltételt is előírja:

Magyarország kormányát ezenfelül én jóváhagytam.

Természetes, hogy a Szálasi által jóváhagyott kormány – így gondolja Szálasi – nem fog a nemzetközi bíróság előtt ellene pert indítani.

1945. július 9-én naplójában feljegyzi, hogy a tehergépkocsi, amelyiken a korona és a koronázási ékszerek voltak, eltűnt, nyilván az amerikaiak elszállították.

Megállapítottam, hogy a tehergépkocsi elvitelére nézve engem senki meg nem kérdezett, erről a szándékáról nekem senki, sem amerikai, sem magyar előzetes bejelentést nem tett.

Az amerikaiak nyilván elmulasztották Szálasi külön engedélyét kikérni, nem ismerik a királyi udvarokban szokásos etikettet.

Ebből a megalomániás beállítottságából folyik, hogy képtelen a vitatkozásra. Szálasi csak parancsolni tud, érvelni nem.

A Führer-elv csak egyetlen gondolkodó főt ismer, csak egyetlen akaratot és egyetlen végrehajtó erőt: a Vezért.

Jós: Az igazi nagy államférfiak nemzetük sorsával kapcsolatban „jósolni" tudnak. Ez a képesség nem földöntúli és nem a leölt állat beléből való augurkodás, hanem az ismert, elfogulatlan és reálisan értékelt tényekből logikus következtetések levonása a közeljövő valószínű eseményeire vonatkozólag. Sztálin, Roosevelt és Churchill a háború kezdetén és annak legkétségbeejtőbb szakaszában is pontosan „megjósolta", hogy a háború hogyan fog lefolyni és miként fog befejeződni. Még a háború időtartama tekintetében is megközelítően pontosak voltak a jóslatok. A jövendöléseknek az volt az alapja, hogy mind a három államférfi ismerte azokat a materiális erőket, amelyek a háborúban összecsapnak, ismerték a felkészültség ütemét, és így elfogultság nélkül be merték vallani, hogy kezdetben súlyos csapásokat kell elviselniök.

Hitler is jósolt. Így megjósolta, hogy 1942-ben a háború győzelmesen befejeződik.

Miért volt rossz jós Hitler? Mert hiányzott belőle a képesség a dolgok reális értékelésére, vágyai irányították és nem a valóság. Képtelen volt helyesen megítélni azokat a hatalmas erőket, amelyek szembeálltak vele és az önmagába vetett ostoba és indokolatlan hit és elbizakodottság lehetetlenné tette számára a valóság meglátását.

Szálasi is jósolt; 1942. január 11-i beszédében:

1942-ben a várható kifejlődést a következőképpen látom:

– a téli és a kora tavaszi hónapokban politikai, gazdasági és társadalmi és katonai előkészületek és előfeltételek teremtése a világzsidóság és vérszövetségesei erőinek megsemmisítésére;

– a tavasz és a nyár folyamán döntő csapás az európai, afrikai és az ázsiai hadszíntereken működő zsidó bérhadakra;

– ősz és tél folyamán nemzetiszocialista nagytakarítás Európában, Európa minden népének háza táján is, és előkészület Európa nacionalista újrarendezésére Európa-közösség jegyében.

1943. január 9-én mondott beszédében visszatér a jóslásra és megállapítja:

Az európai nagytérben az elmúlt esztendő mélypontot jelentett számunkra. Ezen túl vagyunk. Krízisek többé nem lesznek... a Szovjet végvonaglása lehetővé teszi, hogy ez a felszámolás belátható időn belül bekövetkezhessék.

Csak egy pillantást kellett volna vetni az 1942-es és 1943-as jóslatra és minden Szálasi-hívőnek rögtön ott kellett volna hagyni a Mestert, akinek fogalma sincs a dolgok várható alakulásáról. De Szálasi 1943-as beszédében még tovább folytatja a jóslást:

az 1942-es év tényleg a döntés éve volt, de különösen a Szovjet és az angol világbirodalom számára: mert de facto már megszűntek, csak a de jure jóváhagyás hiányzik még, de nem fog elmaradni.

Szegény Szovjetunió és szegény Anglia, amelyek Szálasi szemében 1943-ban valójában már nem léteztek. Hogy miképpen tudott ez a megszűnt Szovjetunió 1944-ben Magyarországra érni, az Angol Birodalom pedig Franciaországban partra szállni és felszabadítani Franciaországot, Hollandiát és Belgiumot, azon Szálasi elgondolkodhatott volna, és ha meg tudta volna tenni, akkor talán kétely támadt volna benne, hogy mégsem olyan csalhatatlan mindent tudó és jövőbe látó férfiú ő, aki hivatva van Magyarország vezetésére.

1945. július 16-án amerikai fogságban a következőket írja naplójába:

Sztálin meglepheti a világot azzal, hogy még ez év őszén vagy telén, kedvenc december és január hónapjaiban meglepetésszerűen megrohanja az angolszászok európai és talán közel-keleti erőit és nyer levegőt abban a szorongatott helyzetében, amelyben diplomáciailag és lélektanilag van. Ehhez még háttámasztték megmarad Japán.

Szálasi számít arra, hogy naplóját az amerikai parancsnokságon elolvassák. Saját személyét szeretné kiemelni, hogy ilyen eshetőségre íme ő felhívta a figyelmet, ő Magyarország Nemzetvezetője, reá lehet számítani a Szovjetunió elleni újabb háborúban.

Naplólap fotómásolata

Az amerikaiak azonban nem hajlandók Szálasit felértékelni. 1945. december 21-én Budapesten van előzetes letartóztatásban. Naplójában a következőkkel vigasztalja magát:

Nem igaz, hogy politikai meglátásaimban tévedtem, hanem előre láttam és látok olyan eseményeket, amelyeknek bekövetkezését az emberek nagy része nem tudja elképzelni, vagy előre látni. Az események eddig mindig engem, elhatározásaimat és döntéseimet igazolták és nem a tömeg sopánkodásait...

Igazolásom most sem maradt el és még fényesebb lesz, mint az eddigiek voltak.

Vallás és család

Szálasi szerette édesanyját és feleségét. Börtönnaplójában nagy szeretettel ír mindkettőjükről. Igaz, hogy a külvilágtól elzárt ember fokozottabb mértékben fordul azok felé, akik őt szeretik.

Persze azért ez a szeretet is – legalább feleségét illetően – kissé irányítható.

Kapcsolata Lutz Gizellával az 1920-as években kezdődött. Az kétségtelen, hogy aki a felszabadulás előtti társadalmi viszonyok és közfelfogás mellett vállalkozott arra, hogy közel két évtizeden át házasságkötés nélkül éljen együtt Szálasival, annak nagyon kellett Szálasihoz ragaszkodni. Lutz Gizella kihallgatása során elmondotta, hogy ő is tagja volt a nyilaskeresztes pártnak, ott azonban semmiféle tevékenységet nem folytatott.

Azt is mondotta, hogy azért nem tudtak házasságot kötni, mert a vezérkari tiszt házasságához 100 000 korona kauciót kellett volna letenni. Abban az időben a katonatisztek csak úgy kaptak engedélyt a házasságkötéshez, ha a leendő feleség vagyona vagy jövedelme biztosítani tudta a tiszti család rangjához illő megélhetést. Ezt a célt szolgálta a „kaució", amelynek kamatai voltak hivatva a tiszti fizetéssel együtt ennek az úri rétegnek a színvonalas életmódját megalapozni.

Lutz Gizella azonban szándékosan áltatta magát, hogy ez a hiányzó nagy vagyon akadályozta Szálasit a házasságkötésben.

A harmincas évek elején Szálasi már nem volt hivatásos katonatiszt. Ekkor már nem kellett kauciót letennie a házasságkötéshez, mégsem kötött házasságot vele.

1945. június 29-én, augsburgi fogságában még nemzetvezetősdit játszik és a következőket írja le:

A magyar római katolikus naptárba be fogom állítani a magyar nemzet számára Jézus Krisztus megvallásának napját. A Hungarizmus országépítésében a Hungária Egyetem és Főiskola tervében egy hatalmas Dóm építését vettem tervbe. A főoltár egyetlen hatalmas, legalább 50 m magas Krisztus-szoborból fog állni, melynek talapzatában kell az oltárnak lennie.

A Dóm építése papíron és a püspök internálása a valóságban Szálasinál remekül összefér. Ebből a látszatvallásosságból ered feltehetően a babonára való hajlamosság. Kétségbeesett helyzetben az emberek földöntúli segítséghez folyamodnak, a vallás földöntúli erejétől várnak támogatást és a misztikum felé fordulnak. Soha nem volt Magyarországon olyan nagy üzletük a jósoknak, mint a háború súlyos éveiben. Szálasi a bűvös számoktól vár választ 1945. június 27-én, naplójában. Ilyen bűvös szám a hetes.

1897-ben születtem.
1904. kocsiszerencsétlenség fürdőből való visszatérés alkalmával.
1911. Fürdés közbeni szerencsétlenség Kismartonban, a Főreáliskolában, majdnem megfulladtam.
1918. A Monarchia összeomlik, egész új életkezdet előtt állok.
1925. Átvételem a vezérkarba.
1932. A Magyar Állam felépítésének nagy terve megszületik, mint Hungária Egyesült Földek. A törzstiszti vizsgát mint első teszem le.
1939. Fegyházban a Hungarizmus ideológiájának tudatos kialakítása, a földgömbrendezési tervek lefektetése miatt, a nyilaskeresztes párt győzelmes előretörése a választásokon.
1946.?

Szálasi tehát a hetes fordulók alkalmával vagy szerencsétlenségtől szabadult meg, vagy más módon történt vele valami kedvező. Ebből nyilván csak arra a következtetésre tud jutni, hogy a kérdőjellel jelentkező újabb hetes forduló 1946, sem lesz kedvezőtlen számára. Ebben is rossz jósnak bizonyult.

Szálasi szereti az édesanyját. Amikor október 15-én a német őrizet már szükségtelen, első gondja, hogy kimenjen Csobánkára gépkocsin anyjához, akit bujkálásának 19 napja alatt nem láthatott. Anyja iránti ragaszkodásának naplójában több helyen is kifejezést ad. Eszébe sem jut azonban, hogy más anyákra is gondoljon és más gyermekekre, akik ugyanúgy szeretik anyjukat, és akiknek Szálasi miatt kellett örökre elszakadniuk egymástól.

Epilógus

1946. február 22. A népügyész vádbeszédet mond Szálasi és kormánya bűnperében.

1946. február 25-én Kemény Gábor volt nyilas külügyminiszter áll fel, az utolsó szó jogán:

Perünk, amely a nemzet előtt folyik, szörnyű történelmi leckeként nehezedik vállaimra. Felelni kell azért a végzetes politikáért, amelyet vakon követtünk. Súlyos tévedésemet beláttam, mélyen megbántam és hazámat ezért megrendülten megkövetem. Súlyos lelki vívódásomban nem volt szándékomban az utolsó szó jogával élni. A per teljes anyagának ismeretében mégis úgy érzem, hogy választ kell adnom a korábban feltett kérdésre. Bűnösségemet újból megvizsgáltam. Hosszú éjszakák tépelődéseiben láttam a szomorú valóságot, a rideg tényeket. A romlást és pusztulást, ami szerencsétlen ámokfutásomat követte.

Pater peccavi! – ismeri be a külügyminiszter és Szálasi egyik alvezére. Már nem külügyi ideológiai frázisok érthetetlen ködfelhőivel operál, hanem alázatosan lehajtott fejjel ismeri be, hogy helyrehoztatlan bűnt követett el a nemzet ellen. És ezzel ítéletet mond nemcsak önmaga, hanem a Hungarizmus és Szálasi felett is.

Magyar háborús bűnösök egy csoportja. Balról: Kunder, Fiala, Reményi-Schneller, Endre László, Bárdossy, Imrédy, Szálasi, Grassy, Jaross

És ugyanezen a napon Szőllősi Jenő miniszterelnök-helyettes szintén bírái elé áll és utolsó szavai ezek:

... talán még súlyosabb az önvád, amely a vállaimat nyomja... egy olyan politikai helyzetbe kerültem, amelyből végeredményben országomnak, hazámnak pusztulása és romlása származott. Ezt az önvádat addig elég könnyű volt elviselnem, amíg a lelki fegyverzetem hozzá megvolt.... Amikor azonban itt a bizonyítási eljárás során egyik tanú a másik után vonult fel, akkor az én lelki fegyverzetem egyik súlyos ütést a másik után kapta. A vádbeszédek ezeket az ütéseket még csak felfokozták... férfias nyíltsággal kötelességemnek tartom megmondani, hogy én hibáztam, október 16-án vétkeztem, amikor elvállaltam a miniszterséget. 10 hónap óta tart és tudtam, hogy elkövetkezik az a pillanat, amikor számot kell adnom sáfárkodásomról. És amikor itt állok, sajnos nem mondhatom, hogy másképp nem cselekedhettem volna.

A miniszterelnök-helyettes tehát beismeri, hogy bűnös úton járt. És befejezésül ő is ítéletet mond önmaga és társai felett:

...mert a magyar nép – és ezt meggyőződéssel vallom – nem felelős a háborúért. Csak a vezetők felelősek és közöttük én is, de a magyar nép semmiképpen sem.

Utána dr. Gera József, a pártépítés vezetője:

Nyolchónapi külföldi tartózkodás után, megfagyott lábbal, különösen az amerikai fogság gyötrelmeitől elcsigázva, testileg és lelkileg megtörve, a nemzetünket ért tragédia feletti mélységes sajnálattal és fájdalommal, de egyébként bűntudat nélkül állottam ide három héttel ezelőtt a népbíróság elé. És most, amikor az utolsó szó jogával élek, erkölcsi, becsületbeli és lelkiismereti kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy amire nem tudott volna rábírni a nyolchónapos embertelen szenvedés, elérte azt az előttem lefolytatott bizonyítási eljárás, amelynek eredményeként összeomlott lelkemben egy világ.

Igen, a megbánás nagyon későn jött, és abból a nemzetnek sok haszna már nem származott. Gerában és a többiekben egy világ omlott össze azután, hogy segítettek romba dönteni egy másik világot. De az alvezérek megtérése egy szempontból mégis döntő volt. A magyar nép bírósága útján bebizonyította a tetteseknek, hogy bűnösök, hogy merényletet követtek el a magyarság és az emberiség ellen. És a bűnösök a bíróság ítélete előtt kimondták már az ítéletet.

Szálasi arcán merev maszkkal ül és hallgatja leghűbb munkatársainak fejére suhogó és elítélő utolsó szavait. És itt el kell mondani, hogy amikor a Gera felszólalása utáni szünetben magamhoz hívattam Szálasit, akkor megkérdeztem tőle: nem veszi észre, hogy a vezetők, egyik a másik után megtagadják őt, pártját és rendszerét, s hogy mozgalma ezzel az elitjében megsemmisült?

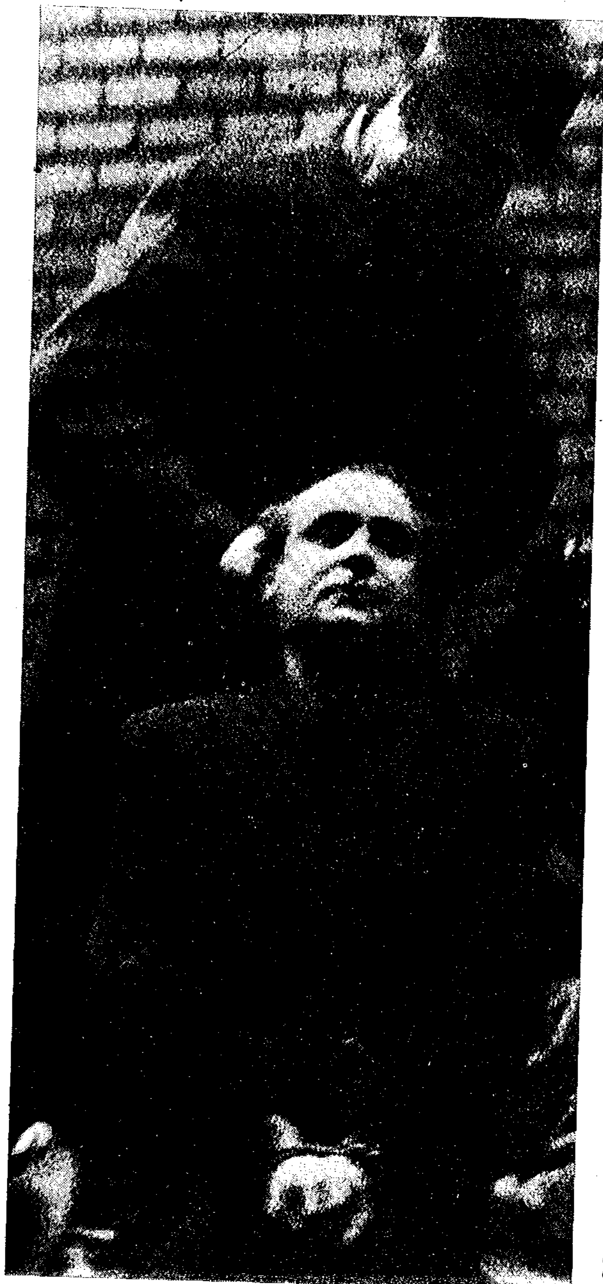
De megsemmisült a mozgalma nyilván tömegében is, mert védőjétől nyert értesülés szerint, amikor Szálasi cigarettát és valami élelempótlást kért, senki sem akadt a nyilasok közül, aki a kért dolgokat eljuttatta volna a védőhöz, hogy az Szálasinak átadhassa. Így védői kötelességének teljesítése során ő maga volt kénytelen Szálasinak kis csomagot beadni. És megkérdeztem Szálasit, nem gondolja, hogy ha nem akadt egyetlenegy hivő sem, aki a vezért néhány cigarettával kisegítette volna, akkor ez azt jelenti, hogy a mozgalma tömegeiben is széthullott és az épület összeomolva maga alá temette őt is?

A tárgyalás kezdete óta most először nem ült Szálasi arcán az a merev maszk, amely szoborrá merevítette. Lehajtotta fejét, és valami megmagyarázhatatlan kifejezéssel az arcán, összegörnyedve állt és hallgatott. Ez a hallgatás volt az ítélet, amit Szálasi önmaga felett kimondott.

És amikor az ítélet kihirdetése után a tanács elnöke megkérdezte Szálasit, hogy kér-e kegyelmet, számomra már egész természetesen hangzott a válasz:

Igen!

Az ítéletet 1946. március 12-én 15.37 perckor végrehajtották.

1946. március 12. 15.37

Függelék

(Részletek a népügyész vádbeszédéből)

HITELES GYORSÍRÓI JEGYZŐKÖNYV

Szálasi Ferenc és társai ügyében megtartott népbírósági tárgyalásról.
Felvétetett 1946. február 22-én ½9 órakor.

Dr. Jankó Péter elnök: A budapesti népbíróság folytatja Szálasi Ferenc és társai bűnügyében a tegnap félbeszakított főtárgyalást. Kérem a vádlottak elővezetését. (Fogházőrök elővezetik a vádlottakat.)

A tárgyalást megnyitom. A védelem részéről Szálasi védelmében megjelent dr. Latkóczy, Kemény Gábor védelmében dr. Lukács, Szőllősi védelmében dr. Greguss, Vajna védelmében dr. Gonda, Beregfy védelmében dr. Klumák, Gera védőjeként helyettesi minőségben dr. Krámer, Csia védelmében dr. Krámer kirendelt védő úr.

Következik a népügyész úr vádbeszéde.

Dr. Frank László népügyész vádbeszéde

Tisztelt Népbíróság! Szálasi Ferenc és társai bűnügyében három hete folyik e teremben a főtárgyalás. Budapesten és szerte az országban ez alatt az idő alatt igen sok hang hallatszott, miért van szükség ily terjedelmű tárgyalásra, hisz mindenki tudja, hogy 1944. október 15-én mi történt, mindenki tudja, hogy Szálasi Ferenc és társai mit követtek el, miért tölti

tehát a népbíróság ezzel az idejét. Ide egy kétórás tárgyalás kellett volna, vagy talán annyi se, a bíróságnak a vádlottakkal el kellett volna mennie a Duna-partra, egy órát sétálni ott, meghallgatni azoknak a néma tanúknak vallomásait, akiket gyáva és becstelen legyilkolásuk után bedobtak a Dunába, meghallgatni a romba döntött házak és felrobbantott hidak vallomását és ezek alapján kellene ítéletet hoznia.

Népbíró Uraim! Kétségtelen, két út van arra, hogy egy nép elleni lázadás tetteseit felelősségre vonják. Az egyik a lámpavas útja. A másik út az, amelyet a demokratikus magyar köztársaság még ezeknek a vádlottaknak ügyében is követ: a törvény útja. A demokrácia betartja a törvényt, amelyet a vádlottak soha meg nem tartottak. A tárgyalás a bűnvádi perrendtartás törvényes keretei között folyik, a vádlottaknak legteljesebb mértékben megvan a védekezési lehetőségük. Minden vádlott védekezésére elmondhatja mindazt, amit szükségesnek tart. Minden vádlott védőt kap, nem egyet, hanem van, aki kettőt.

Meggyőződésem, hogy ez az út a helyes, és hogy ennek az útnak végén, amikor Önök, népbíró urak, tanácskozásra fognak visszavonulni, az eredmény a legtisztább igazság lesz.

Harmadik hete tart ez a tárgyalás, harmadik hete hívja tetemre Magyarország népe Szálasi Ferencet és társait azért az orozva elkövetett gyilkosságért, amelyet 1944. október 15-én vittek véghez a nemzet ellen. A bizonyítási eljárás befejezése után ezt a tetemrehívást nekem kötelességem formába önteni és tetemre hívni Szálasi Ferencet, itt ülő vádlott-társait és azokat a cinkostársait is, akik nincsenek itt. 1944. október 15-e nem egyedül és kizárólag ennek a hét vádlottnak a bűne. 1944. október 15-e nem az első lépés, hanem az utolsó. 1944. október 15-e nem az ok, hanem az okozat. 1944. október 15-e nem a kezdet, hanem a vég. 1944. október 15-e valójában már 1919 júliusában kezdődött, akkor, amikor a szegedi gondolat fehér lovon elindult úgy, ahogyan az egyik népbíró úr nagyon helyesen mutatott rá: idegen hatalom és idegen fegyverek segítségével. Idegen hatalom és idegen fegyverek segítségével kerültek uralomra ezek a vádlottak is.

Ahová a fehér ló patája lecsapódott, ott a magyar nép testéből vér serkedt. Ez a fehér ló végigment a Dunántúl, a Balaton mellett, Siófokon, a Duna–Tisza közén és eljutott Budapestre. Hogy a fehér ló lába nyomán mi minden történt ebben az országban, ma már mindenki előtt ismeretes. A dunai úsztatások nem 1944. október 15-e után kezdődtek, már 1919-ben és 1920-ban is úsztattak hullákat a Dunán és Kovarcz Emil, aki 1944-ben miniszter lesz, már 1920-ban ott volt Horthy Miklós katonatisztjei között, akik Somogyit és Bacsót, a két védtelen és ártatlan embert meggyilkolták és a Dunán leúsztatták. Baky László 1944-ben államtitkár, 1944. október 15-e után a belügyminisztériumban a belbiztonsági osztály vezetője, de 1919. szeptember 16-áról 17-re virradó éjjel, mint Horthy Miklós vadászfőhadnagya négy másik fehérkesztyűs terrorista katonatiszt kíséretében behatol a kaposvári fogházba, onnan kihurcolja a munkásság öt vezetőjét, Latinca Sándort és társait. A Nádasdi-erdőben vadállati kegyetlenséggel meggyilkolják és ismeretlen helyen elássák őket.

Aki 1919–20-ban gyilkos, az 1944-ben államtitkár és miniszter. Ez a történeti összefüggés az 1919. és az 1944. évek között. 1944. október 15-e egy folyamat utolsó stációja. Ebbe a folyamatba szorosan beletartozik Bethlen István úgynevezett konszolidációs politikája, Gömbösnek a tengelyhatalmakhoz való csatlakozása, Darányi Kálmán győri beszéde, ennek nyomán a szélsőjobboldali zsilipek kinyitása, Imrédy Bélának a csodaszarvassal ékesített csodálatos forradalma, amellyel a háború felé kergeti az országot, ennek a folyamatnak következő stációja Bárdossy László uralma, aki elődje holttestén keresztül elegáns és könnyed lépéssel beleviszi a népet a háborúba anélkül, hogy megkérdezne bárkit, meg akarsz-e halni idegen érdekekért, miközben én kényelmesen és pedánsan fűzögetem tovább a diplomáciai mesterkedés szálait. Ennek a folyamatnak stációja Kállay Miklós kormánya is, aki látja ugyan, milyen útra lépett az ország, de mégsem segít rajta. Sztójay után már csak a Golgotához vezető út utolsó stációja következik el, amelynek végén, 1944. október 15-én Szálasi Ferenc keresztre feszíti nemzetét.

Tisztelt Népbíróság! Nem csinálok titkot belőle, hogy kissé nehéz szívvel álltam fel. Vajon el tudom-e mondani mindazt, amit ma a nemzet tőlem megkíván. Nekem az igazságot kell elmondani. El tudom-e mondani, el lehet-e mondani az igazságot, amely október 15-ével kapcsolatban van. Van-e Ma-

gyarországon emberi szó, amely megfelelően le tudja festeni azokat a szörnyűségeket, azt a rengeteg tragédiát és szenvedést, amelyet október 15-e ennek a szerencsétlen országnak okozott.

Amikor ezt itt őszintén megvallom, teszem ezt azért, mert mindig azt mondom, hogy aki meg akar győzni mást, annak önmagának hinnie kell abban, amit mond. A népbíráknak érezniök kell, hogy az a népügyész, aki feláll vádbeszédet mondani, nem azért áll ide, mert ez a foglalkozása, hanem azért, mert ez a hite. Éreznie kell a népbíróságnak szavain, hogy erre tette fel az életét, hogy ezért van itt.

Még egy célom van, amikor őszintén kiteszem a szívemet a népbíróság asztalára. Talán-talán a vádlottakban is meg fog majd szólalni valami. Ha a vádlottak hallják, hogy itt az ember beszél, talán a vádlottak is megtalálják az emberhez vezető utat. Ez vonatkozik elsősorban Szálasi Ferencre, akire az egyik népbíró úr a tárgyalás során azt mondta: próbáljon meg emberi hangon beszélni. Talán Szálasi képes lesz kibontakozni azokból az ideológiai elgondolásokból, amelyek már nem is ruhaként borítják, hanem második bőrévé váltak. Talán amikor az utolsó szó jogán ideáll a népbíróság elé, akkor az ember nyilatkozik meg benne és nem a hungarista ideológia.

Népbíró Urak! Nem csinálok titkot belőle, nekem kevés a reményem, hogy ez be fog következni. Itt ülök Szálasival szemben harmadik hete. Nézem őt, néha ő is néz engem és nekem az a meggyőződésem, hogy Szálasi itt egy szobrot alakít. Nem is túl jó szobrot. Szálasi önmagából bálványt csinál. Hogy meg tudja-e találni Szálasi ebben a bálványban az embert, hogy van-e ember ebben a bálványban, alig-alig hiszem, de mégis megteszem ezt a kísérletet.

Tudom, hogy a rosszhiszeműség nem tényállásbeli elem a bűncselekményeknél, de a történelem számára szükségesnek tartom annak leszögezését, hogy Szálasi olyan eszméket hirdetett, amelyeknek valótlanságáról és helytelenségéről ő maga is tudott és hirdette ezt azért, mert eszközül szolgáltak céljai elérésében. Ő tudta, legalább számolt a lehetőséggel, hogy a háborút Németország el fogja veszteni, mert 1944-ben a naplója szerint ezt a kérdést is felveti és azt is mondja, hogy szükség esetén az országot ki fogjuk üríteni a Tiszáig, ki fogjuk üríteni a Dunáig, sőt a Dunántúlt is, elmegyünk az ország nyugati részére és Gerát megbízza, hogy legyen ő az, aki a kiürítési ügyeket intézi, megbízza Csiát és Szőllősit, hogy menjenek el a japánokhoz tárgyalni, hogy a japánok vegyék át Magyarországon a magyar érdekek védelmét. Szálasi tehát számít arra, hogy az országot el fogják foglalni és ennek ellenére belemegy mégis október 15-én ebbe a kalandba. Szálasi rosszhiszemű!

Tisztelt Népbíróság! Ahhoz, hogy az egyes cselekményeket jobban megérthessük, szükségesnek tartom, hogy valamenynyi vádlottról rövid kis jellemrajzot adjak.

Szálasi megítélésével kapcsolatban két csoport volt az országban. Az egyik csoportot azok képviselték, akik az ő hívei voltak, és Szálasi azt mondja, hogy az ország lakosságának egy-másfél százaléka tartozott hozzá.

Az ország másik része a 98,5–99%-ban abban a felfogásban volt, hogy Szálasi bolond. Szálasi konok, megátalkodott, eszközökben céljai eléréséhez nem válogató, hiú és megszállott ember. Konok és megátalkodott azért, mert nem hajlandó és nem is bír meghallgatni olyan nézetet és olyan véleményt, amely a legkisebb mértékben eltér az ő elgondolásától.

Ha a népbíró urak úgy figyelték a tárgyalás során, mint ahogy én figyeltem, akkor meg kellett látniok, hogy abban a pillanatban, amikor bárki vitatkozni kíván vele, vagy egy nyilvánvaló tényt állít szembe, akkor azt mondja, hogy fenntartom vallomásomat, vagy válasza sztereotíp: „Természetesen!" De hogy az agyáig engedne bármely érvet, amely nem egyezik az ő elgondolásával, azt már nem!

Ha a koronatanácskozásra vonatkozó elgondolásait a népbíróság elolvassa, akkor meg lehet állapítani, hogy azt ő egészen fejedelmi külsőségek közt rendezi meg.

Szálasi megszállott ember. Nem a hitnek, nem a meggyőződésnek, nem az elhivatottságnak megszállottja. Szálasi a hatalom megszállottja. Ámokfutóként rohan éveken keresztül a hatalom után és aki ebben az útjában eléje kerül, azon könyörtelenül keresztüllép. A tragédia az, hogy október 15-én a nemzet kerül elébe és ő a nemzetet is ledöfi azért, hogy a

hatalmat megszerezhesse. Ezen az úton eszközökben nem válogat.

Kemény, Szőllősi és Gera. Azért veszem ezt a csoportosítást, mert ez a három ember vidékről jött fel. Kemény vidéki szolgabíróságból került fel a nagypolitikába. Képességeiről meggyőződtünk, amikor a tanácselnök úr azt mondta, hogy „Ceterum censeo Carthaginem esse delendam!" – vázolja egypár szóval ennek történelmi hátterét, és akkor a külügyminiszter csúfosan megbukott.

Azt mondotta, hogy latinból jelesem volt és olyan furcsa volt az a szituáció, szinte azt vártam, hogy utána feltartja a kezét: tanácsvezető bácsi kérem, akkor amikor ezt tanultuk, és nem voltam az iskolában. És ez Magyarország külügyminisztere volt.

Szőllősi vidéken patikus volt és a forgószél a miniszterelnök-helyettesi székbe lendíti. Azt mondja, hogy agrárszocialista és szocialista volt. Volt egy jómenetelű patikája, volt három háza, volt 200 hold föld harminc százalékának a jövedelme, volt 26 hold öröklött földje és ehhez hozzávásárol még hatvanat, úgyhogy 90 hold földbirtoka van. Olyan helyen vásárol földet, ahol óriási a földínség. Ez a gyógyszerész úr agrárszocializmusa, azok elől veszi el a kenyeret adó földet, akik abból élnek és azt megmunkálják. Egyébként az igazságnak tartozom azzal, hogy a főtárgyalás során e két vádlott volt az, akiben néha-néha egy-egy emberi hang megszólalt.

Gera gyermekorvos, aki kormányzótanácsi tag lett, aki pártvezető lesz, a pártépítés vezetője. Mint ilyen utasítást ad a pártszolgálat megszervezésére; a gyermekorvos, akinek gyermekek életét kellene megmenteni, annak a pártszolgálatosai gyermekek életét oltják ki.

Csia valamennyi vádlott között a legügyesebb és a legravaszabb. A mozgalom megindulása óta Szálasival együtt marad, de a háttérben mozog. Ő ügyesen elintézi, hogy őbelőle csak országgyűlési képviselő lesz, csak kormányzótanácsi tag, aki a háttérből mozgatja a figurákat. Erős a gyanúm, hogy néha még Szálasit is mozgatni tudja. Nádorjelölt. Ő hozza össze Veesenmayerrel a tárgyalások lebonyolítása végett.

Vajna Gábor a társaság legsötétebb, legerőszakosabb, legvéresebb kezű tagja. Vajna Gábor a társaság mészárosa. Vajna Gábor az, aki nyugodtan rendelkezett felkoncolási intézkedések véghezviteléről. Vajna Gábor, Szálasival egyetemben, mikor jelentik, hogy súlyos atrocitások történnek, azt mondja, hogy a forradalomnak ki kell futnia magát. Hagyni kell. Az emberek el voltak nyomva a föld alatt, a csatorna kijött, a csatorna kiömlött, a csatornának nem szabad gátat vetni. Az eszközökben nem válogatós. Övé a fegyveres nemzetszolgálat, a számonkérőszék és a Hain Péter vezetése alatt álló hírhedt politikai rendőrség kint a Svábhegyen.

Beregfy az ideális hős katona, hadseregfőparancsnok. Kihallgatása alkalmával azzal kezdte, hogy „egész éjjel nem tudtam aludni, nem vagyok tárgyalóképes." Istenem, hányszor nem tudtak jól aludni, nem ilyen körülmények között, hanem húsz-harminc-negyven fokos hidegben a Donnál és Voronyezsnél a honvédek és a munkaszolgálatosok, pedig nem tárgyalásra kellett menniök, ahol széket tettek alájuk, hanem harcolniuk kellett és el kellett pusztulniuk. Nem lehetett azt mondani, hogy kérem hadseregfőparancsnok úr, egész éjszaka nem aludtam, nem vagyok harcképes állapotban.

Magyarország tragédiája háromféle embernek köszönhető: a politikusnak, az újságírónak és a katonatisztnek. A politikus, aki keverte a boszorkányüstöt, az újságíró, aki anyagiakért és érvényesülésért eladta a tollát és a becsületét, verte a nagydobot a politikusok mellett, és a katonatiszt urak, akik a fegyveres erőt rendelkezésre bocsátották ennek a társaságnak. Pedig Beregfy is esküdött egyszer kirántott karddal, hogy „a Hazáért mindhalálig!" Nézzük meg, hogyan tartotta meg esküjét és hogyan tartották meg a többi hivatásos tiszt urak és vezérkari tiszt urak, akik 15-én délután a kormányzói proklamáció elhangzása után rohantak a hírközvetítő irodába, hogy meghiúsítsák azt, hogy a nemzet igazi és őszinte akarata megnyilvánuljon. A Hazáért mindhalálig? Dehogy kérem. A csillagért mindhalálig, az uniformisért mindhalálig, meg a medáliákért mindhalálig. Ezek a tisztek egy öncélú társaságot alkottak és semmi közük nem volt a magyar nemzethez. Mikor visszavonulás volt, akkor nagyon kevés kivétellel a tiszt urak legelöl szaladtak.

Az a honvéd, és az a munkaszolgálatos, aki nem esküdött, hogy „a Hazáért mindhalálig", de ott volt és elpusztult. A tiszt

urak a tiszti szolgákkal csomagokat küldtek haza és ők maguk is csomagban hozták haza a „hadizsákmányt". Tudjuk, hogy így történt. Ne csukjuk be a szemünket nyilvánvaló tények előtt. De ha valamelyik szabadságos közlegény a maga részére valami kis apróbb tárgyat hozott, akkor a határnál megvizsgálták, elszedték tőle és hadbírósággal fenyegették meg.

Rosszabbak voltak a középkori zsoldosoknál, mert a középkori zsoldosok azt mondták, mi pénzért szolgálunk, és pénzért kiszolgálták azt, aki felfogadta őket. Beregfy nem azt mondta, hogy mi pénzért szolgálunk, és a többi tisztek sem azt mondták. Nekik úgynevezett külön tiszti becsületük volt. De azt, akitől rangot kaptak, akitől a magyar érdemrend nagykeresztjét kapták két-három hónap előtt, azt a gazdájukat gondolkodás nélkül az első percben cserbenhagyták tiszti esküjük félredobásával azért, mert ha ennek a gazdájuknak a parancsa megvalósul, akkor a gyöngyéletnek abban a formában, amelyben ők éltek, vége lett volna.

Tisztelt Népbíróság! Rátérek a vád jogi részére. Vádat emelek Szálasi, Kemény és Vajna ellen az 1930. évi III. tc. 60. §-ába ütköző és az 1934. évi XVIII. tc. 3. §-a szerint büntetendő, az 1930. évi III. tc. 58. szakasza első bekezdésébe ütköző és a második bekezdés szerint büntetendő hűtlenség bűntette miatt, mint társtettesek, Szőllősi, Csia és Gera, mint bűnsegédi bűnrészesek ellen.

Az 1945. évi VII. tc. által törvényerőre emelt népbírósági rendelet 11. szakasza 1. pontjába ütköző háborús bűntett miatt Szálasi, Kemény és Beregfy ellen. A 3. pontjába ütköző háborús bűntett miatt Szálasi, Szőllősi, Csia és Kemény ellen, a 4., 5. és a 6. pontba ütköző háborús bűntett miatt valamennyi vádlott ellen. A 13. § 7. pontjába ütköző háborús bűntett miatt Beregfy ellen.

Mielőtt részletezném ezeket a vádpontokat, azt az álláspontomat szögezem le, hogy mindazokat, akik előkészítették az 1944. október 15-i lázadást, történelmi, erkölcsi és büntetőjogi felelősség terheli mindazokért a bűncselekményekért, amelyeket 1944. október 14-e után ez a lázadás elkövetett. A történelmi és erkölcsi felelősséggel nem foglalkozom. Ez egészen kézenfekvő. Foglalkozom a büntetőjogi felelősséggel.

Hat vádlott, Beregfy kivételével, a hungarista mozgalom nyilaskeresztes párt oszlopos vezetője és ennek a puccsnak előkészítője. Beregfynek az a szerepe az október 15-i eseményekben, hogy Csobánkán tárgyalt Szálasival, közölte hadseregparancsnoki tapasztalatait, Veesenmayerral folytatott megbeszélést és nyilván megállapodtak, hogy majd miniszter lesz, mert két alkalommal szerepelt miniszterjelöltként és október 16-án miniszter is lett. A személyét tehát október 15-e előtt Szálasinak rendelkezésére bocsátotta.

Kettős alapon nyugszik ez a büntetőjogi felelősség. Az egyik az, hogy Szálasi azt vallja, hogy a hungarizmus alapelve a totális és kizárólagos hatalom megszerzése. Erre törekedtek valamennyien. A másik alapja a felelősségnek az, hogy a hungarista pártnak egy, illetve másfél százalék volt tagja az ország népességéből, tehát elenyésző kisebbségben voltak, mert kilencvenkilenc százalék szemben állott velük. Az a csoportosulás, amely mindenáron meg akarja szerezni a hatalmat és amely csoportosulás az ország lakosságának egy százalékára támaszkodik csak, az a csoportosulás a hatalmat csak erőszakos úton szerezheti meg. Ők tehát a hatalom megszerzését kezdettől fogva erőszakos úton akarták. A büntetőtörvénykönyv 152. szakasza azt mondja: az a csoportosulás, amelynek célja a magyar kormányt erőszakkal, vagy veszélyes fenyegetéssel hivatásának szabad gyakorlatában akadályozni, vagy valaminek elhatározására, valamilyen intézkedésre, vagy annak elhagyására kényszeríteni, lázadás bűntettét követi el.

Tehát mindazok, akik október 15-e előkészítésében részt vettek, lázadás bűntettét követték el. Hogy lázadás miatt külön nem emelek vádat, ennek oka az, hogy az idézett 11. szakasz 4. pontja magában foglalja a lázadást is.

Álláspontom az, hogy aki lázadást készít elő és aki a lázadást véghezviszi, az felelős mindazokért a cselekményekért, amelyeket a lázadás alatt bárki elkövetett, ha ezek a cselekmények a lázadásból folynak és ezzel a lázadás megszervezői előre számolhattak. Nem akarom, hogy a védelem azt mondja, hogy a népügyész szerint tehát az a pártszolgálatos, aki Budapesten valamelyik üzleti kiárusításnál fosztogatott, az felelős azért, hogy az ország másik részében felkoncolás történt. Nem. Azok, akik a lázadást megszervezték, azok felelő-

sek a felkoncolásokért akkor is, ha a felkoncolásokat nem ők hajtották végre, ha ezekre a felkoncolásokra vagy egyéb cselekményekre számítani lehetett.

Nézzük meg azokat a cselekményeket, amelyekre számítani lehetett, mint a lázadás természetes következményeire.

A népbírósági rendelet 11. szakaszának 1. pontja azt mondja, „aki Magyarországnak a háborúba mind fokozottabb mértékbe történt belesodródását elősegíti." Ez volt a lázadás célja. Tehát azzal, hogy Magyarország fokozottabb mértékben fog belesodródni a háborúba, nemcsak számoltak, hanem ezt akarták megvalósítani.

A 11. szakasz 3. pontja: „aki a fegyverszünet megkötését erőszakkal, vagy befolyásának kihasználásával megakadályozni igyekezett". Hogy a lázadás sikerüljön, a fegyverszünetet erőszakkal meg kellett akadályozni.

A 11. szakasz 4. pontja: „aki a nyilasmozgalomnak a hatalom megszerzésére irányuló lázadásban segítséget nyújtott". Ez maga a lázadás eredményének a biztosítása.

A 11. szakasz 5. pontja emberek törvénytelen megkínzásáról és kivégzéséről szól. Az a féktelen izgatás, amelyet a hungarista párt éveken keresztül sajtóban és a képviselőházban beszédek során zsidók ellen véghezvitt, az természetszerűleg maga után vonta ezen izgatás következményeinek a beállását. Ezzel ők számoltak. Az pedig, hogy az ellenállási mozgalom harcosait ki fogják végezni, benne van a programban. Mindenkit, aki a hungarizmus ellen van, meg kell semmisíteni. „Vagy megsemmisítünk, vagy megsemmisülünk!"

Az álláspontom tehát az, amit előre bocsátok, hogy a lázadás megszervezői és a lázadás győzelemre vivői felelősek a 11. szakasz 1., 3., 4. és 5. pontjaiba ütköző háborús bűntettekért.

Hűtlenség bűntettét követi el, aki a magyar állam fontos érdekeit, különösen nemzetközi helyzetét érintő titkot, amelynek nem a 60. szakasz 1. vagy 2. pontjában meghatározott módon jutott birtokába, nyilvánosságra hoz, illetéktelen személlyel közöl abból a célból, hogy a titok idegen állam hatóságának a birtokába jusson.

Ezzel a bűncselekménnyel vádolom Szálasit és Keményt. Szálasit azért, mert 1944. augusztus 31-én – Winckelmannak itt elhangzott vallomása szerint – Winckelmann-nal közölte, hogy Magyarországnak a háborúból való kiugrása küszöbön áll.

Keményt vádolom azért, mert dr. Kurt Hallerral, aki Veesenmayer belpolitikai referense volt, közölte azt, hogy Magyarország és Oroszország között fegyverszüneti tárgyalások folynak és hogy ezek a fegyverszüneti tárgyalások a kultuszminisztériumon keresztül bonyolódnak. Megnevezte azokat a személyeket, akik ebben a tárgyalásban részt vesznek. Ezzel tehát olyan titkot közölt idegen állammal, amely Magyarország helyzetét lényeges módon érintette.

Felvetődik az a kérdés, hogy mi a titok, mert hiszen a vádlottak azzal védekeznek, hogy az egész ország beszélt arról, hogy ki akarunk ugrani a háborúból.

A népügyészségnek az az álláspontja, titok az, amit az állam illetékes szerve titokként kezel. Márpedig nem vitás, hogy a fegyverszünetet a legnagyobb titokként kezelték. Az itt elhangzott vallomásokból kitűnik, hogyan küldték Faraghót és a többieket és hogy Lakatos Géza hogyan tagadta el minden erre vonatkozó tudomását a nemzeti szövetség megjelenő urai előtt. Az, hogy ilyen titok kiszivárog és esetleg valamelyik német megbízott egy utcai járókelőtől hallja, nem esik ugyanolyan elbírálás alá, mintha egy olyan pártnak a vezére és a külpolitikai megbízottja közli ezt, amely párt a parlamentben képviselettel rendelkezik. Ezek szerint ezt a bűncselekményt ez a két vádlott elkövette.

Az 1930. évi III. tc. 58. szakasza első bekezdésébe ütköző és a második bekezdés szerint minősülő büntetendő hűtlenséget az követi el, aki külhatalom kormányával, vagy külföldi szervezettel szövetkezik, vagy érintkezésbe bocsátkozik avégett, hogy a magyar állam ellen ellenséges cselekményre bírja, úgyszintén az is, aki valamely külhatalmat a magyar állam ellen kényszerintézkedésre indítani törekszik.

Ebben a vádpontban Szálasi, Kemény és Vajna tettestársak, Szőllősi, Csia és Gera pedig bűnsegédi bűnrészesek. Szálasi védekezésének lényege arra irányul, hogy a németektől nem kívánt semmit. Ő a németeket nem akarta kényszerintézkedésekre rábírni. Ő a németektől passzivitást kívánt, egy-

szerű tudomásulvételt, tehát a bűncselekmény ezen tényállási eleme nem forog fenn. Meg kell állapítanom azt, hogy valamennyi vádlott között Szálasi a legbátrabb. Mert olyan nyilvánvaló tényekkel szemben, amelyek itt elhangzottak, azt állítani, hogy amit ő kívánt a németektől, az passzivitás, ahhoz olyan bátorság kell, amelyet itt egyetlen vádlott sem mert tanúsítani.

Érdekes egy csoportba fűzni azokat az ágenseket és megbízottakat, akikkel Szálasi és Szálasi megbízása alapján a többiek tárgyaltak: Veesenmayer, Winckelmann, Greiffenberg, Höttl, Haller, Krumholz, Krupke, Urban, dr. Frank, Rahn, Huber SS-tábornok. Még egynéhányat felsorolhatnék. Ezektől kívántak ők passzivitást?

Ezzel szemben Kemény azt mondja vallomásában: mi a németektől együttműködést és az előfeltételek biztosítását kívántuk. A tanácsvezető úr már rámutatott, hogy az együttműködés nem passzivitás. Én nem akarok ismétlésekbe bocsátkozni.

Kemény azt is megmondja, hogy mi legyen az együttműködés: az előfeltételek biztosítása. Tehát mi a beavatkozás? Zárkózzon fel a német hadsereg a két magyar hadsereg mögé, mert ez képezi a legnagyobb veszélyt. A vezérkari őrnagy úr, a magyar nemzet hős fia, azt kívánja a német hadseregtől, hogy a magyar haderők mögé zárkózzon fel. Fogják le a magyar katonákat, hogy ne tudjanak visszajönni Magyarországra és ne tudják megakadályozni azt, hogy ez a szerencsétlen háború még tovább folyjon.

Egy másik elgondolás: A kormányzót hívják ki mint március 19-én, és ezalatt majd a nagytakarítást – ezt a szót használják – Hitler elvégzi. Mert Szálasinak – mondotta május 3-án – mindig volt és mindig lesz államfője, de azért a németek az államfőt még egyszer hívják ki, majd ők takarítanak azalatt. A rendőri intézkedéseket valósítsák meg, így a miniszterelnököt tartóztassák le. Krumholzzal és Krupkéval megbeszéli, hogy a középületeket a németekkel együtt fogják elfoglalni a nyilasok. Ennyire megy a passzivitás. A Kovarcz-féle brigádnak a németek adnak fegyvert. Azt mondja Szálasi: Bakayt és Hardyt mi elintézzük, mi letartóztatjuk, de ti németek biztosítsátok azt, hogy azok a tisztek, akik ebben az akcióban részt vesznek, minden bántódástól mentesüljenek és a családjuknak se legyen semmiféle bántódása, mert ezekért a tisztekért nagy kár volna. Ez is a passzivitás egyik formája.

Végül szeptember 26-tól október 15-ig Szálasi Ferenc a németek oltalma alá menekül. Magyarország dezignált államfője, a hősi életszemlélet apostola 19 napot Veesenmayer úr és SS-beosztottainak szállásán tölt hősiesen és várja, hogy a németek elkészítsék és tálalják azt a sültgalambot, amelyet ő kényelmesen el fog fogyasztani.

Az is passzivitás és hősi életszemlélet, ami itt az urakban nagyon megvan, mert 1941-ben, amikor kitört a háború, egyik úrnak sem jutott eszébe, hogy a hősi életszemlélet alapján önként jelentkezzék, és kimenjen a legelső vonalba és ott a hősi életszemléletnek ne szavakban, könnyű frázisokban adjon kifejezést, és ne mást küldjön a hősi életszemlélet alapján elpusztulni. Hősi életszemléletről az urak papoltak és másnak ajánlották. A saját életbeállításuk szép kényelmes miniszteri és nemzetvezetői és földi jókban dúskáló hősi életszemlélet volt.

Szálasi, Vajna és Kemény hol külön-külön, hol együttesen jártak különböző német ágenseknél mindig Szálasi megbízása alapján és tárgyalták le ezeket a kérdéseket, tehát ezek a társtettesek. Szőllősi és Csia bűnsegédi bűnrészesek azért, mert ők voltak azok, akik összehozták Szálasit a tárgyalás végett Veesenmayerrel. Gera pedig bűnsegédi bűnrészes azért, mert a német akciót és az ezzel kapcsolatos nyilas akció eredményességét biztosította azáltal, hogy összekötő volt a Kovarcz-féle fegyveres banda és a nyilaskeresztes párt között.

De a németektől ingyen nem lehet ilyen beavatkozást kívánni, valamit ajánlani kell.

Szálasi ajánlott. Mit? Nyolcszázezertől egy millió főig terjedő emberanyag van még Magyarországon kihasználatlanul. Ezt még a totális mozgósítás érdekében Németország mellett be lehet vetni. És Magyarországon rengeteg anyag van és termény van, az országot ki lehet üríteni és ezeket át lehet vinni Nyugat-Magyarországra és ha szükséges, Németországba. De nemcsak, hogy ezt ajánlja, hanem Szálasi sürget. A németek húzzák a dolgot. Szálasi azt mondja, hogy október elseje után ugrásra készen áll az egész mozgalom. Úgy akartok

járni, mint a többi országban, mint Finnországban és Romániában? Azt fogják hinni, hogy nincs bennetek elég erő! A németek kitérnek és a magyar érdekek védelmezője, a derék magyar ember sürgeti a németeket, hogy tegyék tartóssá a német megszállást, hogy olyan klikk kerüljön uralomra, amely a németektől tökéletes függőségben van.

Tisztelt Népbíróság! Egy kérelmem van, ezt a kérelmet a tárgyalás hallgatóságához intézem, mert úgy tekintem, hogy mi itt egy láthatatlan fallal el vagyunk zárva e nagytermet megtöltő hallgatóságtól. Tehát nagyon kérem, hogy ne nyilvánítsanak semmilyen tetszést. Én vádbeszédet mondok élet és halál felett. Minden tetszésnyilvánítás csak elvenne abból, amihez minden bizonnyal azok, akik itt vannak, hozzátenni szeretnének.

A 11. §. 1. pontjába ütköző háborús bűntett miatt Szálasi, Kemény és Beregfy ellen emelek vádat, mert Magyarországnak a háborúba mind fokozattabb mértékben történt belesodródását vezető állásban kifejtett tevékenységükkel és magatartásukkal elősegítették. Előre bocsátom, hogy nemcsak ez ellen a három vádlott ellen állna módomban vádat emelni, de nem akarom komplikálni a helyzetet. A nemzet totális harcba állítása, a háború politikai, gazdasági, katonai és társadalmi vezetése a győzelmes befejezésig a hármas hatalmak oldalán, mind ezt a célt szolgálták.

Nem az október 14-i állapotot kell nézni, hanem október 15-ét. Október 15-én Magyarország a háborúból kivált. Ez tehát azt jelenti, hogy Magyarország jogilag, törvényesen beszüntette a háborút, tehát egyetlen katona sem harcolhat. Ha tehát október 15-e után csak egy katona harcol, akkor is ez fokozottabb hadbaállítás, mert október 15-én már nem volt háború. De sokkal többen harcoltak. Szálasi vallotta, hogy feltöltötték a hadosztályokat, Hunyadi páncélgránátos hadosztályt állítottak fel és abba soroztak, 12–70 évig munkára köteleztek mindenkit, mert hiszen harcolni nemcsak fegyverrel lehet, hanem aki sáncot ás az is harcol, a munkaszolgálat is fokozottabb harcbaállítás. Szálasi ezt így elrendelte, Beregfy végrehajtotta hadi vonalon, Kemény pedig politikai vonalon.

A 11. §. 3. és 4. pontjába ütköző cselekményeknek tényállását együttesen tárgyalom, mert a történelmi lefolyás anynyira összefügg és néhol a hűtlenség tényállását is súrolja, hogy külön tagolni nem kell.

Szálasi 1944. szeptemberben az mondja, hogy a hatalmat pedig Horthy nélkül is megszerzem. Hallernak azt mondja, hogy három ok van, amiért erre feljogosítva érzem magamat, és amiért Horthy az ő szemében nem alkotmányos államfő, mert Horthy háromszor szegte meg az alkotmányt: Először, amikor Lakatost miniszterelnöknek kinevezte, azáltal, hogy a pártokkal nem tanácskozott. Hogy hol van előírva, hogy miniszterelnöki kinevezés előtt az államfőnek a pártpolitikusokkal tanácskoznia kell, azt nem tudom. Ha megtörténik az, hogy az államfő olyan valakit nevez ki, aki a többség bizalmát nem bírja, az első parlamenti ülésen úgyis megbukik. Haller sem értette ezt, mi sem.

A másik ok, hogy szeptember 10-én, helyesen 11-én a minisztertanács a háborúból való kilépés mellett döntött. Dehogy döntött. Leszavazták. Hol van itt az alkotmánysértés?

A harmadik az – mondja –, hogy a Lakatos-kormány a pártok működését felfüggesztette. Ez esetleg alkotmánysértés, de volt itt nagyobb alkotmánysértés is, mert március 19. után a szociáldemokrata pártot, a független kisgazda pártot, a parasztszövetséget feloszlatták és csodálatos, hogy Szálasi Ferenc ezeket alkotmánysértésnek nem minősítette. Ezek után május 3-án még elmegy Horthyhoz, azt mondja: „Kitartás! Éljen Horthy! Mindig volt és lesz államfőm". Mert nagy alkotmányjogi érzéke van, amikor az alkotmánysértést céljai elérésére fel akarja használni.

Volt még egy alkotmánysértés, sokkal nagyobb, mint a pártok feloszlatása és sokkal régibb!

1941-ben lényegtelen kis dolog történt. A háborúba úgy találtunk belépni, hogy elfelejtették megkérdezni az országgyűlés két házát. Ez igen lényeges alkotmánysértés, de azért Szálasi Ferenc 1941-től 1944 végéig ezt az alkotmánysértést nem kifogásolta, mert szeretné a kormányzó útján megkapni a hatalmat, tehát a kormányzónak udvarolni kell. Amikor már a kormányzóra nincs szükség, akkor jöhet az alkotmánysértés, természetesen olyan, amilyet ő annak tart.

Ennek az álarclevetésnek következménye, hogy utasítást ad a Nemzeti Szövetség megalakítására, amelynek célja volt a

fegyverszüneti szerződést megakadályozni. Október 12-én elmegy a Nemzeti Szövetség bizottsága Lakatoshoz és Lakatos vallomása, s a Nemzeti Szövetség ismertetett jegyzőkönyvei alapján nem vitás, hogy a Nemzeti Szövetség célja a háború folytatása. Azt mondták, hogy nem lesz kiugrás.

Keménynek a fegyverszünet megkötésének megakadályozásában az a szerepe, hogy ő informálta a fegyverszünet szándékáról állandóan Hallert és ezáltal Hallerban és rajta keresztül Veesenmayerban kialakít olyan véleményt, hogy Magyarország ki akar majd ugrani, tehát erre előre fel kell készülni, és ez a felkészülés meg is történt.

És most nézzük 1944. október 15-nek történetét.

Október 11-én a fegyverszüneti megállapodást Moszkvában aláírták. Október 14-én Lázár altábornagyot figyelmezteti és utasítja a kormányzó, hogy készüljön fel a Vár védelmére, mert a háborúból másnap ki fogunk lépni.

Október 15-én reggel a kormányzó fiát elfogták és páratlan német perfidia, hogy az elfogatáshoz olyan ágenseket használtak fel, akikre sárga csillagot varrnak. Tíz óra körül megkezdődik a minisztertanács, amelyen bejelentik a fegyverszünet megkötését. 12 órakor megjelenik Veesenmayer, izgatott hangú tárgyalás, a kormányzó közli a háborúból való kilépést. Veesenmayer támadásba megy át. Horthy elé tárja, hogy a fiát a németek letartóztatták és Veesenmayer már ekkor mondja, hogy Horthy fiát ezért a cselekményért bíróság előtt halálra kell ítélni, tehát kifejezetten megfenyegeti, hogy esetleg ki is végzik.

Egy órakor beolvassák a proklamációt. Egy óra után a vezérkari hírközvetítő irodának le kellene adni a szükséges jelentéseket, de Porzsezsinszky, Szörényi közbelépnek és nemcsak hogy nem adják le, hanem hamis jelentéseket adnak le ezek a beépített derék nyilas hazafiak és ennek következtében künn a három hadseregnél bizonyos zavar áll be, illetve a harmadik hadseregnél nincs szükség zavarkeltésre, mert Heszlényi Szálasinak megbízható embere és csak az első és második hadsereg nem tudja, mi történik.

Három óra körül Lázár altábornagy jelenti, hogy fegyveres nyilasok gyülekeznek a fogaskerekűnél és egyéb helyeken. Öt órakor Hindy letartóztatja Aggteleky altábornagyot. Estefelé Lázár telefonon érintkezésbe lép a Verbőczy utcában levő

9/2 zászlóaljjal. Kiderül, hogy a tisztek eltűntek, nem lehet számítani erre a zászlóaljra és nem marad más, mint a testőrség, hét harckocsival. A Várhoz vezető utakat elaknásítják, nyolc órakor Latorczay felérkezik, telefonál Lázárnak, kérdi, hogy az eskü köt-e. Latorczayt este 9-kor két másik tiszttársával együtt tiszti bajtársai lemészárolják.

Tizenegy órakor Vattay közli, hogy aggódik a kormányzó épségéért, mert német erők gyülekeznek. Tizenegy órakor Veesenmayer telefonál, tessék az aknákat felszedni, mert nem tud közlekedni. És az a kormányzó, aki március 19-én fogságban volt minden szövetséges megállapodás ellenére, akit súlyosan megbántottak és megsértettek, ez a kormányzó most is érthetetlen állovagiasságot játszik és felszedeti az aknákat, hogy Veesenmayer szabadon tudjon közlekedni.

Fél háromkor hajnalban Lakatos elmegy és átad egy tervezetet, hogy a kormányzó visszavonul az ügyek intézésétől és német védelem alá helyezi magát. E felett tárgyalások folynak. Öt óra után Lakatos visszaérkezik. Ott gyülekeznek a Vár előcsarnokában. Pogány ezredest Vattay lehívatja és közli, hogy támadásra készülnek. Lázár is harcra van elkészülve. Mindenki azt várja, hogy harc lesz. Ekkor Veesenmayer megjelenik és azt mondja, hogy „die unangenehme Aufgabe", a kellemetlen feladat reám hárul, hogy közöljem Főméltóságoddal, hogy védőőrizetbe fogjuk helyezni. Ha ez nyilvánvaló megállapodás, akkor miért kell Veesenmayernak azt mondani, hogy kellemetlen feladat? Senki nem szólt egy szót sem arról, hogy a harcot be kell szüntetni. Veesenmayer azt mondja, hogy 12 perc múlva, Lakatos azt mondja, nem, csak 8 perc van még hátra. A kormányzó megindul, a kíséret utána, a kormányzó beszáll az oroszlános kapunál az autóba, amelyben fegyveres katonák vannak. A kíséret áll és bámul, közben a palotánál harc kezdődik, tovább terjed és védenek egy olyan várat, amelyből a kormányzó elment. A harc eredménye; hogy két testőr meghal, 7 megsebesül, 17 német katona elesik. Skorzeny rohant be Lázárhoz, Pogány is jelenti, hogy mi történt, Lázár azt mondja: nem értem az egészet, ha a kormányzó elment, nem védjük a várat, mert nem a palotát és épületet kellett volna védeni, hanem a kormányzót. Tüzet szüntess, a Tigrisek itt vannak, az ellenállást letörték.

Lakatos és a kormányzó német őrizet alatt van. A kor-

mányzó családja iránt érdeklődik. Lakatos és Veesenmayer háromnegyed hétkor elmennek a nunciatúrára, visszajönnek azzal, hogy a család rendben van. Lakatos megy, eléje áll egy német SS géppisztollyal és megtudja, hogy le van tartóztatva. Effektív fegyveres letartóztatás alatt marad tizenkettőig. Tizenkettőkor egy német azt jelenti a kormányzónak, hogy a miniszterelnök jön. Horthy senkivel nem beszélt és belépett a miniszterelnök. Ki a miniszterelnök? Szálasi. Tehát Szálasi miniszterelnök már a németek szemében, mielőtt beszélt volna a kormányzóval. Nyolc percig tart körülbelül a beszélgetés. Mi az eredmény? Szálasi azt mondja Vajnának, és azoknak, akik elkísérték, hogy kaptam szóbeli megbízást. A kormányzó pedig azt mondja: mit akartok, kirúgtam ezt a frátert! A kormányzónak hiszek annál inkább, mert Veesenmayer arról vallott, hogy mikor kérdezte, mi a tárgyalás eredménye, Szálasi azzal válaszolt, hogy meghiúsult. Nyilvánvaló, hogy Szálasi a leghűbb embereinek, Vajnának stb. hazudott, nem volt megbízása. A kormányzó kirúgta ezt a frátert, mert ez volt a véleménye – ezt megelőzően is. Azt mondta, hogy falhoz kellene állítani ezt a frátert.

Ez az alkotmányosság! De mégis csak kell az alkotmányosság látszatát biztosítani. Ezért megfenyegeti Lakatost, hogy amennyiben kettőig nincsen meg az írás, a védőőrizetből nem lesz semmi, a lapokat is leállították és súlyos következményeket fognak viselni. Három pontból áll az írás, ebből Lakatos egyet vállal. Délután négykor alá van írva. Ebben az egy pontban csak az van, hogy a kormányzó visszavonja a proklamációt, de egy szó sincs, hogy Szálasit megbízza. Szálasi négy óra tájban megalakítja kormányát, az esküt kiveszi tőlük, mert hiszen utána az egész díszes társaságot fényes nappal lefényképezik. Este fél hét – nyolc óra körül készítik el a német követségen azt az írást, amelyben a miniszterelnöki megbízás van, de szó sincs arról, hogy államfő. Ezt Veesenmayer viszi át a kormányzóhoz, ott a fürdőszobában íratja alá és visszajövet azt mondja, hogy nehéz ember az öreg. Feltétele volt, hogy a gyermekét megkapja, de azt hiszi, hogy akkor is aláírta volna, ha ezt a feltételét nem teljesíti, mert a kormányzó saját biztonságát és családjának biztonságát igen nagyon féltette.

A 22. lovashadosztály, két páncélosdandár szállja meg a

Várat akkor, amikor a Várban, mint vallották, 643 tagból álló testőrség volt 7 páncélos autóval, egynéhány géppisztolylyal és géppuskával. Az erőszak ilyen csoportosulás mellett nyilvánvaló. Alkotmányos hatalomátadásról beszélni sem lehet.

1942-ben Csia Sándor beszédet mondott a kormányzóhelyettesi törvényjavaslat tárgyalásánál és nyilatkozatot olvasott fel, hogy a hungarista pártnak az az álláspontja, hogy ez a képviselőház nem hivatott ilyen törvény meghozatalára, mert az országgyűlésnek 2/5-ét úgy hívták be, a felsőház személyi és tárgyi összetételénél fogva nem fejezi ki a nemzet hű akaratát, ennélfogva a törvényt meghozni nem lehet. Csodálatos, de az 1944. évi X. tc. meghozatalánál, amely Szálasit nemzetvezetővé tette, ugyanez a hungarista párt ezt az alkotmányjogi aggályát nem fejezi ki, holott indokoltabb lenne, annál is inkább, mert közben az ország kétharmad részét felszabadították – szerintük megszállták – és 1942 óta még két év telt el, amely alatt az ország véleménye gyökeresen megváltozott a háborút illetően.

Ez nem érdekelte az urakat, Szálasinak elég, hogy telefonon – ahogy mondta – meggyőződött a nemzet akaratáról. A csendőrök és rendőrök, alispánok telefonáltak Szálasinak, mondván, hogy ebből és ebből a faluból beszél a csendőrtörzsőrmester, és nemzetvezető úr, én ebben a községben a nemzet akaratának letéteményeseként közlöm önnel, hogy a magyar nemzet önnel van. Kérdezte volna meg a nemzetet, jött volna el oda, ahol mi voltunk október 15-én, a hajmáskéri táborba. Ott meglátta volna a nemzet akaratát. Ott meglátta volna, hogy a németeket tíz perc alatt hogy fegyverezték le és a német alakulat őrnagya sírva annyit kért csak, hogy szabad elvonulást engedjenek neki. És meglátta volna a nemzet akaratát, amikor egy-két óra múlva bocsánatkérően kellett visszamenni a német őrnagyhoz, hogy tévedés történt, és visszaadták a fegyvereket. Hallotta volna akkor azokat a munkás- és parasztgyerekeket átkozódni és megtudta volna akkor, hogy mi a nemzet akarata október 15-én! És hallotta volna azokat a somogyi parasztasszonyokat, akik fekete fejkendősen jönnek be a tárgyalásokra, azokat hallaná, mikor sírnak a gyermekeik miatt és hallaná Szálasi nemzetvezető társaságát

átkozni – akkor megtudta volna, hogy mi a nemzet akarata, nem pedig a csendőrök és alispánok telefonjából!

A 11. §. 4. pontjába ütköző háborús bűntettet követi el az, aki vezető tisztséget vállal. A kormány tagjai, a kormányzótanács tagjai kétségtelenül vezető tisztséget töltöttek be. A kormányzótanács feladata az volt, hogy november 4-ig, míg a nemzetvezetői törvényt megalkotják, az átmenetet biztosítsa, később pedig tanácsadó szerv legyen Szálasi mellett. A hatalom megtartásához pedig segítséget nyújtottak azáltal, hogy többek közt az ország eredményes kiürítésénél közreműködtek. Mert nem kevesebb, mint 1567 vonatot 55 000 vagonnal raboltak el az urak ebből az országból. És hogy mi itt hideg és fűtetlen teremben tárgyalunk, amiről állítom, hogy páratlan háborús főbűnösök perében, hogy a bíráknak télikabátban kell itt ülniük és az embereknek ott kint nincs mit enniök, és összeszorított fogakkal dolgoznak, ezt köszönhetjük az uraknak, akik 55 000 vagon értéket elraboltak.

11. §. 5. pontja: Részesei és tettesei voltak emberek törvénytelen megkínzásának és kivégzésének. Itt két csoport van: zsidókkal történt atrocitások s az ellenállási mozgalom menekültjeinek lemészárlása és felkoncolása. A zsidóknak hat csoportba való osztását – mint Szálasi mondja – kormányzótanácson, minisztertanácson tárgyalták meg, tehát ezért a minisztérium felel.

Azokért a cselekményekért, amelyeket pártszolgálatosok követtek el, Gera azon az alapon felel, hogy ő volt a pártépítés vezetője, s a pártvezető is. Ő maga rendelte el és adott utasítást a pártszolgálat vezetőjének, a pártszolgálat kiépítésére.

Csia Sándor azon az alapon felel, hogy a pártvezető helyettese volt, s ebben a minőségében kötelessége lett volna ellenállani és megakadályozni az atrocitásokat. Közvetlen tudomással bírt az atrocitásokról Balla vallomása alapján, valamint azon levél alapján, amelyet Szőllősi írt Vajnához s amelyet Vajna továbbított Csiához.

Törvénytelenül megkínoztak és kivégeztek embereket azáltal, hogy gettóba zárták őket és azáltal, hogy vidékenként vonatra ültették és külföldre szállították őket.

És én tudom, most tág lehetőségem nyílna a hangulatok felkorbácsolására, elmondani azt, amit mindenki tud. Nem teszem, ezekről nem beszélek, nem akarom ezeket a sebeket felszaggatni. Tudom azt, hogy aki ezeknek az uraknak a működése következtében elvesztette az anyját és testvérét, és azok akik elvesztették szüleiket, gyermekeiket, hozzátartozikat, azoknak a sebe soha nem fog begyógyulni. Lehet új családot alapítani, de teljes boldogságban és teljes felszabadultságban nevetni ezek az emberek sohasem fognak. Nem akarom ezeket a sebeket újra véreztetni, s ezért nem beszélek arról, ami Pesten, az országban és a német táborokban volt.

Az ellenállási mozgalomban részt vevők lemészárolása. Egy bíróság működött Kovarcz mellett, tábornokok bírósága, amely halálos ítéleteket hozott és ezek alapján kivégzett embereket. Bíróságot csak törvény állíthatott fel.

Semmi bizonyíték nem merült fel arra, hogy a Kovarcz mellett működő Feketehalmi–Czeydner-féle bíróságra törvényt hoztak volna, az a bíróság tehát egy összeült katonai társaság, amelynek ítélete nem bírói ítélet, s amelynek alapján véghezvitt kivégzés közönséges mészárlás. De maga a tárgyalás menete is olyan volt, hogy nem ítéletet hoztak. Hajnácskőy vallotta: meg voltam félemlítve, nem voltam szabad és függetllen bíró, a nemzeti számonkérő-szék urai fegyveresen ott ültek három sorban és közölték, hogy a tanácskozási jegyzőkönyveket majd fel fogják bontani, amelyekből kitűnik, hogy ki mire szavazott. Ezek után odaültették őket, hogy hozzanak ítéletet. Persze, hogy nem voltak bírók, persze nem ítéletet hoztak, s ebben a bűncselekményben valamennyien bűnösök, mert a Bajcsy-Zsilinszky-féle ellenállást minisztertanácson közölték, ahol az urak részt vettek és Szálasi kiadta az utasítást a legagresszívebb intézkedésekre. Vajnának a nemzeti számonkérő társasága tartóztatta le őket és hajtotta végre ezeket a cselekményeket. Ezért tehát a kormány tagjai felelősséggel tartoznak. Felelősséggel tartoznának még akkor is, ha ez a tárgyalás alakilag szabályszerű volna azért, mert ennek a bíróságnak a működése október 15-e után nem volt törvényes. Október 15-e után a magyar állam alkotmányos működése megszűnt s így halálos ítéletet törvényszerűen kimondani nem lehetett.

A felkoncolás kérdéséről szintén minisztertanácson tárgyaltak, amikor azt mondották, hogy joguk van felkoncolni azt, aki a csapattól megszökött. Erre semmiféle törvényes alap

nem volt. Amikor tehát a felkoncolási rendeletet kiadták és ennek alapján felkoncoltak a Radeczky laktanyában öt embert, s a razziák alkalmával 150-et és mit tudom én még hányat, akkor ezek nem felkoncoltak, hanem lemészároltak. Ezekért a kormány felelős, Szálasi, aki kiadta az utasítást, Vajna, aki a belügyminisztérium osztályának megszervezésében részt vett és Beregfy, aki alá Finta altábornagy volt beosztva, és aki maga is adott ki felkoncolási rendeletet azokra a katonákra nézve, akik velük szemben harcoltak és hadifogságba estek.

A 11. §. 6. pontja: újságcikkekben, rádión huzamosabb időn át folyamatosan izgattak a háború mellett. Nem foglalkozom most ezekkel, a tanácselnök úr ismertette ezeket az ügyeket. Ha valamely vádlott tekintetében a népbíróság úgy találná, hogy az állandó jellegű és folyamatos tevékenység nincs meg, akkor ez a cselekmény nem a 11. §. 6. pontja alá, hanem a 13. §. 1. pontja alá esik.

Végezetül a 13. §. 3. pontja: Beregfy a háború utáni együttműködés megnehezítésére alkalmas magatartást fejtett ki, amikor felajánlkozott az amerikaiaknak. Azt mondta, hogy azért ajánlotta fel szolgálatait, mert a hazaszállítást akarta előmozdítani, azonban Beregfy háborús főbűnös volt s az amerikaiak nagyon jól tudták és neki is tudnia kellett, hogy milyen feltételektől függött a hazaszállítása. De a hungarista naplóból meg lehet állapítani, hogy az urak abban reménykedtek, hogy az SS-eket nem fegyverezték le, még pedig azért, mert fel fogják használni őket akkor, ha az oroszok s az angolok és amerikaiak között összecsapás lesz. Nyilvánvaló, hogy amikor Beregfy felajánlkozott, ezt azon célból tette, hogy majd szembe fog kerülni az angolszász érdek az orosz érdekkel s akkor Beregfy és társai majd az angolok segítségével fognak visszajönni Magyarországra, hogy itt még egyszer uralomra kerüljenek.

Ezzel tisztelt Népbíróság, végeztem a vád jogi megindoklásával. Szükségesnek tartom még előadni azt, hogy célzatosság vezetett minket, amikor hűtlenség miatt vádat emeltünk, mert az országban hangok hallatszottak, hogy: szegény ártatlan embereket bíróság elé állítanak olyan cselekmények miatt, amelyekre nem volt törvény, nem volt jogszabály, amikor ezeket a cselekményeket elkövették. De nemcsak hangok hallatsza-

nak, hanem levelek is íródnak és befolyást akarnak gyakorolni az igazságügyi kormányzatra. Ezeket a köröket a népügyész meg akarja nyugtatni akkor, amikor hűtlenség bűntette miatt vádat emel s amikor a lázadás bűntettét is külön felemlíti, hogy: ne aggódjanak, a hazaárulás mindig büntetendő cselekmény volt, akkor is, amikor elkövették. Embert ölni, egy nemzetet meggyilkolni mindig beleütközött a törvénybe. Az igazság megkívánta volna, hogy ezek a hangok szót emeljenek az áldozatok mellett, Bajcsy-Zsilinszky mellett, a gyilkosok ellen. És ha ezeket a hangokat megemelték volna, akkor most nem lennék kénytelen itt egy jó csomó gyilkosság miatt vádat emelni.

Szomorú jelensége ennek a kornak az irányítható lelkiismeret, amely megszánja a gyilkosokat és nem szánta meg az áldozatokat.

Kötelességem foglalkozni az enyhítő és súlyosbító körülményekkel. Szálasi Ferencet illetőleg bármennyire keresek, enyhítő körülmény nincs.

A többi vádlottnál úgy látom a védelem kérdéseiből, enyhítő körülményként óhajtják feltüntetni azt, hogy ez totális beállítottságú párt volt, ahol egy akarat volt, a pártvezetőé, és mindnyájan parancsot teljesítettek. Nem kellett volna ezt a parancsot teljesíteni! Kilépni a pártból – ez semmiféle konzekvenciával nem járt volna. Aki nem lépett ki a pártból és aki végrehajtotta ezeket a kívánságokat, az később a pártfegyelemre enyhítő körülményként ne hivatkozzék.

Beregfy azt mondta: katona voltam és parancsot kaptam, hadbíróság elé állítottak volna. Azután megkérdeztem, hogy azért állították volna-e hadbíróság elé, mert elhárítja magától a honvédelmi miniszterséget, vagy közli, hogy nem tartja magát alkalmasnak arra, hogy vezérkari főnök és hadseregfőparancsnok legyen? Csak az igazat kellett volna megmondania, mert csakugyan nem volt alkalmas és csak azt kellett volna mondania: hadseregparancsnoka voltam egy hadseregnek, oda küldjenek ki, ott majd megállom a helyemet. Annak előtte sem lehetett ezért senkit hadbíróság elé állítani.

Enyhítő körülményként kívánják feltüntetni, hogy a vádlottak egyike-másika akkor, amikor hivatali kötelességét teljesítette, egy-egy üldözött javára is ténykedett esetleg valamit. A népügyészségnek az az álláspontja, hogy egy miniszternek

nemcsak a rosszat kell megtennie. Ha a miniszteri feladat teljesítésében jót is kell tenni, akkor a kötelességét teljesíti. Elhiszem, hogy nem kizárólag ördög volt mindegyik ember. Elhiszem, hogy amikor nemzetközi vonatkozásban ment Keményhez egy semleges külállam képviselője, akkor igyekezett ellenszolgáltatásért ellenszolgáltatást adni.

Lenne egy enyhítő körülmény, ha a vádlottak ideállottak volna a főtárgyalás kezdeti szakaszában, amikor a bizonyítás még nem lett felvéve és töredelmesen beismerték volna azt, amit tettek, bűnbánóan megkövetik a nemzetet, bocsánatot kérnek a nemzettől. Ez a beismerés azonban nem történt meg, mert ami Szőllősi és Kemény részéről történt, az gyenge és erőtlen kísérlet. Helytelennek tartják ma azt, ami akkor történt. A nemzet azonban nem ezt a beismerést várja.

Súlyosbító körülmény az a határtalan ember-, anyag- és becsületveszteség, amely Magyarországot érte az október 15-i esemény után.

A bűncselekmények halmazatát követték el.

Súlyosbító körülmények azok a bűncselekmények, amelyeket külön nem tettem vád tárgyává, például, hogy Szálasi, Vajna és Kemény besúgóként működtek s adatokat szolgáltattak, hogy Szálasi utasítást adott Vajnának, hogy feljelentéseket továbbítson szabotálók és kommunisták ellen, tehát az üldözöttek ellen működő szerv számára adatokat gyűjtöttek; hogy a beszédeikkel és cikkeikkel a demokráciaellenes irány szolgálatába szegődtek.

Közeledem vádbeszédem végéhez. Szálasinak egy mondatára kell kitérnem. Azt mondotta: én Krisztus tanításai szerint éltem. Ezt mondta kihallgatáskor. Krisztus azt hirdette: engedjétek hozzám a kisdedeket, és Szálasi hatalma idejében Magyarországon ártatlan kisdedeket mészároltak le és 15–16 éves gyerekembereket kiképzetlenül, páncélököllel nekikergettek T 34-eseknek.

De Szálasi, mondom, Krisztus tanításai szerint élt! Krisztus nem kérdezte meg, hogy ki az apád, ki az anyád. Krisztus nem kérdezte meg, hogy a négy nagyszülő közül melyikben hány százalék vérbeütés van. Krisztus nem kérdezte, hogy fehér vagy fekete, hogy rézbőrű vagy-e, vagy sárga. Krisztus nem kérdezte, hogy milyen fajhoz tartozol. Krisztus nem ismert fajt, Krisztus az embert ismerte. De Szálasi „Krisztus tanításai szerint élt", mert Szálasi is épített egy birodalmat szolgálatosokkal, meg nemzeti számonkérőkkel, meg golyóval, meg akasztófával, gyilkossággal, meg éjszakai dunai sétákkal. Hát ez a Szálasi, akinek a keze vértől csepeg, ne emelje fel a kezét Krisztushoz.

Tisztelt Népbíróság! Ez a második főtárgyalás. Az első főtárgyalást a magyar nép megtartotta. Megkezdődött október 15-én. Szomorúbb és véresebb főtárgyalása ennek a nemzetnek nem volt, s azon a főtárgyaláson felvonultak azok a tanúk, akiket ide megidézni nem lehet, mert nem lehet nekik kézbesíteni az idézést és azok szavát földi bíró nem tudja meghallgatni. Abban a perben, azon a tárgyaláson a magyar nemzet hozott egy ítéletet s az az ítélet úgy hangzott, hogy átkozott legyen az emlékük is azoknak, akik ezt a szörnyűséget a nemzetre felidézték.

Népbíró urak, én érzem, hogy ezek a tanúk, akik nem tudtak idézésre megjelenni, mégis eljöttek ide, ezek itt vannak mellettem és mögöttem, fogják a kezemet, vezetnek, és amikor fáradni kezdek, akkor erőt adnak. És ezek a tanúk sugallják nekem azt, hogy azt mondjam: népbíró urak, önöknek egy hivatásuk lesz a tanácskozásra visszavonulva: Szálasi Ferenc és bűntársai ügyében szentesítsék azt az ítéletet, amelyet a magyar nép és a magyar történelem már meghozott.

Tartalom

Előszó *7*

Szálasi meghosszabbítja a háborút *9*

Kezdődik a tárgyalás *16*

Horthy eljut 1944. október 15-éhez *37*

Szálasi is eljut 1944. október 15-éhez *53*

1944. október 15–16. *101*

1944. október 17–május 5. *131*

Szálasi portréja *169*

Epilógus *178*

Függelék *183*

– Ft

sztelt Népbíróság! Ez a második főtárgyalás. első főtárgyalást a magyar nép megtartotta. gkezdődött október 15-én. Szomorúbb és esebb főtárgyalása ennek a nemzetnek nem t, s azon a főtárgyaláson felvonultak azok a úk, akiket ide megidézni nem lehet, mert nem ét nekik kézbesíteni az idézést és azok szavát di bíró nem tudja meghallgatni. Abban a perc- , azon a tárgyaláson a magyar nemzet hozott ítéletet s az az ítélet úgy hangzott, hogy át- ott legyen az emlékük is azoknak, akik ezt a rnyűséget a nemzetre felidézték.

pbíró urak, én érzem, hogy ezek a tanúk, akik n tudtak idézésre megjelenni, mégis eljöttek , ezek itt vannak mellettem és mögöttem, ják a kezemet, vezetnek, és amikor fáradni dek, akkor erőt adnak. És ezek a tanúk sugall- nekem, hogy azt mondjam: népbíró urak, óknek egy hivatásuk lesz a tanácskozásra szavonulva: Szálasi Ferenc és bűntársai ügyé- szentesítsék azt az ítéletet, amelyet a magyar és a magyar történelem már meghozott."

fejezte be dr. Frank László népügyész tör- elmi jelentőségű vádbeszédét a Szálasi Ferenc bűntársai ügyében megtartott népbírósági yaláson.)

ZÖLD ÁR

XA 85770

Dr. Frank László

